ND 1-72

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL Cevdet Ahmet,
121 Kava'id-i 'Osmaniye
C4
1886

ترتیب جدید

3625
7/31

قواعد عثمانیه

Cevdet Ahmet, paşa

اثر خامهٔ احمد جودت

Kavāʿid-i ʿOsmānīye

طابع و صاحبلری : قره بت و قصبار

معارف نظارت جلیله سنك فی ١٠ شوال سنه ١٣٠١
تاریخلی و ٣٥٠ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولنمشدر

استانبول

(دیقران قره بتیان) مطبعه سی — باب عالی جاده سنده نومرو ٢٥

١٣٠٣

PL
121
C4
1886

مرجعی ومحل فروختی باب عالی جاده‌سنده ۲۵ نومرولی قره‌بت
وقصبار افندیلرڭ کتابخانه‌سی

LIBRARY
NOV 26 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

Γεώργ. Μυστεβελλῆς

19/8/88

مبسملا محمدلا مصليا

معلوم ادبا اولديغى اوزره قواعد عثمانيه كه
لسان عثمانينك قواعد صرفيه ونحويه‌سنه دائر الك
ابتدا يازلمش اولان براثردر انجمن دانش
طرفندن بالتصديق مكاتب عموميه‌ده تدريسنه
باشلانمش ومبتديلره مدار سهولت اولمق اوزره
مدخل قواعد ناميله انك بر مختصرى يازيلوب
بوكا بعض فوائد دخى الحاق اولنمش ايدى لكن
مبتديلره مدخل قواعدك دخى آغير كلديكى اهل
خبره اولان معلمين طرفندن خبر ويرلمكله مكاتب
عموميه درس جدوللرينك ترتيبى ايچون معارف
عموميه نظارتى دائره‌سنده تشكيل اولنان اهل خبره
قومسيوننده مكاتب ابتدائيه شاكردانى ايچون دها
مختصر ومفيد بر رساله‌نك تأليفى اخطار وتكليف

اولنديغندن قواعد تركيه ناميله بر رساله‌جك دخى قلمه النمش ايدى .

نسخهٔ نفيسهٔ شان وشوكت وسرلوحهٔ مجموعهٔ خلافت وسلطنت شهريار معارفپرور وپادشاه مراحم كستر خاقان بى مثل وبى مدانى ﴿السلطان الغازى عبدالحميد خان ثانى﴾ افندمز حضرتلرينك مغبوط سرء الف اعصار ومجلاى جلائل آثار اولان عصر معارف حصر همايونلرنده موقع انتشاره قونيلان بونجه آثار جميله‌يه برلاحقهٔ عاجزانه وناچيزانه اولمق اوزره بوكره قواعد عثمانيه بروجه آتى يكيدن ترتيب اولندى جناب حق ذات فرشته صفات همايونلرين دائما توفيقات صمدانيه‌سنه مقرون وعمر وشوكت شاهانه‌لرين روزافزون بيورسون آمين .

مخطره

عثمانلو لسانك اصلی ترکجه‌در ۰ فقط فارسیدن وعربیدن پك چوق لفظلر الوب اوچ لساندن مرکب بر لسان اولمشدر ۰

حروف اصلیه‌سی حروف عربیه‌درکه شو یکرمی سکز حرفدن عبارتدر ۰

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص
ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن و هـ ی ۰

حروف فارسیه یکرمی درتدر چونکه حروف عربیه‌نك سکزی یعنی (ث ح ص ض ط ظ ع ق) حرفلری لسان فارسیده اولمیوب باقیلری قوللانیلور فقط عربیده اولمیان دها درت حرف واردر که بای فارسی وجیم فارسی و زای فارسی وکاف فارسی دینلور و اوزرلرینه شویله (پ چه ژ ڭ) اوچ نقطه وضع ایله عربیدن تفریق اولنور ۰

حروف عربیه وفارسیه‌نك کافه‌سی لسان عثمانیده مستعمل اولمغله حروف عثمانیه اوتوزایکی‌یه بالغ اولور ۰

بوندن بشقه ترکجه ڭكزدن کلور بر کاف واردرکه اکا صاغر کاف دینلور سکا بکا کبی ۰ شمدی بو کافلر

نون کبی تلفظ اولنور. فقط بونلری کاف عربی و فارسیدن تفریق ایچون بر علامت مخصوصه یه احتیاج کورلمکله اوچ نقطه بو کافك اوزرینه وضع اولنوبده کاف فارسی شویله (گ) ایکی قوللی یازلمق خصوصی مقدما تذکر وانجمن دانش طرفندن تصدیق وامضا اولنمغله مدخل قواعدده کافلر بو وجهله تفریق اولنمشیدی.

بعده سالف الذکر اهل خبره قومسیوننك تنسیبی اوزرینه قواعد ترکیه‌ده کاف فارسی شویله (ݣ) قوللی قیوریق اوله‌رق یازلدی.

لکن اوته‌دنبرو کاف فارسی اوزرینه اوچ نقطه وضعنه آلشلمش اولدیغندن بو قاعده متروك ومهجور اولمدی بناءعلیه بو کتابده دخی اوته‌دنبرو اوله کلدیکی اوزره کاف فارسی اوزرینه اوچ نقطه وضع اولنوبده لدی الحاجه دفع التباس واشتباه ایچون صاغر کاف اوزرینه بر نقطه وضع ایله سکا بکا کبی یازلمق مناسب کورلمشدر.

فتحه و کسره کبی ضمه دخی یا خفیف ویا آغیر اولور: ضمهٔ خفیفه وثقیله یا مبسوط ویا مقبوض اولور ضمهٔ خفیفهٔ مبسوطه دوداقلری بر مقدار اچه‌رق تلفظ اولنور ضمهٔ خفیفهٔ مقبوضه دوداقلری بر مقدار صیقه‌رق تلفظ

اولنور ضمۀ ثقیله مبسوطه ومقبوضه بو ایکیسنك آغیرلری دیمکدر .

ضمه‌لر (٧) و (٨) اشارتلریله یکدیکرندن تفریق اولنمق یعنی (اولمك) و (اولمق) و (کولمك) و (بولمق) رسملری اصول اتخاذ قیلنمق خصوصی مقدما تذکر وانجمن دانش طرفندن تصدیق وامضا ایدلمش اولدیغندن مدخل قواعدده بو اشارتلر استعمال اولنمشیدی .

بعده سالف الذکر اهل خبره قومسیوننده (اولمك) و (اولمق) و (گولمك) و (بولمق) اشارتلری وضع اولندیغندن قواعد ترکیه‌ده بو اشارتلر قوللانلدی .

بو کتابده دخی بروجه آتی انلر قوللانیله‌جقدر :

حروف هجا بعضاً خفیف وبعضا آغیر حرکه ایله حرکه‌لنورلر . فقط (ث ذ ك) دائما خفیف حرکه ایله و (ح خ ص ض ط ظ ع غ) دائما آغیر حرکه ایله حرکه‌لنورلر .

لسان عربیده حرکه‌نك خفت وثقلتی حرفك جنسنه تابعدر مثلا سین وکافك حرکه‌لری خفیف و صاد وقافك حرکه‌لری آغیر اولمق طبیعیدر .

قاعده

بر كلمه قنغی جنس حركه ایله بدأ ایدرسه صكره‌كی حركه‌لر دخی اول جنسدن اولمق یعنی خفیف ایسه خفیف وآغیر ایسه آغیر تلفظ اولنمق شیوهٔ لسان تركی اقتضاسندندر .

كورمك كوسترمك اوقومق یازدیرمق كبی .

بوقاعده الما ولیمون كبی پك آز اسملرده تخلف ایتمشدر اینانمق ماده‌سی دخی شاذدر .

وبرده دیكر لسانلردن مأخوذ اولان كلمه‌لر بوقاعده‌دن مستثنادر . مثلا منقولات كلمه‌سنك میمی فتحهٔ خفیفه ایله وقافی ضمهٔ ثقیلهٔ ممدوده ایله ولامی فتحهٔ خفیفهٔ ممدوده ایله متحرك اوله‌رق تلفظ اولنور بوایسه كلمات تركیه‌ده اوله‌ماز .

معلمینه تعلیمات

علم صرف ونحو لسانی طوغری سویلیوب یازمق فنیدر سویلیوب یازدیغمزه كلام دینوركه كلمه‌لردن وكلمه‌لر حرفلردن مركبدر .

حرف بر كیفیت مخصوصه ایله آغزك مخرج معیننندن

چیقان سسدر . اول کیفیت دخی حرکه‌در . وحروف عثمانیه شو اوتوز ایکی حرفدر .

ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص
ض ط ظ ع غ ف ق ك ڭ ل م ن و ه ی

ایشته بونلره حروف هجا دینلور .

ترکجه‌ده برده صاغر کاف واردرکه شمدی نون کبی تلفظ اولنور سکا بکا کبی . لدی‌الحاجه بودخی دیکر کافلردن تفریق اولنمق لازم کلدیکندن اوزرینه برنقطه وضعله (ڭ) صورتنده یازیله‌جقدر .

لسان عثمانیده ضاد اکثریا ظا کبی تلفظ اولنور ضمیر ماضی کبی .

اشبو حروف هجا ایکی قسمدر : بری مابعدینه متصل اولمیان حرفلر اولوب بونلره حروف انفصال دینورکه (ا د ذ ر ز ژ و) حرفلریدر .

دیکری مابعدینه متصل اولان حرفلر اولوب حروف اتصال دینور بونلر باقی حروف هجادر .

لسان عربیده حرکه اوچدر : فتحه کسره ضمه یعنی اوستون اسره اوتره‌در .

حروف هجانك هربری حرکه‌یه محتاجدر . فقط حرفلك بعضا کندو حرکه‌سی اولوب متحرك دینور وبعضا

کندی حرکه‌سی اولمیوب ماقبلنده‌کی حرفك حرکه‌سنه اعتماد ایلر اکا دخی ساکن دینور واوزرینه اشبو (ه) جزم اشارتی قونور اَلْ بَلْ کبی.

لسان عربیده برجنسندن ایکی حرف یان‌یانه کلدکده اکثریا ادغام اولنور یعنی برحرف یازیلوب اوزرینه اشبو (ـّ) تشدید اشارتی قونور ومشدد یعنی مکرر اوقونور. محمّد معظّم کبی.

الف ویا وواو حرفلرینه حرف مد دینلور چونکه فارسی وعربی کلمه‌لرده الف فتحه‌یی مد ایدر یاور کاتب کبی. ویا کسره‌یی مد ایدر والتنه (,) علامتی وضع اولنور زیور لبِیب کبی. وواو ضمه‌یی مد ایدر دلسوز مکتوب کبی.

واکر مد اولنان فتحه الفك حرکه‌سی ایسه یان یانه ایکی الف یازلماق ایچون برالف یازیلور واوزرینه اشبو (ـٓ) مد اشارتی وضع اولنور آزار آمر کبی.

الف برحرف هوائیدر که حرکه‌لندکده همزه اولور. وعلامت اولمق اوزره اشبو (ء) اشارتی استعمال اولنور. بونك کیفیت استعمالی ذیل کتابك برنجی فصلنده بیان قیلنور.

بالاده مذکور اولان حرکه‌لر اکثر استعمالاتمزده ترك اولنور. وکلمه‌لر قرینه ایله اوقونور.

وکلمات ترکیه‌ده اکثریا الف فتحه‌یه ویا کسره‌یه وواو

ضمه يه علامت اولمق اوزره قوللانيلور بوحالده انلره حرف املا دينور يالى كوزل كلمه‌لرنده اولديغى كبى ·

بعضا ها دخى بويله علامت حركه اوله‌رق يازيلوب بوحالده اكا دخى حرف املا و هاء رسميه دينور هله خانه عباره كبى ·

ايشته حركه‌لريمز بونلردن عبارت اولوب لسانمزده ايسه سكز درلو حركه واردر چونكه حركات ثلثه‌دن هربرى ياخفيف وياثقيل اولور وضمه يامبسوط ويامقبوض اولور ·

فتحهٔ ثقيله الف صورتنده يازيله‌رق فتحهٔ خفيفه‌دن تفريق اولنور بل بال كبى · واكر مفتوح اولان حرف دخى الف ايسه يان يانه ايكى الف يازلميوب بلكه برالف يازيله‌رق اوزرينه (~) اشارتى قونور آو كبى ·

لدى الايجاب كلمات تركيبه‌ده كسرهٔ خفيفه‌دن تفريق ايچون كسرهٔ ثقيله‌نك آلتنه كسرهٔ ممدوده اشارتى اولان (,) وضع اولنور · اسكى يالٍى كبى ·

ضمهٔ خفيفهٔ مبسوطه (وُ) رسمنده يازيلور كوُر كوُز كبى ·

ضمهٔ خفيفهٔ مقبوضه (ٯ) رسمنده يازيلور اٯچ يٯز كبى ·

ضمهٔ ثقیلهٔ مبسوطه (وِ) رسمنده یازیلور صول قول کبی ·

ضمهٔ ثقیلهٔ مقبوضه (وِ) رسمنده یازیلور اویغون کبی ·

مُقَدِّمَه

کلمه یالکز بر معنا ایله موضوع اولان لفظدر وبش نوعدر یعنی اسم صفت فعل ضمیر ادواتدر .

(اسم) بر وصف ایله مقید اولمقسزین مجرد بر شخصه یاخود دیکر برشیئه دلالت ایلیان کلمه‌لردر احمد استانبول قلم کاغد کبی .

(صفت) زمان ایله مقید اولمقسزین بر وصف ایله متصف اولان شی دیمکدر مثلا کوزل دیدیکمزده کوزللك ایله متصف انسان یاخود دیکر برشی دیمك اولور . کذلك بیاض کاغد دیدیکمزده کاغد براسم اولوب مجرد مسماسنه دلالت ایدر اما بیاض لفظی بیاضلق صفتیله متصف اولان شیئه دلالت ایلر و او شی بوراده کاغد ضمننده تحقق ایدر فقط هیچ بریسی بر وقته دلالت ایتمز .

(ضمیر) اسمك مسماسنی اشعار ایدن الفاظ مخصوصه‌در او سن بن کبی .

(فعل) اوچ زمانك برنده بر ایشك یا بر حالك وکیفیتك وقوعنی افاده ایلیان کلمه‌در . کلدی یازیور دکلنه‌جك دینلدیکی کبی که کلمك ویازمق بر ایش اولوب اولکی

وقوع بولمش وایکنجیسی وقوع بولمقده اولدیغی ودکاٮمك برحال وکیفیت اولوب بعده وقوع بوله جغی مستفاد اولور .

(ادوات) که انلره حروف معانی دخی دینلور اسم وصفت وضمیر وفعلدن بشقه اولان کلمه لردر که حد ذاتنده مستقل بر معنایی افاده ایتمیوب بلکه دیکر کلمه لره مربوط اوله رق خصوصی معناره دلالت ایدرلر .

مثلا استانبولدن قایق ایله بوغاز ایچنه کیتدم دینلدکده (دن) و (ایله) حرفلری کبی :

ایشته بو کلمه لر ترکب ایدرك کلام اولور وکلامه جمله دخی دینور مثلا کون طوغدی جمله سی ایکی کلمه دن مرکب بر کلامدر . وبن بوکون مکتبه کیده جکم جمله سی بش کلمه دن مرکب بر کلامدر .

باب اول

اسمك صنوف واقسامی بیانده در

فصل اول

اسم خاص وعام ومفرد وجمع بیانده در

اسم ایکی قسمدر بری اسم خاصدر که بر فرد معینه

دلالت ایچون وضع اولنمشدر . اکا علم دخی دینور . احمد استانبول نیل کبی که احمد بر ذاتك آدیدر استانبول دخی عالمك فهرستی اولان شهریزك ونیل مصرده جاری اولان نهر معروفك آدلریدر .

ایکنجیسی اسم عامدرکه افراد کثیره یه شامل اولور اکا اسم جنس دخی دینور . انسان شهر نهر کبی که انسان بر شخص معینه منحصر اولمیوب جمله بنی آدمه شامل اولور . شهر دخی بر بلده یه منحصر اولمیوب بالجمله بیوك ومشهور بلده لره اطلاق اولنور . کذلك نهرك دخی یر یوزنده جاری اولان ایرماقلرك کافه سنه شمولی واردر .

اسم جنسك اولنه (او) کتوریلور ایسه علم کبی معرفه اولور یعنی برفرد معینه منحصر قالور مثلا برکیمسه خدمتکارینه او قلمی کتور دیدکده بینلرنده معلوم اولان قلمی ایستمش اولور . خدمتکار بشقه قلم کتورسه ایفای خدمت ایلمش اولماز وبعضاً او یرنده اول قوللانیلور واکر (بر) کتوریلور ایسه نکره اولور . یعنی لاعلی التعیین برقلم ایستمش اولور وخدمتکار هرقنغی قلمی کتورسه ایفای خدمت ایلمش اولور .

واکر جمیع افرادی استغراق ایلمك مراد اولور ایسه (هر) کتوریلور . مثلا هر انسان یر ایچر دینلور .

مفرد وجمع

اسم عامدن بر فرد مراد اولور ايسه مفرد وزياده مراد اولور ايسه جمع دينلور .

تركجه ادات جمع (لر) اداتيدر كرك تركى وكرك فارسى وياعربى كلمه‌لرك اخرينه علاوه اولندقده جمع اولورلر . آتلر اسبلر فرسلر كبى .

اسماء فارسيه يعنى لسان فارسيدن مأخوذ اولان اسملر بعضاً قاعدهٔ فارسيه اوزره جمعلنور شويله كه اخرى مفتوح قلنه‌رق الف ونون الحاق اولنور . مردان صوفيان چشمان آهوان سخنان كبى .

واكر اسمك آخرنده هاى رسميه بولنور ايسه كافه تبديل اولنور . بنده نك جمعى بندكان كبى .

واكر الف بولنور ايسه بر يا زياده قيلنور كدانك جمعى كدايان كبى .

اسماء عربيه يعنى عربيدن مأخوذ اولان اسملر دخى بعضاً بويله قاعدهٔ فارسيه اوزره جمعلنورلر مشيران منشيان كبى .

عربجه متعدد جمعلر اولوب انلر باب مخصوصنده بيان اولنه‌جقدر .

اسم مكان

اسملرك اخرینه خفیف حركه‌لی ایسه (لك) آغیر حركه‌لی ایسه (لق) علاوه‌سیله اسم مكان صیغه‌سی یاپیلور چیچكلك وچالیلق كبی :

شاذ اوله‌رق مختلف حركه‌لرله استعمال اولنان كلمه‌لرده حركهٔ اخیره‌یه اعتبار اولنور لیمونلق كبی ·

فارسیده (زار) و (ستان) و (كاه) و (كده) لفظلری ادات محلیت اولوب فارسی یاعربی اسملره لاحق اوله‌رق لسان عثمانیده دخی استعمال اولنورلر ·

نته‌كم لاله‌لك وكللك معناسنه لاله‌زار وكلستان وزیارت یری ومحنت یری معناسنه زیارتكاه ومحنتكده دینلور ·

* * *

فصل ثانی

اسم تصغیر بیانده‌در

خفیف حركه‌لی اسملرك اخرینه (جك) وآغر حركه‌لی اسملرك اخرینه (جق) الحاق اولندقده اسم تصغیر اولوب مسماسنك كوچكلكنی افاده ایدر · كدیجك دستیجك اوطه‌جق قوزیجق قادینجق اوغلانجق كبی فقط اخری ساكن اولان

ایکی حرفلی اسملرك تصغیرنده جك و جق یرینه (جكز) و (جغز) كتوریلور كوبجكز اوجكز قیزجغز قوشجغز كبی و (جغز بعضاً مقام ترحمده قوللانیلور نته‌كم بیچاره قیز دینه‌جك یرده قیزجغز دینلور ·

تصغیر اولنه‌جق اسمك اخرنده كاف ویا قاف بولنور ایسه حذف اولنور نته‌كه دوشك ودوداق و قولاق اسملرینك تصغیرنده دوشه‌جك دوداجق قولاجق دینور
فارسی وعربی اسملر دخی بویله قاعدهٔ تركیه اوزره تصغیر اولنورلر فارسیدن خانه‌جك خاتونجق وعربیدن رساله‌جك دكانجق كبی ·

(چه) لسان فارسیده ادات تصغیر اولوب فارسی و عربی اسملره لاحق اولور · دیوانچه ودكانچه كبی كه كوچوك دیوان وكوچوك دكان دیمك اولور ·

عربی اسملره مخصوص اولمق اوزره عربجه بر قاعدهٔ تصغیر واردر شویله‌كه اسمك اولكی حرفی مضموم قیلنه‌رق حرف اخیرندن اول بریاء ساكنه زیاده ایدیلور ·

عَبدك تصغیرنده عُبَید دینلدیكی كبی كه عبد قول و عبید قولجغز دیمكدر ·

فصل ثالث

اسماء اعداد بیانده‌در

اصل اسماء اعداد یعنی صایلرڭ اسملری ایکی مرتبه اعتبار اولنورکه آحاد وعشراتدر

آحاد برلر یعنی بردن طقوزه قدر اولان عددلردر عشرات اونلر یعنی اوندن طقسانه قدر اولان عددلردر

آحاد

بر ایکی اوچ درت بش التی
یدی سکز طقوز:

عشرات

اون یکرمی اوتوز قرق اللی التمش
یتمش سکسان طقسان:

بونلر رأس عشرات اولوب هر برینڭ آخرینه آحاددن بری علاوه اولنه‌رق اون بر اون ایکی دیو اون طقوزه‌قدر صایلور بعده یکرمی بر یکرمی ایکی دیو یکرمی طقوزه قدر صایلور.

بعده یوز کلور وینه بومنوال اوزره یوز طقسان طقوزه قدر صایلور واندن صکره یوزڭ اولنه احاددن بری علاوه اولنه‌رق ایکی یوز اوچ یوز وهکذا طقوز

یوز طقسان طقوزه قدر صایلدقدن صکره بیك کلور اندن صکره دخی منوال مشروح اوزره صایلور ۰

وخزینهٔ مالیه‌نك اسکی اصطلاحنجه اقچه حسابنده یوزبیکه بریوك تعبیراولنه‌رق ایکی یوك اوچ یوك دیو تعداد اولنوردی ۰

لکن اصحاب فن حساب عندنده بو یوك تعبیری قوللانلمیوب هر خصوصده طقوز یوز بیکدن ایلروسی کرات اعتبار اولنه‌رق اون کره یوز بیك یکرمی کره یوز بیك دیو صایلوردی بعده اون کره یوز بیکه لسان افرنجیدن مأخوذ اولان ملیون لفظی اطلاق اولنه‌رق آحاد وعشرات ومأت علاوه‌سیله صایلور اولدی ۰

ایشته بونلر اسماء اعداد اولوب صایلان شی نه ایسه اکا دخی معدود دینلور مثلا بش التون بش یوز غروش بیك التی یوز پاره دینلدکده التون وغروش وپاره معدود اولور ۰

اعداد فارسیه‌نك لسان عثمانیده نادر اوله‌رق قوللانیلان احادی بونلردر یك دو سه چهار پنج شش هفت هشت نه ۰

چهارك هاسی اکثریا حذف اولنه‌رق چار دینلور ویوز معناسنه اولان صد وبیك معناسنه اولان هزار دخی قوللانیلور نته‌کم صدبار وهزار کره دینلور ۰

عربینك اسم عددلری دخی لسان عثمانیده کذلك نادرا قوللانیلور . احادی بونلردر :

احد اثنین ثلثه اربعه خمسه ستّه
سبعه ثمانیه تسعه .

احد یرنده اکثریا واحد لفظی قوللانیلور عشراتی دخی بونلردر .

عشره عشرین ثلثین اربعین خمسین
ستین سبعین ثمانین تسعین .

عربیده یوز معناسنه اولان مائه و بیك معناسنه اولان الف دخی لسان عثمانیده مستعملدر .

کسورات

عددلرك کسرلری جزءلریدرکه یارم اوچده بر درتده بر وهکذا ایلرو طوغری کیدر .

فارسینك کسرلرندن لسان عثمانیده یالکز یارم معناسنه اولان نیم قوللانیلور .

اما عربینك اونه قدر کسوراتی لسان عثمانیده مستعملدرکه شونلردر .

نصف ثلث ربع خمس سدس سبع
ثمن تسع عشر .

بعضا بونلره اعداد ترکیه منضم اولور برثلث اوچ ربع درت خمس کبی .

اعداد توزیعیه

برجماعتدن هر برینه مساوات اوزره برمقدارك تعیینی قصد اولندقده اسم عددلرك آخری مفتوح قیلنه‌رق بر راء ساکنه الحاق اولنور واخری مکسور ایسه رادن اول برده شین مفتوحه زیاده قیلنور ودرت لفظنك اخرنده‌کی تا حرکه‌لندکده داله منقلب اولور نته‌کم فلان قریه اهالیسی برر یا ایکیشر یاخود دردر غروش ویرسون دینلور واسم عدد ایکی ودرت درت دیو تکرار ایدلمش کبی اولور .

کذلك برفرقه‌یی طاقم طاقم ایتمك مقامنده دخی بو اعداد توزیعیه قوللانیلور واول حالده تکرارلانور نته‌که ایکیشر ایکیشر کلیکز دینلور .

فارسیدن لسان عثمانیده برر برر معناسنه اولان یکان یکان قوللانیلور .

فصل رابع

مبهمات بیانندهدر

مبهمات معناسنده ابهام اولان اسملردر

اصل مبهمات ترکیه کندی کیم نه قاچ قچان قنی قنغی کلمه‌لریدر ·

(کندی) که کندو دخی یازیلور بشقه‌سی قارشمقسزین برذات دیمکدر نته‌که کندی یاپدی دینلورکه بشقه‌سی قارشمیوب بالذات یاپدی دیمك اولور وترزی بو جبه‌یی کندی دیکدی دینلدکده قالفه‌سنه یا شاکردینه دیکدیرمدی معناسی چیقار ·

و (لر) ایله جمعلنوب کندیلر وکندولر دینلور ·

وبعضا تأکید ایچون تکرارلانور وکندی کندینه وکندو کندویه دینلور ·

فارسیدن بومعنایه (خود) قوللانیلور مثلا رأی خودیله دنیلورکه کندی رأیله دیمکدر وخود بخود دنیلورکه کندی کندینه دیمکدر ·

عربیدن دخی بومقامده (ذات) و (نفس) قوللانیلور مثلا ذاتنه مخصوص ونفسنه منحصر دینلورکه کندینه مخصوص وکندینه منحصر دیمکدر وبالذات یاپدی دینلورکه کندی یاپدی دیمك اولور ·

(کیم) ذوی العقوله مخصوص اولوب بر شخصی استفهام ایچوندر مثلا کیم کلدی و کیملر کله جك دینلور .

و بعضاً استغراق ایچون قوللانیلور کیم اولور ایسه اولسون کبی که هرکیم اولور ایسه اولسون دیمك اولور .

و بعضاً ابهام ایچون استعمال اولنور نته که کیم کلدی بیلیورم دینلور .

و تکرار اولنه رق بعض معناسنه استعمال اولنور نته کیم انلرك کیمی شویله و کیمی بویله دینلور .

کیمسه و کمسنه لفظلری دخی مبهم برشخص دیمکدر .

(نه) ذوی العقولدن اولمیان شیئ استفهام یا استغراق و یا ابهام ایچوندر نته کیم مقام استفهامده نه اولدی و مقام استغراقده نه اولور ایسه اولسون و مقام ابهامده نه اولدی بیلم دینلور .

نسنه لفظی مبهم برشی معناسنه استعمال اولنور .

و اکثریا نه مابعدینه وصل ایله هاء رسمیه سی اسقاط اولنور نلر ندر ندن کبی .

نقدر و نوجهله دخی بعضا بویله هاسز اوله رق یازیلور و بعضا متصل اولدیغی کلمه نك اولکی حرفی علی الخصوص الف اولدیغی حالده تخفیف ایچون حذف اولنور نه اوله (نوله) نه اولدی (نولدی) نه ایلسون (نیلسون) نه ایچون (نیچون) کبی .

کذلك نه‌اصل بو وجهله تخفیف اولنـدقده ناصل اکثریا الف دخی اسقاط ایله نصل یازیلور .

وبر کیفیتی استفهام ویا استغراق ویاخود ابهام ایچون استعمال اولنور .

نته‌كه نصل اولدی دیو سؤال اولنور ونصل اولور ایسه اولسون ونصل اولدی بیلم دینلور .

وبعضا مقام تشبیهده ایراد اولنور نته‌کیم سن نصل که ایتدك ایسه اویله‌جه ایتدیککی بولدك دینلور .

ونه‌یرده تخفیف اولنه‌رق نرده ونرده‌دنیلور ومکانی استفهام یا استغراق ویا ابهام ایچون استعمال اولنور . نته‌که نرده‌قالدی ونرده اولور ایسه اولسون ونرده بیلم واونرده بو نرده دینلور .

لسان فارسیده (چه) نه دیمك اولوب بعضا لسان عثمانیده قوللانیلور و (چه فائده) دینور که نه‌فائده‌دیمکدر وبعضا (هرچه باداباد) جمله‌سی قوللانیلور که هرنه‌اولور ایسه‌اولسون دیمکدر .

(نیچه) نصل معناسنه‌در نته‌کیم نیچه‌سین ونیچه‌اولور ایسه‌اولسون ونیچه‌اولدی بیلم دینلور .

وبعضا وقت مبهم ایچون قوللانیلور مثلا نیچه‌یه‌دك دینلور که نه‌وقته‌دك دیمك اولور .

و بعضا مقام ابهامده چوق معناسنی مفید اولور نته‌که نیجه کره دنیلورکه چوق کره دیمکدر .

و بعضا بو مقامده خیلی لفظی قوللانیلور نته‌که خیلی مدت دینلورکه چوق مدت دیمك اولور .

و تقلیل ایچون خیلیجه و تأکید ایچون خیلیدن خیلی دینلور .

عربیدن دخی بعضا چوق مقامنده (کثیراً ما) و دها چوق مقامنده (اکثریا) لفظلری قوللانیلور .

(قاچ) عددی استفهام یا استغراق و یا ابهام ایچوندر دائما مفرد اوله‌رق قوللانیلور .

نته‌کیم مقام استفهامده قاچ غروشك وار دنیلورکه نه مقدار غروشك وار دیمك اولور و مقام استغراقده قاچ اولور ایسه اولسون دینلورکه هرنه اولور ایسه اولسون دیمك اولور و مقام ابهامده ساعت قاچه کلدی بیلمیورم دینلور .

و بعضا مقام ابهامده نیجه کبی کثرت معناسنی مفید اولور قاچ کره کبی که چوق کره دیمکدر .

و برقاچ دینلورسه بعضا و براز معناسنی افاده ایلر .

فارسیدن چند کلمه‌سی مبهماتدن اوله‌رق نیجه و قاچ مقامنده قوللانیلور فقط چند کلمه‌سی اوچدن اونه وارنجه مقداری معین اولمیان عدد دیمکدرکه لسان عربیده بضع دینلور .

و بعضا هرچند قوللانیلور که هرنقدر دیمکدر ۰

(قچان) خاچان ۰ نه وقت و نه زمان دیمکدر ۰

بعضیلر الفسز اوله رق قچن یازارلر ۰

(قنی) نره ده دیمکدر شمدی خانی کبی تلفظ اولنور ۰

(قنغی) کلمات استفهامیه دندر نته که قنغی کاتب قنغی کتاب دینلور و شمدی بین الانام هانکی تلفظ اولنور وها فتحۀ ثقیله و کاف کسرۀ خفیفه ایله حرکه لنور بو ایسه لسان ترکینك آهنك خفت و ثقلتنه مخالف اولدیغندن هانکی لفظی کلمات شاذه دن معدود اولور ۰

بوقدر و شوقدر و اوقدر لفظلری دخی غیرمعین معناسنده استعمال اولنورلر بو تقدیرجه اوچیده مبهماتدن اولورلر نته که (اون بوقدر غروش) دینلور و بر عدد غیرمعین اراده اولنور کذلك (بوقدر معلوماتی وار ایکن) و (شو قدر معلوماتی وار ایسه ده) و (اوقدر معلوماتم یوق) دینلور ۰

و بعضاً اوقدر معناسنه فارسیدن چندان لفظی قوللانیلور و (وچندان معلوماتم یوق) دینلور ۰

* * *

فصل خامس

اسم اشارت بیانده در

اسم اشارت برفرد معینه اشارت ایچون موضوع

اولان (بو) و (شو) لفظلريدر ادواتدن برشيئه متصل اولدقلرنده برنون زياده قيلنور . بناً عليه تصغيرلرنده بونجغز شونجغز وجمعلرنده بونلر شونلر دينلور .

(بو يرده) و (شو يرده) تخفيف اولنه‌رق بوراده شوراده وشوراجق بوراجق دينلور .

شو قريبه وبو اكا نسبتله دها قريب ومعروف اولان شيئه اشارت ايچون قوللانيلور نته‌كم بوقوناغك باغچه‌سنده كزن شو آدم كيمدر دينلور .

اسم اشارتلرك بويله بر مشار اليهى اولمق لازم كلور فقط بعضاً اسم مبهم مقامنده استعمال اولنورلر .

(عادت بودركه بيوكلر مجلسه سائرندن صكره كلور) و(شو سوزكه سكا سويلنيور پك نافع بر نصيحتدر) جمله‌لرنده‌كى بو وشو كبى .

وبو مقامده بعضاً (شول) استعمال اولنور (شول چوجق‌كه انا بابا نصيحتى دكله‌ميه صكره فلكك چوق سيله‌سنى ير) دينلديكى كبى .

فارسيدن بعدازين لفظى بوندن صكره ديمك اوله‌رق بعضاً عباره اراسنده قوللانيلور .

عربيده (ذا) بو و (هذا) ايشته بو و (ذلك) شو ديمكدر بونلر دخى لسانمزده مستعمل دكلدر فقط بعضا

عباره صره‌سنده کلورلر وبعدذا وبعد ذلك دینلورکه بوندن صکره وشوندن صکره دیمکدر .

باب ثالث

صفت بیانده‌در

اسملر کبی صفتلر دخی ترکجه (لر) ایله جمعلنور کوزللر چالغیجیلر کبی .

وفارسی وعربی صفتلر بعضا قاعدهٔ فارسیه اوزره دخی جمعلنورلر دلبران وسازندکان ورقاصان کبی .

فصل اول

تصغیر وتأکید ومبالغه وتفضیل بیانده‌در

صفتلره ادات تصغیر الحاق اولندقده معنای وصفینك تقلیلنی مفید اولور .

صفتلرك تصغیری ایچون اکثریا (جه) الحاق اولنور

نته‌که قره‌جه قوریجه تنهاجه خفیفجه

دینلورکه براز قاره قوری وبرمرتبه تنها وآزخفیف

دیمکدر وکوزلجه وچوقجه دینلورکه عادی کوزل وآز ایله چوق اراسی دیمك اولور .

وبعضـا (جه) یرینه (مترلـك) یا (متراق) کتوریلور اکشیمترك وآجیمتراق کبی که آز اکشی وآز آجی دیمکدر .

وبعضا صفتلره (سی) الحاق اولنەرق معنای تشبیهی متضمن اولور اکشیمسی کبی که اکشی یه بکزر یعنی مایخوش دیمك اولور .

ککرمسی دخی بو قبیلدندر فقط ککره ترکجه دیل بوران معنـاسنه اولدیغی حالده شمدی متروك ومهجوردر اندن مأخوذ اولان ککرمسی لفظی ایسه مستعملدر .

اسملرده ادات تصغیر اولان (جك) و (جق) نادرا صفتلره دخی لاحق اولور اوفاق تفك اوفاجق تفەجك کبی .

• شاذ اولەرق آز لفظنك اخری حرکەلنەرك آزیجق وبیوك کچوك لفظلرینـك تصغیرنده فتح جیم ایله بیوجك کچوجك دینلور .

تأکید

معنـای وصفینك تمامیتی افاده اولنمق ایستنلدیکی حالده تأکید ایچون صفتك اولکی حرفی تکرار واکثریا

بر (پ) یاخود (س) ویاخود (م) زیاده قیلنور قاپ قاره موس‌مور سیم سیاه کبی ۰

اشبو صفات مؤکده‌دن بین الناس زبانزد اولانلر ذیل کتابك ایکنجی فصلنده بیان اولنور ۰

مبالغه

صفتده مبالغه معنای وصفینك قوت وشدت اوزره اولدیغی افاده اولنمق مراد اولور ایسه صفتك اولنه چوق ویك وزیاده لفظلرندن بری کتوریلور ۰ چوق کوزل یك سیاه زیاده لطیف کبی ۰

وبرمرتبه دها مبالغه قصد اولنور ایسه غایت یاخود یك چوق دیو تأکید اولنور ۰ غایت واسع یك چوق تکلفلی کبی ۰

تفضیل

معنای وصفیده تفضیل یعنی برینك دیکره نسبتله فضل ورجحانی افاده مقامنده ایکی صورت واردر ۰

بریسی بودرکه صفت تفضیلیه مضاف قیلنه‌رق اولنه (أك) کتوریلور نته‌که انلرك أك کوزلی شودر دینلور ۰

دیگری بودرکه (دن) اداتندن صکره کلەرك اولنه (ها) کتوریلور نته‌که بواندن دها کوزلدر دینلور .

وبعضا ادات تفضیل حذف اولنور نته‌که بواندن کوزلدر دینلورکه دها کوزلدر دیمك اولور .

فارسیده ادات تفضیل اولان (تر) فارسی ویا عربی صفتلرك اخرینه علاوه اولنور ومقام تفضیلده قوللانلدیغی کبی مبالغه معناسنه دخی کلور مثلا بالاتر وواسعتر دینلدکده اك بالا ویاخود دها بالا واك وسعتلو یاخود دها وسعتلو معناسنه کلدیکی کبی پك بالا چوق وسعتلو دخی کلور وبعضا بونك آخرینه یا ونون علاوه اولنور بالاترین کبی . لسان عربیده مبالغه وتفضیل صیغه‌لری مشتقاتدن اولمغله فرع فعل بابنده بیان اولنور .

* * *

فصل ثانی

صفتلرك سماعی وقیاسی‌یه تقسیمی بیانندەدر

صفتلر یا سماعی ویاقیاسیدر سماعی ایشیدوب بلله‌مك ایله ضبط اولنان صفتلردر بوجه بالا رفیع کبی .

قیاسی برقاعده ایله ضبط اولنان صفتلردر آخرنده ادات نسبت اولان اسملر کبی:

لسان ترکیده اصل ادات نسبت (لی) یاخود (لو) حرفلریدرکه براسمه الحاق اولندقده اکا منسوب بر فرد دیمك اولور بروسه‌لی نشئه‌لی سویملی سوکیلی استانبوللو صوقوللو زورلو کبی ·

فارسیده یاء ممدوده ادات نسبت اولور فارسی یاخود عربی اسملره لاحق اوله‌رق لسان عثمانیده دخی مستعملدر ایرانی وحجازی وفارسی وعربی کبی ·

واکر اسمك آخرنده هاء رسمیه بولنور ایسه یاء نسبیه‌دن اول بر واو زیاده قیلنور · بروسه‌وی فرانسه‌وی کبی ·

عربیده ادات نسبت یاء مشدده‌در شرقیه کبی فقط بویله متحرك اولمدیغی حالده تخفیف اولنه‌رق عینیله فارسینك یاء نسبتی کبی مدایله تلفظ اولنور حجازی وعربی کبی · واکر کلمه‌نك آخرنده الف بولنور ایسه نسبتنده واوه منقلب اولور حما حموی کبی · واکر ها بولنور ایسه حذف اولنور مکه مکی کبی ·

وبرده (فعیل) وزننده اولان اسملرك یاسی حذف ایله ماقبلی مفتوح قیلنور مدینه مدنی کبی ·

بوعربی اداتلر انجق اسماء عربیه‌یه لاحق اولور انجق علملر مستثنادر انلرده هر لسانك قاعده‌سی اوزره تصرف اولنور مثلا طربزونی الاصل وقره حصاری

الاصل دینلور لسان عثمانیده فارسیدن صاحب معناسنی مفید اولان (مند) دخی استعمال اولنور ونسبت معناسنی افاده ایلر دانشمند معرفتمند کبی که صاحب دانش ومعرفت یعنی دانشلی ومعرفتلی دیمك اولور .

ینه فارسیدن بومعنایه (ور) قوللانیلور هنرور تاجور کبی .

فارسیجه برکیفیتله متصف معناسنی مفید اولان(ناك) دخی بعضا استعمال اولنور دردناك وغمناك کبی که دردلی وغملی دیمك اولور .

قاعده

براسمك آخرینه (جه) الحاق اولندقده صفت اولور ونسبت معناسنی افاده ایلر عربجه کبی که عربی یعنی عربه منسوب دیمکدر وبعضا لیاقت معناسنی افاده ایدر درویشجه کبی که درویشه لایق وجهله دیمك اولور

لسان فارسیده بومعنایه مفید اولمق اوزره فارسی یاعربی اسملر قاعدهٔ فارسیه اوزره الف ونون ایله جمعلندکدن صکره آخرینه های رسمیه الحاق اولنور وزیرانه ودرویشانه وبندکانه کبی که وزیرلره ودرویشلره وبندهلره یاقیشور صورتده دیمك اولور .

قاعده

بر اسمه (جی) الحاق اولندقده صفت اوله‌رق بر کار ایله اشتغال معناسنی افاده ایلر بودخی برنوع نسبتدر سوتجی و باغجی کبی .

فارسیدن بو معنایه (بان) و (کار) و (گر) لفظلری قوللانیلور باغبان و خدمتکار و شمشیرگر کبی که باغجی و خدمت ایدیجی و قلیججی دیمکدر .

عربجه بو مقامده (فاعل) صیغه‌سی قوللانیلور لابن کبی که سوتجی دیمکدر .

قاعده

بر اسمک آخرینه خفیف حرکه‌لی ایسه (دش) و آغیر حرکه‌لی ایسه (داش) الحاق اولندقده برلک معناسنی مفید برنوع صفت اولور . نته‌که انلر یردشدر یولداشدر دینلور که یرلری بر و یوللری بر دیمکدر .

قرداش دخی قارینداش مخففیدر .

اسمک آخری دال اولدیغی تقدیرده حذف اولنور آداش کبی که آدلری بر دیمکدر .

فارسیدن بو معنایه (هم) قوللانیلور همسن و همذهب کبی که سنلری بر و مذهبلری بر دیمکدر .

فائده

بعض اسملره (سی) الحاق اولنه‌رق معنای تشبیهی متضمن صفت اولور نته‌که ابدالسی دینلور که ابدال کبی دیمکدر و امتحانسی دینلور که امتحان کبی برمعامله دیمك اولور وارککسی دینلوب ارکك طورنده قادین مراد اولور .

و کلمه‌نك آخری متحرك ایسه میم زیاده قیلنور بدلامسی کبی . محله‌مسی دخی بوقبیلدندر که شهرك محله کبی برقطعه‌سی دیمك اولور .

تنبیه

بالاده مذکور اولان صفتلردن بشقه فعللردن مشتق پك چوق صفتلر واردر انلر ان شاالله تعالی باب فعلده بیان اولنور .

اعداد وصفیه

ترکجه صاییلرك آخرینه (نجی) لفظی الحاق اولندقده اعداد وصفیه اولور . برنجی ایکنجی اوچنجی دردنجی کبی .

فارسینك اعداد وصفیه‌سی لسان عثمانیه‌ده مستعمل دکلدر .

عربینك اعداد وصفیه‌سی لسان عثمانیده اکثریا بروجه آتی اونه قدر استعمال اولنور ۰

اول ثانی ثالث رابع خامس سادس سابع ثامن تاسع عاشر ۰

بعضاً بروجه آتی تنوین ایله استعمال اولنورلر ۰

اولاً ثانیاً ثالثاً رابعاً خامساً سادساً سابعاً ثامناً تاسعاً عاشراً ۰

تکمله

باب اسمده بیان اولندیغی اوزره اسملره (لك) ویاخود (لق) الحاق اولندقده اسم مکان اولور ۰

فقط اسم عدده لاحق اولدقلرنده صفت قبیلندن اولور بشلك و اونلق کبی که بش غروشه و التی غروشه رایج اولان سکه دیمکدر ۰

برده مکانه دلالت ایدن اسملره لاحق اولدقلرنده دخی بر نوع صفت اولور ۰ جنتلك یا جهنملك ادم و صوبالق اودون دینلدیکی کبی ۰

اوطه‌لق دخی بو قبیلدندر که خدمتنه مخصوص جاریه دیمك اولور ۰

کذلك زمانه دلالت ایلیان اسملره لاحق اولدقلرنده دخی صفت قبیلندن اولور نته که بیراملق البسه دینلور که

البسهٔ عیدیه دیمکدر و کذا بر سنه‌لك کرا والتی آیلق چوجق دینلور .

فارسیجه بو مقامده اسمك آخرینه های رسمیه کتوریلور نته که یك‌ساله دینلور که برسنه‌لك دیمکدر .

واکر بو لفظلر صفتلره لاحق اولورلر ایسه ادات مصدریت اولورلر بیوکالك اوزونلق کبی .

دیکر لسانلردن النوبده مختلف حرکه‌لر ایله مستعمل اولان کلمه‌لرده حرکهٔ اخیره‌یه اعتبار اولنور خسته‌لك کبی . فقط ترکجه‌نك آهنك حرکاتنه اویدرمق ایچون تایه اغیر حرکه ویریلور ایسه (لك) یرینه (لق) کتوریله‌رك خسته‌لق دینلور سائر امثالی دخی بوکا قیاس اولنه .

فارسیده یاء ساکنه بو وجهله ادات مصدریت اولوب فارسی یا عربی صفتلره لاحق اولور پریشانی ومسرفی کبی که پریشانلق ومسرفلك دیمکدر .

عربیده دخی یاء مشدده ایله تا ادات مصدریت اوله‌رق یالکز عربی صفتلره لاحق اولور شاعریت کبی که شاعرلك دیمکدر . کرم لفظی فارسی اولدیغی حالده کرمیت غلط مشهور اوله‌رق مستعملدر .

باب رابع

ترکیبلر حقنده‌در

فصل اول

ترکیب اضافی بیاننده‌در

اضافت برمعنای خصوصی افاده‌سی ایچون بر اسمی دیکر اسمه ربط ایلمکدر بونلرك برینه مضاف و دیکرینه مضاف الیه دینلور ترکجه مضاف الیه دائما مضافك اوزرینه تقدیم اولنور و مضافك آخری ساکن ایسه مکسور قیلنور و متحرك ایسه یعنی حرف مد بولنور ایسه برسین زیاده قیلنور بیکك مهتابی وباغچه‌سی کبی که بیك مضاف الیه وباغچه مضافدر ۰

اضافت ایکی قسمدر بری اضافت لامیه و دیکری اضافت بیانیه‌در ۰

اضافت لامیه تملك ونسبت معنالرینی افاده ایلر مثلا فلانك اوی دینلدکده اول کیمسه‌نك بو اوه مالك اولدیغی اکلاشیلور واوك طامی دینلدکده طام اوك اجزاسندن اولمغله اکا نسبتی مستفاد اولور ۰

بو اضافت بعضاً دخی ادنی ملابسه ایچون اولور یولك اوزرنده کبی ۰

اشبو اضافت لامیه‌نك قاعده‌سی بودركه مضاف الیهك آخری ساكن ایسه مكسور قیلنور و متحرك ایسه بر نون زیاده قیلنور.

ایضاح ایچون امثلهٔ آتیه ایراد اولنور.

استانبولك آرمودی   چاملیجه‌نك اوزومی
صوبانك بوروسی   قپونك رزه‌سی
هوانك اعلاسی   یالینك هواسی
طوق اولك آچ كدیسی   شونك بونك لاقردیسی

شاذ اوله‌رق صو لفظنك مضاف الیهنده نون یرینه یا كلور مثلا صویك آقندیسی دینور.

بعضاً ادات اضافت اولان كاف حذف اولنور علی الخصوص علم یاخود بر صنف مخصوصك اسمی اولدقده حذفی مطرددر نته‌كیم ابراهیم اغانك چایری وكوشكك بكجیسی دینه‌جك یرده ابراهیم اغا چایری وكوشك بكجیسی دینور مرمره دكزی دخی بوقبیلدندر

اضافت بیانیه‌ده مضاف الیه مضافك نوعنی یاخود اصلنی تعیین وبیان ایلر و اولكیسنده مضافك كسره‌سی یاخود سینی ایله اكتفا اولنه‌رق مضاف الیه كاف اضافتدن مجرد اوله‌رق ایراد اولنور.

نته‌كه چنار اغاجی دینلدكده چنار لفظی مضاف الیه

اولەرق اغاجك نوعنی تعیین وتخصیص ایلر سواری فرقەسی دخی بوقبیلدندر .

واینکنجیسنده مضافه کسره یاخود سین دخی لاحق اولماز آلتون کوپه دینلدکده آلتون مضاف الیه اولەرق کوپەنك قنغی معدندن اولدیغنی بیان ایلر .

برشیء برشیئه تشبیهده مبالغه قصدیله مشبه بهك مشبهه اضافتی دخی اضافت بیانیه قبیلندندر .

نته‌کیم ڭوكل کعبەسنی ییقمه دینلورکه کعبه کبی اولان ڭوكلی ییقمه دیمك اولور .

قاعده

کلمات ترکیەنك آخرنده بولنان قاف براداته متصل اولەرق حرکه‌لندکده غینه منقلب اولمق قاعدهٔ مطرده‌در .

بناءً علیه مضاف یا مضاف الیه اولان کلمه‌لرك آخرلرنده‌کی قافلر غینه تبدیل اولنور قوناغك اوجاغی کبی .

اما قاف حرکه‌لنمدیکی حالده براداته متصل اولسه بیله حالی اوزره قالور قوناقلر قوناقلرك قوناقلری کبی .

بوقاعده سائر فصل وبابلرده دخی جاری اولمغله خاطر نشان اولملیدر .

آخر کلمه‌ده بولنان کاف بروجه بالا حرکه‌لندکده

رسمخطی دکشمز ایسه ده تلفظی دکشور و یاکی ملایم تلفظ اولنور اینکلک کپکی کبی ۰ فقط ترك کورك کوشك کبی نادر اسملرده بو قاعده تخلف ایدر ۰

فارسیجه اضافت

اسماء فارسیه وعربیه بعضا قاعدهٔ فارسیه اوزره یکدیکره مضاف اولورلر ۰

شویله که کرك اضافت لامیه ده وکرك اضافت بیانیه ده مضافك آخری مکسور قیلنه رق مضاف الیهك اوزرینه تقدیم اولنور برك کل چشم بلبل اهل باغ جهان کبی ۰

اکر مضاف الیهك آخرنده هاء رسمیه یاخود یاء ممدوده بولنور ایسه بر همزه زیاده قیلنور ۰ ساحهٔ زمین کعبهٔ دل صوفیٔ بروسه قاضیٔ بلده کبی ۰

واکر الف یاخود واو ممدوده بولنور ایسه بر یا زیاده قیلنور صفای دل غدای روح بوی کل جوی صفا کبی ۰

فائده

فتوی ومعنی کبی اخرنده الف مقصوره اولان اسملری اهل فارسی یا ایله تلفظ ایدرلر وحال اضافتده فتویٔ مفتی ومعنیٔ بیت دیرلر ۰ اما لسان عثمانیده او مثللو کلمه لر یا

ایله یازلسه بیله الف ایله تلفظ اولنورلر حال اضافتده دخی فتوای مفتی ومعنای بیت دینلور .

صحرا وغدا کبی فی الاصل اخرلرنده همزه اولوبده قاعدهٔ ترکیه اوزره اسقاط اولنان کلمه‌لر حال اضافتلرنده بر قاعده اخرلرینه یا کتوریلور صحرای تیه وغدای روح کبی فقط همزه‌لرینك اعاده‌سیله صحراء تیه وغداء روح دینلمك دخی جائز اولور .

قاعده

آخری مشدد اولان کلمات عربیه لسانمزده مخفف اوله‌رق استعمال اولنور مثلا لسان عربیده مشدد اولان در لفظی لسان عثمانیده مخفف اوله‌رق دُرْ تلفظ اولنور اما اخری حرکه‌لنه‌جك اولور ایسه تخفیف وتشدیدی جائز اولور مثلا درتاج ترکیبنده رانك مشدد یامخفف اوقونمسی جائز اولور .

اکر کلمه‌نك اخرنده فی الاصل یاء مشدده یاخود واو مشدده بولنور ایسه تخفیف ومد اولنور قسی وعدو کبی وبونلر دخی قاعدهٔ فارسیه اوزره مضاف اولدقلرنده همزه یاخود یا علاوه‌سیله قسیٔ افلاك وعدوی جان دینلور فقط تشدیدك اعاده‌سیله قسیِ افلاك وعدو جان دینلمك دخی جائز اولور .

ضابطه

اسماء عربیه وفارسیه‌ده قواعد ترکیه ایله واسماء عربیه‌ده قواعد فارسیه ایله تصرف اولنور اما اسماء ترکیه‌ده قواعد عربیه یا فارسیه ایله تصرف اولنه‌ماز ٠

بناء علی ذلك اسماء ترکیه قاعدهٔ فارسیه اوزره مضاف یاخود مضاف الیه اوله‌ماز ٠ مثلا طام قوناق چفتلك ضابط اوست خانه زمین کوشك موقع یالی دینله‌مز ٠

بو ضابطه دیکر فصل وبابلرده دخی مرعی الاجرا اولدیغندن کوزلجه ضبط اولنملیدر ٠

فصل ثانی

ترکیب وصفی بیاننده‌در

معنای وصفی ایله متصف اولان اسمه موصوف دینلور که صفتك عقبنده کتوریلور ٠

ایشته ترکجه ترکیب وصفی بوندن عبارتدر ٠

صفت وموصوف کرك ترکی وکرك فارسی یاعربی

اولسون بو قاعده اوزره یکدیکریله ترکب ایدرلر مثاللری بونلردر .

کوزل چپکن   کوزل جامه   کوزل جبه
دلنشین کوشك   دلنشین کاشانه   دلنشین قصر
اعلی قوناق   اعلی خانه   اعلی منزل

فارسی و عربی موصوف و صفتلر بعضا قاعدهٔ فارسیه اوزره یکدیکریله ترکب ایدرلر شویله که موصوفك آخری مضاف کبی مکسور قیلنه‌رق صفتك اوزرینه تقدیم اولندقده ترکیب وصفی اولور و موصوفك آخری هاء رسمیه یاخود یاء محدوده ایسه بر همزه و اکر الف و یاخود واو محدوده ایسه بر یا زیاده قیلنور امثله‌سی بونلردر .

ره راست   راه مستقیم   قصر والا   قصر اعلی
بندهٔ دیرینه   بندهٔ قدیم   طبقهٔ بالا   طبقهٔ علیا
صراحیٔ لبریز   صراحیٔ مملو   والیٔ ستمکار   والیٔ عادل
مینای تهی   مینای خالی   بنای استوار   بنای محکم
سبوی تهی   سبوی خالی   عدوی بدخو   عدوی مکابر

ترکیب اضافیده اولدیغی کبی ترکیب وصفیده دخی بنا کبی فی الاصل آخرنده همزه بولنان کلمات عربیه بویله قاعدهٔ فارسیه اوزره مضاف اولدقده متروك اولان همزه‌نك اعاده‌سیله مثلا بناء استوار و بناء محکم دینلمك دخی جائزدر .

عدو کبی فی‌الاصل آخری مشدد اولان کلمه‌لر موصوف اولدقده دخی تشدیدك اعاده‌سیله مثلا بدخو عدوّ مکابر دینلمك جائزدر .

ترکجه ترکیب وصفیده موصوف کرك مفرد اولسون کرك جمع اولسون صفتی مفرد کلور کوزل قوشلر کوزل مرغان کوزل طیور کبی .

فارسیجه ترکیب وصفیده دخی اکثریا بوقاعده جاری اولور نته‌که یاران یکدل وبندکان مخلص دینلور فقط بعضا موصوف کبی صفت دخی قاعدهٔ فارسیه‌جه جمعلنور نته‌که مردان دلاوران وبندکان مرحمت جویان وعالمان عاملان وحاکمان عادلان دینور .

بالاده مسطور اولان ضابطه حکمنجه الفاظ ترکیه قاعدهٔ فارسیه اوزره صفت وموصوف اوله‌ماز بوجهتله مدیرلك مذکور دینله‌جك یرده مذکور مدیرلك دینلمك لازم کلور فقط دونمادن مأخوذ اوله‌رق دونمای همایون شاذدر .

تنبیه

چوق دفعه موصوفلر ترك اولنه‌رق صفتلر انلرك مقامنه قائم اولور اول حالده صفتلر جمعلنور ومضاف ومضاف الیه اولور وانلرده اسملرك احوال سائره‌سی دخی جاری اولور .

نته كه چركينلرڭ طالعى ياور اولور بيچار كانى كوزتمكى وكوچكمزه شفقت بيوكمزه حرمت ايلميان بزدن دكلدر ٠ وحاكم عصرڭ حكمى نافذدر حكم حاكمه اطاعت لازمدر جمله‌لرنده اولان صفتلر كبى ٠

تتمه

صفت ايكى قسمدر برى وصف ذاتيدر كه موصوفك كندو صفتيدر بالاده مذكور مثاللرده اولديغى كبى ٠

ديكرى وصف سببيدر كه موصوفك مضافى كندو صفتيله تركب ايدوب ايكيسى بر كلمه اوله‌رق موصوفه صفت قيلنور ٠

نته كه بلى اينجه آدم دينلور كه اينجه‌لك بلك صفتى اولوب انك سببيله صاحبى توصيف اولنور وكندوسنك بلى اينجه اولان آدم ديمك اولور ٠

عربيده بو معنايى افاده ايچون صفت موصوفنه مضاف قيلنور وبوكا اضافت لفظيه دينلور نته كه حسن الوجه دينلور كه يوزى كوزل ديمكدر كذلك كريم الشيم دينلور كه خويلرى كوزل ديمكدر ٠ سالف الذكر ومستجاب الدعوه دخى بو قبيلدندر ٠

فارسيجه بو مقامده وصف تركيبى قوللانيلور بو دخى اوچ صورتله ياپيلور ٠

اولا قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت بیانیه قبیلندن اولەرق مشبهه مضاف اولان مشبه بهك كسرەسی حذف اولندقده مضاف ایله مضاف الیهك مجموعی وصف تركیبی اولور مثلا آی كبی یوز معناسنه اولان ماه رو تركیبنده ها اسكان اولندقده ماهرو بر كلمه حكمنده اولوب آی یوزلی یعنی یوزی آی كبی دیمك اولور وكذا كل كبی یوز معناسنه اولان كل رو تركیبنده كل كلمەسنك اخری ساكن قیلندقده كل یوزلی معناسنه اولور وبو حالده ایكیسی دخی بر اسمه صفت اوله بیلور (زن ماهرو) و (شوخ كلرو) كبی ·

ثانیاً قاعدهٔ فارسیەجه اضافت لامیه صورتنده مضاف الیه اخری ساكن اولدیغی حالده مضاف اوزرینه تقدیم اولندقده ایكیسنك مجموعی وصف تركیبی اولور نته‌كیم پرتو ماه آیك ضیاسی دیمك اولوب ماه پرتو آی ضیالی دیمك اولور وبر اسمه صفت اولەرق مثلا روی ماه پرتو دینلور ·

ثالثاً فارسی تركیب وصفی قلب اولندقده یعنی صفت اخری ساكن اولدیغی حالده موصوفك یرینه وموصوف انك یرینه كتورلدكده ایكیسی بر صفت اولور ·

نته‌كیم قره‌كوز معناسنه اولان چشم سیاه تركیبی قلب ایله سیاه‌چشم دینلدكده كوزی قاره یعنی قاره‌كوزلی

معناسنه وصف تركيبى قبيلندن بر كلمه اوله‌رق بر اسمه صفت اولور طفل سياه چشم كبى .

وبعضا صفت تقديم اولنمقسزين موصوفك كسره‌سى حذف ايله وصف تركيبى اولور .

مثلا دل شاد كسر لام ايله شاد اولان كوكل ديمكدر ولامك سكونيله دلشاد كوكلى شاد معناسنه وصف تركيبى در دلبسته دلشكسته دخى بو قبيلدندر .

فارسيده ديكر بر وصف تركيبى دخى واردر فقط وصف سببى اولميوب وصف ذاتيدر شويله كه امر حاضرلك مفعولى اوست طرفنه كچورلدكده ايكيسى بر صفت اولور مثلا فارسيجه كوستر معناسنه اولان (نما) يه مفعول اوله‌جق بر اسم انك اوست طرفنه كچورلدكده وصف تركيبى اولور نته‌كيم رونما يوز كوسترن وصداقت نما صداقت كوسترن وحيرت نما حيرت كوستريجى ديمك اولور .

فارسيجه امر حاضرلردن بو وجهله وصف تركيبى يابلمق قاعدهٔ مطرده‌در لكن فارسينك امر حاضرلرينى اوكرنمك سماعه موقوفدر بناءعليه لسان عثمانيده بو وجهله مستعمل اولان امر حاضرلر ذيل كتابك دردنجى فصلنده ضبط وتحرير اولنور .

فصل ثالث

ترکیب اسنادی بیاننده‌در

ترکیب اضافی و ترکیب وصفی برر ترکیب ناقصدرکه انلر ایله سوز تمام اولمز اما موصوف مبتدا و صفت خبر قیلنه‌رق ادات ربط ایله یکدیکره ربط اولنسه‌لر ترکیب اسنادی اوله‌رق سوز تمام اولور و بوکا جملهٔ اسمیه دینلور .

ادات ربط (در) و (درلر) لفظلریدر مثلا سرت هوا دیدیکمزده سرت هوانك صفتی اولور لکن برکلام اولماز اما هوا سرتدر دیدیکمزده هوا مبتدا و سرت خبر و در رابطه اوله‌رق جمله‌سی برکلام اولور و بوکا جملهٔ اسمیه دینلور انلر عاقلدرلر جمله‌سی دخی بو منوال اوزره‌در . بونلر جملهٔ اسمیه‌نك مثبتی اولوب منفی قیلنمق ایستنلدیکی حالده دکل علاوه اولنور هوا سرت دکلدر انلر عاقل دکلدرلر کبی .

رابطه بعضا ظرفلره الحاق ایله خبر قیلنور فلان ادم اوده‌در یاخود دکلدر کبی که اوده کائن وموجوددر یاخود دکلدر دیمك اولور . وبعضاً واردر یوقدر لفظلری رابطه اولور . نته‌که اکا امنیتم واردر یاخود یوقدر دینلور .

جمله ایکی قسمدر بری جملهٔ اسمیهدرکه بروجه بالا مبتدا وخبردن ترکب ایدر دیکری جملهٔ فعلیهدرکه فعل ایله فاعلندن ترکب ایدر نتهکه باب مخصوصنده کلور .

تکمله

ترکیبده اسملر درت حال اوزره بولنورلر :

اولا مجرد یعنی فاعل یامبتدا وخبر اولوب حالی اوزره قالورلر . یعنی اخرلری ساکن ایسه ساکن ومتحرك ایسه متحرك قالور . فقط مضاف اولدقلری حالده فصل اولده بیان اولندیغی اوزره اخرلری ساکن ایسه حرکهلنور ومتحرك ایسه سین زیاده قیلنور .

ثانیا مضاف الیه اولوب ینه فصل مذکورده بیان اولندیغی اوزره اخرلرینه ادات اضافت لاحق اولور وساکن ایسه حرکهلنور ومتحرك ایسه نون زیاده قیلنور . فقط ادات اضافت محذوف اولدیغی صورتده واضافت بیانیهده مضاف الیهلر مجرد صورتنده ایراد اولنور .

ثالثا بر فعلك مفعول بهی اولوب اخری ساکن ایسه مکسور قیلنور وکسرهیه علامت اولهرق یا یازیلور ومتحرك ایسه یاء مکسوره زیاده قیلنور .

نتهکه (بهاری سورم باغچهیی صولارم شتایی کوردم

صوبایی یاقدم دستی‌یی طولدردم قپویی قپادم) جمله‌لرنده‌کی بهاری باغچه‌یی شتایی صوبایی دستی‌یی قپویی لفظلری کبی .

رابعاً بر فعلك مفعول الیهی اولوب آخری ساکن ایسه مفتوح قیلنور و فتحه‌یه علامت اوله‌رق هی رسمیه یازیلور و متحرك ایسه یاء مفتوحه زیاده قیلنور .

نته‌که (واپوره بندم قاره‌یه کیردم هوایه الداندم قیی‌یه یناشدم قپویه واردم) جمله‌لرنده‌کی واپوره قاره‌یه هوایه قیی‌یه قپویه لفظلری کبی .

مبهماتده دخی قاعده بو وجهله‌در فقط کندی لفظنك مفعوللرنده یا یرینه نون کلور و کندینی و کندینه دینلور . اسم اشارتلرك مفعول بهلری دخی بویله نون ایله کلور و بونی شونی دینلور و مفعول الیهلرنده صاغر کاف کتوریلور و بوکا شوکا دینلور .

باب رابع

ضمیرلر بیاننده‌در

ضمیر بش صنفدر : ضمیر شخصی ضمیر اضافی ضمیر وصفی ضمیر نسبی ضمیر فعلی‌در .

فصل اول

ضمیر شخصی بیانده‌در

ضمیر شخصی اسمك یرینی طوتان ضمیردر و اوچدر یعنی غائب و مخاطب و متکلم ضمیرلریدرکه او سن بن کلمه‌لریدر جمعنده انلر سز بز دینلور بعضاً او یرینه اول قوللانیلور و بعضاً تعظیم ایچون مخاطب و متکلمك جمعلرینه دخی (لر) علاوه اولنه‌رق سزلر بزلر دینیلور و متکلمك مفردینه متکلم وحده و جمعنه متکلم مع الغیر دخی دینلور .

اشبو ضمیر شخصیلر مجرد یعنی مبتدا و خبر اولدقلری کبی مضاف الیه و مفعول دخی اولورلر فقط او لفظی برادات متصل اولدقده مفتوح قیلنور و بر نون زیاده ایدیلور دیکرلرندن بعضیلری دخی بر صورتله تغیر ایدر تفصیلی زیرده‌کی جدولدن معلوم اولور .

مجرد	مضاف الیه	مفعول به	مفعول الیه
او	انك	آنی	اکا
سن	سنك	سنی	سکا
بن	بنم	بنی	بکا
انلر	انلرك	انلری	انلره
سز	سزك	سزی	سزه
بز	بزم	بزی	بزه

ضمیر غائبك بر مرجعی اولمق یعنی یرینه قائم اولدیغی شخصك یاخود دیکر شیئك اوجه ذکری کچمك لازم کلور فقط بعضاً مرجعسز قوللانیلوب ضمیر مبهم دینلور و بر اسم مبهم یرینی طوتار نتدکه (انسانیت اودرکه نعمت قدرینی بیله‌سین) و (مصلحت اولدرکه هنر و معرفته سعی ایده‌سین) و (انلرکه وفاسزدر برایشه یرامازلر) کلاملرنده واقع (او) و (اول) و (انلر) کبی .

وباب اولده بیان اولندیغی اوزره او و اول بعضاً ادات تعریف اوله‌رق اسم جنسك اولنه داخل اولور

فصل ثانی

ضمیر اضافی بیاننده‌در

ضمیر اضافی مضافه لاحق و مضاف الیه راجع اولان ضمیردر و مضاف الیهك ادات اضافتدن عاری اولدیغی صورتده اضافته دلالت ایلیان ضمیر اضافیدر .

ضمیر اضافی مضاف الیهك حالنه کوره غائب و مخاطب و متکلم ضمیری اولور شویله که غائب صورتنده ضمیر اضافی غائب ضمیری اولور و مضاف الیه ضمیر مخاطب ایسه اودخی مخاطب و متکلم ایسه متکلم ضمیری اولور .

غائب صورتنده ضمیر اضافی کسره یه علامت اولان یادن عبارتدر انڭ امری کبی . فقط اضافت فصلنده بیان اولندیغی اوزره مضافڭ اخرنده حرف املا ویا حرف مد بولنور ایسه برسین زیاده قیلنور انڭ خانه‌سی ویالیسی کبی .

مضاف جمع اولدیغی حالده دخی حکمی بو وجهله‌در انڭ امرلری وانڭ امرنامه‌لری کبی .

اسملر غائب دیمك اولدیغندن غائب صورتی تعبیرنده انلر دخی داخل اولور . نته‌که ناظرڭ امری وناظرڭ امرنامه‌سی یا امرنامه‌لری وقوناغڭ قپوسی یا قپولری دیلور .

مضافلر بعضا بویله جمعلنور اما ضمیر اضافی جمعلنمز والا جمعلنوبده مثلا انلرڭ کتابلری دینلسه ضمیر اضافینڭ جمعیمیدر یوخسه مضافڭ جمعیمیدر یعنی جمله‌سنڭ مشترك بر کتابیمی دیمکدر یوقسه هر برینڭ بر کتابیمی دیمکدر بیلنه‌مز .

بناءً علی ذلك غائب صورتنده مضاف الیه جمع اولسه دخی ضمیر اضافی مفرد اولور وانلرڭ حالی وانلرڭ صفاسی دینلور .

فقط بر اسم عربی عربجه جمعلندکدن صکره تکرار (لر) ایله جمعلنمسی جائز اولمدیغندن انده بو اشتباه

بولنمیه‌جغنه مبنی غائب صورتنده اكا الحاق اولنه‌جق ضمیر اضافینك (لر) ایله جملنمه‌سی جائز اولور .

نته‌كه شو باغلرك اطراف اربعه‌سی دینلدیكی كبی شو باغلرك اطراف اربعه‌لری دخی دینلور واولكی صورتده اول باغلرك جمله‌سنك درت طرفی وایكنجی صورتده هر باغك آیرو آیرو درت طرفی دیمك اولور .

ضمیر اضافینك مفرد مخاطبی صاغر كاف وجمعی (كز) ومفرد متكلمی میم وجمعی (مز) در .

مثاللری بر وجه آتی تحریر اولنور .

سنك كتابك	سزك كتابكز	بنم كتابم	بزم كتابمز
امرك	امركز	امرم	امرمز

اخرنده های رسمیه بولنان مضافك مثالی

خانه‌ك	خانه‌كز	خانه‌م	خانه‌مز

اخرنده الف اولان

صوباك	صوباكز	صوبام	صوبامز

آخرنده یا اولان

افندیك	افندیكز	افندیم	افندیمز

افندی لفظنك كثرت استعمالنه مبنی متكلمك مفردنده اكثریا وجمعنده بعضا یاسی حذف اولنه‌رق افندم افندمز صورتنده یازیلور .

آخرنده واو اولان

قپوك	قپوكز	قپوم	قپومز

مضاف الیه متعدد اولوبده بری متکلم ودیکری مخاطب یا غائب اولسه مضافه ضمیر متکلم الحاق اولنور. نته‌کیم سنك وبنم حالمز یاخود انك وبنم حالمز دنیلور.

واکر بری مخاطب ودیکری غائب اولور ایسه ضمیر مخاطب الحاق اولنور نته‌کیم انك وسنك حالکز دینلور.

مضافده احوال اربعه جاری اولور یعنی مجرد ومضاف الیه ومفعول به ومفعول الیه اولور.

مثاللری بروجه‌آتی بیان اولنور.

اخرنده حرف انفصال اولنلردن

غائب صورتنك مثاللری

مجرد	مضاف الیه	مفعول به	مفعول الیه
امری	امرینك	امرینی	امرینه

مخاطبلرك مثاللری

امرك	امركك	امركی	امركه	مفرد
امركز	امركزك	امركزی	امركزه	جمع

متکلمك مثاللری

امرم	امرمك	امرمی	امرمه
امرمز	امرمزك	امرمزی	امرمزه

بعضا مضاف ومفعوللرده علامت کسره اولان یا حذف ایله مثلا امرنی امرنه یازیلور . اخرنده حرف اتصال اولنلرده ایسه بو یا اکثریا حذف اولنور .

اخرنده حرف اتصال اولنلردن

غائب صورتنك مثاللری

کتابی کتابنك کتابنی کتابنه

مخاطبلرك مثاللری

کتابك کتابکك کتابکی کتابکه مفرد
کتابکز کتابکزك کتابکزی کتابکزه جمع

متکلملرك مثاللری

کتابم کتابمك کتابمی کتابمه مفرد
کتابمز کتابمزك کتابمزی کتابمزه جمع

بعضا ضمیر اضافی حذف اولنور . نته کیم عالمك ذوقن سورهلم وایام ذوقك قدرین بیلهلم دینلورکه ذوقنی وقدرینی دیمکدر . ومولی اقبالك وعمرك مزید ایلسون دینلورکه اقبالکی وعمرکی دیمکدر . وفلك بنم حالم یمان وافکارم پریشان ایتدی دینلورکه حالمی وافکارمی دیمکدر .

واکثریا مضاف الیه اولان ضمیر مخاطب ومتکلم حذف اولنهرق ضمیر اضافی ایله اکتفا اولنور نته کیم

سنك كتابك بنم كتابم دنیله‌جك یرده كتابك كتابم دینلور .

وبعضا مضاف الیه اولان ضمیر شخصیلر ابقا ایله ضمیر اضافیلر حذف اولنور . نته‌كیم سنك او سزك او بنم او بزم او دینلور .

سائر اسملر كبی بعض مبهماته دخی ضمیر اضافی لاحق اولور . مثلا كندیسی كندوسی كندیك كندوك كندیم كندوم كندیمز كندومز دینور فقط مفرد متكلمنده اكثریا حرف املا حذف ایله كندم یازیلور .

كذلك (بنم سندن بشقه كیم وار) و (نه‌نك نه‌سی وقاچكز كیتدی و قنغیكز یاخود قنغیلركز قاله‌جق دینور .

بعضا (نه‌سی لفظنك هـای رسمیه‌سی حذف ایله (نسی) صورتنده یازیلور .

تنبیه

بنم اومك طامی دینلدكده بنم ضمیر شخصیٔ مضاف الیه و (مك) ضمیر اضافی و او ضمیر شخصی‌یه مضاف اولدیغی كبی طامه نسبتله دخی مضاف الیه و طام اكا مضاف اولور و بو ایكنجی اضافتك ضمیر اضافیسی یا اولور وبعضا بو صورتله تتابع اضافات وقوع بولور .

نته کیم بنم اوماك طامنك کنارى دینلدیکی تقدیرده طام دخی هم مضاف هم مضاف الیه اولور .

فصل ثالث

ضمیر وصفی بیانندهدر

ضمیر وصفی (نی) حرفیدرکه ظرفلره لاحق اولهرق صفت مقامنده قائم اولور نته که اوده کی بازار چارشوبه اویماز دینلور اوده اولان بازار دیمك اولور .

وبو صورتده دائما مفرد اولهرق قوللانیلور برنجی معناسنده اولان اولکی وابتدائی دخی بوقبیلدندر .

وبعضا مضاف الیه لاحق اولهرق موصوفی محذوف صفتلر کبی اسماء مقامنده قائم اولور و (لر) ایله جمعلنور . مثلا بزنکی بزنکیلر دینلور .

ومضاف الیه اولدقده برقاعده اخرینه (نك) کلور بزنکینك کبی . ومفعول به ومفعول الیه دخی اولور فقط انلرده دخی اخرینه نون کلور مثلا بزنکنی بزنکینه دینلور . سائر صیغهلری دخی بوکا قیاس اولنه .

(نی) بعضا فعللره دخی لاحق اولور وآغیر حرفلی مادهلرده (غی) لفظنه مبدل اولورنته که باب فعلده کلور .

فصل رابع

ضمیر نسبی بیاننده در

ضمیر نسبی جملهٔ اسمیه‌لرك جزء اخیرینه لاحق و ادات ربطدن مغنی اولور . بونلرك غائبی یوقدر غائب صورتنده ادات ربط انلردن مغنی اولور . او شاعردر انلر شاعردرلر کبی .

اسملر بو بابده ضمیر غائب حکمنده در . نته‌که فلان افندی شاعردر دینلدیکی کبی .

ضمیر نسبینك مفرد مخاطبی (سین) و جمعی (سکز) لفظلریدر سن کاتبسین سز کاتبسکز و سن منشیسین سز منشیسکز کبی .

و بعضا جمع مخاطب کافسز اوله‌رق قوللانیلور کاتبسز منشیسز کبی .

اما مفرد متکلمی میم ساکنه و جمعی زای ساکنه ایله اولوب ایکیسنده دخی خبرك اخری ساکن ایسه کسره ایله حرکه‌لنور بن کاتبم بز کاتبز کبی . و اکر متحرك ایسه بر یا زیاده قیلنور بن بنده‌یم بز بنده‌یز کدایم کدایز منشی‌یم منشی‌یز کبی .

ضمير نسبی بعض افعاله دخی لاحق و فاعللرینی مبین اولور. تفصیلی باب فعلده کلور.

فصل خامس

ضمیر فعلی حقنده‌در

ضمیر فعلی انجق بعض افعاله لاحق اوله‌رق فاعللرینی مبین اولور بونلر دخی مخاطب و متکلمه منحصر اولوب غائبلری یوقدر و مخاطبك مفردی صاغر کاف اولوب جمعنده اکا بر زا علاوه اولنور کلدك کلدیکز و یازدك یازدیکز کبی.

و مفرد متکلمی میم و جمعی خفیف حرکه‌لی کلمه‌لرده کاف و آغیر حرکه‌لی کلمه‌لرده قافدر. کلدم کلدك و یازدم یازدق کبی. تفصیلاتی باب فعلده کله‌جکدر.

تکمله

فارسی ضمیرلر لسان عثمانیده مستعمل دکلدر.

عربی ضمیرلر رأساً قوللانلماز فقط بعضا عباره ارهسنده کلور.

تفصیلی انشاءالله باب مخصوصنده بیان اولنور.

باب خامس

فعللر بیانندهدر

فصل رابع

فعللرك صنوف واقسامی بیانندهدر

مقدمه‌ده اشعار اولندیغی اوزره فعللر اوچ زمانك برنده بر ایشك یاخود بر حال وکیفیتك وقوعنی افاده ایلر .

مثلا جبه‌سی کیمش کلیور اویویه‌جق دنیلدکده کیمش کلمه‌سی کچمش زمانده کیمك ایشنك وقوعنی وکلیور کلمه‌سی کلمك ایشنك زمان حالده وقوع بولمقده اولدیغنی واویویه‌جق کلمه‌سی اویومق حال وکیفیتنك زمان مستقبلده وقوع بوله‌جغنی افاده ایلر وکیمك وکلمك مثللو ایشلر واویومق کبی حال وکیفیتلر بهمه‌حال برذاتك صفتلری اولور ایشته اول ذاته فاعل دنیلور وفعللر زمانه دلالت ایلدیکی کبی برفاعله اسنادی دخی متضمن اولور .

وزمانه تعرض اولنمقسزین یالکز فاعلك بو وصفلر ایله اتصافنه دلالت ایچون موضوع اولان کلملر صفات مشتقه‌در یازان یازیلان یازیجی یازمه کبی .

وذات وزمانه تعرض اولنمقسزین مجرد اول معنای

فعلی‌یه دلالت ایچون موضوع اولان کلمه‌لر مصدردر کلمك یازمق اویومق کبی ·

بناء علی ذلك معنای مصدری کرك فعللره و کرك صفات مشتقه‌یه نسبتله ساده اولدیغندن جمله‌سی مصدردن مشتق اعتبار اولنور ·

و فعللره ذات فعل و صفات مشتقه‌یه فرع فعل و مصدره اصل فعل دینلور ·

اما بحسب اللفظ جمله‌سنك مأخذی مادهٔ اصلیه‌در که لسان ترکیده امر حاضر صیغه‌سی اولوب خفیف حرکه‌لی اولنلرینه (مك) و آغیر حرکه‌لی اولنلرینه (مق) الحاق اولندقده مصدر اولور و صور سائرهٔ مختلفه ایله تصریف اولنه‌رق ذات فعللر و فرع فعللر حاصل اولور و اول صورتلره صیغه دینلور ·

فعللر مادهٔ اصلیه اعتباریله مجردات و مزیداته منقسم اولور ·

شویله که مادهٔ اصلیه‌ده حرف زائد یوق ایسه مجرد دینلور که جوهر کلمه دیمکدر و اکر برمعنی ایچون زیاده قیلنمش حرف وار ایسه مزیدفیه دینلور ·

مجردات یا فرادی یعنی جوهری تك حرفدن عبارت اولور ویا ثنائی یعنی ایکی حرفلی یاخود ثلاثی یعنی اوچ

حرفلی ویاخود رباعی یعنی درت حرفلی ویا خماسی یعنی بش حرفلی اولور ۰

فرادیلردن شمدی لسان عثمانیده مستعمل اولنلر دیمك قومق بیمك یومق کلمه‌لرندن عبارتدر ۰

خماسیلر دخی اصمارلامق ایزغنمق اینچقرمق کلمه‌لرینه منحصردر ۰

ثنائی وثلاثی ورباعیلر دخی سماعی اولمغله بونلردن لسان عثمانیده حالا زبانزد اولنلر ذیل کتابك اوچنجی فصلنده ضبط وتحریر اولنور ۰

بروجه بالا کلمه‌نك جوهری تك حرفدن عبارت اولدیغی حالده بالطبع متحرك اولدیغی کبی دیکرلرینك دخی حرف اولری متحرك اولور ۰ وفتحهٔ ثقیله‌یه علامت اولمق اوزره الف یازیلور یازمق کبی ۰ واکر حرف اولی الف ایسه اوزرینه مد اشارتی قونور آلمق کبی ۰ وکسره‌یه علامت اولمق اوزره یا یازیلور کیتمك قیرمق کبی ۰ فقط بعضا بویا حذف اولنور اصرمق اصلامق کبی ۰ ضمه‌نك دخی انواعنه کوره علامات مخصوصه قونور کورمك اوزمك صورمق طورمق کبی ۰

وبر کلمه‌ده برنوعدن ایکی حرکه بربری آرقه‌سنده کلور ایسه بعضا اولکیسی حذف اولنور ۰ مثلا یاشامق ویاناشمق یشامق ویناشمق صورتنده یازلمق جائزدر ۰

اما جوهر کلمه‌نك حرف اخیری اکثریا ساکن اولور وبعضا متحرك اولوب حرکه‌سی فتحهٔ خفیفه ایسه های رسمیه و فتحهٔ ثقیله ایسه الف وکسره ایسه یا یازیلور وضمه ایسه آخر کلمه‌ده اولان ضمه‌لر دائما مقبوض اولدیغندن خفیفلرنده (و) وثقیللرنده (وِ) اشارتلری قونور ۰

اسنه‌مك آرامق اریمك آجیمق سولپمك چورمك اوقومق اویومق کبی ۰

ایله‌مك ایسته‌مك لفظلری کثیرالاستعمال اولدیغندن اکثریا تخفیف ایچون هاسز اوله‌رق ایلمك ایستمك صورتنده یازیلورلر ۰

وبعضیلر اغلامق کبی کلمه‌لری الفسز اوله‌رق آغلمق صورتنده یازارلر ۰

حروف املا بر نوع حرکه اولوب بونلرك طی واثباتنده اصحاب انشانك اختلافلری چوقدر ۰

سورمك قورمق یورمك لفظلرینك رالری شمدی ضمهٔ مقبوضه ایله تلفظ اولنمقده اولدیغی حالده ازقدیم اوله کلدیکی اوزره اکثریا یا ایله یازلمقده‌در ۰

ایشته بونلر مجردات اولوب انلره بعض حروفك علاوه‌سیله مزیدات صیغه‌لری حاصل اولور ۰ انلر فصل مخصوصنده بیان قیلنور ۰

لازم و متعدی

معنی جهتیله فعللر اولا لازم و متعدی قسملرینه تقسیم اولنورلر شویله که فاعلك فعلی آخره تجاوز ایدر ایسه متعدی و الا لازم اولور.

مثلا کاغدی کسمك و قلمی قیرمق متعدیدر. زیرا مفعول بهه یعنی کسیلن و قیریلان شیئه تأثیرلری واردر. کیتمك وارمق فعللری لازمدر. زیرا اثر فاعل ایله قائم بر صفت اولوب بشقه‌سنه تأثیرلری یوقدر. بناءعلیه مفعول به آلمازلر فقط مفعول الیهه تعلق ایدرلر. نته‌که فلان یره کیتدم دنیلور.

اما اسنه‌مك و اویومق کبی یالکز فاعلك حال و هیئتنی مبین اولان فعللر نه مفعول بهه طوقنور و نه ده مفعول الیهه تعلق ایدر.

متعدیلرك بعضیلری یالکز مفعول بهه تعلق ایدر و بعضیلری ایکی مفعوله یعنی هم مفعول بهه و هم مفعول الیهه تعلق ایدر مکتوبی پوسته‌خانه‌یه ویرمك کبی.

علی العموم فعللر ینه معنی جهتیله خاص و عام دیو ایکی قسمه منقسم اولورلر.

فعل خاص بر مخصوص ایش یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایدن فعللردر کسمك قیرمق یومك اویومق کبی.

فعل عام جميع افعاله ياخود جميع احواله شامل اولان فعللردر ايتمك واولمق كبى ·

اولمق لازم وايتمك متعديدر · ايلمك وقيلمق دخى ايتمك معناسنه در ·

افعال خاصه بعضاً كندو صفتلريله تركب ايدرلر · سرعتلى كيتمك ويايان يوريمك وكوزل يازمق كبى · وفعل متعديلرى بعضا مفعول به ايله تركب ايدر واول حالده مفعول به ادات مفعوليت اولان كسره علامتندن تجريد اولنور مكتوب يازمق كبى · كلهلم افعال عامه يه :

(اولمق) جملهٔ اسميه يه لاحق اولور يعنى اندن اول مبتدا وخبر اوله بيله جك ايكى كلمه دن صكره كلور · وخبر ايله تركب ايدرك بر فعل كبى اولور · نته كيم فلان آدم زنكين اولدى دينلديكى كبى · بناء على ذلك بو ماده اسملر ايله تركب ايلز وبر اسم ايله تركب ايتدكده اسم مذكور صفت ايله تأويل اولنور · نته كه ديل اولمه دنيلور وديل لفظنه سويلجى معناسى ويريلور وبعضا اولمق مقامنده بولنمق قوللانيلور حاضر بولنمق كبى ·

ايتمك ايلمك قيلمق فعللرى دخى جملهٔ اسميه يه لاحق اولورلر فقط خبر ايله تركب ايليوب مبتدا دخى مفعول به اولور فلان ادمى ممنون ايتمك خوشنود ايلمك متشكر قيلمق كبى ·

فقط بعضا مفعول به اولان اسم ایله ترکب ایدرلر . ومفعول به دخی علامت مفعولیت اولان کسره‌دن مجرد اولور . ایستك ایتمك ناز ایلمك نماز قیلمق کبی .

یورمق لفظی فی الاصل امر ایتمك معناسنه افعال خاصه‌دن ایسه‌ده اکثریا مقام تعظیمده ایتمك معناسنه قوللانیلور . وبو صورتله افعال عامه‌دن اولور .

افعال قلوب

ذهنده بر وصفك بر شیئه نسبتنه دلالت ایلیان فعللره افعال قلوب دنیلورکه مضمونلری اولان نسبت ذهنیه قلبه مخصوص اولان احوالدندر .

بو فعللر دخی جملهٔ اسمیه‌یه لاحق اولورلر وخبر ایله ترکب ایدوب مبتدا دخی انلره مفعول به اولور . نته‌کم بن انی عاقل صاندم دنیلدکده صانمق فعلی کبی .

وبعضا بو فعللر تقدیم اولنه‌رق جملهٔ خبریه (که) اداتیله ربط اولنورنته‌که مذکور جمله‌نك معناسنه اوله‌رق بن صاندم که او عاقلدر دنیلور اما بن انك عاقل اولدیغنی صاندم دنیله‌مز .

ظن وزعم وتخمین وعد واعتقاد ایتمك هپ افعال قلوبدندر . عد واعتبار ایتمك معناسنه صایمق ورأی ایتمك

معناسنه كورمك دخی بویله‌در اما طانیق سزمك تشخیص ایتمك افعال قلوبدن معدود دكلدر .

بیلمك ایكی وجهله استعمال اولنور بریسی بر شیئی بر وصف ایله متصف دیو اعتقاد ایتمكدر بو صورتده افعال قلوبدن اولور . نته‌كه بن انی اوصلو بیلوردم دنیلور .

دیكری بر شیئی مخصوصه ذهنه القدركه طانیق واوكرنمك قبیلندن اولور . نته‌كه بن انك صایغیسز اولدیغنی طورندن بیلدم دینلور وبو صورتده افعال قلوبدن معدود اولماز .

فصل ثانی

مزیداته دائردر

جوهر كلمه‌یه ادات تعدیه اولان تاء ساكنه یاخود (در) الحاق اولندقده لازم ایسه بر مفعوله متعدی اولور . اویناتمق كبی . وبر مفعوله متعدی ایسه ایكی مفعوله متعدی اولور . اوقوتمق كبی . واكر ایكی مفعوله متعدی ایسه فعلك اجراسنده بر واسطه بولندیغنی اشعار

ایدر كوندرتمك كبی كه برشیئی بر واسطه ایله بر محله یوللامق دیمكدر .

بو بابده قاعده شودركه جوهر كلمه بر حرفدن عبارت ایسه انی متعدی قیلمق ایچون (در) الحاق اولنور دیدرمك كبی .

اما بر حرفدن زیاده اولدیغی تقدیرده اگر حرف اخیری متحرك ایسه تا الحاق اولنور . اسنه‌مك اسنتمك آجیمق اجیتمق كبی .

واگر حرف اخیری ساكن ایسه (در) الحاق اولنور گزمك گزدرمك طورمق طوردرمق طولمق طولدرمق كبی .

فقط جوهر كلمه ایكی حرفدن زیاده اولدیغی حالده حرف اخیری را یاخود لام ایسه تا الحاق اولنور . اوتورمق اوتورتمق طارلمق طارلتمق كبی .

بو ایكی ادات تعدیه‌دن بریله متعدی قلنان كلمه‌نك بر مرتبه دها متعدی قلنمسی مراد اولدیغی حالده اكا دیگری علاوه اولنور یازدرتمق یورتدرمق كبی

شاذ اوله‌رق آقمق صاپمق صارقمق قورقمق كلمه‌لرینك متعدیلری تا ایله آقیتمق صاپتمق صارقتمق قورقتمق كلور وقالقمق كلمه‌سنك متعدیسی حذف قاف ایله قالدرمق كلور .

واممك كلمه‌سنك متعدیسنده بر قاعده امدرمك دینلدیكی كبی زا ایله امزرمك دخی دینلور .

ایچمك اوچمق آرتمق آشمق اوشمك باتمق بیتمك پیشمك چیقمق دوشمك شاشمق طاشمق طوغمق طویمق طویمق قویمق قاچمق چکمك کوچمك مادهلرینك متعدیلرنده (در) لفظنك دالی حذف ایله ماقبلی حرکه‌لنه‌رك ایچرمك اوچرمق آرترمق آشرمق اوشرمك باترمق بیترمك (بتورمك) پیشرمك چیقارمق دوشرمك شاشرمق طاشرمق طوغرمق (طغورمق) طویرمق قوپارمق قاچرمق چکرمك (چکیرمك) کوچرمك دنیلور.

آزمق چوکمك صیزمق مادهلرینك متعدیلری بر قاعده (در) ایله کلدیکی کبی شاذ اوله‌رق آزتمق چوکرمك صیزرمق دخی کلور.

کورمك رؤیت وتسویهٔ مصلحت معناسنه اولور ایسه متعدیسی برقاعده کوردرمك کلور. واکر کوزله مشاهده معناسنه اولور ایسه متعدیسی مقامنده کوسترمك دنیلورکه ارائه دیمکدر.

کلمك لفظنك متعدیسنده دخی شاذ اوله‌رق کترمك (کتیرمك) دنیلور.

کیتمك لفظنك متعدیسی کیدرمك کلورکه ازاله دیمکدر اما حمل ونقل واستصحاب مقامنده کوترمك دنیلور.

لام ایله تعدیه

بر اسمك آخرینه لام مفتوحه الحاق اولندقده بر فعل متعدی صیغه‌سی حاصل اولور و فتحه‌یه علامت اوله‌رق بر قاعده خفیف حرکه‌لی اولنلرنده های رسمیه و اغر حرکه‌لی اولنلرنده الف یازیلور. تاله‌مك پوللامق اكرله‌مك قامچیلامق كبی. ایشله‌مك قوللامق گوزله‌مك یوللامق دخی بو قبیلدندر.

بعض كتاب اغیر حركه‌لی اولنلرینی دخی های رسمیه ایله یولله‌مق قامچیله‌مق صورتنده یازارلر.

صیزلامق صیزیلامق و قوقلامق قوقولامق مخففی و اویوقلامق اویقولامق محرفیدر.

بعضاً بونلره تاء تعدیه علاوه‌سیله بر مرتبه دها متعدی قیلنورلر مثلا آتی اكرله‌مك بالنفس آته اكر اورمق و اكرلتمك سائزه اكر اوردرمق مقامنده قوللانیلور.

بعض افعال لازمه

اشبو لام مفتوحه اسم زمانلره لاحق اولدقده دخول و وصول معناسنی مفید بر فعل لازم اولور گیجه‌لدی صباحلدی كبی كه گیجه‌یه و صباحه داخل و واصل اولدی دیمك اولور.

كذلك اصواته لاحق اولدقده دخی فعل لازم اولور اوفه‌مك ايكله‌مك چاغلامق كبی كه اوف وايكك وچاغ ايتمك ديمكدر ·

بو لام مفتوحه اصواتك انجق تأثيرينه لاحق اولور ورباعيلرنده لام يرينه دال مفتوحه كلور · ايكلده‌مك چاتردامق طنغردامق كبی ·

نادرا لام مفتوحه تشبيه ايچون كلور آتلامق كبی كه آت كبی صچرامق ديمكدر · قاولامق دخی بوقبيلدندر كه قاو كبی اولمق ديمكدر ·

سين دخی بعضا بويله تشبيهی مفيد اولور كولمسه‌مك كبی · آغسامق دخی بوقبيلدندر كه برطرفه آغار وميل ايدر كبی اولمق ديمكدر · كذلك چيڭسه‌مك چيك كبی ياغمق معناسنه اولوب فقط تخفيف ايله چيسه‌مك دنيلور ·

وبعضا ارزو واحتياج معناسنی مفيد اولور صوسامق وتوتونسه‌مك كبی · طاوسامق دخی بوقبيلدندر فقط معنای لازميسی اولان طاوی چكمك معناسنده استعمال اولنور ·

وبعضا سينك اولنه ميم علاوه‌سيله عد ايتمك معناسنه متعدی اولور · آزمسه‌مق چوغمسه‌مق كبی كه آز كورمك چوق كورمك ديمكدر ·

بنمسه‌مك دخی بوقبيلدن اوله‌رق كندينك عد ايتمك معناسنده‌در ·

عربيدن بو مقامده بعضا (استفعال) صيغه‌سی

قوللانيلور استصغار كبى كه كوچكسه‌مك يعنى كوچك كورمك ديمكدر. كذلك استثقال ثقيل كورمك و استخفاف خفيف عد ايلمك معناسنه‌در.

لام و سينك بو وجهله استعماللرى سماعيدر.

بعضا فعلك استمرارينه دلالت ايچون را علاوه اولنور (سكمك) دن سكرمك كبى. سومرمك دخى بو قبيلدندر انجق اصلى اولان سومك شمدى متروك و مهجوردر.

بو را اصواته الحاق اولندقده دخى معناى استمرارى مفيد فعل لازم اولور. روزكار اوفورمك كبى كه اوفله‌مك اغزله اوف ايتمكدن عبارت اولوب اوفورمك ايسه بو فعلك استمرارينى افاده ايدر. چاغلامق چاغرمق دخى بو قبيلدندر.

و بعضا ديكر اسم و صفتلره دخى لاحق اوله‌رق تدريج و استمرارى مشعر فعل اولور (كميك) دن كميرمك و (قبا) دن قبارمق كبى. قاورمق صوارمق دخى بو قبيلدندر.

و كلمه‌نك حرفلرى ايكيدن زياده اولديغى حالده ترخيم اولنور (سميز) دن سميرمك (باللى) دن بليرمك كبى.

بو صيغه الوانده مطرددر (آق) دن آغارمق (صارى) دن صارارمق كبى. (قرمزى) دن دخى ترخيم ايله قزارمق كلور.

صفتلره لام ساكنه الحاق اولندقده فعل لازم

اوله‌رق صیرورت معناسنی مفید اولور. آزالمق چوغالمق طارلمق اکریلمك طوغریلمق قیصالمق کبی.

آخر کلمه‌ده کاف یا قاف بولنور ایسه ترخیم اولنور (کوچك) دن کوچلمك (اوفق) دن اوفالمق (یوکسك) دن یوکسلمك کبی. بو صیغه دخی سماعیدر.

صیغهٔ مطاوعت

مطاوعت فاعلك بر فعلی و تأثیری قبول ایتمسی کیفیتیدر. قاعده‌سی مادهٔ اصلیه‌یه نون ساکنه علاوه اولنمق وآخری ساکن ایسه حرکه‌لنمکدر. سونمك کورنمك بولنمق صالنمق سویلنمك آرانمق قاشینمق بورونمك کبی. (یوتمق) دن یوتنمق شاذدر.

بعضا نون یرینه لام کلور ایاق اوزره دیکلمك کبی. (طاغتمق) دن طاغلمق (قورتامق) دن قورتلمق شاذدر.

وبعضا نون یرینه شین کلور. صاوشمق قاتشمق بورشمق کبی. چالشمق دخی بو قبیلدندر.

بعضا لام مفتوحه ایله نون ساکنه بر اسمه الحاق اولنور و ادات مطاوعت اولور اوکنمك کدرلنمك خویلانمق کبی. وبعضا صفتلره لاحق اولور خسته‌لنمك کبی. وبعضا نون یرینه شین کلور ایی‌لشمك خوشلاشمق صیقلاشمق کبی.

اوزنمك اوزنمك وكوجنمك كوجلنمك ویاصلانمق یاصیلانمق ویاقلاشمق یاقینلاشمق مخففیدر .

وبعضا لام ایله نون یاخود شین تكلف وتشبه ایچون كلور . نته كه فلان افندی شاعرلنیور دینلور كه تشعر ایدیور یعنی طبیعت شعریه‌سی اولمدیغی حالده شاعرلكه اوزنه‌رك شعر سویلكه چالیشوب چبالایور دیمك اولور كذلك فلان آدم فرنكلشیور دینلدكده فرنكه تقلید ایچون تكلف ایدیور دیمك اولور .

وكذلك تركلشدی یاخود تركجه‌لشدی دینلدكده ترك كبی یاخود تركجه كبی اولدی دیمك اولور .

وشین بعضا عمل مكرری مشعر اولور آتشمق كبی كه آته آته عادت ایدنمك دیمكدر . كلشمك دخی بو قبیلدندر .

صیغهٔ شركت

بر فعلده متعدد فاعللرك شركتنی افاده ایچون مادهٔ اصلیه‌یه شین ساكنه الحاق اولنور وآخری ساكن ایسه حركه‌لنور . چكشمك قاچشمق آغلاشمق كبی .

شاذ اوله‌رق طوقنمق ماده‌سنده نونك حذفیله وصارمق ماده‌سنده میم زیاده‌سیله طوقشمق وصارماشمق دینلور وبعضا اسمره لام وشین الحاق اولنه‌رق صیغهٔ شركت یاپیلور . عهداشمك اوزلاشمق كبی . یاناشمق

دخی بوقبیلدندرکه اصلی یانلاشمق یعنی یان یانه کلمك اولوب لامك حذفیله تخفیف اولنمشدر ۰

صیغهٔ شرکته بعضا ادات تعدیه علاوه اولنور چکشدرمك اوزلاشدرمق کبی ۰

لسان عثمانیده صیغهٔ شرکت ایکی صورتله استعمال اولنور صورت اولی شرکت بین الاثنین اولوب بو ایکیدن بری فاعل ودیکری مفعول الیه قیلنور وفاعلك فعله مبدأ وبادی اولهرق مفعول الیهه مشارکتنی صراحةً ومفعول الیهك دخی اکا مشارکتنی ضمنا افاده ایلر ۰

نته که بو البسه اکا یاراشدی دینلدکده صراحة البسه اکا یارادی یعنی اویدی وصالح اولدی ویاقشدی دیمك اولوب ضمنا انك دخی البسه یه اویغون اولدیغی اکلاشیلور ۰

قایق اسکله یه یاناشمق وفلان کشی فلان محله ایرشمك یاخود یتشمك و او بوکا یتشمك وانی بوکا دکشمك دخی بوقبیلدندر ۰

وبعضا اول ایکیدن بری کمافی السابق فاعل اولوب دیکری (ایله) اداتیله تقدیم اولنور ۰

نته که مشتری بایع ایله سویلشدی وفلان دولت فلان دولت ایله طوتشدی وضبطیه لر طلومباجیلر ایله سوکشوب دوکشدی والهجقلولر بورجلی ایله خیلی

اوغراشدیلر و بورجلو الهجقلولر ایله اویوشدی دنیلور ۰

صورت ثانیه بر فعلده ایکی یاخود زیاده فاعللرك علی‌الاطلاق اشتراکی افاده اولنمقدر ۰

نته که قاری قوجه چکشدی محله اهالیسی چاغرشدی بینلرنده سویلشدیلر اویوشدیلر اوزلاشدیلر دنیلور ۰

عربجه صورت اولاده (مفاعله) صیغه‌سی قوللانیلور ۰

نته که ایرادمز مصرفمزه مساویدر و بو مطالعه مسلککزه مناسب و موافق دکلدر و انلر بو رأیده سکا مشارکت ایتدیلر و فلان دولت بو ایشه مداخله ایده‌مز دینلور ۰

وکذا فلان کیمسه فلان ایله مضاربه ایتدی و فلان دولت فلان دولت ایله محاربه ایتدی دینلور ۰

اما صورت ثانیه‌ده (تفاعل) صیغه‌سی قوللانیلور نته که ایراد و مصرفمز متساویدر و ایشلر متداخلدر و دول متجاوره و متعاهده‌نك رأیلری متوافق و معامله‌لری متناسب اولملیدر دینلور ۰

فائده

بعض مصادر اصلیه شمدی متروك و مهجور اولدیغی حالده مشتقاتندن بعضیلر مستعملدر ۰

ازجمله اصیق مهجور اولدیغی حالده متعدیسی تا ایله اصیتمق و مطاوعی نون ایله اصینمق مستعملدر ۰

اوکرتمك تق کتمك دوناتمق قوشاتمق دخی تا ایله متعدی ونون ایله مطاوع اولوب حالبوکه اصللری مفقوددر .

وطرمامق مستعمل اولمیوب مطاوعلری اولان طرمانمق وطرماشمق ایسه مستعملدر .

واولامق فی الاصل ترجمه وصل ایتمك معناسنده اولدیغی حالده مهجور اولوب انجق مطاوعت وشرکت صیغه‌لری اولان اولانمق واولاشمق مستعملدر .

کذلك بارمق فی الاصل محافظه ایتمك وکمی‌یی لیمان سلامته صوقمق معناسنده اولدیغی حالده مهجور اولوب حالبوکه مطاوعت وشرکت صیغه‌لری اولان بارنمق وبارشمق کثیراستعمالدر .

وکذلك قارمق ادخال ایتمك معناسنه اولدیغی حالده مهجور اولوب مداخله معناسنه قارشمق ایسه استعمال اولنمقده‌در دیرنمك ودیرشمك دخی بوقبیلدندر .

وبعض مشتقاتك عرفاً معناسی تغییر اولنمشدر مثلا اویالامق اویاطاقمق دیمك اولدیغی حالده اشتغال معناسنه استعمال اولنمشدر .

کذلك یاقشمق بربرینی یاقمق ویارلاتمق معناسنده اولدیغی حالده یاراشمق معناسنده مستعملدر . بونلری علم لغته عائددر .

لاحقه

مثبت و منفی حقنده‌در

مثبت ادات نفیدن عاری اولان فعللردر بالاده کرارا ومرارا مذکور اولان مثاللر کبی .

منفی مادۀ اصلیه‌سنه ادات نفی لاحق اولان فعللردر . فعللرده ادات نفی میم مفتوحه‌در کلمك یازمق اسنه‌مك ارامق اریمك اوقومق کبی .

اشبو میم نافیه بعضا خفیف حرکه‌لی ایسه های رسمیه ایله و اغیر حرکه‌لی ایسه الف ایله کلمه‌مك یازمامق صورتنده یازیلور . بعضیلر خفیف حرکه‌لیسنی دخی الف ایله کلمامك صورتنده یازارلر .

فصل ثالث

معلوم و مجهول بیانده‌در

فعل متعدی یا معلوم ویا مجهول اولور شویله که اکر فاعلنه اسناد اولنور ایسه معلوم اولور واکر فاعلی مسکوت عنه اولور ایسه مجهول اولور ومفعول به

فاعلك مقامنه قائم اوله‌رق علامت مفعولیت اولان کسره‌دن تجرید اولنور ·

سوز کسلدی تذکره یازلدی دینلدیکی کبی که کسن و یازان کیم اولدیغی مسکوت عنه قالور ·

معلومی مجهول قیلمنك طریقی بودرکه ادات مصدرك ماقبلی لامدن بشقه برحرف ساکن ایسه حرکه‌لنه‌رك اکا بر لام علاوه اولنور سالف الذکر مثاللرده اولدیغی کبی ·

واکر لام یاخود دیکر بر حرف متحرك ایسه نون علاوه قلنور بیلنمك ایستنمك ارانمق دینمك اوقونمق کبی ·

بعضاً شاذ اوله‌رق دنیلمك وایستنیلمك دخی دنیلور ·

ایلمك لفظندن مجهول کلمز · فقط انك مجهولی مقامنده اولنمق لفظی قوللانیلور ·

مفعول الیهی اولان فعل لازملردن دخی مجهول کلور · فلان یره کیدلدی یاخود وارلدی دینلدیکی کبی ·

اما اسنه‌مك واویومق کبی مفعول الیه تعلق ایتمیان لازملردن مجهول کلمز ·

مادهٔ اصلیه‌نك اخری متحرك اولدیغی صورتلرده مطاوعت ایله مجهول صیغه‌لری لفظاً متحد اولوب انجق قرینه ایله فرق اولنور ·

مثلا بر ادم شوراسنی بوراسنی ارادی مقامنده

اراندی دنیلور ایسه مطاوعت اولور و اکر فلان شیئی ارادیلر مقامنده فلان شی اراندی دنیلور ایسه مجهول اولور ٠

کذلك بر ادم کندی کندینه سویلنیور مطاوعت وبر سوز سویلندی مجهولدر ٠

وکذلك بر ادم کندی کندینه یقانمق مطاوعت والبسه یقانمق مجهولدر ٠

کذلك لام ایله مستعمل اولان مطاوعت صیغه‌سی دخی لفظا مجهوله مشابه اولور وقرینه ایله فرق اولنور ٠ مثلا برادم اياق اوزره دیکلمك مطاوعت ویره بر اغاج دیکلمك مجهولدر ٠

وبعضا بر مادده کاه نون ایله وکاه لام ایله مطاوعت صیغه‌سی یاپیلور ومعناجه ایکیسنك بیننده فرق بولنور ٠

مثلا عربه چکلمك مجهولدر وبر ادم کندی کندینه برکوشه‌یه چکلمك مطاوعتدر وکذا بر ادم بر شیدن چکنمك یعنی صاقنمق دخی مطاوعتدر ٠

لام ایله متعدی قلنان کلمه‌لرك دخی مجهوللری ایله مطاوعلری بردر ٠ مثلا آت اکلنمك ومکتوب یوللانمق مجهولدر وخانم کندی کندینه سوسلنمك ویاشمقلنمق مطاوعدر ٠

ضابطه

ادات تعدیه اولان تالر ادواتدن بر شیئه متصل اولوبده حرکه‌لندکلرنده داله منقلب اولمق قاعدهٔ مطرده‌در بناء علیه مجهوللرده دخی بو قاعده جاری اولوب اریدلمك ارادلمق قباردلمق اوقودلمق دنیلور.

بو قاعده جوهر کلمه‌دن اولان تالر حقنده جاری دکلدر. فقط ایشتمك اونوتمق آوتمق دیتمك ڭیتمك ڭوتمك کلمه‌لرینك تالری بر وجه بالا حرکه‌لندکده تاء تعدیه کبی داله قلب اولنور. و مجهوللری ایشیدلمك آودلمق دیدلمك کیدلمك ڭودلمك کلور.

وایتمك اکر اتلمك معناسنه اولور ایسه مجهولی ایدلمك ودیرتمك وقاقمق معناسنه اولور ایسه مجهولی ایتلمك کلور.

کذلك یوتمق اکر بلع معناسنه اولور ایسه مجهولی یودلمق و اویونده قازاتمق معناسنه اولور ایسه مجهولی یوتلمق کلور.

ایتمك دیتمك ماده‌لرینك مطاوعلری دخی ایدنمك دیدنمك کلور.

فصل رابع

مصدرلر بیاننده‌در

بالاده بیان اولندیغی اوزره مادۂ اصلیه‌یه (مك) یاخود (مق) علاوه اولندقده مصدر اولور ۰ سومك سولمك یازمق یازلمق اوقومق اوقونمق کبی ۰

بوکا مصدر اصلی دینلور که بر زمانه دلالت ایتدیکی کبی بر ذاته نسبتی دخی ملاحظه اولنیوب مجرد ذهنده متصور اولان بر معنای فعلیدن عبارتدر ۰ بو جهتله مضاف و مضاف الیه اولماز و جمع قلنماز فقط سائر اسملر کبی مجرد یعنی مبتدا وخبر اولور مکتبه دوام ایتمك لازمدر الك اعلی صنعت کوزل یازی یازمقدر دینلدیکی کبی ۰

کذلك مفعول به و مفعول الیه دخی اولور ۰ بوش کزمکی سومم اوقومغه هوسم وار دینلدیکی کبی ۰

اشبو مصدر اصلی‌یه نون ساکنه الحاق اولندقده تعلیل معناسنی مفید اولور سومکین و یازمغین کبی که سودیکی ایچون ویازدیغی ایچون دیمك اولور ۰

مصدر اصلی‌یه بعضا (لك) یاخود (لق) زیاده قیلنوب مصدر تأکیدی دینلور بیومکلك کورنمکلك شمارمقلق کبی ۰

و بعضا كاف و قاف حذف اولنه‌رق يرلرينه‌ هاى رسميه كتوريلوب مصدر تخفيفى دنيلور بيومه كورنه شمارمه كبى .

مصدر تأكيدى و تخفيفى دخى جمعلنمزلر فقط مجرد و مفعول به و مفعول اليه اولدقلرى كبى مضاف اليه دخى اولورلر نته كه انسانك بوش كزمكلكى و بيهوده طولاشمقلغى فنا شيدر بوش كزمكلك فائده‌سى يوق اوقومقلغك فائده‌سى چوق دنيلور و بو مقاملرده مصدر تخفيفى دها زياده قوللانيلور و كزمه‌سى طولاشمه‌سى و كزمه‌نك طولاشمه‌نك دينلور فقط مصدر تخفيفى بويله بر اداته متصل اولدقده اكثريا هاى رسميه‌سى حذف اولنه‌رق كزمسى طولاشمسى كزمنك طولاشمنك صورتنده يازيلور .

قدماى كتابك بعضيلرى مخاطب و متكلمك مفردلرنده هاى رسميه‌يى الفه تبديل ايله مثلا كسمه‌لك قيرمه‌لك لفظلرينى كسمالك قيرمالك صورتنده يازمشلردر .

اضافت بحثنده بيان اولنديغى اوزره غائب صورتنده ضمير اضافى (لر) ايله جمعلنمز والا جمعلنن ضمير ميدر يوخسه لاحق اولديغى اسميدر بيلنمز اما مصدرلرك جمعى اولمديغندن مصدر تأكيدى و تخفيفيه لاحق اولان ضمير اضافئ غائبك (لر) ايله جمعلنمسى جائز اولور وانلرك كزمكلكلرى ياخود كزملرى دنيلور .

مصدرلرك مجهوللری هر حكمده معلوملری كبیدر شوقدر كه معلوملری فاعللرینه و مجهوللری مفعوللرینه مضاف اولور مثلا فلانك یازمسی و بو ایشك بیلنمسی دینلور .

بعضا مصدر تأكیدینك منفیسنده كاف وقاف زایه قلب اولنه‌رق نفس الامرده اولمیان فعلی اظهار ایتمك معناسنی مفید اولور نته كه كورممزلك ایتدی ایشتممزلكدن كلدی طانیمامزلقدن كلدی دینلور .

اورمق ماده‌سی دخی بعضا بو مقامده قوللانیلور نته كه خسته‌لكه اوردی دلیلكه اوردی دینلور عربجه بو مقامده (تفاعل) صیغه‌سی قوللانیلور نته كه ایشتمزلكدن كلمك معناسنه تصامم و خسته‌لكه اورمق معناسنه تمارض قوللانیلور .

تغافل وتسامح دخی بو قبیلدندر .

حاصل مصدر

مادۀ اصلیه‌یه بر شین ساكنه الحاق اولندقده حاصل مصدر اولوب معنای مصدرینك حاصلی اولان حالت خارجیه‌یه دلالت ایلر .

وشینك ماقبلی ساكن ایسه حركه‌لنور و بو حركه

اوست طرفنده‌كى حرفك حركه‌سنه تابعدر انك حركه‌سى فتحه يا كسره ايسه بو حركه كسره اولور. وبعضاً كسره‌يه علامت اوله‌رق يا يازيلور. واكر انك حركه‌سى ضمه ايسه بو حركه ضمهٔ مقبوضه اولور.

آلش (اليش) ويرش (ويريش) وگورش سوزش قويش طورش كبى

واكر شينك ماقبلى متحرك ايسه بر يا زياده قلنور وماقبلنك حركه‌سى فتحه يا كسره ايسه كسره ايله واكر مضموم ايسه ضمهٔ مقبوضه ايله تلفظ اولنور.

اسنه‌يش آرايش اريش وچوريش اوقويش كبى.

مجهوللردن دخى حاصل مصدر گلور كسيلش قيريلش آرانش اوقونش كبى.

حاصل مصدر سائر اسملر كبى. (لر) ايله جمعلنور كاشلر كيدشلر كبى. ومضاف ومضاف اليه ومفعول به ومفعول اليه اولور. فقط مصدر تأكيدى وتخفيفى كبى معلومى فاعله ومجهولى مفعوله مضاف اولور نته‌كه فلانك اوقويشى ويازينك اوقونشى دينلور.

بعضاً فعل معلوملرده شين يرينه ميم گلور وحاصل مصدرك مجهولى مقامنه قائم اولور.

نته‌كه آلان صاتان يوق مقامنده آلش صاتش يوق

دینلدیکی کبی النان صاتلان یوق مقامنده دخی الیم صاتم یوق دینور که آلنش صاتلش یوق دیمك اولور .

کذلك بو مالك سورومی یوق وبو خسته‌نك باقیمی فنا دینلدکده سورولشی وباقلشی دیمك اولور .

وبعضاً میمك ماقبلنده‌کی حرف املا حذف ایله آلم صاتم صورتنده یازیلور .

بو صیغهٔ میمیه بعضا (مره) یعنی کره معناسنی مشعر اولور واولنه اسم عدد کتوریلور وبو حالده اکثریا معنای مصدرینك متعلقنه اسم اولور .

نته‌که بر ایچیم صو ایکی دیلیم اکمك طقوز بوغم قارغی دنیلور .

سویم آن وجاذبه معناسنده عرف اولمشدر نته‌که سویملی دنیلور .

طوتوم دخی طور ومعامله معناسنده عرف اولوب بناً مره مقامنده شاذ اوله‌رق طوتام کلور وبر طوتام اوت دینلور .

(آتمق) دن برقاعده آتیم کلدیکی کبی آیاق اتمغه مخصوص اوله‌رق آدیم دینلور .

باب ثانیده بیان اولندیغی اوزره صفتلره (لك) یاخود (لق) الحاق اولندقده برنوع مصدر اولور فقط مصدر اصلی اولمیوب بلکه اسم مصدر قبیلندن اولور .

اسم مصدر ادات مصدریتدن عاری اوله‌رق معنای مصدری‌یی افاده ایلیان اسملردر یاردیم سوکی صایغی کبی . بونلر هپ سماعیدر .

فصل ثالثده بیان اولندیغی اوزره اصواتدن دال مفتوحه الحاقیله یاپلان فعللرده دال مکسور قیلندقده اسم مصدر قبیلندن اولور . چاتردی گورلدی ایکلدی کبی وبر فعلك مادهٔ اصلیه‌سنه (ندی) لفظی علاوه اولندقده مبالغه معناسنی مفید اولور آقندی صیقندی بولاندی قورندی کبی .

وبو صیغه بعضاً فعلك متعلق اولان شیئك اسمی اولور چیقندی صیرندی بولندی دوکندی سپورندی کبی . شاذ اوله‌رق (بیورلدی) لامایله کلمشدر .

فارسینك اصل مصدرلری لسان عثمانیده مستعمل دکلدر اما حاصل مصدرلری استعمال اولنور . قاعده‌سی دخی ترکجه‌ده اولدیغی کبی امر حاضره شین ساکنه علاوه ایتمکدن عبارتدر دانش نمایش کبی .

فارسینك اسم مصدرلری دخی لسان عثمانیده استعمال اولنور لکن انلر سماعیدر ناز ونیاز وخرام ورفتار کبی .

لسان عربیده مصدر وحاصل مصدر واسم مصدر صیغه‌لری ومعلوم ومجهوللری هپ بردر .

بونلر لسانمزده اکثریا اسم مصدر مقامنده قوللانیلور

افاده ایتمك لطف، ایتمك تلطیف قیلمق احسان بیورمق کبی . وبعضا حاصل مصدر مقامنده استعمال اولنورلر . نته که خواجه‌نك شو افاده‌سنه باق ترکیبنده اولان افاده کبی . وبعضا اصل مصدر مقامنده قوللانیلور نته که بو حالی افاده ممکن دکلدر دینلدیکی کبی .

عربی مصدرلر قاعدهٔ فارسیه اوزره بعضا فاعللرینه مضاف اولورلر عون باری وبعضا مفعوللرینه مضاف اولورلر افادهٔ حال وازالهٔ کدر کبی .

فصل خامس

فرع فعل بیاننده‌در

فعللردن مشتق اولان صفتلر ایکی قسمدر قسم اول اسم فاعل ایله اسم مفعول قسم ثانی مبالغهٔ اسم فاعل ایله صفت مشبهه‌در .

کرك اسم فاعل کرك اسم مفعول معنای مصدری ایله متصف اولان شیء دیمکدر . فقط اسم فاعل معلومدن واسم مفعول مجهولدن مشتق اولور ومجهولی اولمیان فعللردن اسم مفعول کلمز وایکیسی دخی سائر صفتلر کبی (لر) ایله جمعلنورلر .

طریق اشتقاقلری بودرکه برفعل معلومك مادهٔ اصلیه‌سنه نون ساکنه الحاق اولندقده اسم فاعل اولور وبونك ماقبلی ساکن ایسه مفتوح قیلنور ومتحرك ایسه بر یاء مفتوحه زیاده قیلنور وآغیر حرکه‌لی اولنلرده فتحه‌یه علامت اوله‌رق الف یازیلور ۰ اسم مفعول دخی فعل مجهولدن بعینه بووجهله مشتق اولور ۰

اسم فاعللرك مثاللری

چکن	ویرن	آلان	یازان
بالله‌ین	آرایان	آجییان	اوقویان

اسم مفعوللرك مثاللری

چکیلن	ویریلن	النان	یازیلان
بالله‌نن	آرانان	آجینان	اوقونان

بونلرك املالرنده بین الانام چوق اختلاف واردر بعضیلر اولان لفظنی الف ایله یازدیغی حالده جمعی الفسز اوله‌رق (اولنلر) صورتنده یازارلر ۰

وبعضیلری خفیف حرکه‌لی کلمه‌لرك بعضیلرینی الف ایله بالله‌نان چکلان ویریلان صورتنده یازارلر ۰

ویازیلان کبی کلمه‌لرده اکثریا لامدن اول بر یا یازیله‌گلدیکی حالده بعضیلر یاسز اوله‌رق یازلان صورتنده یازارلر آجییان کبی کلمه‌لرده دخی بعضا حرف املا حذف اولنه‌رق آجیان صورتنده یازیلور ۰

اسم فاعلك بر صیغه‌سی دها واردرکه فاعلك بر فعلی بر نوع کار و صنعت اتخاذ ایلدیکنه دلالت ایلر قاعده‌سی بودرکه مادۀ اصلیه‌یه (جی) علاوه اولنور و ماقبلی ساکن ایسه حرکه‌لنور و متحرك ایسه بر یا زیاده قیلنور سیلیجی یازیجی باقیجی کوریجی ارایجی اوقویجی کبی .

اسم مفعولك دخی دیکر بر صیغه‌سی واردرکه مجهولك مادۀ اصلیه‌سنه (مش) علاوه‌سیله اولور یازلمش اوقونمش کبی .

اسم مفعولك معلومدن مشتق دیکر بر صیغه‌سی دها واردرکه مصدر تخفیف صیغه‌سیدر نته‌که یازمه کتاب باصمه کتاب دنیلور .

بو صیغه مصدر ایله اسم مفعول بیننده مشترکدر فقط سماعیدر .

ادات مصدرك یرینه خفیف حرکه‌لو اولنرده کاف و آغیر حرکه‌لو اولنلرده قاف یاخود غین کتوریله‌رك اسم آلت صیغه‌سی یاپیلور لکن مطرد دکلدر و استعمالی نادردر سورکو سوزکو باصیق بورغو چالغی کبی .

اشبو اسم آلت صیغه‌سی اکثریا مفعولك معنای مصدری ایله موصوف اولان بر نوعنه اسم اولور . سرکی اصیق چیزکی یازغی کبی .

وبعضا فاعلك بر حال وکیفیتنه اسم اولور سوکی طویغو صایغی کبی .

مبالغهٔ اسم فاعل اداتی خفیف حرکه‌لیلرده (کن) واغر حرکه‌لیلرده (غان) لفظلریدرکه مادهٔ اصلیه‌یه لاحق اولورلر . چکشکن اوتانغان صولوغان کبی فقط مادهٔ اصلیه‌نك اخری تا یاخود شین ایسه غین یرینه قاف کلور صریتقان چالشقان کبی .

بیلکیج سوزکج یوزکج طالغیج دخی جیم ایله کلمشدر و (اوشمك) دن برقاعده اوشنکن کلدیکی کبی اوشنکج دخی کلور . کذلك (اوتانمق) دن هم اوتانغان هم اوتانغاج کلور .

صفت مشبهه صیغه‌لری ایکی صنفدر صنف اول ادات مصدرك میمی حذف ایله حاصل اولور . تترك (تتره‌ك) بوناق چوروك کبی . فقط مادهٔ اصلیه‌نك آخری ساکن اولدیغی صورتده حرکه‌لنور سیلیك آجیق کبی . طراق دخی اسم آلت اولدیغی حالده شاذ اوله‌رق بو صیغه اوزره کلمشدر . اولچاك دخی بوقبیلدندر . صنف ثانی بودرکه مادهٔ اصلیه خفیف حرکه‌لی ایسه کاف ایله وآغیر حرکه‌لی ایسه غین ایله نون الحاق اولنور پیشکین طالغین دوشکون کبی .

مبالغهٔ اسم فاعلده اولدیغی کبی بونلرده دخی مادهٔ

اصلیه نك اخری تا یاخود شین ایسه غین یرینه قاف کلور چاتقین طاشقین طوتقون جوشقون کبی .

کسکین مبالغهٔ اسم فاعل اولدیغی حالده شاذ اوله رق بو صیغه اوزره کلمشدر .

صفت مشبهه‌لر فعل لازمدن مشتق اولور ایسه فاعلك وصفی اولوب اسم فاعله بکزر واکر فعل متعدیدن مشتق اولور ایسه مفعولك وصفی اولوب اسم مفعوله بکزر . فقط اسم فاعل واسم مفعول قیاسیدر هر ماده‌دن تصریف اولنورلر بونلر ایسه سماعیدر واسم فاعل واسم مفعول حدوثه وبونلر ثبوته دلالت ایدرلر . مثلا دون فلان یرده اورکن حیوان وقیریلان عربه دینلدکده اورکن اسم فاعل وقیریلان اسم مفعول اولوب بر وقت معینده اورکمك وقیرلمق فعللرینك حدوث ووقوعنه دلالت ایدرلر .

اما اورکك حیوان وقیریق عربه دینلدکده اورککلك حیوانده وقیریقلق عربه‌ده بر صفت ثابته ومستمره اولدیغی مستفاد اولور .

فائده

فارسینك اسم فاعللری خواننده وسازنده واسم مفعوللری کفته وبسته صیغه‌لری اوزره کلور . بونلر بعضاً لسان عثمانیده استعمال اولنورلر .

وبعضا فارسی امر حاضرلرك اخرينه الف ونون علاوه‌سيله صفت مشبهه اولور كويان تابان خندان نالان كبی .

قاعده

بر كلمه‌نك اخرينه ادواتدن بر حرف ساكن الحاق اولندقده كلمه‌نك اخری ساكن ايسه ماقبلنده‌كی حركه‌نك نوعنه كوره حركه‌لنور شويله‌كه ماقبلنده‌كی حركه كسره ياخود فتحه ايسه اخر كلمه مكسور قلنور واكر ضمه ايسه كرك مبسوط اولسون وكرك مقبوض اولسون كلمه‌نك آخری ضمهٔ مقبوضه ايله حركه‌لنور . كيدش كاش، ديليم صاتيم وسيليك چيقق دليك، آچيق دوشوك بوغوق بولوك صولوق كبی .

(دونمك) دن دونك (اوركمك) دن اوركك شاذدر .

كلمه‌نك اخرينه لاحق اولان حرف متحركك حركه‌سی دخی بو قاعده‌يه تابعدر شويله‌كه اخر كلمه‌نك حركه‌سی كسره يا فتحه ايسه بو حرف لاحق مكسور قيلنور وانك حركه‌سی ضمه ايسه بهر حال ضمهٔ مقبوضه اوله‌جغندن بونك حركه‌سی دخی ضمهٔ مقبوضه اولور اريش استه‌يش چورويش صولويش كبی .

واكر كلمه‌نك اخری ساكن ايسه ماقبلنده‌كی حركه‌يه

اعتبار اولنور پیشکین قیرغین اشکین طالغین دوشکون یورغون طورغون کبی

ادات نسبت اولان لامك حرکه‌سی دخی بو قاعده‌لره تابعدر سلوریلی ادرنه‌لی اوزولو سوتلی زورلو کبی .

بو قاعده‌لر سائر فصول و ابوابده دخی جاری اولدیغندن اشاغیلرده تطبیقاتی اجرا اولنمق اوزره کوزلجه ضبط اولنملیدر .

* * *

فصل سادس

افعالك تصریفی حقنده‌در

بالاده اشعار اولندیغی اوزره لسان ترکیده فعللرك مادهٔ اصلیه‌سی امر حاضردر بر صاغر کاف علاوه اولندقده جمع اولور فقط اخری ساکن ایسه حرکه‌لنور ومتحرك ایسه بر یا زیاده قیلنور . مثاللری اشته بونلردر :

ڭل یاز ایسته آرا قاشی اوقو
ڭلیڭ یازیڭ ایسته‌یڭ آرایڭ قاشییڭ اوقویڭ

امر حاضرك جمعنه اکثریا تعظیم ایچون بروجه آتی بر زا زیاده قلنور وکاف حرکه‌لنور .

ڭلیڭز یازیڭز ایسته‌یڭز آرایڭز قاشییڭز اوقویڭز

وبعضا امر حاضرك جمعنه (دی) علاوه اولنه‌رق رجا مقامنده قوللانیلور كلیكدی یازیكدی كبی .

امر حاضره میم نافیه الحاق اولندقده نهی حاضر اولور . مثاللری بونلردر :

نهی حاضرك مفردی

كلمه یازمه ایسته‌مه آرامه قاشیمه اوقومه

نهی حاضرك جمعی

كلمیك یازمیك ایسته‌میك ارامیك قاشیمیك اوقومیك

دیكر جمعی

كلمیكز یازمیكز ایسته‌میكز آرامیكز قاشیمیكز اوقومیكز

مادۂ اصلیه‌یه (سون) الحاق اولندقده امر غائب مفرد اولور مثاللری بونلردر :

كلسون یازسون ایسته‌سون آراسون قاشیسون اوقوسون

ایشته بونلرك آخرینه (لر) الحاق اولندقده جمع اولورلر و (سون) لفظنك اولنه میم نافیه كتورلدكده نهی غائب اولور كلمسون كلمسونلر كبی

امردن متكلم صیغه‌سی كلمز اما سائر فعللر هپ اوچ صنفدر یعنی غائب ومخاطب ومتكلمدر وفعل التزامینك متكلم صیغه‌لری امر متكلم یرینه چكر .

فعل التزامی

فعل التزامی معنای مصدرینك وقوعی متکلمك ملتزم ومطلوبی اولدیغنه دلالت ایلیان بر صیغه درکه مادهٔ اصلیه‌نك آخری ساکن ایسه مفتوح قلنوب ومتحرك ایسه بر یا زیاده ایدیلوب برده های رسمیه الحاق اولندقده مفرد غائب اولور و (لر) علاوه‌سیله جمعلنور دیکر صیغه‌لری دخی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور .

مثاللری بونلردر :

غائب	مخاطب	متکلم	
اخری ساکن اولانلرك مثاللری			
یازه	یازه‌سین	یازایم	مفرد
یازه‌لر	یازه‌سکز	یازه‌لم	جمع
اخری متحرك اولنلرك مثاللری			
اوقویه	اوقویه‌سین	اوقویه‌یم	مفرد
اوقویه‌لر	اوقویه‌سکز	اوقویه‌لم	جمع

اشبو فعل التزامینك مفرد غائبی نادراً صفت مقامنده قوللانیلور صاپه یول کبی .

وچوق دفعه دعا مقامنده ایراد اولنور الله موفق ایلیه کبی .

واخرینه (سی) علاوه اولندقده فعلك لازم الاجرا اولدیغنی مبین بر صفت اولور. نته‌که ویره‌سی‌یه الدم دنیلورکه صکره ویرلمسی لازم کلان پاره مقابلنده الدم دیمك اولور کذلك باته‌سی‌یه برکیدش دنیلورکه باتمغه بادی اوله‌جق بر یوله کیدش دیمك اولور.

وبعضا بددعا مقامنده قوللانیلور اصیله‌سی حریف کبی‌که لازم‌الصلب دیمکدر. کور اوله‌سی آدی باته‌سی دخی بو قبیلدندر.

حال ترکیبی صیغه‌سی

فعل التزامینك مفرد غائبنه (رك) یاخود (رق) الحاق اولندقده حال ترکیبی اولورکه اجرای فعل عندنده فاعلك بولندیغی حالی مبین بر صفت اولور سویلنه‌رك کیتدی اوقویه‌رق کلدی کبی.

وبعضا حال ترکیبی تکرار اولنور واول حالده بو اداتلردن عاری اوله‌رق ایراد اولنور نته‌که دوشه قالقه کلدی دینلورکه دوشه‌رك قالقه‌رق دیمکدر.

فعل وجوبی

فعل وجوبی بر ایشی ایشلمك ایچون فاعله لزوم کوسترن بر صیغه‌درکه ادات مصدرك کافی یاخود قافی (لی)

حرفنه تبدیل اولندقده بو فعلك مفرد غائبی اولور سوملی کبی که سومك کرك دیمکدر و (لر) ایله جمعلنور و بعضاً تأکید ایچون (در) علاوه اولنور سوملیدر سوملیدرلر کبی مخاطب و متکلملری دخی بر وجه آتی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور :

سوملی	سوملیسین	سوملیم	مفرد
سوملیلر	سوملیسکز	سوملییز	جمع

تنبیه

فعللر اوچ زماندن برینه دلالت ایدرکه ماضی و حال و استقبال یعنی کچمش و شمدیکی و کله جك زمانلر دیمکدر .

امر و فعل التزامی و فعل وجوبی صیغه لری هپ استقبال ایچوندر . زیرا کچمش ایچون امر و التزام و ارائهٔ لزوم عبثدر . کچمش ایچون انجق تأسف اولنه بیلور . نته که انسان کچمشه متأسف حالندن ناخوشنود کله جکه مترقب بر حیواندر دیو تعریف اولنور و طلب اولنان شی زمان تکلمدن صکره اجرا اولنه بیله جکندن حال دخی اوله ماز اما اوچ زماندن برنده بر فعلك وقوعی خبر ویریلور و بونك ایچون اوچ صیغه واردرکه فعل ماضی و حال و استقبال صیغه لریدر .

فعل ماضی

لسان عثمانیده ماضی ایکی قسمدر بری ماضیٔ شهودی ودیکری ماضیٔ نقلیدر •

ماضیٔ شهودی متکلمك رأی العین کوردیکنی خبر ویرن صیغه‌در اصول تصریفی بو وجهله در که مادهٔ اصلیه یه (دی) علاوه اولندقده ماضیٔ شهودینك مفرد غائبی اولور و (لر) ایله جمعلنور • مخاطب ومتکلملری دخی بروجه آتی ضمیر فعلی علاوه سیله تصریف اولنور •

ماضیٔ شهودی

خفیف حرکه‌لی اولنلرك مثالی

سودی	سودیك	سودیم	مفرد
سودیلر	سودیکز	سودیك	جمع

آغیر حرکه‌لی اولنلرك مثالی

یازدی	یازدك	یازدیم	مفرد
یازدیلر	یازدیکز	یازدیق	جمع

میم ایله کاف یاقافك حرکه‌لنمدیکی صورتده علامت کسره اولان یا اکثریا حذف اولنه‌رق سودك سودم سودك ویازدك یازدم یازدق صورتنده یازیلور •

ماضئ نقلی

ماضئ نقلی متکلمك سماع ایله بیلدیکنی بیان ایلدیکی صیغه‌در که مادهٔ اصلیه‌یه (مش) علاوه‌سیله اولور و(لر) ایله جمعلنور و بعضا تأکید ایچون بونلره (در) علاوه اولنور مخاطب و متکلملری دخی بروجه آتی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور بونك خفیف و آغیر حرکه‌لیسی متساویدر .

سومش	سومشسین	سومشم	مفرد
سومشلر	سومشسکز	سومشز	جمع

اشبو ماضئ نقلی صیغه‌سنك مجهولی اسم مفعول صیغه‌سیله متحددر .

مثلا سولمش صیغه‌سی ماضئ نقلینك مجهولی ایله اسم مفعول بیننده مشترکدر ایجابنه کوره قوللانیلور ماضیلرك مجهوللری و منفیلری دخی معلوم و مثبتلرینه قیاس ایله تصریف اولنور .

و بعضا نفی تأکید ایچون ماضئ منفینك اولنه (هیچ) کتوریلور مثلا هیچ صورمدی هیچ صورممش دینلور .

حال

زمان حالده برفعلك وقوعنی بیان ایچون مادهٔ اصلیه‌یه

(یور) لفظی علاوه اولنور وماده اصلیه‌نك آخری ساكن ایسه حركه‌لنور وهای رسمیه یازیلور وزمان حال صیغه‌سنك مفرد غائبی اولور و (لر) ایله جمعلنور مخاطب ومتكلملری دخی بروجه آتی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور :

سوه‌یور	سوه‌یورسین	سوه‌یورم	مفرد
سوه‌یورلر	سوه‌یورسكز	سوه‌یورز	جمع

اكثریا بونلرك هـای رسمیه‌سی حذف ایله سـویور یازیور صورتنده یازیلور .

نفی حال

سومیور	سومیورسین	سومیورم	مفرد
سومیورلر	سومیورسكز	سومیورز	جمع

استقبال

صیغهٔ استقبالك قاعده‌سی بودر كه فعل التزامینك مفرد غائبنه (جك) یاخود (جق) علاوه اولندقده فعل استقبالك مفرد غائبی اولور و (لر) ایله جمعلنور وبعضاً تأكید ایچون (در) علاوه اولنور . سائر صیغه‌لری دخی بروجه آتی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور .

خفیف حرکه‌لی اولنلرك مثاللری

سوه‌جك	سوه‌جكسین	سوه‌جكم	مفرد
سوه‌جكلر	سوه‌جكسكز	سوه‌جكز	جمع

آغیر حرکه‌لی اولنلرك مثاللری

یازه‌جق	یازه‌جقسین	یازه‌جغم	مفرد
یازه‌جقلر	یازه‌جقسكز	یازه‌جغز	جمع

نفس استقبال

خفیف حرکه‌لی اولنلرك مثالی

سومیه‌جك	سومیه‌جكسین	سومیه‌جكم	مفرد
سومیه‌جكلر	سومیه‌جكسكز	سومیه‌جكز	جمع

آغیر حرکه‌لی اولنلرك مثالی

یازمیه‌جق	یازمیه‌جقسین	یازمیه‌جغم	مفرد
یازمیه‌جقلر	یازمیه‌جقسكز	یازمیه‌جغز	جمع

مضارع

لسان عثمانیده حال واستقبال صیغه‌لرندن بشقه برده مضارع صیغه‌سی واردر که زمان حال ایله زمان استقباله شامل اولان معنای عمومی‌یه دلالت ایلر وبعضاً دوام واستمرار معناسنی اشعار ایدر اصول تصریفی بووجهله

درکه مادۂ اصلیه‌یه راء ساکنه علاوه اولندقده مضارعك مفرد غائبی اولور و (لر) علاوه‌سیله جمعلنور . سائر صیغه‌لری بروجه آتی ضمیرنسبی ایله تصریف اولنور .

اوقور اوقورسین اوقورم اوقورسکز اوقورز

اخری متحرك اولانلرك مضارعلری هپ بووجهله تصریف اولنور اما آخری ساکن ایسه حرکه‌لنور بو حرکه‌نك انواعی ایسه مختلفدر . شویله که ثنائیلرده بوحرکه هپ فتحه‌در سور یازارکبی . فقط اورور بولور کورور ویریر آلور (آلیر) بیلور (بیلیر) صانور (صانیر) قالور (قالیر) کلور (کلیر) شاذدر .

ثلاثیلرده اکر اوچ حرفك حرکه‌سی برایسه مضارعنده اوچنجی حرفی برقاعده مفتوح قیلنور اونچر اوزرکبی . واکر ایکنجی حرفی متحرك ایسه اوچنجی حرفك حرکه‌سی اکا تابعدر اکر انك حرکه‌سی ضمه ایسه اوچنجی حرفی ضمۂ مقبوضه ایله تلفظ اولنور اوکورور اوثورور بیورور کبی . فقط ضمۂ مقبوضه علامتی اکثریا تخفیف ایچون حذف ایله اوکورر اوتورر بیورر صورتنده یازیلور .

واکر ایکنجی حرفك حرکه‌سی کسره یافتحه ایسه اوچنجی حرفی کسره ایله تلفظ اولنور ایشیدیر ایصیرر چویرر اغاریر اوصانیر کبی .

بونلرك یاسی دخی اکثریا حذف اولنەرق ایشیدر صورتنده یازیلورلر .

رباعیلرك و خماسیلرك مضارعلرنده دخی بوقاعدەیه توفیقاً حرف اخیرلری ماقبلنك حرکەسنه کوره حرکەلنور اوکسورور (اوکسورر) قورتلور ایرکایر قصقانیر طاورانیر قوللانیر ایمزغانیر کبی .

بو اختلافلر انجق مضارع مثبتدەدر اما منفیلرنده مطردا (مز) علاوەسیله مفرد غائب اولور سومز یازمز اوقومز کبی . و آغیر حرکەلی اولنلر اکثریا الف ایله یازماز اوقوماز صورتنده یازیلورلر و منفیلرك دخی مفرد غائبی (لر) ایله جمعلنور دیکر صیغەلری دخی ضمیر نسبی ایله تصریف اولنور فقط اکثریا تخفیف ایچون (زا) حرفی متکلمك مفردنده حذف و جمعنده یایه قلب اولنور .

مثلا یازمزم یرنده یازمم و اوقومزز یرنده اوقومیز دینلور .

مضارع منفینك مثالی

سومز سومزسین سومم سومزلر سومزسکز سومیز

بعضا مستقبل کبی مستقبل معناسنه اولان مضارعك اولنه تأکید ایچون البته کتوریلور و البته یاپەجقدر البته یاپمیەجقدر و البته یاپار البته یاپماز کبی .

فائده

ماضیٔ شهودینك جمع متکلم صیغه‌سی بعضاً اسم فاعل واسم مفعول مقامنده قوللانیلور ·

نه‌که انی بیلمدك کیمسه وارمی وحقنده سویلنمدك سوز قالدیمی دینلورکه بیلمین وسویلنمین دیمکدر ·

ماضیٔ نقلی ومستقبل ومضارعك مفرد غائبلری بعضا صفت مقامنده استعمال اولنورلر کچمش زمان کله‌جك سنه یانار طاغ کبی ·

وبعضا موصوفلری محذوف صفتلر کبی استعمال اولنورلر مثلا بروسه‌یه کیده‌جك وارمی دنیلور ·

صیغ ربطیه

ربط صیغه‌لری مضمونلری دیکر جمله‌نك مضمونه مربوط اولان صیغه‌لردر بونلر بش نوعدر ·

نوع اول صیغهٔ عطفیه‌در که مادهٔ اصلیه‌یه یاء ساکنه واندن اول واو املا علاوه‌سیله حاصل اولوب ایکی فعلی صیغه‌لرینك اداتلری تکرر ایتمیه‌رك بربرینه ربط ایله کلامه حسن ویرمك ایچون استعمال اولنور وبو صیغهٔ عطفیه مابعدنده‌کی صیغه‌نك نوعنه تابعدر اونه نوعدن ایسه بو دخی اول نوعدن اعتبار اولنور ومابعدی

فعل اولدیغی تقدیرده قنغی زمانه دلالت ایدر ایسه انده دخی اول زمان اعتبار اولنور .

مثلا کلوب کیتدی دینلدکده کلدی و کیتدی دیمك اولوب بوراده ماضیٔ شهودی قسمندن اولور وکلوب کیدر دینلدکده کلور وکیدر معناسنه اولمغله کلوب مضارع اولور وکلوب کیده‌جك دینلدکده کله‌جك وکیده‌جك دیمك اوله‌رق کلوب بوراده فعل مستقبل اولور .

نوع ثانی صیغهٔ توقیتیه‌درکه ماضیٔ شهودینك متکلم مع الغیر صیغه‌سنه (جه) علاوه‌سیله اولور وبر جملهٔ شرطیه اوله‌رق مضمونی هرنه وقت واقع اولور ایسه مضمون جزانك بهمه‌حال واقع اوله‌جغنی افاده ایدر نته‌که سن بویله درسه دوام ایتدکجه علومده ترقی ایدرسین وحسن اخلاصك اولدقجه هر ایشده موفق اولورسین دینلور .

بعضا بومقامده (مادام که) جملهٔ عربیه‌سی استعمال اولنور . نته‌کیم مادامکه نیتکز خالص اوله یاخود خالصدر موفق اولورسکز دیمك اولور .

(چه) یرینه (ده) کلدکده علی الاطلاق وقت معناسنی افاده ایدر سودکده ویازدقده کبی که سودیکی وقت ویازدیغی وقت دیمك اولور .

نوع ثالث صیغهٔ تعقیبیه‌درکه مضمونی مابعدنده‌کی

فعلك تعقیب ایلمسنه دلالت ایلر . قاعده‌سی بودر كه مادهٔ اصلیه‌نك اخری مكسور قیلنوب كسره‌یه علامت اوله‌رق یاعلاوه وخفیف حركه‌لی ایسه (جك) وآغیر حركه‌لی ایسه (جق) الحاق اولنور .

كلیجك اولیجق كبی . بو صیغه پك آز قوللانیلور .

نوع رابع صیغهٔ انتهائیه‌در كه بر فعلك نهایت بولدیغنه دلالت ایلر قاعده‌سی بودر كه مادهٔ اصلیه‌نك آخری ساكن ایسه مكسور قیلنوب ومتحرك ایسه بر یا زیاده ایدیلوب بعده (نجه) لفظی الحاق اولنور . كلنجه یازنجه اوقوینجه كبی .

واكثریا بوكا ادات انتها اولان (یه‌دك) یاخود (یه‌قدر) لفظلری علاوه اولنور كلنجیه‌دك یازنجیه‌قدر كبی .

وبعضا بو صیغهٔ انتهائیه صیغهٔ تعقیبیه معناسنده قوللانیلور نته كه افندی سوزه باشلاینجه هركس لاقردی‌یی كسدی وسن بویله دینجه بزه دیه‌جك برسوز قالماز وبن كلنجه اوقالقوب كیتدی دینلدیكی كبی .

نوع خامس صیغهٔ ابتدائیه‌در كه فعل التزامینك مفرد غائبنه (لی) علاوه‌سیله اولوب فعلك ابتدای وقوعندن متكلمك زمان تكلمنه‌دك دیكر برفعلك علی الدوام واقع

اولدیغنی افاده ایلر . نته‌که درسه باشلایه‌لی برکون فوت ایلمدم دینلدیکی کبی .

وبعضا بونك اخرینه (برو) علاوه اولنور باشلایه‌لی برو کبی . وبعضا برده (دن) علاوه قیلنور باشلایه‌لیدنبرو کبی .

افعال مرکبه

مادهٔ اصلیه‌نك اخری ساکن ایسه مکسور قیلنوب ومتحرك ایسه بریا زیاده ایدیلوب بعده ویرمك ماده‌سیله ترکیب اولندقده فعل تعجیل اولور وفعلك سرعت اجراسنی افاده ایلر . بوصیغه ویرمك ماده‌سنك تصریفیله سائر فعللر کبی تصریف اولنور . یازیویرمش یازیویره‌جك وهکذا تصریف اولنور .

فعل التزامینك مفرد غائبی بیلمك ماده‌سیله ترکب ایلدکده فعل اقتدار اولور یازه‌بیلمك سویلیه‌بیلمك کبی که یازمغه وسویلمکه مقتدر اولمق دیمك اولور بو دخی بیلمك ماده‌سنك تصریفیله سائر فعللر کبی سویلیه‌بیلدی سویلیه‌بیلور سویلیه‌بیله‌جك دیو تصریف اولنور .

فقط منفیلرنده تخفیف ایچون مادهٔ اصلیه یعنی (بیل) لفظی حذف وادات نفی ایله اکتفا اولنور کیده‌ممك سویلیه‌ممك یازه‌مامق اوقویه‌مامق کبی .

وبعضا فعل التزامينك مفرد غائبى يازمق ماده‌سيله تركب ايتدكده افعال مقاربه صيغه‌لرى حاصل اولوركه معناى فعلينك قوهٔ قريبه‌يه كلديكنى افاده ايلر .

نتكه دوشه يازدى دينلوركه آز قالدى‌كه دوشه‌ ديمكدر لسان عثمانيده بونك يالكز ماضى صيغه‌لرى استعمال اولنور تصريفى بووجهله‌در .

فعل مقاربه‌نك ماضئ شهوديسى

دوشه يازدى دوشه يازدك دوشه يازدم
دوشه يازديلر دوشه‌يازديكز دوشه يازدق

فعل مقاربه‌نك ماضئ نقليسى

دوشه يازمش دوشه يازمشسين دوشه يازمشم
دوشه يازمشلر دوشه يازمشسكز دوشه‌يازمشز

ينه فعل التزامينك مفرد غائبى كورمك ماده‌سيله تركيب اولندقده فاعلك اول فعلده دوام واستمرارينى مفيد اولور ايده‌كوردى كبى .

وكلمك ماده‌سيله تركيب اولندقده فعلك زمان ماضيده حين تكلمه قدر استمرارينى مشعر اولور اوله‌كلمش سويلنه‌كلمش كبى .

وكيتمك ماده‌سيله تركيب اولندقده فعلك زمان مستقبلده استمرارينى مفيد اولور . يايه‌كيتسون كبى .

واکثریا بومقامده طورمق ماده‌سی استعمال اولنور یاپه طورسون کبی .

وقالمق ماده‌سیله ترکیب اولندقده استقرار معناسنی مفید اولور طونه قالدی وباقه قالدی کبی .

(وچیقه) لفظی کلمك ماده‌سیله ترکیب اولندقده مفاجئه معناسنی مفید اولور چیقه کلدی کبی که آکسزین کلدی دیمکدر .

ماضیٔ نقلی ومستقبل ومضارعك مفرد غائبلری (اولمق) لفظیله ترکیب اولندقلرنده زمانی متضمن مصدر اولور ایمش اولمق ایده‌جك اولمق ایدر اولمق کبی . بونلر اولمق مصدرینك تصریفیله سائر فعللر کبی . تصریف اولنورلر .

فعل اعانه

ایدی فعل اعانه اولوب ماضیٔ نقلیسی ایمش وصیغهٔ شرطیه‌سی ایسه در . دیکر صیغه‌لری یوقدر کیفیت تصریفلری بروجه آتی بیان اولنور .

ماضیٔ شهودی

ایدی ایدك ایدم ایدیلر ایدیکز ایدك

ماضی نقلی

ایمش ایمشسین ایمشم ایمشلر ایمشسکز ایمشز

صیغهٔ شرطیه

ایسه ایسه‌ڭ ایسه‌م ایسه‌لر ایسه‌کز ایسه‌ڭ

مفرد مخاطبده و متکلملرنده بعضاهای رسمیه حذف ایله ایساڭ ایسم ایسك صورتنده یازیلورلر ·

اشبو اعانه فعللری بعضا جملهٔ اسمیه‌نك جزء اخیرینه یعنی خبره لاحق اولور و ماضئ شهودیسی جملهٔ اسمیه‌نك مضمونی مشاهده طریقیله حکایه‌یه دلالت ایدر · بنم صاچم کنج ایکن قومرال ایدی قاره دکل ایدی دینلدیکی کبی ·

و ماضئ نقلیسی مضمون جمله‌یی سماع طریقیله نقل و روایته دلالت ایلر · فلانك قیزی الا کوزلی ایمش قاره کوزلو دکل ایمش دینلدیکی کبی ·

صیغهٔ شرطیه دخی لاحق اولدیغی جمله‌یی دیکر بر جمله‌یه شرط قیلار ·

شرط بر جمله‌یه دیکر جمله‌یی ربط و تعلیق ایتمکدر که اولکیسنه جملهٔ شرطیه و ایکنجیسنه جملهٔ جزائیه دینور نته‌که اوزی بوزوق ایسه سوزی چوروکدر و اوزی صاف دکل ایسه سوزی موثوق دکلدر دینلور کذلك عقلی وار ایسه اکا کفیل اولماز و ایشی یوق ایسه بشقه‌سنه وکیل اولسون دینلور ·

و بعضاً صیغهٔ شرطیه‌نك الفی حذف ایله تخفیف اولنور مثلا وارسه یوقسه دینلور ·

و بعضا یوقسه لفظی اویله اولمسه مقامنده قوللانیلور و عربجه‌نك (و الا) لفظی مقامنه قائم اولور مثلا خواجه افندینك غیرتی چوقدر یوقسه مکتبمز بو مرتبه ترقی ایتمز ایدی و سن اول طاوراندك یوقسه بن سکا کیده‌جك ایدم دنیلور .

و بعضاً صیغهٔ شرطیه حال مقامنده بولنه‌رق مضمون شرطك عدم وقوعی تقدیرنده جزانك وقوعی اولویتده اولدیغنی افاده ایدر و بو صورتده اخرینه (دخی) یاخود (ده) الحاق اولنور .

مثلا قصور ایتدمسه‌ده التفاتکزی دریغ ایتمیکز دنیلور که قصورك عدم وقوعی تقدیرنده التفاتك دریغ ایدلمیه‌جکی اولویتده اولدیغی اکلاشیلور و قصور ایتدمسه‌ده جمله‌سی قصور ایتدیکم حالده بیله دیمك اولوب حال ترکیبی مقامنده بولندیغندن بو مثللو شرطلره شرط حالی دنیلور .

و بعضاً (دخی) و (ده) یرینه (بیله) کتوریلور مثلا قصور ایتدمسه بیله قصورم اولسه بیله دنیلور .

بالاده مذکور اولان افعال بسیطه صیغه‌لری اشبو اعانه فعللریله ترکیب اولندقده مرکب صیغه‌لر پیدا اولنور شویله که فعل اعانه‌نك ماضیٔ شهودیسیله ترکیب اولندقده افعال حکایه صیغه‌لری و ماضیٔ نقلیسیله ترکیب اولندقده

افعال روایت صیغه‌لری و صیغهٔ شرطیه ایله ترکیب اولندقده افعال شرطیه حاصل اولور.

افعال حکایه معنای فعلی‌یی مشاهده طریقیله حکایه‌یه وافعال روایت سماع طریقیله نقل وروایته دلالت وافعال شرطیه متضمن اولدیغی معنای شرطی‌یه دیکر بر جمله‌یی ربط وتعلیق ایلر. کیفیت تصریفلری بروجه آتی بیان اولنور:

فعل اعانه ایله مرکب صیغه‌لر

حکایهٔ فعل التزامینک خفیف حرکه‌لیسی

سویدی سویدك سویدم سویدیلر سویدیکز سویدك

اغیر حرکه‌لیسی

یازیدی یازیدك یازیدم یازیدیلر یازیدیکز یازیدق

سویدی سوه ایدی مخففی اولدیغی کبی یازیدق دخی یازه ایدك مخففی اولوب بعد التخفیف ایکیسی بر کلمه اولدیغندن فعل اعانه‌نك کافی قافه تبدیل اولنمشدر.

حکایهٔ فعل وجوبی

سوملی ایدی سوملی ایدك سوملی ایدم
سوملی ایدیلر سوملی ایدیکز سوملی ایدك

بونلر دخی بعضاً تخفیف اولنەرق سوملیدی سوملیدك سوملیدك دیو تصریف اولنور ٠

اغیر حرکەلیلری دخی بویلەدر فقط مخففات جمع متکلمندە فعل اعانەنك کافی قافە تبدیل ایلە مثلا یازملیدق دنیلور ٠

حکایهٔ ماضئ شهودی

خفیف حرکەلی

سودیدی سودیدك سودیدم
سودیدیلر سودیدیکز سودیدك

اغیر حرکەلی

یازدیدی یازدیدك یازدیدم
یازدیدیلر یازدیدیکز یازدیدق

صورت دیکرلە تصریفی

سودی ایدی سودك ایدی سودم ایدی
سودیلر ایدی سودیکز ایدی سودك ایدی

بو صورتدە خفیف حرکەلی ایلە اغیر حرکەلیلرك بیننده بر فرق یوقدر ٠

حکایهٔ ماضئ نقلی

سومش ایدی سومش ایدك سومش ایدم
سومش ایدیلر سومش ایدیکز سومش ایدك

بعضا یالکز الفك حذفیله تخفیف اولنه‌رق سوه‌شیدی دیو تصریف اولنور .

حکایهٔ حال

سوه‌یور ایدی   سوه‌یور ایدك   سوه‌یور ایدم
سوه‌یور ایدیلر   سوه‌یور ایدیکز   سوه‌یور ایدك

بونلر دخی بعضا الف و یانك حذفیله تخفیف اولنه‌رق مثلا سوه‌یوردی دنیلور و بو وجهله تصریف اولنور فقط جمع متکلمده کرك خفیف حرکه‌لی اولسون کرك اغیر حرکه‌لی اولسون لدی التخفیف فعل اعانه‌نك کافی قافه تبدیل اولنه‌رق مثلا سوه‌یوردق یازه‌یوردق دنیلور .

چونکه بعض بلاد عثمانیه‌ده (یور) لفظی بر قاعده خفیف حرکه‌لی کلمه‌لرده ضمهٔ مبسوطهٔ خفیفه ایله و اغیر حرکه‌لی کلمه‌لرده ضمهٔ مبسوطهٔ ثقیله ایله تلفظ اولندیغندن سوه‌یوردك یازه‌یوردق دنیلمك لازم کلورایسه‌ده استانبولجه بو (یور) لفظی خفیف حرکه‌لی اولان کلمه‌لرده دخی ضمهٔ مبسوطهٔ ثقیله ایله تلفظ اولنه‌رق کلمات شاذه حکمنه کیرمش اولدیغندن استانبول لسانجه سویوردق دینلمك لازم کلور .

حکایهٔ مستقبل

سوه‌جك ایدی   سوه‌جك ایدك   سوه‌جك ایدم
سوه‌جك ایدیلر   سوه‌جك ایدیکز   سوه‌جك ایدك

حکایهٔ مضارع

سور ایدی　　سور ایدك　　سور ایدم
سور ایدیلر　　سور ایدیکز　　سور ایدك

بونلر اکثریا تخفیف اولنەرق سوردی سوردك دیو تصریف اولنور. اغیر حرکه‌لیلری دخی بو وجهله‌در. فقط جمع متکلمده بر منوال سابق کاف غینه تبدیل اولنەرق مثلا یازاردق دنیلور. منفیلری دخی عینیله بو قیاس اوزره تصریف اولنور.

روایت فعل التزامی

سویمش　　سویمشسین　　سویمشم
سویمشلر　　سویمشسکز　　سویمشز

روایت فعل وجوبی

سوملی ایمش　　سوملی ایمشسین　　سوملی ایمشم
سوملی ایمشلر　　سوملی ایمشسکز　　سوملی ایمشز

روایت ماضیٔ شهودی صیغه‌سی یوقدر همان روایت ماضیٔ نقلی‌یه کچه‌لم:

روایت ماضیٔ نقلی

سومش ایمش　　سومش ایمشسین　　سومش ایمشم
سومش ایمشلر　　سومش ایمشسکز　　سومش ایمشز

روایت حال

سوه‌یور ایمش   سوه‌یور ایمشسین   سوه‌یور ایمشم
سوه‌یور ایمشلر   سوه‌یور ایمشسکز   سوه‌یور ایمشز

بونلر دخی تخفیف ایله سوه‌یورمش سوه‌یورمشسین دیو تصریف اولنور .

روایت مستقبل

سوه‌جك ایمش   سوه‌جك ایمشسین   سوه‌جك ایمشم
سوه‌جك ایمشلر   سوه‌جك ایمشسکز   سوه‌جك ایمشز

بونلر دخی بعضا تخفیف ایله سوه‌جکمش دیو تصریف اولنور .

روایت مضارع

سور ایدی   سور ایدك   سور ایدم
سور ایدیلر   سور ایدیکز   سور ایدك

بونلر اکثریا تخفیف ایله سوردی دیو تصریف اولنورلر و بو صورتده جمع متکلمده کاف قافه تبدیل اولنه‌رق مثلا یازاردق دنیلور .

افعال شرطیه‌نك تصریفی

فعل التزامئ شرطی

سوسه   سوسه‌ك   سوسه‌م
سوسه‌لر   سوسه‌کز   سوسه‌ك

اکثریا مخاطبك مفردنده و متکلملرده های رسمیه اسقاط ایله سوسك سوسم سوسك صورتنده یازیلور .

فعل وجوبی شرطی

سوملی ایسه   سوملی ایسه‌ك   سوملی ایسم
سوملی ایسه‌لر   سوملی ایسه‌کز   سوملی ایسك

بعضا الفك حذفیله تخفیف و وصل اولنه‌رق سوملیسه دیو تصریف اولنور .

ماضیٔ شهودیٔ شرطی

سودی ایسه   سودك ایسه   سودم ایسه
سودیلر ایسه   سودیکز ایسه   سودك ایسه

بعضا تخفیف ایله سودیسه سودکسه دیو تصریف اولنور .

دیکر صورت

سودیسه   سودیسه‌ك   سودیسه‌م
سودیسه‌لر   سودیسه‌کز   سودیسه‌ك

بو صورتك اغیر حرکه‌لیسی

یازدیسه   یازدیسه‌ك   یازدیسم
یازدیسه‌لر   یازدیسه‌کز   یازدیسق

ماضیٔ نقلی شرطی

سومش ایسه   سومش ایسه‌ك   سومش ایسم
سومش ایسه‌لر   سومش ایسه‌کز   سومش ایسك

بونلر دخی بعضا تخفیف ایله سومشیسه یاخود سومشسه دیو تصریف اولنور .

حال شرطی

سویور ایسه	سویور ایسه‌ك	سویور ایسم
سویور ایسه‌لر	سویور ایسه‌کز	سویور ایسك

مستقبل شرطی

سوه‌جك ایسه	سوه‌جك ایسه‌ك	سوه‌جك ایسم
سوه‌جك ایسه‌لر	سوه‌جك ایسه‌کز	سوه‌جك ایسك

مضارع شرطی

سور ایسه	سور ایسه‌ك	سور ایسم
سور ایسه‌لر	سور ایسه‌کز	سور ایسك

بعضا تخفیف ایله سورسه دیو تصریف اولنور .

کرك حکایه کرك روایت کرك شرط صورتلرنده ادات جمع اولان (لر) لك اصل فعله علاوه‌سی دخی جائز اولور .

مثلا سومشلر ایدی سویورلر ایدی سوه‌جکلر ایدی سورلر ایدی وکذا سومشلر ایمش سویورلر ایمش سوه‌جکلر ایمش سورلر ایمش کذلك سومشلر ایسه سویورلر ایسه سوه‌جکلر ایسه سورلر ایسه دینلك جائز اولور وبونلر دخی بعضا تخفیف ایله مثلا سومشلردی سومشلرمش سومشلرسه دیو تصریف اولنور .

فائده

فعل التزامینك حکایه و روایت صیغه‌لری بعضا شرط
امنده استعمال اولنورلر . نته‌که اکر بروسه‌یه کیدیدك
وق منفعت کورردك واکر قاپلیجه‌لره دوام ایدیشم
وق فائده کوره‌جکمشم دینلدیکی کبی .

وبونلر بعضا تمنی ایچون قوللانیلورلر نته‌کیم کاشکی
قیله اوقومغه چالیشیدم وکاشکی تحصیلده بولنیمشز
نلدیکی کبی .

بعضا فعل التزامئ شرطی دخی بویله تمنی معناسنده
للانیلور نته‌که آه بوسنه بروسه‌یه کیتسم دینلدیکی کبی .

وبعضا تعظیم ایچون امر مقامنده بو فعل التزامئ
رطی قوللانیلور نته‌که شو مکتوبی یازیکز مقامنده
سه‌کز وافندیمز شو مسوده‌یی تصحیح بیوریکز مقامنده
رسه دنیلدیکی کبی .

صیغهٔ صله

ماضئ شهودینك یاخود مستقبلك مفرد غائبنه ضمیر
مزی علاوه اولندقده صیغهٔ صله اولورکه اولکیسنده
ان ماضی‌یی وایکنجیسنده زمان استقبالی متضمن وفاعلنه
ناف مصدر قبیلندن اولور .

نته كه انك سنی سودیكی ندن معلوم و انك سكا تذكر
یازدیغی ایشیدلدی و كله جكی محققدر قاله جغنی بیلم دینلور
جعلرنده ادات صله ساكن قیلنور غین دخی قا
منقلب اولور سودكاری یازدقلری سوه جكاری یاز
جقلری كبی .

ومخاطب و متكلمه مضاف اولدقلرنده اخرلرنه
اصولی وجهله ضمیر اضافیلر لاحق اولور سودی
یازدیغم سوه جككز یازه جغمز كبی .

صیغهٔ صله چوق دفعه وصف سببی مقامنده استعم
اولنور نته كه سودیكی ذات كوره جكی التفات یازدیغ
یازی اوقویه جغك كتاب كیتدیكم زمان اوغرایه
یرلر دینلور .

مصدرك آخرینه (ده) علاوه و اولمق ماده‌سـ
تركیب اولندقده زمان حالی متضمن بر صیغهٔ صله اولو
و اولمق فعلنك تصریفیله دیكرلری كبی تصریف اولنور
سومكده اولدیغی یازمقده اولدیغك كلمكده اولدقلر
كورمكده اولدیغمز كبی .

بعضا اولمق یرنده بولنمق ماده‌سی استعمال اولن
یازمقده بولندیغی یازمقده بولندیغم كبی .

وبعضا ایدیكی قوللانیلور یازمقده ایدیكی یازمق

دكلرى يازمقده ایدیكك كبی . بعضلر بو مقامده ایدیكی ظنی واو ایله ایدوكی ایدوكم ایدوككز صورتنده یازارلر .

* * *

باب سادس

ادوات یعنی حروف معانی بیانده‌در

ادات ندا

لسان تركیده (آ) حرف ندادر عربینك یا لفظنه ابلدر . آ جانم كبی .

ضا بوكا (ها) الحاق اولنه‌رق مقام تحسرده آه دینلور . ا ایله آی تعجب ایچون استعمال اولنور .

وفتحهٔ خفیفه ایله حركه‌لنه‌رك یتیشور مقامنده اه نلور وضمهٔ ثقیلهٔ مبسوطه ایله حركه‌لنه‌رك مقام تلذذده اوه) دینلور .

واولنه واو ادخال اولنه‌رق مقام تأسفده (واه) نلور .

واستعجال مقامنده (هایدی) لفظی قوللانیلور كه هایدی كیده‌لم دینلور .

وبعضا تأكید ایچون فعللرك آخرینه (آ) كتوریلور

مثلا بويله اولور آ دينلوركه شبهه سز بويله اولو
ديمكدر . فقط فعل اكر خفيف حركه لى اولور ايسـ
آ دخى فتحهٔ خفيفه ايله حركه لنور وفعله وصل اولنو

مثلا فلان افندى بو كون مكتبه كيدر نه (كيدر
دينلوركه البته كيدر ديمكدر .

باقسك آ (باقسكا وكلسك نه (كلسكه) دخى
قبيلندندر .

واخرى متحرك اولان فعللردنصكره كلدكلرنده ي
قلب اولنور .

مثلا ديديكم چيقدى يا وافندى كلدى يه دينلور .

وبعضا (يا) و (يه) تنبيه ايچون كلمه نك او
داخل اولور (يا طوغرى ديديكك ادمك بو يالاننه
ديرسين) و (يه سن نيچون بويله يالانجيلرك سوزلرينه
الدانورسين) دينلديكى كبى .

فارسيده ادات ندا اولهرق كلمه نك آخرى مفتو
وممدود قيلنور . عربيده دخى كلمه نك اولنه (اى
كتوريلور .

بونلر دخى نادرا بعض اشعار عثمانيه ده استعمـ
اولنورلر . نته كه عزتا ياخود اى عزت دينلور .

ادات تنبیه

تنبیه سویلنه‌جك سوزه مخاطبك دقت نظرینی جلب ایتمكدر .

(ایشته) ادات تنبیهدر . ایشته ایش بویله كوریلور ایشته درسه بوبله چالشملی دینلدیكی كبی .

(هله) دخی ادات تنبیهدر . هله شوكا باق جمله‌سنده اولدیغی كبی .

فقط اكثریا مقام مظفریتده قوللانیلور هله درسمی بلله‌دم و هله دیدیكمی یاپدم جمله‌لرنده اولدیغی كبی .

و بعضا خصوصا مقامنده استعمال اولنور استانبولك هله بوغاز ایچنك هواسی نه لطیفدر دینلدیكی كبی .

(ها) دخی ادات تنبیهدر نته‌كیم ها دكله بن سكا بومسئله‌یی اكلاده‌یم دنیلدیكی كبی .

عربیده دخی (ها) ادات تنبیهدر هكذا كبی كه ایشته بویله دیمكدر .

ادات تعلیل

(ایچون) ادات تعلیلدر بر حكمك علتنه لاحق اولور نته‌كیم زیارت ایچون كلدم دینلور .

مبهماته واسم اشارتلره و ضمیرلره و صیغهٔ صله‌یه دخی

لاحق اولور . نه ایچون بونك ایچون انك ایچون بنم ایچون بویله اولدیغی ایچون کبی .

وبعضا الفی حذف ایله تخفیف اولنور نیچون انکچون بنمچون اولدیغیچون کبی .

وبعضا (نه یه) تخفیف اولنه‌رق نیچون مقامنده (نیه) دینلور .

فارسیجه (برای) ایچون معناسنه‌در برای خاطر کبی که خاطر ایچون دیمکدر .

عربیده لام مکسوره ایچون معناسنه کلور لغرض لسبب کبی که برغرض ایچون برسبب ایچون دیمکدر . وبعضا اجل لفظیله قوللانیلور لاجل المصلحه کبی که مصلحت ایچون دیمك اولور .

(زیرا) دخی ادات تعلیلدر فقط جمله‌لرك اولنه داخل اولور والت طرفنده‌کی جمله‌نك اوست طرفنده‌کی جمله‌یه علت اولدیغنی افاده ایلر .

وبعضا (چونکه) لفظی دخی زیرا مقامنده استعمال اولنور .

(اوزره)

ادات استعلادرکه برشیئك اوستی دیمکدر آت اوزره واستراحت اوزره کبی .

واکثر یا ضمیر اضافی ایله قوللانیلور واوزرینده

اوزریکه اوزرینه اوزرلرینه اوزریکزه اوزریمزه دینلور ومصدرلره لاحق اولدقده شرط معناسنی متضمن اولور ·

مثلا دفتر طوتمق اوزره مأمور اولدی دینور که طوتمق شرطیله دیمك اولور ·

وبعضا زمان استقبالی زمان حاله تقریب ایدر کیتمك اوزره یم کبی که همان شمدی کیده جکم دیمك اولور ·

فارسیده (بر) اوزره معناسنه در نته که بر کمال دینلور که کمال اوزره دیمکدر ·

عربیسی (علی) حرفیدر علی کل حال کبی که هرحال اوزره دیمکدر ·

(اگر)

حرف شرطدر فارسیدن مأخوذدر جملهٔ شرطیه لر اوزرینه داخل اولور اگر بروسه یه کیدر ایسه ك شفا بولورسین کبی ·

وشرط حالی اوزره داخل اولدقده اکا (چه) علاوه قیلنور · مثلا اگرچه بن سزك زیارتکزه کیتمدم ایسه ده سز نزاکت ایدوبده بزه کلیکز دینلور ·

وبعضا الفی حذف ایله گرچه یازیلور وبعضا اگرچه یرنده هرنقدر لفظی قوللانیلور ·

(ایکن)

ادات حالیتدر جمله‌لره لاحق اولور مثلا بن سکا مخلص ایکن دینلورکه مخلص اولدیغم حالده دیمك اولور . کذلك بن فلان یره کیدر ایکن دینلورکه کیتمکده اولدیغم حالده دیمك اولور .

وبعضا الفی حذف ایله تخفیف اولنور مثلا کیدرکن دینلور .

(ایله)

بعضا مصاحبت ایچون اولور یعنی برلکده اولمق معناسنی افاده ایلر . نته‌که فلان اغا پاشا ایله یالی‌یه کیتدی دینلدیکی کبی .

وبعضا تأکید ایچون بیله یاخود برابر علاوه اولنور فلان افندی ایله بیله یاخود برابر بروسه‌یه کیتمش دینلدیکی کبی .

وبعضا استعانه ایچون اولور وآلیت ووساطت معناسنی افاده ایلر . نته‌که قلم ایله یاخود کندی قلمی ایله یازدی وبچاق ایله یاخود بچاغی ایله وبالطه ایله یاخود بالطه‌سی ایله کسدی دینلور . وبعضا الفی حذف ایله تخفیف اولنور وقلمله وقلمیله وبچاقله وبچاغیله وبالطه‌یله وبالطه‌سیله دینلور .

وبعضا مصدره لاحق اوله‌رق تعلیل معناسنی افاده ایدر کسمکله کبی که کسدیکی ایچون دیمك اولور .

وبعضا (ایله) مقامنده (برله) قوللانیلور ایتمك برله یاپمق برله کبی .

فارسیجه (با) ایله معناسنه‌در نته‌که باسند دنیلورکه سند ایله دیمکدر .

عربجه بومقامده باء مکسوره ومع لفظی قوللانیلور بالسلامه کبی که سلامت ایله دیمکدر . ومع ذلك دینلورکه شونکله بیله دیمك اولور .

(ایمدی)

ادات تفصیلدر برکلام مجملی تفصیل ایچون کلان جمله‌نك اولنه داخل اوله‌رق بوجمله‌نك ماقبلنی تفصیل ایده‌جکنی اشعار ایلر .

(اما)

عربیدن مأخوذدر اوست طرفنده کچن مبهم سوزی ایضاح ایچون ایراد اولنان جمله‌نك اولنه داخل اولور .

(انجق)

ادات حصردر برحکمك برشیئه انحصارینی افاده ایلر وحصر ایکی معنایی مشتملدر :

بری معنای ثبوتیدرکه برشیئك برشیده بولنمسیدر

دیکری معنای سلبیدرکه اول حکمك بشقه یره سرایت ایتمه‌مسیدر . بو حصر انجق لفظنك داخل اولدیغی کلمه‌ده اعتبار اولنور .

مثلا فلان کشی ایله استانبوله انجق بن کیتدم دینلدکده کیتمك متکلمه مقصور اولوب بشقه‌سنك کیتمدیکنی افاده ایدر وانکله بوکون بن انجق استانبوله کیتدم دینلدکده کیتمسی استانبوله مقصور اولوب بشقه یره کیتمدیکنی افاده ایلر وبن بوکون استانبوله انجق انکله کیتدم دینلدکده بشقه‌سیله کیتمدیکنی مفید اولور .

وبعضا جملهٔ استدراکیه یعنی برکلامك ایهام ایلدیکی خاطره‌یی دفع ایچون ایراد اولنان جمله‌یه داخل اولور مثلا چوق سویلدی انجق افاده‌سندن برشی اکلاشلمدی دینلورکه چوق سویلدی دینلدکده چوق شیلر اکلاشلمق خاطره کلور وبونی دفع ایچون انجق برشی اکلاشلمدی دینلور . رجا ایتدی انجق رجاسی قبول اولنمدی عباره‌سی دخی بو قبیلدندر .

عربیدن مأخوذ اولان (فقط) لفظی انجق کبی حصر واستدراك ایچون قوللانیلور .

ینه عربیدن مأخوذ اولان (لکن) لفظی دخی استدراك ایچون استعمال اولنور .

(بلکه)

ادات اضرابدر یعنی اوست طرفنده کی سوزدن صرف نظرله الت طرفنده کی سوزه باق دیمکی اشعار ایلر • نته که انك سوء حالی یالکز کندوسنه دکل بلکه بالجمله اقرباسنه مضردر دینلدیکی کبی •

(جه)

اسم و صفت بابلرنده بیان اولندیغی اوزره اسملره لاحق اولهرق ادات نسبت و صفتلره لاحق اولهرق ادات تصغیر اولور •

بعضا دخی ادات تمییز اولورکه بر حکمك جهتنی بیان ایلر نته که سن معلوماتجه اکا فائقسین دینلورکه معلومات جهتیله دیمك اولور و بنجه بویلهدر دنیلورکه بنم عندمده و بکا کوره دیمك اولور •

و بعضا ماضئ نقلینك یامضارعك مفرد غائبنه لاحق اولور و اکا برده (سنه) علاوه اولنهرق تشبیه معناسنی افاده ایلر •

نته که اولمشجهسنه و ایدرجهسنه دینلورکه اولمش کبی و ایدر کبی دیمك اولور •

(ده)

ادات ظرفیتدر بروسهده کوز مومنده آت صرتنده

بونده شونده انده کبی صیغهٔ صله یه لاحق اولدقده نون ایله مثلا کیتدیکنده واردیغنده دینلور .

فارسیده (در) ده معناسنه‌در . در خطر کبی که خطرده دیمکدر . عربیده دخی (فی) ده معناسنه‌در . فی الواقع کبی که واقعده دیمکدر .

(فائده)

ظرفلر ایکی قسمدر بری ظرف مکاندر یرده قوناقده مکتبده کبی . دیکری ظرف زماندر آیده ییلده کبی .

بعضا ظرف زمانلردن ادات ظرفیت طی اولنور اخشام چیقدم بوکون کلدم کبی .

صکره کلمه‌سی ظرف زمان اولدیغی حالده دائما اداتسز قوللانیلور صکره کل صکره کلدی کبی .

بو مقامده عربیدن بعده و مؤخراً و مقابلنده مقدما لفظلری قوللانیلور .

(دك)

ادات انتهادر برفعلك نهایت بولندیغی شیئه لاحق اولور بروسه‌یه‌دك کیتدم دینلدیکی کبی .

بعضا اخرینه نون ساکنه علاوه اولنه‌رق دکین دینلور . وبعضا تأکید ایچون کلمه‌نك اولنه (چاق) کتوریلور چاق بروسه یه دك دینلدیکی کبی .

وبعضا دك یرنده قدر لفظی قوللانیلور بروسه یه
قدر كیتدم دینلدیکی کبی .

فارسیجه بو معنایه تا حرفی قوللانیلور تا بصباح کبی که
صباحه دك دیمكدر .

عربیده (الی) ادات انتهادر الی اخر العمر کبی که آخر
عمره دك دیمكدر .

(دن)

ابتدا ایچوندر که بر مسافه نك مبدئنه لاحق اولور
استانبولدن مصره قدر كیتدم دینلدیکی کبی . یاخود بر
زمانك مبدئنه لاحق اولور وبرو لفظی علاوه اولنور .
شهر رمضاندنبرو کبی .

وبعضا سببیت ایچون اولوب فعلك منشأ وسببنه
لاحق اولور اوبكا كلدیكندن بنده آكا كیتدم وبوندن
ناشی كورشه مدك دینلدیکی کبی .

وبعضا بیان ایچون اولور كومشدن ظرف یاپدیرمق
کبی که ظرفك اصلی بیان اولنور .

وبعضا مصدر تخفیفیه لاحق اوله رق اندن مقدم
بر فعلك وقوعنی اشعار ایلر . سن اورایه كیتمدن بن
كلیوردم دینلدیکی کبی .

وبعضا ادات تفضیل اولان دها لفظندن اول كلور
بواندن دها اعلادر کبی .

وبعضاً اشبو (دن) اداتندن صکره (ایسه) زیاده قیلنور نته‌که انك لاقردیسنی ایشتمکدن ایسه کندیسنی کورمك دها اولادر دینلور .

و (دن) بعضاً بشقه لفظیله برابر استثنا مقامنده استعمال اولنه‌رق بر حکمدن مستثنا اولان شیئه لاحق اولور مکتبدن بشقه بر یره کیتمه دینلدیکی کبی که هیچ بر یره کیتمه الا مکتبه کیت دیمك اولور .

وبعضاً بشقه یرنده (غیری) یاخود (ماعدا) قوللانیلور بندن غیری سندن ماعدا کبی .

فارسیده (از) وعربیده (من) و (عن) دن معناسنه‌در ازهر جهت ومن الغرائب وعن اعضاء مجلس کبی که هر جهتدن وغرائبدن واعضای مجلسدن دیمکدر .

فارسیده (مکر) عربیده (الّا) استثنا ایچوندر ایکیسی دخی بعضاً لسان عثمانیده استعمال اولنورلر.

مثلا فلان افندی بر درس فوت ایلمز مکرکه نامزاج اوله وبر یره کیتدیکی یوق الا مکتبه کیدر دینلور .

(دیو)

ترجی یعنی بر فعلك وقوعنی امید ومأمول ایتمك مقامنده قوللانیلور مثلا بکا اکرام اولنور دیو کلدم دینلور که اکرام اولنور امید واملی ایله کلدم دیمك اولور .

ادات نفی

(سز) ادات نفیدر اسملره لاحق اولدقده صفت اولورلر عقلسز پاره‌سز کبی که عقلی پاره‌سی اولمیان دیمکدر .

وبعضا اخرینه نون ساکنه علاوه اولنور وزا دخی مکسور قیلنور اکسزین کبی .

ومصدرلره لاحق اولدقده دائما بویله نون ایله قوللانیلور کلمکسزین صورمقسزین کبی .

اما صفتلره لاحق اولماز انلرده ادات نفی دکل لفظیدر دلی دکل عاقل دکل کبی .

(هیچ) نفیی تأکید ایچوندر . او هیچ بر درسی فوت ایتمدی بنم اکا هیچ بر دیه‌جکم یوقدر دینلدیکی کبی .

فارسیجه (بی) سز و (نا) دکل معناسنه‌در نته که بی سبب دنیلور که سببسز دیمکدر .

ونالایق دینلور که لایق دکل دیمکدر . ینه فارسیجه (نه) ادات نفی اولوب مکرر اوله‌رق قوللانیلور نه اویله اولور نه بویله اولور جمله‌لرنده اولدیغی کبی که ایکی درلوسیده اولماز دیمك اولور .

عربیده (لا) ادات نفی اولوب لسانمزده دخی بعضا با ایله قوللانیلور بلاسبب کبی که سببسز دیمکدر .

وبعضا بومقامده (بغیر) لفظی قوللانیلور بغیر حق کبی که حقسز دیمکدر ویالکز (غیر) لفظی صفتلره داخل اولور معاملهٔ غیر لایقه کبی که لایق اولمیان معامله دیمکدر .

(که)

فارسیدن مأخوذ ادات ربطدر بعضا صفتی موصوفه ربط ایلر نته کیم برچوجق که درسنه مداومدر آز وقتده فیض الور دینلور .

وبعضا مفعولی فعله ربط ایدر نته کیم اکلادم که سن درسه چالشمامشسین دینلور ودرسه چالشمدیغکی اکلادم دیمك اولور وبعضا میم الحاق اولنور وهای رسمیه یایه تبدیل یاحذف ایدیلور وکیم یاکم دینلور .

ادات تشبیه

(کبی) ادات تشبیهدر مشبه‌به لاحق اولور . نته‌که اینجو کبی دینلور .

وبعضا صیغهٔ صله‌یه لاحق اوله‌رق درحال معناسنی افاده ایلر مثلا او کلدیکی کبی بن کیتدم دینلدکده انك کلدیکی وقت بن درحال کیتدم دیمك اولور .

عربیده کاف مفتوحه ادات تشبیه اولوب لسان

عثمانیـده نادرا قوللانیلور . کالاول کبی که اولکی کبی دیمکدر .

(جلین) دخی لسـان ترکیده ادات تشبیهدر شمدی نادر قوللانیلور بنجلین کبی که بنم کبی دیمکدر .

بویله شویله اویله لفظلری دخی بونك کبی شونك کبی انك کبی معنالرینه استعمال اولنورلر .

عربجه (کذا) بویله و (هکذا) ایشته بویله و (کذلك) شویله دیمك اولوب بعض عباره ارهسنده استعمال اولنورلر . (نته که) و (نته کیم) دخی تشـبیه وتمثیل ایچوندر فقط جملهلرك اولنه داخل اولور .

(صان) امر حاضردر فقط (صانکه) تشبیه مقامنده استعمـال اولنور . مثلا صانکه او بنی بیلیور دینلور که بیلیور کبی دیمك اولور .

(کویا) فارسی اولوب (صانکه) معناسنه استعمال اولنور . لسـان فارسیده (وش) و (آسا) ادات تشبیه اولوب بعض اشعار ومنشئات عثمانیهده استعمال اولور ماهوش ومشك آسا کبی که آی کبی ومسك کبی دیمکدر .

کذلك واری دخی ادات تشـبیهدر نته که کل کبی دیهجك یرده کلواری دیرلر .

(مى)

ادات استفهامدر دائما مسئول عنهه لاحق اولور مثلا روسيه‌يه‌مى كيتدك دينلدكده كيتديكى روسيه‌ميدر ديو سؤال ايدلمش اولور و روسيه‌يه واپور ايله‌مى كيتدك دينلدكده روسيه‌يه كيتديكى معلوم اما نه واسطه ايله كيتديكى مجهول اولديغندن واپور ايله‌مى ديو سؤال ايدلمش اولور واكر كيتمك فعلنك وقوع وعدم وقوعندن سؤال اولنه‌جق اولور ايسه فعله الحاق اولنور و ضمير فعليلردن صكره و ضمير نسبيلردن اول كتوريلور مثلا روسيه‌يه كيتدكمى ياخود كيده‌جكميسين دينلور.

بو وجهله واقع اولان سؤاللرك جوابلرنده اكر جمله حالى اوزره تقرير اولنه‌جق ايسه ادات تصديق اولان (اوت) لفظى قوللانيلور.

نته‌كه روسيه‌يه كيتدكمى سؤالنك جوابنده اوت دينلدكده كيتدم ديمك اولور واكر خير دينلور ايسه رد ايدلمش يعنى كيتمدم دينلمش اولور.

و بعضا اوت يرنده عربيدن مأخوذ اولان بلى قوللانيلور.

و استفهام بعضا مقام نفيده ايراد اولنوب استفهام انكارى تسميه اولنور نته‌كه ياپه‌مدك مقامنده ياپه بيلدكمى دينلور.

حروف عطف

لسان عربیده واو مفتوحه حرف عطف اولوب لسان عثمانیده دخی مستعملدر و مطلقا جمع ایچوندر .

ایکی ذاتك بر حکمده یاخود ایکی حکمك بر ذاتده اشتراکلرینی افاده ایدر . مثلا فلان و فلان کلدی دینلدکده ایکی ذاتك کلمك فعلنده اشتراکلری افاده اولنور و فلان و فلانی کوردم دینلدکده کورمك فعلنك تعلقنده ایکی ذاتك اشتراکی افاده اولنور .

و فلان کلدی و کیتدی دینلدکده کلمك و کیتمك فعللرینك بر ذاتده اشتراکلری افاده اولنور . لکن بو اجتماع و اشتراکلرده معیت یاخود تقدم و تأخر معنالری مستفاد اولماز .

اکر معیت معناسی افاده اولنمق مراد اولور ایسه برلکده یاخود برابر لفظی علاوه اولنور مثلا فلان و فلان برلکده یاخود برابر کلدیلر دینلور .

تقدیم و تأخر ایچون دخی صکره یاخود بعده علاوه اولنور مثلا فلان صکره یاخود بعده فلان کلدی دینلور .

و بعضا بر واو ایله ایکی کلمه دیکر ایکی کلمه اوزره عطف اولنور مثلا فلان افندی قلمه و برادری مکتبه کیدیور دینلور .

وبعضا برجمله دیکر جمله اوزرینه عطف اولنور فلان اوقودی وفلان یازدی کبی .

لسان عثمانیده ادات عطف چوق دفعه ترك اولنور نته که کاغد قلم کتور وفلان کلدی کیتدی دینلور که کاغد وقلم وکلدی وکیتدی دیمك اولور .

(دخی) ومخففی اولان (ده) ادات عطفدر بعضا واو یرنده قوللانیلور نته که فلان دون کلدی بوکون دخی یاخود بوکونده کیتدی دینلور .

وبعضا جزاره داخل اولور او کلورسه بن دخی یاخود بنده کیدرم کبی .

و (ده) بعضا صیغهٔ عطفیه علاوه اولنور کلوبده کیتدی کبی .

(هم) دخی جمع واشتراك معناسنه ادات عطفدر کلدی هم کیتدی کبی .

وچوق دفعه مکرر اوله‌رق ایراد اولنور هم کلدی هم کیتدی کبی . وبعضا ایکنجیسنك آخرینه (ده) علاوه اولنور هم کلدی همده کیتدی کبی .

واو لسان فارسیده دخی حرف عطفدر فقط معطوف علیهك آخرنده حرف املا یاخود حرف مد بولنور ایسه مضموم اوقنور خانه وکاشانه وصفا وجفا کبی . والا واو تلفظ اولنمیوب معطوف علیهك اخری ضمه ایله حرکه‌لنور

کاغد و قلم کبی . اشعار عثمانیه‌ده دخی بعضا واو عطف بو وجهله استعمال اولنور .

(یاخود) و مخففی اولان (یا) دخی حرف عطفدر فقط احد امرین ایچوندر . نته که صو یاخود شربت کتور و فلان یافلان کلسون دینلور .

ویاچوق دفعه مکرر اوله‌رق ایراد اولنور نته که (یا کتابمی اعاده ایت یاخود پاره‌سنی ویر) و (یا مکتبه کیت یا بر صنعته تشبث ایت) دینلور .

ومقام استفهامده بعضا یاخود یرینه (یوخسه) کتوریلور نته که خواجه افندی مکتبه کلدیمی یوخسه کلمدیمی دینلور که یوق بلکه کلمدیمی دیمك اولور .

واکر امرینده تساوی قصد اولنور ایسه (کرك) لفظی قوللانیلور کرك کلسون کرك کلمسون کبی که کلوب کلمه‌سی متساویدر دیمك اولور .

باب سابع

کلام وجمله‌لره مخصوص اولان بعض مسائلی حاویدر

کلام برتمام سوز دیمکدر رکن اصلیسی مسند الیه ومسند ورابطه‌در . نته کیم عدالت کوزلدر دیدیکمزده

مبتدا یعنی عدالت مسند الیه وخبر یعنی کوزل مسنددر و در اسناده دلالت ایلیان رابطه‌در .

جملهٔ فعلیه‌لرده ایسه فاعل مسند الیه و فعل مسنددر وبعض افعالده رابطه اولمیوب اسناده دلالت ایلیان انجق صیغه وهیئتدر .

نته که کل وکلدی بر کلامدر بونلرده ایسه مستقلا اسناده دلالت ایده‌جك بر لفظ یوقدر .

مضاف الیه و صفت مسند الیهك یامسندك قیدلری اولوب بحثمزدن خارجدر انلر یوقاروده بیان اولنمشلردر بوراده متممات جمله‌دن بحث ایده‌جکز :

متممات جمله اوچدر یعنی حال و تمییز ومتعلقات فعلدر .

حال اکثریا فاعلك حین اجرای فعلده هیئتنی مبین اولور کوله‌رك کلدی کبی .

و بعضا مفعولك هیئتنی مبین اولور نته که بن انی سرخوش اولدیغی حالده کوردم دینلدیکی کبی .

تمییز نسبتك جهتنی بیان ایلر نته که سن اکا معلوماتجه فائقسین دینلور .

متعلقات فعل مفعول به ومفعول الیه وحروف تعلیل واستعلا ومصاحبت وظرفیت وانتها وابتدا وتشبیه ایله فعلره مربوط اولان لفظلردر . قلبمی قیرمه کناهه کیرمه

نیچون بو قدر اوزریمه واریورسین یمله اوغراشمه بن مكتبده صباحدن اخشامه دك درسه چالیشیورم بیم كبی ارقداشمی بوله جقسین جمله‌لرنده اولدیغی كبی .

وبونلر بعضا مسند اولورلر . نته كه بكا ایتدیكك اذا نیچوندر خواجه مكتبده‌در مجلس ساعت اونه دكدر بیم چكدیكم هپ سندندر بو باغچه باغ ارم كبیدر دینلدیكی كبی .

هر كلام بر جمله‌در لكن هر جمله‌یه كلام دینلمز زیرا بعض جمله‌لر واردر كه بر بشقه جمله‌یه مربوط اوله‌رق مستقل بر كلام اولماز بلكه كلامك بر جزئی اولور .

مثلا جملهٔ شرطیه كلام اولمیوب بلكه جملهٔ جزائیه ایله برابر بر كلام اولور .

كذلك جمله‌لر بعضا حال تركیبی اوله‌رق دیكر جمله‌یی متمم اولور مثلا بن سكا پدرانه نصیحت ایتمشیكن سن طوتمدك تركیبنده نصیحت ایتمش جمله‌سی حال تركیبی اوله‌رق طوتمدك جمله‌سنی متمم اولور .

وحال بویله ایكن نیچون عناد ایدیورسین تركیبنده حال بویله جمله‌سی ایدرسین جمله‌سنی متمم اولور .

كذلك بر جمله صیغهٔ صله صورتنه قونلدقدن صكره (حالده) یاخود (تقدیرده) لفظی علاوه اولنه‌رق حال تركیبی اولور . نته كه ایش بویله اولدیغی حالده یاخود بویله اولدیغی تقدیرده دنیلور .

وبعضا جمله‌لر تمییز اولور . نته که بن سکا مخلص اولدیغم جهتله بویله نصیحت ایدیورم یاخود سکا اخلاصم برکمال اولدیغی جهتله اخطار ایدیورم دینلور .

وبعضا جمله‌لر صیغهٔ صله صورتنه قونیله‌رق متعلقات فعلدن اولورلر . مثلا او بکا اکرام ایتدیکیچون بنده اکا اکرام ایتدم دینلدکده اکرام ایتدیکیچون جمله‌سی صیغهٔ صله اوله‌رق اکرام ایلدم فعلنه تعلق ایتمشدر . سائرلری دخی بوکا قیاس اولنه .

(فائده)

صیغهٔ صله مفعول الیه صورتنه قونیله‌رق (مبنی) یاخود (بناء) الحاق اولندقده تعلیل معناسنی مفید اوله‌رق دیکر برجمله‌نك متممی اولور توجهکز برکمال اولدیغنه مبنی یاخود بناء دینلدیکی کبی که اولدیغیچون دیمك اولور .

وبعضا مبنی یا بناء یرینه (نظراً) لفظی کتوریلوب تمییز مقامنده اوله‌رق متمم اولور نته که سزك بو طور ومعامله‌ده بولندیغکزه نظراً دینلور که بولندیغکزه کوره یاخود باقیلورسه دیمك اولور .

باب خامس

الفاظ عربیه‌یه مخصوص اولان بعض مسائل بیاننده‌در

فصل اول

معرفه ونکره‌یه دائردر

لسان عربیده اسم جنسلر یا معرفه یاخود نکره اولور شویله‌که اولنه لام تعریف دینیلان (ال) کتوریلور ایسه معرفه دینلور وبونك همزه‌سی همزهٔ وصل اولدیغندن اوست طرفنه متصل اولدقده ساقط اولور. فی‌الحال کبی که اول حالده دیمکدر.

واکر اخرینه تنوین دینیلان کیزلی نون کتوریلور ایسه نکره دینلور وعلامت اوله‌رق ایکی حرکه قونور لغرضٍ ولمعنیً کبی که برغرض ایچون وبرمعنی ایچون دیمکدر.

بعضاً تنوینی تأکید ایچون ما علاوه ونون میمه قلب وادغام اولنور. لغرضٍ مّا کبی که غرضلردن برغرض ایچون دیمك اولور. نوعٍ مّا دخی بوقبیلدندر.

اسمك اخری منصوب یعنی مفتوح اولدیغی حالده اخرینه تنوین لاحق اولدقده علامت اوله‌رق الف یازیلور

وبو صورتله بعضا تمییز مقامنده قوللانیلور . نته که شرعا وعرفا بویله اولمق لازم کلور دینلورکه شریعتجه وعرفجه دیمکدر . فقط اسمك اخرنده تأ تأنیث بولنور ایسه حالی اوزره قالور عادةً کبی که عادتجه دیمکدر .

وبعضا صفتلر بویله منون اوله‌رق حال ترکیبی مقامنده قوللانیلور . ماشیا کلدی کبی که یورویه‌رك کلدی دیمکدر . لسان عثمانیده اسماء عربیه بعضا بویله معرف یا منکر اوله‌رق استعمال اولنور ایسه‌ده اکثریا ادات تعریف وتنکیردن مجرد اوله‌رق استعمال اولنورلر .

وعربجه مضافلر دائما لام تعریفدن وتنویندن مجرد اولور وفارسیده اولدیغی کبی مضاف الیه اوزینه تقدیم اولنور واخری ایجابنه کوره مرفوع یامنصوب یامجرور اولور اما لسان عثمانیده دائما مرفوع یعنی مضموم قیلنور دار المعلمین ودار الفنون کبی .

(فائده)

عربیده صاحب معناسنه اولان (ذو) و (ذی) وجمعلری اولان (ذوی) کلمه‌لری بعضا مضاف اوله‌رق لسان عثمانیده استعمال اولنورلر . ذوالوجهین کبی که ایکی یوز صاحبی یعنی ایکی یوزلو دیمکدر . وذی الید ال صاحبی وذوی العقول اصحاب عقول دیمکدر .

فصل ثانی

تذکیر وتأنیث حقنده‌در

مذکر ارکك ومؤنث دیشی دیمکدر بونلر مذکر حقیقی ومؤنث حقیقیدر ۰ ترکی وفارسی لسانلرنده بونلرك صورت استعماللرنجه برفرق یوقدر اما عربی ترکیب وصیغه‌لرنده فرقلری واردر ۰

عربیده بونلرك لفظیلری دخی واردر که اسملرك بعضیسی مذکر وبعضیسی مؤنث اعتبار اولنور مثلا جد مذکر ومجذت مؤنث وقمر مذکر وشمس مؤنثدر ۰

مؤنث لفظی یاقیاسی ویاسماعیدر ۰

قیاسی قاعده تحتنده بولنان مؤنثلردر ۰ شویله‌که آخرنده تاء تأنیث بولنان اسملر هپ مؤنث اعتبار اولنور ۰ تاء تأنیث کلمه‌نك آخرینه الحاق اولنان بر تاء زائده‌درکه تاء کرد صورتنده‌یازیلور یعنی هارسمنده یازیلوب اوزرینه ایکی نقطه قونور وحال وقفده ها اوقونور ۰

کرك فارسیده کرك لسان عثمانیده اشبو تاء تأنیث ایکی صورتله یازیلور شویله‌که یا نقطه‌لری اسقاط ایله های رسمیه‌یه تبدیل قیلنور نقطه وعباره کبی ۰ یاخود تطویل ایله تا تلفظ اولنور ۰ عادت مصلحت ملاقات عبارت کبی ۰

فقط اولنه لام تعریف كتوریلور یاخود قاعدهٔ عربیه اوزره مضاف قیلنور ویاخود اخرینه تنوین الحاق ایدیلور ایسه ینه تاء كرد صورتنده یازیلور لاجل المصلحة وبالملاقاة وخاتمة الكتاب ولمصلحة وعادةً كبی .

بیت التفات ثبت ثبات ثبوت اثبات سبت سمت صمت سكوت اسكات صیت وقت میقات توقیت كلمه‌لرینك اخرلرنده‌كی تالر نفس كلمه‌دن اولوب تاء تأنیث دكلدر .

وبرده تا بعضا ادات مبالغه اولور اوحالده علامت تأنیث عد اولنماز علامه كبی كه پك زیاده عالم اولان ادم دیمكدر . وبرده علملر بوبابده مستثنادر . مثلا طلحه ورفعت اركك آدی اولدقلرنده مذكر حقیقی اولمغله تأنیث لفظیلرینه اعتبار اولنماز وهند بر قادینك آدی اولوب مؤنث حقیقیدر لفظنك مذكر اولدیغنه باقلماز .

عربیده علامت تأنیث اولان برده الف واردركه اكا الف تأنیث دینلور وایكی قسمه تقسیم ایله برینه الف مقصوره ودیكرینه الف ممدوده دینلور .

الف مقصوره یا صورتنده یازیلور والف ممدوده كندو صورتنده یازیلوب اندن صكره بر همزه كلور .

الف مقصوره ایله مؤنث اولان اسملردن لسانمزده مستعمل اولانلر (انثی خنثی دعوی فتوی شوری حمی) كلمه‌لریدر . واكرچه معنی ومبنی كبی اخرنده الف مقصوره

اولان بك چوق الفاظ عربيه وار ايسه ده بونلرك الفلرى نفس كلمه دن اولوب الف تأنيث دكلدر وبو مثللو كلمه لرك اخرنده كى الف مقصوره لر بعضا الف ايله يازيلور .

مثلا مدعى ومدعى عليه قاعدهٔ عربيه جه ايكيسيده يا ايله يازلمق لازم كلور ايسه ده دفع اشتباه ايچون ايكنجيسى الف ايله مدعا صورتنده يازلمق مستحسن كوريلور .

كرك علامت تأنيث اولسون وكرك اولمسون الف مقصوره ادوات تركيه دن برينه متصل اولدقده الف صورتنده يازيلور دعوالر مبنالر كبى .

الف ممدوده ايله مؤنث اولان اسملر اسانمزده پك نادر قوللانيلور فقط صحرا لفظى زبانزددر واكرچه غداء كبى اخرنده الف ممدوده اولان سائر كلمه لر وار ايسه ده انلرك الفلرى علامت تأنيث دكلدر .

الف ممدوده لسان عثمانيده همزه سز تلفظ اولنور وهمزه سز اوله رق صحرا وغدا كبى يازيلور .

مؤنث سماعى علامت تأنيث اولمديغى حالده لسان عربيده مؤنث اعتبار اولنان اسملردر .

مثلا اذن قولاق وعين كوز ديمك اولوب سامعه وباصره تأويليله مؤنث اعتبار اولنمشدر .

كذلك سلاح دخى برنوع آلت اولمق ملابسه سيله بعضا مؤنث اعتبار اولنور .

بونلر بر قاعده تحتنده اولمدقلرندن ایشیدوب بللمکه موقوفدر بونلردن لسان عثمانیده آز چوق استعمال اولنانلر ذیل کتابك بشنجی فصلنده ضبط وتحریر اولنور ۰

عربی صفتلر دخی اسملر کبی تا تأنیث ایله مؤنث قیلنورلر حسن حسنه وکامل کامله وشرقی شرقیه کبی ۰

وبعضا الف مقصوره یا ممدوده ایله مؤنث اولورلر عطشان عطشی واحمر حمرا کبی ۰

اعداد وصفیه تا ایله مؤنث اولنور ثانیه ثالثه کبی فقط اولك مؤنثی اولی کلور ۰

قاعدهٔ عربیه‌جه کیفیت تذکیر وتأنیثده صفتك موصوفنه مطابقتی یعنی موصوف مذکر ایسه صفتك دخی مذکر ومؤنث ایسه بونك دخی مؤنث اولمسی لازمدر ۰

عربی اسملر عربی صفتلر ایله قاعدهٔ فارسیه اوزره ترکیب اولندقلرنده اهل فرس اکثریا بو مطابقته رعایت ایتمیوب مثلا عزت عظیم وصحبت قدیم ولقمهٔ لطیف وقاعدهٔ اول دیرلر ۰

اما لسان عثمانیده اویله عربی صفتلر عربی اسملر ایله قاعدهٔ فارسیه اوزره ترکیب اولندقده دائما کیفیت تذکیر وتأنیثده مطابقته رعایت اولنه کلمشدر مثلا عبد قدیم التفات عالی وصحبت قدیمه لقمهٔ لطیفه دعوای کاذبه صحرای واسعه دینلور ۰

فقط مؤنث سماعیلره اعتبار اولنماز مثلا شمس منیر ودار واسع دینلور . یالکز نفس کلمه‌سی مؤنث اعتبار اولنه‌رق نفس اماره ونفس مطمئنه دینلور . وبرده حروفك اسملری مؤنث اعتبار قیلنور زاء مفتوحه ونون ساکنه کبی . انجق بعضا قاعدهٔ فارسیه اوزره زای مفتوح ونون ساکن دخی دینور .

آیلرك اسملری هپ مذکردر فقط جمادی مؤنثدر بناء علیه جمادی الاولی وجمادی الاخره دینلور .

بعض اسماء فارسیه‌نك اخرنده‌کی هاء رسمی تاء تأنیثدن مبدل اولمدیغی جهتله انلری مونث ایله توصیف ایتمك جائز اولماز مثلا خانهٔ واسع دینلور خانهٔ واسعه دینله‌مز فقط بعض ابنیهٔ جسیمهٔ میریه‌نك اسملری شاذ اوله‌رق مؤنث ایله توصیف اولنور طوپخانهٔ عامره پوسته‌خانهٔ عامره کبی . بونلر دخی ابنیه تأویلیله معنی مؤنثدر دیو توجیه اولنه‌بیلور .

وبعضاً موصوفلر متروك ومهجور اوله‌رق یالکز صفتلر برشیئه علم اولور محمودیه کبی که فی الاصل سفینهٔ محمودیه یاخود ترعهٔ محمودیه‌در .

بالاده موضوع بحث اولان مطابقت انجق قاعدهٔ فارسیه‌جه ترکیب وصفیلرده‌در .

اما ترکجه ترکیب وصفیلرده مطابقته رعایت اولنماز مثلا مشکله مسئله دیمز مکرکه مؤنث حقیقی اوله اول

حالده مطابقته رعايت اولنه بيلور نته كه مشهوره قيز ومكاره قارى دينلور .

وبرده موصوفلر ادات تركيه يه متصل وياخود صفتلر خبر اولدقده مطابقت ارانماز مثلا نيتى فاسد ومطالعه سى سقيم برادم ياخود بونيت فاسددر وبو مطالعه سقيمدر دينلور فاسده وسقيمه دينلمز .

فقط ارباب صنك بومثللو مقاملرده دخى مطابقته رعايت ايدرلك مثلا دعواسى مسموعه اولور وبو دعوى مسموعه در ديرلر .

بعضا عربجه نك تركيب وصفيسى تغيير اولنمقسزين استعمال اولنور شهر ربيع الاول وشهر ربيع الاخر كبى .
بو صورتده تاء تأنيثلر ها صورتنده يازيلور وليدة النعم كريمة الشيم مستجابة الدعوه سالفة الذكر كبى .

عربى اسم عددلر بعضا صفت مقامنده قوللانيلورلر قلاع اربعه كبى كه در تلك ايله متصف قلعه لر ديو تأويل اولنور ارباع ثلثه واخماس اربعه دخى بو قبيلدندر .

فصل ثالث

تثنيه وجمع عربى حقنده در

لسان عثمانيده مستعمل اولان اسماء عربيه بعضا قاعدهٔ

یه اوزره جمعلنور فقط عربیده اقل جمع اوچدر ایکی
. ایچون تثنیه صیغه‌سی قوللانیلور و ایکیدن زیاده‌سی
ون جمع قیلنور ۰

فارسی جمعلرنده اولدیغی کبی اسمك آخرینه الف ایله
، یاخود یاء ساکنه ایله نون کتورلدکده تثنیه اولور ۰
ثلثـان و ثلثین کبی که ایکی ثلث دیمکدر ۰ لســان
یده اکثریا بویله یا ایله استعمال اولنور مشیرین
تین سنتین کبی ۰

صفتلر دخی بو وجهله تثنیه قیلنور و اصول عربیـه
زه صفتك کمیت افرادجه دخی موصوفه مطابقتی لازم
یغندن موصوف تثنیه ایسه صفت دخی تثنیه قلنور
رین محترمین و دولتین فخیمتین کبی ۰

عربجه جمعلرك اوچ صیغه‌سی واردر بری جمع مذکر
و دیکری جمع مؤنث سـالم و اوچنجیسی جمع مکسر
ه‌لریدر کرك اسملر و کرك صفتلر بو اوچ وجهله جمعلنور
رت تصریفلری بروجه آتی بیان اولنور ۰

مفرد مذکرك آخرینه نون ایله واو یاخود یا علاوه
قده جمع مذکر سالم اولور مشیرون مشیرین کبی که
ن زیاده مشیر دیمکدر ۰

بو ایکنجی رسم خطـده تثنیـه‌یه بکزر و مفردك
ی تثنیه‌سـنده مفتوح و جمعنده مکسـور اوقونغـله

تفریق اولنور بو صیغه ذوی العقولك مذكرلرینه مخصوصدر فقط شاذ اوله‌رق سنه‌نك جمعنده سنین وعالمك جمعنده عالمین دینور ·

مفرد مؤنثك تاء تأنیثی حذف اولندقدن صكره الف وتا الحاق اولندقده جمع مؤنث سالم اولور عتبه عتبات عنایت عنایات عشره عشرات كبی ·

واكر كلمه‌نك اخرنده الف بولنور ایسه واوه قلب اولنور ادات ادوات وقنات قنوات كبی ·

مؤنث سماعیلر دخی بو صورتله جمعلنور ذراع ذراعات وكأس كاسات كبی ·

صفتلرك جمع سالملری دخی بو منوال اوزره كلور نته‌كه حسنك جمع مذكر سالمنده حسنون وجمع مؤنث سالمنده حسنات دینلور ·

اما جمع مكسرلر كرك اسم اولسون وكرك صفت اولسون مطرد دكلدر فقط اكثریت اوزره مستعمل اولان صیغه‌لری ذیل كتابك التنجی فصلنده بیان اولنه‌جقدر ·

قاعدهٔ عربیه اوزره موصوف جمع اولور ایسه صفتك دخی اكا مطابقتی لازمدر اهل فرس بوكا اعتبار ایتمز · مثلا اوصاف جمیل واعمال صالح وعلمای معتبر دیرلر اما ادبای عثمانیه بو بابده دخی قاعدهٔ عربیه اوزره مطابقته رعایت ایدرلر ·

شویله که موصوف جمع مذکر سالم ایسه صفتی دخی
ع مذکر سالم یاخود جمع مکسر صیغه‌سی اوزره کلور
ن کاملین ومدرسین کرام کبی ۰

وموصوف اکر جمع مؤنث سالم ایسه صفتی دخی
ع مؤنث سالم اولور صلوات زاکیات کبی ۰

فقط جمع بر جماعت اولمق ملابسه‌سیله عربیده
لر مؤنث لفظی حکمنده اولدیغندن بو صورتده صفتلر
ز یا مفرد مؤنث صیغه‌سیله کتوریلور مثلا صلوات
به دینلور ۰

وموصوف اکر جمع مکسر ایسه ذوی العقولدن
یغی تقدیرده صفتی دخی جمع مکسر یاخود جمع مذکر
ویاخود مفرد مؤنث اولور موالیٔ فخام وعلمای عاملین
بای مشهوره کبی ۰

اما ذوی العقولدن اولمدیغی حالده صفت اکثریا
مؤنث وبعضا جمع مکسر اولور امور مهمه ۰ مواد
له ۰ اعمال صالحه ۰ مسائل شتی کبی ۰

بعضا موصوفلر مقدر اولور داخلیه خارجیه مالیه
که امور داخلیه امور خارجیه امور مالیه دیمکدر
ث طریق علمیه طریق کبار علمیه وطریق سیفیه طریق
ی سیفیه وطریق قلمیه طریق رجال قلمیه دیمك اولور ۰

تنبیه

باب ثالثده مندرج ضابطه حکمنجه ترکی اسملر اصو
عربیه اوزره جمعلنه‌مزلر فقط شاذ اوله‌رق چفتلکا
قوللانیلور .

* * *

فصل رابع

ضمائر عربیه حقنده‌در

لسان عربیده (هو) مفرد مذکر غائب ضمیریدر لسا
عثمانیده بعضا ندا مقامنده یاهو دینلور و بعضا هو هوسن
دینورکه عینی عیننه دیمك اولور .

وهو لفظی بر کلمه‌یه متصل اولدقده واوی حذ
اولنه‌رق (ه) قالور و اکثر مواقعده مضموم اوقنور بعد
وقدس سره ورحمه الله کبی . فقط اوست طرفنده کسر
یاخود یا حرفی بولنور ایسه کسر ایله اوقنور بعینه بطبة
بمسطره بتمامه ورحمة الله علیه عباره‌لرنده اولدیغی کبی

اشبو (ه) ضمیرینك مفرد مؤنثی (ها) و ایکیسند
دخی تثنیه‌سی (هما) وجمع مذکرلری (هم) لفظلریدر
وجمع مؤنثی اولان (هن) لسان عثمانیده مستعمل اولمیوب
انك یرنده دخی مفرد مؤنث ضمیری اولان (ها) قوللانیلور

مفرد مؤنثك هـاسی الفه متصل اولدیغندن دائما فتح ایله اوقونور اما هما وهم ضمیرلرندهکی هالرك حرکهلری (ه) ضمیرینك حرکهسی کبی ماقبلنه تابع اولور. نتهکه قدس سرهما ورحمهما الله وقدس سرهم ورحمهم الله عبارهلرنده هـالر ضم ایله ورحمة الله علیهمـا ورحمة الله علیهم عبارهلرنده کسر ایله اوقونور:

بو ضمیرلر لسـان عثمانیده بعضا (الی) حرفنه منضم وایما اولنمش معنـاسنه مومی واشارت اولنمش معنـاسنه مشار کلمهلرینه ملحق اولهرق سالف الذکـر مقـامنده قوللانیلورلر.

نتهکه میر مومی الیه ومشیر مشار الیه وصدرین مشار الیهما ووزرای مشار الیهم وسلطان مشار الیها وسلاطین مشار الیها دینلور.

افندی لفظی بومقامده مفرد وتثنیه وجمع مقامنده قوللانیلور وذکری سبق ایدن افندی بر ایسـه افندیٔ مومی الیه وایکی ایسه افندیٔ مومی الیهما وزیاده ایسه افندیٔ مومی الیهم دینلور.

میر وپاشا لفظلری دخی بو قبیلدن اولوب میر مومی الیه ومیر مومی الیهما ومیر مومی الیهم وکذلك پاشـای مشار الیه وپاشای مشار الیهما وپاشای مشار الیهم دینلور.

* * *

فصل خامس

افعال عربيه حقنده‌در

عربينك ذات فعللرى لسان عثمانيده مستعمل دكلدر فقط بعضا عباره اره سنده وارد اولورلر اما مصدرلرى وفرع فعللرى كثير الاستعمالدر ۰

عربى فعللر اولا ثلاثى ورباعى ديو ايكى قسمه تقسيم اولنورلر ۰

رباعى نادر الاستعمالدر ۰ زلزله كبى ۰

ثلاثى دخى مجرد ومزيد فيه ديو ايكى قسمه تقسيم اولنور ثلاثئ مجرد مادهٔ اصليه‌سى اوچ حرفلى اولوب حرف زائد بولنميان فعللردر ثلاثى مزيدفيه اصلى اوچ حرفلى اولديغى حالده حرف زائد بولنان فعللردر ۰

ثلاثئ مجردك مصدرلرى سماعيدر ۰

لسان عثمانيده مستعمل اولان صيغه‌لرينك مثاللرى بروجه آتى بيان اولنور ۰

قتل	فسق	شغل	طلب	صغر
سلام	قيام	سؤال	قبول	دخول
لمعان	حرمان	خسران	دعوى	شورى
رحمت	رفعت	نصرت	غلبه	سعادت
درايت	سهولت	مرحمت	محمدت	

سلام و قبول امثالنك الف و واولری و لمعان امثالنك الف و نونلری و بعضیلرینك اولنده‌کی میملر هپ حروف زائده‌در دعوی امثالنك اخرنده‌کی الف مقصوره ایله دیکرلرینك اخرلرنده‌کی تالر دخی علامت تأنیثدر جمله‌سنك مادهٔ اصلیه‌سی اوچ حرفدر . هپ فعللر و فرع فعللر بونلردن مشتق اوله‌رق حروف اصلیه‌سی اعتباریله تصریف اولنورلر .

آخرنده حرف علت یعنی واو یاخود یا اولوبده سلام قیام سؤال وزنلری اوزره کلان کلمه‌لرده واو و یا همزه‌یه قلب اولنور صفوتدن صفاء و خفیه‌دن خفاء کبی . یوقارولرده بیان اولندیغی اوزره بو همزه‌لر لسان عثمانیده اکثریا اسقاط اولنورلر .

مدخل و مولد صیغه‌لری مصدر ایله اسم زمان و اسم مکان بیننده مشترکدر .

مسطر اسم آلت صیغه‌سیدر مفتاح دخی اسم آلتدر فقط بو صیغه بعضا اسم مکان اولور میقات کبی و بعضا اسم زمان اولور میلاد کبی .

میلاد ولادتدن مشتقدر فقط ماقبلی مکسور اولان واولك یایه انقلابی قاعدهٔ مطرده اولدیغندن بونك واوی دخی یایه منقلب اولمشدر زمان ولادت دیمکدر فقط بو کلمه عیسی علیه السلامك زمان ولادتلرنده و مولد دخی محمد

علیه الصلوة و السلام حضرتلرینك زمان ولادتلرنده عرف اولمشدر .

ثلاثی مجردلرك اسم فاعللری فاعل و اسم مفعوللری مفعول وزننده کلور مدحدن مادح ممدوح و کتابتدن کاتب مکتوب کبی .

مادهٔ اصلیه نك ایکنجی و اوچنجی حرفلری برجنسدن بولنور یاخود ایکنجی و یا اوچنجی حرفلری حرف علت اولور ایسه ادغام یا اعلال ایله اسم فاعل و اسم مفعول صیغه لرینه تغیر کلور بونلرك مصدرلریله برابر بر مثالی بروجه آتی ایراد اولنور .

مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
دلالت	دالّ	مدلول
قول	قائل	مقول
بیع	بایع	مبیع
دعوت	داعی	مدعوّ
رمی	رامی	مرمی

دالّ و مدعو و مرمی کبی حرف اخیری مشدد اولان کلمه لر لسان عثمانیده اکثریا مخفف اوله رق تلفظ اولنور نته که یوقارولرده سبقت ایلمشدر .

مصدرلر بعضا اسم فاعل معناسنه اولور تمام اولدی کبی که تام اولدی دیمکدر و بعضا اسم مفعول معناسنه اولور خلق کبی که مخلوق دیمکدر لکن بونلر سماعیدر .

اسم فاعل واسم مفعوللر تا علاوه‌سیله مؤنث اولورلر کاتبه مکتوبه داله مدلوله داعیه مدعوه رامیه مرمیه کبی ۰

وسائر صفتلر کبی تثنیه قیلنورلر کاتبین مکتوبین کبی ۰ وجمع مذکر وجمع مونث سالملری کلور ۰ کاتبون کاتبات مغدورون مغدورات کبی ۰

داعی و رامی کبی آخرلرنده یاء ممدوده اولانلرك جمع مذکر سالملرنده بو یا حذف اولنور وداعین ورامین دنیلور ۰

اسم فاعلك جمع مکسرلری بعضا حرف اولك ضمی وحرف ثانینك فتح وتشدیدی ایله کمل صیغه‌سی اوزره کلور وبعضا فواعل وزنی اوزره کلور خارق خوارق حادثه حوادث کبی ۰

وبعضا فتحتین ایله کتبه وزنی اوزره کلور فقط اخری واو یاخود یا اولور ایسه الفه قلب اولنه‌رق فائك ضمیله غزات ورمات صیغه‌سی اوزره کلور ۰ وبعضا حرف اولك ضمی وحرف ثانینك تشدیدی ایله جهال صیغه‌سی اوزره کلور وبو صیغه‌نك حرف اولی مفتوح قلنور ایسه مبالغهٔ اسم فاعل اولور کذاب کبی که زیاده کاذب دیمکدر ۰

اهل حرف وصنایعك اسملری دخی اکثریا بو صیغه اوزره کلور جمال حداد عطار کبی ۰

مبالغهٔ اسم فاعل بعضا علامه و حرف اولك كسری و حرف ثانینك تشدیدی ایله صدیق و بعضا كسر میم ایله مكثیر و بعضا فاروق صیغه‌لری اوزره دخی كلور ۰

بونلر دخی اسم فاعللر كبی تثنیه و جمع قلنورلر فقط علامه‌نك جمع مذكر سالمی كلمز ۰

فعیل و فعول صیغه‌لری مبالغهٔ اسم فاعل ایله صفت مشبهه بیننده مشتركدر نته‌كه زیاده عالم معناسنه علیم و زیاده كاتم معناسنه كتوم دنیلور ۰ شریف و وقور ایسه صفت مشبهه‌در ۰

صفت مشبهه صیغه‌لری سماعیدر انلر دخی اسم فاعللر كبی تأنیث و تثنیه و جمع قلنورلر و جمع مكسرلری دخی كلور فقط مطرد دكلردر ۰

كثیر الاستعمال اولنلرك مثاللری ذیل كتابك التنجی فصلنده بیان اولنور ۰

افعل صیغه‌سی صفت مشبهه ایله اسم تفضیل بیننده مشتركدر ۰ مثلا احمر قرمزی دیمك اولوب صفت مشبهه‌در و افضل اسم تفضیلدر ۰

اسم تفضیل ایكی وجهله استعمال اولنور یا مضاف اولور انلرك افضلی دینلدیكی كبی كه انلرك اك فاضلی دیمك اولور یاخود (دن) حرفندن صكره كلور بو اندن افضلدر دینلدیكی كبی كه بو اندن دها فاضلدر دیمك اولور ۰

مادهٔ اصلیه‌سنك حرف اخیری واو یاخود یا اولان کلمه‌لرك اسم تفضیلی اقوی صیغه‌سی اوزره کلور انلرك اقواسی بودر یاخود بو اندن اقوادر دنیلور •

اسم تفضیلك مؤنثی حرف اولك ضمی و ثانینك سکونی ایله فعلی کلور و جمع سالم صیغه‌لری اوزره جمعلنور و مذکرینك جمع مکسری افاعل و مؤنثنك جمع مکسری فانك ضمی و عینك فتحی ایله فعل وزنی اوزره کلور صورت تصریفی بو وجهله‌در :

افضل	افضلان	افضلون	افاضل
فضلی	فضلیان	فضلیات	فضل

ثلاثینك مزید فیهلرینه کلنجه ذکر اولنان ثلاثی مجردلرك جوهر اصلیلرینه بعض حروفك علاوه‌سیله بر طاقم صیغه‌لر پیدا اولور ایشته بونلره ثلاثئ مزیدفیه دنیلور • بونلردن طقوز بابنك مصدرلری و فرع فعللری لسان عثمانیده استعمال اولنمغله بر وجه اتی بیان اولنورلر :

شویله که حروف اصوله فا عین لام حرفلری مقابل طوتیله‌رق و زائد اولان حرفلر عینا کوستریله‌رك وزنلری تصریف قلنور •

(افعال)

همزه‌سی مکسوردر اکثریا لازملری متعدی قیلار ایشتمك معناسنه سمعدن ایشتدیرمك معناسنه اسماع کبی •

كلمه‌نك حرف اولى واو ياخود همزه اولور ايسه يايه قلب اولنور وجوبدن ايجاب اجرتدن ايجار كبى .

وحرف ثانيسى واو ياخود يا اولورسه حذف اولنه‌رق اخرينه تاء تأنيث كتوريلور عودتدن اعاده وميلدن اماله كبى .

(تفعيل)

فتح تا ايله اولوب بو دخى اكثريا لازمى متعدى قيلار تكميل كبى . وبعضا بو بابك مصدرى تفعله كلور . تكمله كبى وكلمه مضاعف يعنى عين ولامى بر جنسدن اولديغى حالده ادغام اولنور تتمه كبى .

حرف اخيرى واو ياخود يا وياخود همزه اولان ماده‌لرك مصدرى دائما اشبو وزن ثانى اوزره كلور وواو يايه قلب اولنور صفوتدن تصفيه ورضادن ترضيه وبرؤدن تبرئه كبى . همزه‌نك يايه قلبيله تبريه ديلمك دخى جائز اولور .

(مفاعله)

ميمك ضمى وعينك فتحى ايله اولوب باب خامسك فصل ثانيسنده بيان اولنديغى اوزره اثنين بيننده مشاركت ايچوندر مجادله كبى . وبعضا كسر فا ايله فعال وزنى اوزره كلور . جدال كبى .

وماده اصليه‌نك حرف اخيرى واو ياخود يا اولور

ایسه الفه قلب اولنورلر مکافات و مجازات کبی . و اکر مضاعف اولور ایسه ادغام اولنور مضاده کبی .

(انفعال)

همزه‌نك و فانك کسرلری و نونك سکونی ایله اولوب بناسی مطاوعت ایچوندر و دائما فعل لازم اولور کسردن انکسار کبی .

(افتعال)

همزه‌نك و تانك کسرلری و فانك سکونی ایله اکثریا مطاوعت ایچوندر جمعدن اجتماع کبی . و بعضا تاسی داله قلب اولنور زوجدن ازدواج و دعوادن ادعا کبی . و مادهٔ اصلیه‌نك اولی واو یاخود یا اولور ایسه تایه قلب ایله ادغام اولنور وسمدن اتسام کبی .

(تفعل)

تا و فانك فتحی و عینك ضمی و تشدیدی ایله اکثریا تفعیلك مطاوعی اولور تعلیم و تعلم کبی . و باب خامسك فصل ثانیسنده بیان اولندیغی اوزره بعضا تکلف ایچون کلور . حرف اخیری یا اولور ایسه ماقبلی مکسور قلنه‌رق مد اولنور وقایه‌دن توقی کبی و اکر واو اولور ایسه یایه قلب و کذلك ماقبلی مکسور قلنور ترجی کبی .

(تفاعل)

تانك فتحى وعينك ضمى ايله‌در باب خامسك فصل ثانيسنده بيان اولنديغى اوزره بونك بناسى اشتراك ايچوندر وبعضا نفس الامرده اولميان حالى اظهار ايچون اولور ·

واخرى واو ياخود يا اولور ايسه تراضى وزنى اوزره كلور ومضاعف اولور ايسه تضاد كبى ادغام اولنور ·

(افعلال)

همزه وعينك كسرى وفانك سكونى وحرف اخيرك تكرارى ايله اولوب دائما لازم اولور احمرار واعوجاج كبى ·

(استفعال)

همزه وتانك كسرى وسين وفانك سكونى ايله اكثريا سؤال وطلب ايچوندر مدد ايستمك معناسنه استمداد كبى وباب خامسده بيان اولنديغى اوزره بعضا عد ايلمك معناسنى متضمن اولور استكثار كبى كه چوق كورمك ديمكدر ·

مادهٔ اصليه‌نك حرف اولى واو ياخود همزه اولور ايسه يايه قلب اولنور وجوبدن استيجاب واجرتدن استيجار كبى · واكر ايكنجى حرفى واو ياخود يا اولور

ایسه حذف اولنەرق اخرینده تأ تانیث کتوریلور استفاده کبی •

قاعده

افعال انفعال افتعال استفعال صیغەلرنده کلمەنك حرف اخیری واو یاخود یا اولور ایسه همزه‌یه قلب اولنور • وصفا وخفا قبیلندن اولەرق لسان عثمانیده بو همزه‌لر اکثر احوالده ساقط اولور افتا انقضا اقتضا استثنا کبی •
کلەلم شمدی مذکور مزید فیه اولان صیغەلرك اسم فاعللرینه :

مذکور طقوز بابدن کلان اسم فاعللرك اولی هپ میم مضمومەدر و (فا) افعال افتعال افعلال استفعال صیغەلرنده ساکن ودیکرلرنده مفتوحدر و (عین) جملەسنده مکسوردر وبونکله برابر تفعیل وتفعل بابلرنده مشدددر •

وافعلال بابنده لام یعنی حرف اخیر مکرر اولمغله ادغام اولندیغندن کسره ظاهر اولماز وزنلری بروجه آتی علی الترتیب ایراد اولنور •

مُفْعِل مُفَعِّل مُفاعِل مُنْفَعِل مُفْتَعِل
مُتَفَعِّل مُتَفاعِل مُفْعَلّ مُسْتَفْعِل

افعال صیغەسنك فامی یعنی حروف اصولدن حرف

اولی یا اولان ماده لرك اسم فاعللرنده بو یا واوه قلب اولنور نته که یسردن مشتق ایسارك اسم فاعلی موسر کلور .

وعینی یا اولوبده ماقبلی ساکن اولان اسم فاعللرنده حرکه سی ماقبلنه نقل ایله مد اولنور و واو اولور ایسه یایه قلب اولنەرق ینه بو وجهله معامله ایدیلور . اماله دن ممیل واعاده دن معید واستفاده دن مستفید کبی .

وعینی واو یاخود یا اولوبده ماقبلی مفتوح اولور ایسه ایکیسی دخی الفه قلب اولنورلر منقاد و مختار کبی .

ولامی واو اولور ایسه یایه قلب ویا کبی مد اولنور مفتی ومغنی ومسوی ومساوی ومنقضی ومقتضی ومتمنی ومتساوی ومستفتی کبی .

واکر کلمه مضاعف اولور ایسه یعنی عین ولامی بر جنسدن بولنور ایسه افعال ومفاعله وانفعال وافتعال وتفاعل واستفعال بابلرینك اسم فاعللرنده ادغام اولنور .

امداددن ممد ومضاده دن مضاد وانسداددن منسد واشتداددن مشتد وتضاددن متضاد و استمداددن مستمد کبی .

اشبو مزیدفیه اولان اسم فاعل وزنلرینك عینی مفتوح قیلندقده اسم مفعول اولور . واخری یاخود ماقبلی یا ایسه

الفه تبدیل اولنور مفتی مفتا و مقتضی مقتضا و متمنی متمنا و مفید مفاد و مستفید و مستفاد کبی ·

بویله متمنا و مستثنا کبی اسم مفعوللرك اخرنده‌کی الفلر قاعدۀ عربیه اوزره یا ایله یازیلورلر فقط یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله لسان عثمانیده بونلر اکثریا الف ایله یازیلور ·

مزیداتده اسم مفعول صیغه‌سی اسم زمان و اسم مکان ایله مشترکدر مثلا میمك ضمی و رانك فتحی ایله مخرج لفظی هم اسم مفعول هم اسم زمان و مکان اولور و قرینه‌لر ایله فرق و تمییز اولنور ·

(فائده)

لسان فارسیده بعضا عن قریب و ان شا الله کبی عربی ترکیبلر عینیله استعمال اولنور فقط بعض حروف یکدیکره متصل یازیلور عنقریب و انشا الله کبی ·

لسان ترکیده دخی بویله عربی ترکیبلر قوللانیلور · ازجمله انشا الله پك چوق قوللانیلور · فقط تمنی و ارزو مقامنده ایراد اولنور ·

ذیل کتاب

فصل اول

همزه‌نك املاسی حقنده‌در

(ء) اشارتی عربی کلمه‌لرده قوللانیلور شویله‌که کلمه‌لرك وسطنده واقع اولان همزه ساکن اولدقده اکر ماقبلی مفتوح ایسه الف ایله یازیلوب اوزرینه همزه اشارتی وضع اولنور مأمور کبی و اکر مکسور ایسه بر دندان یازیلوب کذلك اوزرینه همزه قونور بئر کبی . و اکر مضموم ایسه واو یازیلوب اوزرینه همزه قونیلور مؤمن کبی .

و کلمه‌نك وسطنده متحرك اولدیغی صورتده ماقبلی مضموم ایسه کذلك واو یازیلوب اوزرینه همزه قونور سؤال مؤجل کبی . و اکر مفتوح یا مکسور یاخود حرف مد ویا سائر ساکن حرف ایسه بر دندان یازیلوب اوزرینه همزه قونور سئله فئه سائل قائل اسئله مسئول کبی . مائه وامرائه کلمه‌لری شاذدر .

و کلمه‌نك اخرنده واقع اولوبده ماقبلی مفتوح ایسه

الف ایله یازیلوب اوزرینه همزه وضع اولنور منشأ وملجأ کبی . واکر ادوات ترکیه‌دن برینه متصل اولور ایسه دندان یازیلوب اوزرینه همزه قونور منشئی منشئنی کبی . واکر ماقبلی ساکن ایسه یالکز همزه اشارتی یازیلور شیء جزء کبی . اما ادواتدن برینه متصل اولور ایسه دندان ایله یازیلور شیئی جزئی شیئک جزئک کبی . فقط بدأ لفظی الف ایله وبرؤ لفظی واو ایله یازیلور وبعضا جزؤ دخی بویله واو ایله قوللانیلور لکن برشیئه متصل اولدقلری حالده دندان ایله یازیلورلر بدئی برئی کبی . واکثریا شیء لفظنک الفی تلفظدن وکتابتدن اسقاط اولنور وشی شیلر شیدن دنیلور .

ترکیب اضافی وترکیب وصفی فصللرنده بیان اولندیغی اوزره بو همزه اشارتی بعض تراکیب فارسیه‌ده دخی استعمال اولنور .

فصل ثانی

مؤکد صفتلرک امثلهٔ مشهوره‌سی

آپ آچیق اوپ اوزون آپ آکسیز اپ ایو چپ
چوره سیپ سیوری صاپ صاری صاب صاغلام طوپ

طولو قاپ‌قاره قپ‌قرمزی قپ‌قیزیل قوپ قوری بس بتون بس بالو بوس بولانیق باس بیاغی تاس تمام طوس طوغری قاس قاتی قیس قیوراق موس مور ماس ماوی یوس یووارلاق

بام بشقه بوم بوش بم بیاض چام چارشو خام خالاط دیم دیك سیم سیاه صیم صیق طام طاقر گوم گوك یم یشیل یام یاصی

شاذ اوله‌رق چرچپلاق وصرصقلام را ایله کلمشدر. آکسزلك کافی نون کبی تلفظ اولندیغندن پك چوق ذوات آنی نون ایله یازارلر. وبعضا ادات تأکیده وصل وتخفیف ایله آپانسز یازیلور. لکن فی الاصل ذکر ویاد وفهم معناسنه اولان الك صاغر کاف ایله‌در.

اپ ایو دخی بعضا وصل وتخفیف ایله اپیو یازیلور واکثریا بس بتون وبعضا بس بالاو دخی متصل اوله‌رق بسبتون وبسبالاو یازیلور.

اغیر حرکه‌لو اولان حفترلك سینی دخی بعضا صاد ایله یازیلور باص یاغی وقص قیوراق کبی.

فصل ثالث

مصادر ترکیهٔ متعدیه حقنده‌در

ثنائی

اوپمك آتمق ایتمك اوتمك اوتمك
اچمق آجیتق ایچمك اوچمق آرامق
اوده‌مك اریتمك ارامق ایرمك اورمك
اوزه‌مك اوزمق ازمك آزمق اوزمك
اوزامق اسمك اشمك آشمق اوشمك
اوشومك آصمق آغمق اوغمق آقمق
اوقومق اكمك آڭمك آڭمق اوڭمك
اوكمق اله‌مك المق اولمك اولمق
اولومق اممك اوممق اینمك آیمق اویمق
اویمق اویومق باتمق بیتمك بیچمك
بودامق بیروه‌مك بورومق بزمك بزه‌مك
بوزمك بوزمق بیلشمك بوشامق باصمق
بوغمق باقمق بیقمق بوكمك بیلمك
بیله‌مك بولمك بولمق بولامق بانمق
بیكمك بونامق بیومك بوینامق توتمك

تپرەمك چورومك چیزمك چوزمك چاقمق
چیقمق چكمك چوكمك چلمك چالمق
جایمق دپمك دیتمك دیرمك دیرەمك
دورمك دیزمك دوزمك دشمك دیشەمك
دوشمك دوشەمك دكمك دیكمك دوكمك
دوكمك دلمك دیلمك دیلەمك دنەمك
دینمك سچمك سرمك سورمك سوریمك
سزمك سوزمك سوسمك سكمك سوكمك
سوكمك سیلمك سینمك سونمك سومك
شاشمق شیشمك صاپمق صاتمق صاچمق
صارمق صورمق صیزمق صوسمق صاغمق
صیغمق صیغامق صوغومق صیقمق صوقمق
صالمق صولمق صولومق صانمق صینامق
صونمق صاومق صیوامق صایمق صویمق
طاپمق طاتمق طوتمق طرامق طاشمق
طاشیمق طوغمق طاقمق طیقمق طیقامق
طوقومق طوكمق طالمق طالامق طولمق
طولامق طینمق طیامق طویمق طویمق
قاپمق قیامق قیپمق قوپمق قاتمق
قاچمق قوچمق قوجامق قیرمق قورمق
قوریمق قورومق قازمق قازیمق قیزمق

قاشیمق قوشمق قاصمق قیصمق قوصمق
قوغمق قاقمق قوقمق قالمق قیلمق
قانمق قانامق گیتمك گوتمك گیچمك
گوچمك گدمك گرمك گیرمك گورمك
کورومك گزمك کسمك کوسمك گلمك
گولمك گومك گیمك ویرمك یاپمق
یتمك یاتمق یوتمق یدمك یرمك
یارمق یارامق یوریمك یورمق یوزمك
یاشامق یاغمق ییغمق یاقمق ییقمق یقامق
یکمك یالامق یومق یونمق یایمق

ثلاثی

ابانمق آپشمق اوتورمق اوتانمق آجقمق
اوخشامق آرتمق اورتمك اورکمك ایسته‌مك
اسکیمك اسنه‌مك ایشتمك اشه‌له‌مك ایصیرمق
ایصلامق اوصانمق آغریمق اوغرامق آغلامق
اوگورمك آکشیمك اوکلمق ازلچمك آلدامق
ایلشمك اولشمك اونوتمق اینجیمك اینانمق
آوتمق آیرمق ایله‌مك اوینامق اویانمق
بجرمك باداشمق براقمق بریکمك بورصومق
بسله‌مك باشارمق بکزه‌مك بکله‌مك بیگنمك

بلله مك بیورمق تتره مك توکورمك توکریمك
چابالامق چارپمق چیرپمق چیکنه مك چالقامق
چنتمك چویرمك دوشونمك دیکله مك زبارمق
سپورمك سرپمك سیلکمك سیوشمك سویله مك
شمارمق صاتاشمق صیچرامق صیرتمق صارسمق
صارقمق صاقلامق صاقنمق صاللامق صواشمق
ضییرمق طادانمق طارتمق طاسلامق طاغتمق
طوغرامق طوقنمق طاملامق قوجنمق قودرمق
قوتارمق قازانمق قاغشامق قاکرمك قالقمق
قاشمق قانقمق قاورامق قیورمق قاوشمق
قایرمق قاینامق کیرمك کچیکمك کرتمك
کوزوکمك کوزتمك کیرله مك کوسنومك کیشنه مك
ککرمك کوکره مك کوکنمك کولشمك کوره مك
کوشه مك کوله مك یپرامق یرتمق یورتمق
یوغرمق یمشامق

رباعی

اؤرپرمك اؤرسه له مك ایرغالامق ایرکلمك
اسرکه مك آقتارمق آقسرمق ایکرنمك
اؤکسی رمك ایمرنمك آیارتمق بورقنمق
پوسکورمك باغشلامق بلینله مك تتسنمك

توسکوزمك طاسارلامق طاسملامق تکرلەمك
چیلدرمق چمرنمك دیوشرمك صرتارمق
صایقلامق طیرمالامق طیقسرمق طاورانمق
قورتارمق قوزجالامق قیصقانمق قوللانمق
گوندرمك هایقرمق یادرغامق یلتنمك
یالوارمق یوّارلامق

فصل رابع

فارسی امر حاضرلره دائردر

فارسی امر حاضر ایله مفعولندن یاپیلان وصف ترکیبلردن لسان عثمانیده مستعمل اولنلرك بر مثالی بروجه آتی ترجمەسیله برابر تحریر اولنور ۰

دل آرا مخففی اولان (دلارا) كوكل بزه‌یجی

(خون آشام) قان ایچیجی

دل‌آور مخففی (دلاور) كوكل كتوریجی یعنی جنكاور وجنك اهلی

دل آویز مخففی (دلاویز) كوكل آصیجی كه معشوقدن كنایەدر

(دل افروز) و (دلفروز) كوكل پارلادیجی

(فرح افزا) و (فرحفزا) فرح آرتيريجى
(جهان آفرين) جهانى ياراداان
(فتنه انكيز) فتنه قالديران
(دروغ آميز) يالان قاريشان
(ادب آموز) ادب اوكرتن
(كوهربار) كوهر ياغديران
(قار باز) قمار اوينايان
(پيرايه بخش) و (پيرايه بخشا) زينت باغشلايان
يعنى ويرن
(دلبر) كوكل كوتورن
(دلپذير) مقبول القلب و مطبوع و مرغوب
(خودپسند) كنديني بكنمش اولان
(پاى بند) اياغى باغلايان
(جهان پيرا) جهانى تزيين ايدن
(دوربين) اوزاغى كورن
(دشت پيما) اوه اولچيجى
(جهانتاب) جهانى پارلادان
(وظيفه خوار) وظيفه ييجى
(خوشكو) خوش سويليجى
(مولد خوان) مولد اوقويجى
(جانخراش) جانى طرملیان

(سحرخیز) سحر وقتی قالقیجی
(دلدار) کوکلی طوتان
(قدردان) قدر بیلیجی
(دلربا) کوکل قاپیجی
(فریادرس) فریاده ایریشن
(مددرسان) مدد ایرشدیران
(خاکروب) طوپراق سپورن
(دلساز) کوکل یاپیجی
(سرمه‌سا) سرمه سورن
(دلسوز) کوکل یاقیجی
(دلشکن) کوکل قیریجی
(قدرشناس) قدر اکلایجی
(جفاکش) جفا چکیجی
(دلکشا) کوکل آچیجی
(رومال) یوز سورن
(مدرسه نشین) مدرسه‌ده اوتوران
(رهنما) یول کوستریجی
(دلنواز) کوکل اوخشایجی
(وقعه‌نویس) وقعه یازیجی

فصل خامس

مؤنث سماعیلر حقنده‌در

لسان عربیده مؤنث سماعی یتمش یدی اسمدر و ایکی قسمدر بری دائما مؤنث اعتبار اولنور دیگرینک تذکیر وتأنیثی جائز اولور بونردن لسان عثمانیده آز چوق مستعمل اولنلر بروجه آتی قرق یدیدر :

دائما مؤنث اعتبار اولنانلر

نفس عین اذن ید کف سن ذهب
اصبع ذراع فخذ ساق قدم اهل یمین
شمال شمس ارض ینبوع بئر دلو دار
کأس خمر نار جحیم جهنم عقرب عنکبوت
عصا قوس درع حرب فرس نعل ریح
صبا فردوس

تذکیر وتأنیثی جائز اولنلر

عنق لسان سما قفا سبیل طریق سلاح
سکین حال مسک

مؤنث سماعیلرده علامت تأنیث مقدر اولوب قاعدهٔ عربیه اوزره تصغیرلرنده ظاهر اولور مثلا عین کوز واذن قولاق معناسنه اولوب مصغرلری عیینه واذینه‌در که کوزجکز وقولاجق دیمکدر .

باب سادس

جمع مکسرلر حقندهدر

ثلاثی اسملرك جمعلری

حرف اولی مفتوح و حرف ثانیسی ساکن اولان اسملرك جمعلری اکثریا ضم فا ایله فعول صیغه‌سی اوزره کلور سمت سموت و قبر قبور و فصل فصول و الف الوف اوطه معناسنه بیت بیوت کبی . و بعضا فتح همزه ایله افعال صیغه‌سی اوزره کلور ثوب اثواب و شعرده مستعمل اولان بیت ابیات کبی .

ارضك جمعی اراضی کلور و بابك جمعنده ابواب و تاج ایله جارك جمعلرنده تیجان و جیران دنیلور .

قوسك جمعی قسی کلور اصلی قووس اولوب اعلال اولنه‌رق قافك و سینك کسره‌لری و یاء مشدده ایله قسی اولمشدر .

بحرك جمعی بحور کلدیکی کبی بحار و ابحر دخی کلور . یدك جمعی ایدی و جمع الجمعی ایادی کلور .

حرف اولی مفتوح و حرف ثانیسی مضموم اولان اسملرك جمعی کسر فا ایله فعال صیغه‌سی اوزره کلور رجل رجال و سبع سباع کبی .

سائر ثلاثی اسملرك جمعلری اكثريا فتح همزه ايله افعال صيغه‌سی اوزره كلور .

سعر اسعار وقفل اقفال وطرف اطراف واحد آحاد وعنق اعناق كبی .

بئرك جمعنده قلب وتخفيف ومد ايله آبار دينلور .

كذلك رأيك جمعی دخی آرا كلور .

درعك جمعی اوچ وجهله كلور يعنی ادراع ياخود دروع وياخود رانك ضميله ادرع دينلور .

ريحك جمعنده دخی ارياح ياخود رياح دينلور .

اذنك جمعی اعناق كبی كلور فقط همزه تخفيف ومد ايله اذان دينلور .

ثلاثينك مؤنثلری

مفرد	بلده	نعمت	رتبه	رقبه
جمع	بلاد	نعم	رتب	رقاب

اخرنده علامت تأنيث اوله‌رق الف مقصوره ياخود الف ممدوده بولنان اسملر

مفرد	انثى	صحراء
جمع	اناث	صحاری

صحاری بويله يا ايله يازيلور ويا ايله اوقونور لكن الف ايله اوقونمق دخی جائزدر .

كذلك دعوی و فتوی لفظلرینك جمعلری دعاوی و فتاوی كلور و ایكیسنده دخی واوك كسر و فتحی جائز اولور .

اولنده میم زائده بولنان اسملر

مفرد	مكتب	معنی	مسجد	مسطر
جمع	مكاتب	معانی	مساجد	مساطر

ایكنجی حرفدن صكره الف زائده‌سی اولان اسملر

مفرد	زمان	كتاب	سؤال
جمع	ازمنه	كتب	اسئله

غزال و غلامك جمعلری غزلان و غلمان كلمشدر .

ایكنجی حرفدن صكره یا ویاخود واو زائده‌سی اولان اسملر

مفرد	طریق	عمود
جمع	طرق	اعمده

ضمیر كبی بعض اسملر ضمائر وزنی اوزره جمعلنورلر

مؤنثلر

مفرد	مسئله	مسعات
جمع	مسائل	مساعی

كذلك مؤنث

مفرد	عمامه	رساله	كتیبه	مزیت
جمع	عمائم	رسائل	كتائب	مزایا

فاعل وزننده اولان اسملرك مذكر ومؤنثلرى فواعل صيغه‌سى اوزره جمعلنور . جامع جوامع وعاطفت عواطف وناحيه نواحى كبى .

ايكى حرف زياده‌سى اولنلر

مفرد	سلطان	مكتوب	مفتاح	ينبوع
جمع	سلاطين	مكاتيب	مفاتيح	ينابيع

رباعى اسملرى

مفرد	كوكب	درهم	اصبع
جمع	كواكب	دراهم	اصابع

(قيصر) ڭ جمعى قياصره و (كسرى) نك جمعى اكاسره كلور .

صفت مشبهه‌لرك جمع مكسرلرى

ثلاثى

مفرد	صعب	جلف	حر	بطل
جمع	صعاب	اجلاف	احرار	ابطال

شيخك جمعى شيوخ واشياخ وضيفك جمعى ضيوف واضياف وضيفان كلور .

بطل وزننده اولنلرك دخى جمعلرى بعضا صعاب وزننده كلور حسن حسان كبى .

زائد حرفلری اولنلر

مفرد	جبان	شجاع	عجوز
جمع	جبناء	شجعان	عجائز

فیعل وزننده اولنلرك جمعلری بعضا فعال و بعضا افعال
نی اوزره كلور جید جیاد و میت اموات كبی • فعیل
ننده اولان صفت مشبهه‌لر لسان عثمانیده كثیر الاستعمال
ندیغی حالده جمعلری مختلف صیغه‌لر اوزره كلور •

مثاللری بروجه آتی تحریر اولنور •

مفرد	كریم	شریف	صدیق	مریض	نظیر
جمع	كرام	شرفاء	اصدقاء	مرضی	نظائر

كریمك جمعی كرام وشریفك جمعی اشراف دخی
ر •

فعیلك ایكنجی حرفیله حرف اخیری بر جنسدن
یغی حالده اصدقاء وزنی اوزره جمعلندكده ادغام ایله
نی برحرف اولوب اوزرینه تشدید قونور حبیب
ا وخلیل اخلاء كبی مرضی وزننده دخی بوقاعده جاری
ر شتیت شتی كبی •

مفرد	احمر	احور	ابیض	حمراء
جمع	حمر	حور	بیض	حمر

احمرك جمعى حمران دخى كلور

مفرد	عطشان	عطشى
جمع	عطاش	عطاش

سكران وكسلان كلمه‌لرينك جمعى سكارى وكسـ
كلور .

خاتمه

بالاده مسطور اولان امثله اكثريت اوزره مستع
اولان جمع مكسر صيغه‌لريدر لكن هر مادده‌ده مد
اوله‌رق كلمزلر وبونلر برقاعدهٔ مطرده التنه النه‌مازلر ل
الحاجه كتب لغته مراجعت اولنمق لازم كلور .

الحمدلله على حسن الختام والصلوة على سيد الانام
وعلى اله واصحابه الكرام والسلام

تصحیح

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٧	١٠	كالك	كلمك
١٨	١٧	عبیدك	عبدك
٢١	١٢	جزرلر	جزءلر
٢٥	٠١	ناصل	ناصل اونوب
٢٦	١٣	هر نه	هر نقدر
٢٦	١٧	بعضا	بعض
٢٨	٠١	شیئ	شیئه
٢٩	٣	بب ثالث	بب ثانی
٣١	٠٦	معنی	یعنی معنای
٣٢	١٠	دخی	معناسنه دخی
٣٤	١٥	معنایه	معنایی
٣٧	١٧	خدمتنه	اوطه خدمتنه
٣٨	١	بب رابع	باب ثالث
٤٤	١٤	كه	كه صفتك
٦٣	١	فصل رابع	فصل اول
٧٨	٤	اوزلاشدمق	اوزلاشدرمق
٧٨	٨	صراحته	صراحة
٧٨	١٤	بوكا یتشیك	بوكا یتشمك
١١٥	١٠	د	ده
١٤١	١١	تقدیم	تقدم
١٦٣	١٥	تأنث	فانك

﴾ ایکنجی فورمه‌دنصکره باب عالی جاده‌سنده ۲۵ نومرولی ﴿
﴾ کتابجی قره‌بت وقصبار مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر ﴿

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ahmed Cevdet Paşa

Kavāʿid-i ʿOsmāniyye

Γεώργ. Μουτεβελλής
19/8/88

قواعد عثمانیه

بسم الله الرحمن الرحیم

علم صرف عثمانلو لسانی طوغری سویلیوب یازمق فنیدر. سویلیوب یازدیغمزه (جمله) و(کلام) دینلور که کلمه‌لردن وکلمه‌لر دخی حرفلردن مرکبدر. (حرف) بر کیفیت مخصوصه ایله اغزك مخرج معیننندن چیقان صوتدر واول کیفیته (حرکه) دینلور. عثمانلو لساننده حرف اوتوز ایکیدر ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك گ ل م ن و ه ی بونلره (حروف هجا) تسمیه اولنور. (حرکه) اوچدر اوستون اسره اوتره که بونلره فتحه کسره ضمه دخی دینور. وبونلرك هر بریسی ایکی نوعدر خفیف وثقیلدر (فتحهٔ خفیفه) ال بال کبی. (فتحهٔ ثقیله) آل بال کبی. (کسرهٔ خفیفه ایب چیت کبی. (کسرهٔ ثقیله قیر کبی (ضمهٔ خفیفه)

ایکی قسمدر بری مبسوطه‌در که دوداقلری بر مقدار اچه‌رق تلفظ اولنور اون وکور کبی . دیکری مقبوضه‌در که دوداقلری بر مقدار صیقه‌رق تلفظ اولنور اوچ کوچ . کبی (ضمهٔ ثقیله) کذلك ایکی قسمدر مبسوطه‌سی اوت پوت . کبی مقبوضه‌سی اور طور کبی حروف مذکوره بعضا حرکهٔ حفیفه ایله و بعضا حرکهٔ ثقیله ایله حرکه‌لنور فقط ت ث ذ س ك حرفلری دائما حرکهٔ حفیفه ایله استعمال اولنور و صاد طا غین قاف حرفلری دائما حرکهٔ ثقیله ایله قوللانیلور

(قاعده) بر کلمه قنغی جنس حرکه ایله بدأ ایدرسه صکره‌کی حرکه‌لر دخی اول جنسدن اولق شیوهٔ لسان ترکی اقتضاسندندر . مثلا بر کلمه‌نك اولنده حرکهٔ خفیفه بولندیغی حالده سائر حرکه‌لری دخی خفیف اولق لازمدر فقط الما کیون ایون . کبی پك نادر کلمه‌لرده بو قاعده تخلف ایتمشدر . وکذا حرکهٔ ثقیله ایله بدأ ایدن کلمه‌نك سائر حرکه‌لری دخی ثقیل اولور انجق قپوه مثللو پك نادر کلمه‌لر تخلف ایتمشدر . هر بر حرف حرکه‌یه محتاجدر انجق حرفك بعضا کندی حرکه‌سی اولوب متحرك دینلور و بعضا ماقبلنده‌کی حرفك حرکه‌سنه اعتماد ایدوب ساکن دینور فقط عربی وفارسی کلمه‌لرده الف بعضا حرف مد اولوب فتحه‌یی مد ایدر امر جفا وآن کذا . کبی کذلك (یا) (واو) دخی حرف مد اولوب (یا) کسره‌یی (واو) ضمه‌یی

مدایدر قاضی حسیب وبی‌تهی ومخوف وسبو وکدو ·
کبی کلمات ترکیه‌ده اکثریا (الف · یا · واو) علامت حرکه
اولوب یعنی حرکه‌نك جنسنی بیان ایدوب تلفظ اولنمزلر
بال ایپ یول · کبی بوصورتده انلره حرف املا دینلور انجق
بعضا شعرده مد اولندقلرنده (حرف مد) دخی دینور
وبعضا (ها) دخی علامت حرکه اوله‌رق یازیلوب بهای
رسمیه حرف املا دینلور هله · خانه عایشه عباره · کبی
(قاعده) اکر الفك مد ایتدیکی ویاخود جنسنی بیان
ایتدیکی حرکه‌نك بولندیغی حرف دخی الف اولورسه
اولوقت ایکی الف بر یرده کلامك ایچون یالکز بر الف یازیلوب
اوزرینه مد اشارتی وضع اولنور آمر آن آل آص ·
کبی (ثا · ذال · ضاد · ظا · غین) حرفلری لسان
عربیدن اخذ اولنان کلمه‌لره مخصوصدر (چ ژ) حرفلری
عربیده بولنمیوب ترکی فارسی کلمه‌لره مخصوصدر (ضاد)
اکثریا (ظا) کبی تلفظ اولنور بعض ماضی ضمیر · کبی
(کاف) بعضا ترکی کلمه‌لرده نون کبی تلفظ اولنوب صاغر
کاف دینلور اونك وسنك کبی (تشدید) کلمات عربیه‌ده
قوللانیلوب بر حرفی ایکی دفعه اوقوتدیرر محمد معظم کبی
(همزه) عربی وفارسی کلمه‌لرده قوللانیلور شویله که
عربی کلمه‌لرك وسطنده واقع اولان الف ساکن اولدقده
اگر ماقبلی مفتوح اولورسه کندی صورتیله یازیلوب

اوزرینه همزه اشارتی وضع اولنور مأمور کبی اکر مکسور
اولورسه بر دندان یازیلوب کذلك اوزرینه همزه قونور
بئر کبی و اکر مضموم اولور ایسه کذلك همزه قونور مؤمن
کبی و اکر وسطده واقع اولان الف متحرك اولورسه ماقبلی
مضموم اولدیغی وقت (واو) صورتنده یازیلوب کذلك
همزه وضع اولنور سؤال مؤجل کبی و مفتوح و یاخود
حرف مد یاسائر ساکن حرف اولدیغی وقت دندان ایله
یازیلوب ینه اوزرینه همزه قونور سئله فئله سائل قائل
اسئله مسئول کبی مائه و امرئه کلمه‌لری شاذدر و آخرنده
واقع اولان الفك ماقبلی مفتوح اولورسه کندی صورتیله
یازیلوب اوزرینه همزه وضع اولنور منشأ و ملجأ کبی
و اکر ادواتدن برشیئه متصل اولورسه دندان ایله یازیلور
منشئ کبی و اکر ماقبلی ساکن اولورسه یالکز همزه اشارتیله
یازیلور شیء جزء کبی اما اکر برشیئه متصل اولورسه
او حالده دندان ایله یازیلور شیئ جزئی شیئك جزئك
کبی فقط (بدأ) لفظی الف ایله و (برؤ) لفظی واو ایله
یازیلور و بعضا (جزء) دخی بویله واو ایله قوللانیلور
لکن برشیئه متصل اولدقلری حالده ینه دندان ایله یازیلورلر
بدئی برئی کبی و بعضا شی لفظنك الفی تلفظدن و کتابتدن
اسقاط اولنور شیلر و شیدن کبی و اسم بابنده بیان
اولنه جغی وجهله عربی و فارسی اسملرك اضافتلری

صورتلرنده دخی اشبو (همزه) اشارتنی وضع اولنور مفتیٔ بلده خانهٔ قاضی . کبی واشبو (حروف هجا) ایکی قسمدر بری مابعدینه بتشمیان حرفلر اولوب (حروف انفصال) دینلور ا د ذ ر ز ژ و . حرفلریدر دیکری مابعدینه بتشن حرفلر اولوب (حروف اتصال) دینور بونلر باقی قالان حروف هجادر کلامك ترکب ایتدیکی کلمه‌لر بش نوعدر که (اسم) (صفت . کنایت . فعل . ادوات) اولوب هر بریسی بر بابده بیان اولنور .

﴿ باب اول اسم بیانندهدر ﴾

اسم بر شخصدن یاخود بر شیدن خبر ویرن کلمه‌در محمد کتاب خانه صو . کبی اسم ایکی نوعدر بریسی (اسم عام) که (اسم جنس) دخی دینور آت باغ بیت . کبی دیکری (اسم خاص) که (علم) دخی دینور مصطفی بغداد نیل . کبی اسملرده ایکی خاصیت واردر بریسی (کمیت) یعنی بر یا بردن زیاده شیئی بیان ایلمك که اولکیسنه (مفرد) ایکنجیسنه (جمع) دینور . دیکری (کیفیت) یعنی برشیئك (مذکر) یعنی ارکك و(مؤنث) یعنی دیشی اولدیغنی تعیین ایتمکدر . بو خاصیت ثانیه ترکی وفارسی کلمه‌لرده اولیوب یالکز عربیده معتبردر . اسم ترکیبنده بولندیغی حالده کندوسنه عارض اولان هیئتلر اعتباریله درت قسم اولورکه (مجرد . مفعول به . مفعول الیه .

مضاف اليه) در بونلره احوال اسم تسميه اولنور .

(فصل اول اسماء تركيه بيانندهدر)

اسماء تركيه كميت اعتباريله ايكى قسمدر كه مفرد وجمع اولور مثلا اوات صو مفرددر وادات جمع (لر) دركه هر مفرد كلمهنك آخرينه علاوه ايله جمع اولور اولر اتلر صولر كبى احوال اسمدن مجرد هيئت اصليهسيله قوللانيلان اسم تركيده (مبتدا) ياخود (خبر) اولور نتهكم كوك يوكسكدر دينلدكده مبتدا اولان كوك لفظى (وشو كورينن اولكردر) دينلدكده خبر واقع اولان اولكر لفظى كبى (مفعول به) آخرينه (يا) علاوه اولنان اسمدر اوى چاپرى . كبى (مفعول اليه) آخرينه (ها) علاوه اولنان اسمدر اوه چاپره . كبى اكر اسمك آخرنده (هاى) رسميه ياخود سائر حرف املا بولنورسه علاوه اولنهجق (يا) و (ها) دن اول بر (يا) دخى زياده قلنور بالطهيى بالطهيه قپويى صاقسىيى صاقسىيه قپويى قپويه . كبى (مضاف اليه) آخرينه صاغر (كاف) علاوه قلنان اسمدر اوك چاپرك . كبى واكر آخر كلمهده ذكر اولنان حروف املا بولنورسه (نون) دخى زياده قلنور بالطهنك قپانك صاقسينك قپونك . كبى احوال مذكوره . ضبطنده سهولت اولمق ايچون مثاللرى بروجه ترتيب زيرده يازلمشدر

(مفردلرك مثاللری)

مجرد	مفعول به	مفعول اليه	مضاف اليه
او	اوی	اوه	اوك
قاپليجه	قاپليجه‌يی	قاپليجه‌يه	قاپليجه‌نك
قيا	قيايی	قيايه	قيانك
صاقسی	صاقسی‌يی	صاقسی‌يه	صاقسينك
قپو	قپويی	قپويه	قپونك

﴿ جمعلرك مثاللری ﴾

اولر	اولری	اولره	اولرك
قاپليجه‌لر	قاپليجه‌لری	قاپليجه‌لره	قاپليجه‌لرك
قيالر	قيالری	قيالره	قيالرك
صاقسيلر	صاقسيلری	صاقسيلره	صاقسيلرك
قپولر	قپولری	قپولره	قپولرك

(قاعده) آخر کلمه‌ده اولان قاف (قاف) بر شيئه متصل اولوب حرکه‌لنسه (غينه) تبديل اولنمق قاعدهٔ مطرده اولديغندن آخرنده (قاف) اولان اسملر دخی مفعوللرنده ومضاف اليهنده (قاف) غينه تبديل قلنوب اياق اياغی اياغه اياغك دينور . اما اگر (قاف) حرکه‌لنمزسه حالی اوزره قالور . نته‌کم (اياق) لفظنك جمعنده اياقلر اياقلری اياقلره اياقلرك دينور

(فائده . اضافت) بر اسمه ديگر اسمی ربط ايتمکدن عبارت

اولوب اولدیغنه (مضاف الیه ایکنجیسنه (مضاف دینلور . مثلا اوك طامی . دیدیکمزده (طام) مضاف (او) مضاف الیه اولور

(اضافت) ایکی قسمدر اولکیسی «اضافت لامیه» در که مضاف الیهك اخرینه بر وجه مشروح (صاغر کاف علاوه اولنوب نسبت وتملك معنالرینی اشعار ایدر اوك طامی . وبنم اوم . کبی ایکنجیسی (اضافت بیانیه) در که مضاف الیه مضافك نوعنی بیان ایدر ومضاف الیهك اخرینه (صاغر کاف) علاوه اولنمیه رق مجرد صورتنده ایراد اولنور چنار اغاجی قاپلیجه صویی ایپك بوجکی . کبی .

(تنبیه) . مشبه بهك مشبهه اضافتی برشیئك برشیئه تشبیهنده مبالغه قصدیله (مشبه به) اولان اسمك (مشبه) اولان اسمه اضافتی دخی (اضافت بیانیه) قبیلندندرنته کم کوکل کعبه سنی یقمه . دینور که کعبه کبی اولان کوکلی یقمه دیمك اولور .

(قاعده) بعض اضافت لامیه اداتی اولان (صاغر کاف) حذف اولنور خصوصا مضاف الیه ومضاف بر شیئه (علم) یاخود برصنفه (اسم) اولدقده مطردا حذف اولنوب اضافت بیانیه صورتنده قوللانیلور ابراهیم اغاچایری . ویالی بکجیسی . کبی که فی الاصل ابراهیم اغانك

چاری ویائینك بکجیسی دیمکدر .

{ فصل ثانی اسماء فارسیه بیاننده‌در }

بونلر دخی کذلك «کمیت» اعتباریله ایکی قسم اولوب یا «مفرد» ویاخود «جمع» در و ترکی ادات جمعی اولان «لر» ایله جمعلنورلر . خانه خانه‌لر کبی و یاخود اصول فارسیه اوزره جمعلنورلر . بونده ایکی قاعده واردر بریسی ذی روح اولورسه آخر کلمه‌یه (الف) و نون علاوه‌سیله جمع قلنور مرد مردان زن زنان اسب اسبان . و مرغ مرغان . کبی دیکری دخی ذی روحك غیری اولورسه آخرینه «ها» علاوه‌سیله جمع قلنور باغ باغها . خانه خانه‌ها ستاره ستاره‌ها کبی

«قاعده» ذی روح اسملرندن اولوب آخری «ها» ایله بتن کلمه‌لر بالطبع «الف» و «نون» علاوه‌سیله جمعلنور فقط آخر کلمه‌ده اولان «ها» حذف اولنه‌رق یرینه «کاف» کتوریلور بنده بندگان . کبی و آخری «الف» ایله بتن کلمه‌لرده یر «یا» زیاده قلنور کدا کدایان . کبی و بعض ذی روح اولمیانلرك دخی شاذ اوله‌رق «الف» و «نون» ایله جمعلندیکی واردر جشم چشمان . کبی {تنبیه) ذی روحك غیری اولان اسملرك «ها» ایله جمعلندیکی اگرچه معلومات اولق اوزره بیان اولنمش ایسه ده لسان عثمانینك فصاحتی اقتضاسنجه ادات ترکیه اولان «لر» جمعلندرمك

یعنی باغها خانهها یرینه باغلر و خانهلر دیمك لازمدر، احوال اسمده اصل تركی اولان كلمهلرك قاعدهسی جاری اولوب تسهیل ضبط ایچون مثاللری زیرده بیان اولنور

مفردلرك مثاللری

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
باغ	باغی	باغه	باغك
خانه	خانه یی	خانه یه	خانه نك
كدا	كدایی	كدایه	كدانك
صوفی	صوفی یی	صوفی یه	صوفینك
آهو	آهویی	آهویه	آهونك

قاعدهٔ تركیه اوزره جمعلرك مثاللری

باغلر	باغلری	باغلره	باغلرك
خانهلر	خانهلری	خانهلره	خانهلرك
كدالر	كدالری	كداله	كدالرك
صوفیلر	صوفیلری	صوفیلره	صوفیلرك
آهولر	اهولری	اهولره	اهولرك

قاعدهٔ فارسیهجه جمعلرك مثاللری

زنان	زنانی	زنانه	زنانك
بندكان	بندكانی	بندكانه	بندكانك
كدایان	كدایانی	كدایانه	كدایانك
صوفیان	صوفیانی	صوفیانه	صوفیانك

اهوان اهوانی اهونه اهوانك

اسماء فارسیه‌ده اضافت بعضاً فارسی قاعده‌سی اوزره قوللانیلور شویله که مضافه بر (کسره) ویریله‌رك تقدیم ومضاف الیه تأخیر اولنور درخت باغ کبی که باغك اغاجی دیمکدر . واکر مضاف اولان کلمه‌نك آخرنده (ها) یاخود (یاء) ممدوده اولورسه بر «همزه» زیاده قلنور میوهٔ باغ صوفیٔ بروسه . کبی که باغك میوه‌سی و بروسه‌نك صوفیسی دیمکدر . اکر «الف» یاخود «واو ممدوده» اولورسه بر «یا» زیاده قلنور کدای جهان ابروی دوست کبی که جهانك کداسی ودوستك قاشی دیمك اولور .

«تنبیه» اشبو مثاللر اضافت لامیه قبیلندن ایسه‌ده قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت بیانیه دخی بعضاً بو صورتله استعمال اولور درخت سرو کبی که سرو اغاجی دیمکدر اضافت بیانیه قبیلندن اولان مشبه‌بهك اضافتی ایسه لسان عثمانیده بو صورتله پك چوق استعمال اولور خانهٔ دل و باغ جهان کبی که کوکل اوی و جهان باغی یعنی او کبی اولان کوکل و باغ کبی اولان جهان دیمك اولور .

❁ فصل ثالث اسماء عربیه بیاننده‌در ❁

انلرده کیفیت وخاصیتی دخی واردر یعنی بر اسم یا (مذکر) یاخود (مؤنث) اولور . مؤنث ایکی نوعدر نوع اول «مؤنث حقیقی» درکه ذی روح اولان دیشی اسمیدر

امرأة وزینب وعایشه . کبی نوع ثانی « مؤنث اعتباری »
اولوب بودخی ایکی قسمدر بری « سماعی » ودیکری
« قیاسی » در سماعی بر قاعده تحتنده اولیوب لسان عربده
مؤنث اعتبار اولنان کلمه‌لردر انلردخی معدود اولدیغندن
لسان عثمانیده مستعمل اولنلر بوراده ذکر وتعداد اولنور .
شمس . ارض . وذراع . اهل . یمین . شمال . عین . اذن
کف . فخذ . ید . قدم . ساق . اصبع . نفس . دار . دلو
جحیم . جهنم . نار . عقرب . عنکبوت . خمر . بئر . کأس
ریح . صبا . عصا . فردوس . ملح . قوس . درع
ذهب . ینبوع . حرب . نعل . فرس . شو اسملر لسان
عربیده دائما مؤنث اعتبار اولنور ومسك حال طریق سبیل
عنق لسان سما سلاح قضا سکین لفظلری عربیده ده بعضا
مذکر وبعضا مؤنث اوله‌رق قوللانیلور لکن عثمانلو لساننده
اسمای مذکوره‌نك جمله‌سی اکثریا مذکر اوله‌رق قوللانیلور
فقط نفس کلمه‌سی دائما مؤنث اعتبار اولنور نفس اماره
کبی حرفلرك اسملری دخی دائما مؤنثدر (واو ممدوده)
(های رسمیه) کبی قیاسی قاعده ایله ضبط ایلنان اسملردر
شویله که اخرنده « تاء تأنیث » اولان کلمه مؤنث عد اولنور
رحمت ظلمت کبی بو تاء تأنیث اصل لسان عربیده
« تاء کرد » دینلان تادر « ها » صورتنده یازیلور . لکن
عثمانلو لساننده ایکی درلو استعمال اولنور یا اول « تاء تا

طویل صورتنده قوللانیلور رحمت کبی یاخود نقطه‌لری اسقاط اولنه‌رق های رسمیه‌یه تبدیل قلنور عباره حمایه کبی

«تنبیه» بیت . التفات . ثبت . ثبوت . ثبات . اثبات . سبت سمت . صحت . سکوت . اسکات . صیت . وقت . میقات . کلمه‌لرینك اخرلرنده بولنان «تالر» نفس کلمه‌دن اولمغله علامت تأنیث دکلدر بوندن بشقه عربیده بعض کلمه‌لرك اخرلرنده «یا» صورتنده اولان «الف زائده»لر علامت تأنیث اولوب بو کلمه‌لردن عثمانلو لساننده قوللانیلانلر معدود اولمغله بوراده ذکر و بیان اولنور دعوی فتوی صغری کبری حمی شوری کبی اسماء عربیه «کمیت» اعتباریله اوچ قسم اولوب شویله که عربجه‌ده جمع ایکینك مافوقنده مستعمل ایکی کشی‌یی و یاخود ایکی شیئی بیان ایچون «تثنیه» اولمغله اسماء مذکوره مفرددن و جمعدن بشقه برده «تثنیه» صیغه‌سی واردر . اما اصل ترکجه‌ده تثنیه صیغه‌سی اولمیوب ایکی و دها یوقاروسی جمع اولدیغندن کرك تثنیه و کرك جمعده «لر» اداتی قوللانیلور . مثلا ایکی کتاب و یاخود دها زیاده کتاب دیمك ایچون کتابلر دینلور . لکن عربیدن النمش اولان بر کلمه اصل قاعده عربیه اوزره تثنیه اولمق یعنی ایکی شیئی بیان قلنمق استنیلورسه او حالده اخر کلمه‌یه «یا» و بر «نون»

علاوه اولنور و بو (یا) نك ماقبلی فتحه ایله اوقنور مثلا ایکی کتاب وایکی قاری دینیله جك یرده کتابین وامرأتین دینلور وبعضا تثنیه لر الف ایله قوللانیلور ثلثان کبی که ایکی ثلث دیمکدر . واکر اصول عربیه اوزره جمع قلنمق استنیلورسه بونده اوچ قاعده واردر . اولکیسی مذکرلرك صیغه سی بوزلیه رق اخر کلمه یه «یا» و «نون» علاوه سیله اولور . واول یانك ماقبلی کسر ایله اوقنور و بوکا «جمع مذکر سالم» دینور . معلم معلمین . کبی وبعضا «یا» یرینه «واو» کلور واول واوك و یانك ماقبلی مضموم اوقنور معلمون کبی

«استطراد» معلم لفظی لسان عربیده اوکردیجی معناسنه صفت ایسه ده لسان عثمانیده خواجه معناسنه اسم اوله رق مستعملدر نته کیم اصل عربیده کاتب یازیجی ومکتوب یازلمش معناسنه صفت اولور عثمانلو لساننده ایکیسیده اسم اوله رق قوللانیلور

﴿ تنبیه ﴾ ❋ جمع مذکر سالم صیغه سی ذوی العقوله مخصوص اولمغله کاتبین کاتبون دینلوب مکتوبین مکتوبون دینلمز فقط شاذ اوله رق سنه نك جمعنده سنین دینلور ایکنجیسی مؤنثلرك صیغه سی بوزلیه رق فقط اخرلرنده اولان تاء «تأنیث» حذف اولندقدن صکره «الف» و «تا» علاوه سیله اولوب «جمع مؤنث سالم» دینور عتبه عتبات کبی مؤنث سماعیلر دخی بو وجهله جمعلنه بیلور ذراعات

کبی اوچنجیسی «جمع مکسر» در که کلمه نك صیغه سنی بوزیله رق جمعلنوب مذکرده ومؤنثده جاری اولور و بو جمعك وزنلری مختلف و ناضبوط اولدیغنه وهر اسمك جمعی کتب لغتده بیان اولندیغنه مبنی کتب مذکوره یه مراجعت اولنمق لازم کلور اکثریا ثلاثی یعنی اوچ حرفلی کلمه لردن فعل وزننده اولنلرك جمعی فعول کلور شمس شموس قبر قبور . کبی وخانه معناسنه اولان بیت بیوت . کبی وزن مذکور اوزره اولوب ایکنجی حرفی «واو» یاخود «یا» اولان کلمه لرك جمعلری افعال وزننده کلمك دخی قاعده در ثوب اثواب وشعرده اولان بیت ابیات . کبی «تنبیه» قوسك جمعی قووس کلك ایجاب ایدرسه ده قسی کلمشدر که اصلی قووس اولوب اصول عربیه اوزره اعلال اولنمشدر

«فعل . فعل . فعل» وزننده اولنلرك جمعی افعال کلور سر اسرار . قفل اقفال . طرف اطراف . عنق اعناق . کبی و «فعله» وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی فعال کلور بلده بلاد . کبی و «فعله» وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی «فعل» کلور نعمت نعم . کبی و «فعله» وزننده اولان مؤنث کلمه لرك جمعی «فعل» کلور رتبه رتب کبی و «فعله» وزننده اولان کلمه لرك جمعی «فعال» کلور . رقبه . رقاب . کبی و «رباعی» یعنی درت حرفلی

اولانلردن (فعال) و (فعال) وزننده اولانلرك جمعی (افعلة) كلور زمان ازمنه سؤال اسئله كبی وبعضا (فعلان) كلور غزال غزلان غلام غلمان كبی و (فعال) و (فعیل) وزنلرینك جمعی فعل كلور كتاب كتب طریق طرق . كبی و (فعول) وزننك جمعی (افعله) كلور عمود اعمده كبی بو وزنلرك آخرنده تاء تأنیث بولندیغی وقت جمعلری فعائل) اوزره كلور عمامه عمائم رساله رسائل كتیبه كتائب كبی و (فاعل) وزننده اولانلرك مذكر ومؤنثی (فواعل) وزنی اوزره جمعلنور جامع جوامع عاطف عواطف كبی كوكب . درهم . مكتب . مسجد . مسطره . اصبع . مبنی . وزنلرنده اولانلرك جمعلری كواكب . دراهم . مكاتب . مساجد . مساطر اصابع . مبانی وزنلری اوزره كلور . فقط دعوی ایله فتوانك جمعلرنده كسر واو ایله دعاوی وفتاوی دینلدیكی كبی فتح واو ایله دعاوی وفتاوی دخی دینلور . وخماسی یعنی بش حرفلی اولانلردن سلطان ومصباح . ومكتوب . وزنلرنده اولان سلاطین ومصابیح ومكاتیب وزنلری اوزره جمعلنورلر . بابك جمعی ابواب وتاج ایله جارك جمعلری تیجان وجیران كلور وارضك جمعنده اراضی ومزیتك جمعنده مزایا وقیصرك جمعنده قیاصره وكسری لفظنك جمعنده اكاسره دینلور وبعضا عربی لفظلر فارسی قاعده‌سی اوزره جمعلنور عاشقان كبی لكن تركی وفارسی اسملر

عربجه جمعلنمزلر فقط غلط مشهور اوله‌رق چفتلکات همایون استعمال اولنور .

(تنبیه) بر اسم عربی قاعدهٔ عربیه‌یه اوزره جمعلندکدنصکره بر کره دها (جمع مؤنث سالم) صیغه‌سیله جمعلنمك اصول عربیه‌جه جائز اولوب لسان ترکیده دخی قوللانیلور نته‌کم مصرفك جمعنده مصارف دینلدیکی کبی مصارفات دخی دینلور . لکن بر اسم عربی قاعدهٔ عربیه‌یه اوزره جمعلندکدنصکره آخرینه (لر) علاوه‌سیله تکرار ترکجه دخی جمعلندرمك خطادر مثلا مصارفلره اطرافلر دینلمك جائز اولماز اسماء عربیه‌ده دخی احوال اربعه عثمانلو قاعده‌سی اوزره جاری اولوب مثاللری بروجه آتی ذکر اولنور

مفردلرك مثاللری

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
کتاب	کتابی	کتابه	کتابك
صحیفه	صحیفه‌یی	صحیفه‌یه	صحیفه‌نك
قضا	قضایی	قضایه	قضانك
قاضی	قاضی‌یی	قاضی‌یه	قاضی‌نك
عدو	عدویی	عدویه	عدونك

ترکجه جمعلرك مثاللری

کتابلر	کتابلری	کتابلره	کتابلرك
صحیفه‌لر	صحیفه‌لری	صحیفه‌لره	صحیفه‌لرك

قضالر	قضالری	قضالره	قضالرك
قاضیلر	فاضیلری	قاضیلره	قاضلرك
عدولر	عدولری	عدولره	عدولرك

﴿ تثنیه مثاللری ﴾

مملکتین	مملکتینی	مملکتینه	مملکتینك
ثلثان	ثلثانی	ثلثانه	ثلثانك

﴿ جمع مذکر سالملرك مثاللری ﴾

معلمین	معلمینی	معلمینه	ملمینك
معلمون	معلمونی	معلمونه	معلمونك

(جمع مؤنث سالملرك مثاللری)

محلات	محلاتی	محلاته	محلاتك

(جمع مکسرلرك مثاللری)

کتب	کتبی	کتبه	کتبك
قیاصره	قیاصره‌یی	قیاصره‌یه	قیاصره‌نك
مزایا	مزایایی	مزایایه	مزایانك
مبانی	مبانی‌یی	مبانی‌یه	مبانینك

(قاعده) آخرنده (یا) صورتنده (الف) بولنان اسماء عربیه عثمانلوجه ادواتدن بر شیئه متصل اولدقده دائما (الفلر) کندی صورتلرنده یازلمغله احوال اربعهٔ اسمده اولان مثاللری بوراده ذکر و بیان اولنور

مفردلر

فتوی   فتوایی   فتوایه   فتوانك

ترکجه جمعلر

فتوالر   فتوالری   فتوالره   فتوالرك

(عربجه جمعلر)

فتاوی   فتاوایی   فتاوایه   فتاوانك

اسمای عربیه ده قاعدهٔ فارسیه اوزره دخی اضافت جاری اوله‌رق قاعدهٔ مذکوره اوزره اسم عربی بعضا اسم عربی‌یه و بعضا اسم فارسی‌یه و بعض کره‌ده اسم فارسی اسم عربی‌یه مضاف اولمق جاری اولدیغندن اوچ صورت حاصل اولمغله بروجه ترتیب مثاللری تحریر اولنور

عربینك عربی‌یه اضافتی

کتاب مفتی   صحیفهٔ کتاب   صفای قلب
معنای بیت   قاضی بلده   عدوی دولت

عربینك فارسی‌یه اضافتی

وقت شام   ساحهٔ زمین   صفای دل
معنای سخن   قاضی جهان   عدوی جان

فارسینك عربی‌یه اضافتی

سرافراز زمان   بندهٔ حاکم   گدای وقت
صوفی عالم   روی حبیب

(فائده) آخری تشدیدلی اولان اسمای عربیه اکثریا فارسیده

تشدیدسز اوقونور مثلا (دز) و (سم كلمه‌لری درو (اسم) دیو تخفیف اولنور . عثمانلوجه دخی بومثللو كلمه‌لر بعضا تشدید ایله و بعضا تشدیدسز استعمال اولنور ایشته عدو لفظی دخی بو قبیلدن اوله‌رق اصل عربیده واو شده ایله اولوب بعد التخفیف واو مد اولدیغندن آخری واو ممدوده‌لی اولان كلمه‌لر عدادینه الحاق اولنمغله بر وجه سابق اولصورتله مثال اوله‌رق ایراد اولنمش ایسه‌ده تشدید ایله اوقونه‌رق عدوجان دینلمك دخی جائز اولوب تقدیرجه وقت شام قبیلندن اولور .

(قاعده) صفا وجفا مثللو كلمه‌لرك اصل عربیده آخرلرنده (همزه) موجود اولوب لسان عثمانیده حذف اولنمش اولدیغندن قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت صورتنده (یا) علاوه‌سیله مثلا صفای قلب وجفای خلق دینلدیكی كبی حذف اولنمش اولان همزه‌یی اعاده ایله صفاء قلب وجفاء خلق دخی دینلور .

(مهمه) اصول لسان عثمانی اقتضاسندندر كه الفاظ عربیه گرك تركی و گرك فارسی قاعده‌سنجه والفاظ فارسیه یالكز تركی قاعده‌سنجه تركیده واقع اوله‌بیلوب الفاظ فارسیه عربی تركیبنده والفاظ تركیه فارسی و عربی تركیبنده واقع اولمزله و كذا ادوات تركیه فارسی و عربی لفظلره وادوات فارسیه عربی لفظلره علاوه اولنه‌بیلوب ادوات عربیه فارسی و تركی

لفظلره علاوه اولنه مز بو جهتله قاعدهٔ فارسیه اوزره لفظ ترکی دیکر لفظ ترکی یه یا فارسی یه یا عربی یه مضاف اولمق ویاخود لفظ فارسی یا عربی لفظ ترکی یه مضاف قلنمق جائز دکلدر مثلا (طام او . چفتلك ضابط . اوست خانه) (زمین کوشك . موقع او) دینلمك جائز اولمز بوندن بشقه مبحثهٔ مذکوره یه اشاغیلرده بیان اولنه جغی وجهله پك چوق مسئله‌لر تفرع ایتمکله مبحثهٔ مذکوره کوزلجه حفظ وضبط اولنملیدر

(فائده) معنی وفتوی . کبی آخرنده (یا) صورتنده (الف) اولان اسملر (یا) ایله تلفظ اولنمق فارسیده جاری اولوب فقط عثمانلوجه‌ده بومثللو لفظلر اصل عربیده اولدیغی کبی « الف » ایله تلفظ اولنور انجق بومثللو لفظلر فارسی قاعده‌سی اوزره مضاف واقع اولدقده فارسی اصولی اوزره دخی تلفظ اولنه بیلور مثلا « معنای بیت » و (فتوی مفتی « دینلدیکی کبی » معنی بیت . فتوی مفتی . دخی دینله بیلور . بعضاً قاعدهٔ عربیه اوزره لفظ عربی دیکر بر لفظ عربی یه مضاف اولور اولحالده مضاف الیه عربیده حرف تعریف دینلان الف لام علاوه اولنور و مضاف ضم ایله اوقنور ﴿ دارالفنون ﴾ ﴿ دارالمعلمین . شیخ الاسلام . خاتمة الفصل ﴾ . کبی

﴿ باب ثانی صفت بیاننده در ﴾

(صفت) بر اسمك حال و كيفيتنى بيان ايچون اول اسمه علاوه اولنان لفظدر واول اسمه دخى موصوف دينلور مثلا (بيوك او • سركش بار كير • بياض كاغد) عبارهلرندن (بيوك) و (سركش) و (بياض) لفظلرى (صفت) اولوب (او) و (بار كير) و (كاغد) اسملرينك حاللرينى تعريف ايدر وبو اسملر (موصوف) اولور

❁ فصل اول صفات تركيه بياننده در ❁

(صفات تركيه نك) موصوفى اسم تركى اولديغى كبى اسم فارسى واسم عربى دخى اولور مثلا (كوزل كوشك) دينلديكى كبى (كوزل كاشانه) و (كوزل قصر) دخى دينلور (صفات تركيه) دائما (موصوفك) اوزرينه تقديم ايدر (موصوف) اولان كلمهلر كرك اداة تركيه وكرك اداة فارسيه وعربيه ايله جمعلنمش اولسه دخى تركجه صفتينه مفرد قوللانيلور (كوزل اولر • كوزل زنان • كوزل ابيات) كبى وبعضا صفت ايله خبر بر يرده مجتمع اولور نته كم (طوغرى سوز آجيدر) دينلدكده سوز مبتدا طوغرى آنك صفتى وآجى خبرى واقع اولشدر (صفات تركيه) ايكى قسمدر سماعى وقياسيدر • سماعى ايشيدوب بلمك ايله ضبط اولنان كلمهلردر كه (كوزل • اوزون • قيصه) • كبى قياسى قاعده ايله بلنه بيلان كلمهلردر شويله كه كرك تركى وكرك فارسى وياخود عربى

اولان اسملرك آخرینه ادات نسبت اولان (لی) و (لو) علاوه قلندقده (صفت) اولورلر بروسه‌لی نشئه‌لی کیفلی سوکیلو زورلو مروتلو . کبی وکذا اسملرك آخرلرینه (جی) علاوه‌سیله (صفت) اولوب بر کار ایله اشتغالی بیان ایدر مرکبجی . کبی وکذا آخرینه (جه) و (سی) اداتلری علاوه قلنان اسملر (صفت) اولوب (جه) نسبت (سی) تشبیه افاده ایدر عربجه وامتحانسی . کبی که عربجه لسان امتحانسی شیلردینلور

❋ فصل ثانی صفات فارسیه بیانندەدر ❋

فارسی صفتلر دخی ترکی صفتلر مقامنده قوللانیلور بو صورتده موصوف مؤخر کلور وفارسی اولدیغی کبی ترکی وعربی دخی اوله بیلور (سیاه جامه) سیاه اوربه . سیاه (لباس .) کبی

(صفات فارسیه) قاعدهٔ فارسیه‌جه دخی صفت اوله‌رق قوللانیلور و بو حالده موصوف صفتك اوزرینه تقدیم اولنوب فارسیجه مضاف کبی کسر ایله اوقنور (باغ دلکشا کبی) واکر (های رسمیه) یاخود یا ممدوده بولنورسه (برهمزه) واکر «الف» یاخود واو ممدوده بولنورسه بر (یا) زیاده قلنور (خانهٔ دلکشا . والیٔ ستمکار . بنای استوار . عدوی (جانخراش) . کبی (تنبیه) صفات فارسیه قاعدهٔ فارسیه‌جه قوللانلدقده اضافتده

جائز اولدیغی کبی موصوف دخی لفظ ترکی کتورلمسی (خطادر مثلا (ظام بالا) و کوشك دلکشا) دینلمز فقط فارسیه ترکیبه اسم موصوفدن صکره (خبر مقامنده کله بیلور (شو او دالنشیندر) کبی صفات فارسیه دخی ایکی قسم یعنی سماعی وقیاسیدر . سماعی سیاه وسرخ کبی قیاسی قواعد آتیه ایله ضبط اولنان لفظلر درشویله که آخرینه اداة نسبت اولان (یا) ویاخود (مند) (ناك) و(بان) اداتلری علاوه قلنان اسملر صفت اولور (شیرازی . نشئه مند . دردناك . باغبان کبی که شیرازلی ونشئه لی ودردلی وباغچی دیمکدر . یائ نسبته بعضا برده نون علاوه اولنور (آتشین) کبی .

(تنبیه) اشبو اداتلر عربی اسملره دخی علاوه اولنوب فارسیجه صفت یاپیلور لکن ترکجه اسملره علاوه اولنه مزلر بوجهتله (لطفی) و(مرحمتمند) و(رحمناك) دینلوب (کوشکی) و(بازیمند) و (سوکیناك) دینلمز فقط علملر بو حکمدن مستثنا اوله رق هرقنغی لساندن مأخوذ اولورسه اولسون آخرینه یائ نسبت کله بیلور (استانبولی) (طرابزونی) کبی (قاعده) آخرنده (ها) اولان اسمه یائ نسبت علاوه اولندقده برده (واو) زیاده قلنور (بروسه وی . فرانسه وی . ادرنه وی کبی . فارسیده وصف ترکیبی دینلان لفظلر دخی صفت اولوب درت

قسمدر . اولكسی قاعدهٔ فارسیه اوزره واقع اولان اضافت بیانیه‌لرده مضافك كسره‌سی حذف اولندقده مضاف ایله مضاف الیهك مجموعی وصف تركیبی اولور مثلا (ای كبی یوز) معناسنه اولان (ماه‌رو) تركیبنده (ها) سكون ایله اوقوندقده (ماه‌رو) بر كلمه حكمنده اولوب ای یوزلی دیمك اولور وكذا كل كبی یوز معناسنه اولان (كل‌رو) تركیبنده كل كلمه‌سی سكون ایله اوقوندقده كل یوزلی معناسنه اولور بو حالده بر اسمه صفت اوله‌بیلورلر (زن ماه‌رو) و(شوخ كارو) عباره‌لرنده اولدیغی كبی . ایكنجیسی قاعدهٔ فارسیه‌جه اضافت لامیه صورتنده مضاف الیه مضاف اوزرینه تقدیم اولنه‌رق و سكون ایله اوقونه‌رق مجموعی وصف تركیبی اولور نته‌كیم (پرتوماه) عباره ایك ضیاسی معناسنه اولوب ماه‌پرتو ای ضیالی دیمك اولور . بر اسمه صفت اوله‌رق مثلا (روی ماه پرتو) دینلور . اوچنجیسی قاعدهٔ فارسیه اوزره دوالانیلان صفتك موصوف اوزرینه تقدیمیله اولور اول صفت ساكن اوقونوب بو صورتده دخی صفت ایله موصوفك مجموعی بر صفت اولور نته‌كیم قره كوز معناسنه اولان (چشم سیاه) عباره‌سنده سیاه‌چشم دینلدیكی وقت قره كوزلی معناسنه وصف تركیبی اولور و بو دخی كلمهٔ واحده حكمنده بر اسمه صفت اولور (طفل سیاه‌چشم) . كبی دردنجیسی

فارسده امر حاضر اولان کلمه‌لرك مفعولی تقدیم اولندقده)
مجموع کلمتین وصف ترکیبی قبیلندن بر وصف اولور (روزنا
و (وقعه‌نویس) کبی که یوز کوسترن و وقعه یازیجی
دینلك اولور. انجق فارسی امر حاضرلر تماعه متوقف
اولمغله عثمانلو لساننده مستعمل ومشهور اولنلری بوراده
ذکر و بیان اولنور

آر آور آرا آزار آشام آفرین
کتور زینتله انجیت ایچ یارات
افروز فروز افزا فزا بار باز
پارلات ارتر یاغدر اویشات وفدایت

باف بر بر بخش بخشا پر
طوقو کتورو کس باغشله اوچ
پز پسند بند پیرا بین تاب
پیشور بکن باغله زینتله کور بوك

تاز خوار خوان خراش دار
یغمایت یی اوقو طرمله طوت

دان دوز ده زبا وان رس
بیل دیك ویر قاب طردایت ایرش
رسان روب را زن ساز
ایرشدر سوپور طوغ اوار دوزو یاب وایت
سای سوز شکن شناس کش کش
سورت یاق قیر اکله چك اولدر
کشا کن کوب مال نشین
اچ قوپار اوروقاف سور اوتوز
نما نویس نه
کوستر یاز قوی

اشبو وصف ترکیبلر اکثریا متصل یازیلور (کیلرو • سپهرو • دلدار) کبی

(فائده) ایش معناسنه اولان (کار) لفظی بر اسمك آخرینه علاوه اولنه‌رق وصف ترکیبی صورتنده صفت یاپیلور (شیوکار • ستمکار) • کبی و بر اسمك یاحود بر صفتك احرینه (الف • نون • ها) علاوه‌سیله (چه) و (کبی) معنالرینی افاده ایدن صفت حاصل اولور (چاکرانه) درویشانه • دردمندانه • شیوکارانه • کبی واکر

کلمه‌نك آخرنده های رسمیه اولورسه (کافه) تبدیل اولنور
(بنده‌کانه · کبی و اکر · الف یاخود · و او ممدوده
اولورسه برده یا زیاده قلنور کدایانه دلجویانه کبی ·
«تنبیه» اسم بابنده ذکر اولنان معنا اقتضاسی اوزره کرك
وصف ترکیبلرده و کرك صورت اخیره‌ده الفاظ عربیه دخی
قوللانیلور قمررو · قمر طلعت · خوش صحبت · دقیقه
شناش عنایتکار · عاقلانه · عدویانه · کبی لکن ترکی
الفاظلر بو موقعلرده قوللانیله‌میوب مثلا وصف کبی اوله‌رق
«ای رو · ای طوغش · کوزل صحبت اینجه شناص
«بر ذم کار» قولاته · شیوه لسانه * دینله‌مز
قاعده‌ٔ فارسیه اوزره موصوفلر جمعلند کده صفتلر دخی
جمعلنور «مردمان · دلاوران · بندکان مرحمت جویان
کبی

فصل ثالث صفات عربیه بیاننده‌در

صفات عربیه دخی صفات ترکیه مقامنده استعمال اولنور
و او حالده صفت موصوفه تقدم ایدر و موصوف لفظ عربی
اولدیغی کبی ترکی و فارسی دخی اوله‌بیلور واسع او ※
· واسع خانه · واسع بیت » · کبی الفاظ عربیه قاعدهٔ
فارسیه‌جه دخی اسماء فارسیه‌نك صفتی مقامنده کلور · خانهٔ
واسع · سرای معمور » کبی و کذا عربی اولان اسمانك
دخی صفتی اوله‌رق قوللانیلور و بو حالده فارسی قاعده‌سنه

اتباع ایله موصوفك آخری کسره ایله اوقنور . خلق حسن . عبارهٔ واضحه . بنای لطیف . والیٔ عادل . مدوی عاقل . کبی لکن عربیده صفت ایله موصوف بیننده کیفیت وکمیت اعتباریله مطابقت یعنی موصوف مذکر ایسه صفتك دخی مذکر اولمسی واکر مؤنث ایسه صفتك دخی مؤنث قلنمسی وکذا موصوف تثنیه ایسه صفتك دخی تثنیه وجمع ایسه جمع کتورلمسی لازم اولدیغندن لسان عثمانیده دخی الفاظ عربیه بو صورتله صفت واقع اولدقده مطابقت لازمدر (خلق حسن) و (خلقت حسنه) و (معلمین مرقومین) و (معلمین مرقومین) . کبی انجق عربیده جمعلر مؤنث حکمنده اولدیغندن موصوف جمع اولدقده صفت اکثریا مفرد مؤنث کلور . افکار صائبه . کبی بونده قاعده اولدرکه اکر موصوف جمع مذکر سالم ایسه صفت دخی جمع مذکر سالم یاخود جمع مکسر کلور . معلمین کاملین . مدرسین کرام . کبی واکر جمع مؤنث سالم ایسه صفت جمع مؤنث سالم اولمقده جائز اولور مفرد مؤنث اولمقده جائز اولور « صلوات زکیات » یاخود « زکیه » کبی واکر جمع مذکر ایسه یا جمع مذکر عاقل اولور یاخود اولمز اکر جمع مذکر عاقل اولورسه صفت دخی جمع مکسر ویاخود جمع مذکر سالم ویاخود جمع مؤنث اولور « موالی فخام . و . علمای عاملین » « اطبای مشهوره » . کبی واکر جمع مذکر عاقل اولمزسه

صفت اکثریا جمع مؤنث و بعضا جمع مکسر اولور (امور
مهمه . مواد مشکله . مسائل شتی) . کبی

(قاعده) آخرنده (یاء ممدوده) اولان کلمه‌لرک جمع مذکر
سالمنده (یا) حذف اولنور (باقی) ایله (باقین) . کبی

بو صورتده یعنی الفاظ عربیه قاعدهٔ فارسیه‌جه صفت واقع
اولدقده موصوف لفظ عربی اولدیغی کبی بر منوال محرر فارسی
اولق دخی جائزدر . انجق ترکی کبی فارسیده دخی تأنیث
اعتباری اولیوب جمیع الفاظ فارسیه مذکر حکمنده
اولدیغندن واخری «ها» ایله ختام بولان کلمه‌لرده دخی
«ه» علامت تأنیث اولمدیغندن صفت واقع اوله‌جق الفاظ
عربیه‌نک مذکر صیغه‌سیله ایرادی اولنسی واجبدر مثلا
«بندهٔ کامل . خانهٔ واسع» دینلوب «بندهٔ کامله . خانه
واسعه» دینلمز وکذا «کتبخانهٔ مذکور» دینلوب «کتبخانهٔ
مذکوره» دینلمز انجق دولته منسوب اولان محللرک اسملرنده
غلط مشهور اوله‌رق «طوبخانهٔ عامره» «پوسته خانهٔ
عامره» وامثالی قوللانیلور الفاظ عربیه بویله قاعدهٔ
فارسیه‌جه صفت واقع اولدقده موصوفک لفظ ترکی اولسی
جائز دکلدر مثلا (کوشک واسع) دینلمز واکرچه بعضا
بو قاعده‌نک خلافنه اوله‌رق اسم ترکیدن صکره عربی صفت
کتوریلرک «چفتلک مذکور . مدیرک مذکور» یازیلور
ایسه‌ده اصل فصاحت ترکیه بوکا مانع اولدیغندن «مذکور

چفتلك » و « مذكور مديرلك » دينلمك اولماز .
« تنبيه » اگر موصوف اولان كلمه نك آخرنده ادوات تركيه دن
برشى بولنورسه موصوف مؤنث اولسه دخى اصول كتابتجه
قاعدهٔ مطابقته باقلميوب صفت مذكر اوله رق قوللانيلور
مثلا (مطالعه سى مستقيم . افكارى سقيم آدم « دينلور
« مطالعه سى مستقيمه افكارى سقيمه دينلمز و برده موصوف
مبتدا اولوب ده صفتى خبر مقامنده كلور ايسه كرك موصوفك
آخرنده ادوات تركيه بولنسون كرك بولنمسون ينه مطابقته
رعايت اولنمز نته كيم بو مطالعه سقيمدر . « نيتكز صحيحه در »
دينلديكى كبى وكذا صفات عربيه تركجه صفتلر مقامنده
كلدكده دخى ينه مطابقته رعايت اولنمز » مستقيم افكار
« مشكل مسائل » كبى فقط صك اولنجه بو مثللو يرلرده
دخى مطابقته رعايت اولنوب « دعواسى مسموعه » اولور
« وراثتى ثابته در » دينلور و بعضا صفات عربيه قاعدهٔ عربيه
اوزره موصوفلرينه مضاف اولوب او حالده مضاف اليه
« ال » علاوه اولنور و مضاف ضم ايله اوقنور « كريم
الشيم ولى النعم » كبى بو صورتده مضاف ايله مضاف
اليهك مجموعى فارسينك وصفى تركيبلرى كبى بر كلمه حكمنده
ايسه ده ينه مطابقت مضاف اولان صفتده اعتبار اولنوب
مؤنثلرنده « كريمة الشيم . ولية النعم » دينلوب . و بونلر تركيب
عربى اولديغندن « تأ تأنيث » دخى اصل عربى قاعده سى

اوزره (ها) صورتنده یازیلور صفات عربیه دخی (سماعی)
ویاخود (قیاسی) در سماعی (حسن . قبیح) کبی قیاسی
اسملرك آخرینه (یائ نسبت) علاوه سیله اولور وبو یا اصل
عربیده تشدیدلی ایسه ده لسان عثمانیده تشدیدسز اوقنمغله
فارسی «یاء نسبتدن» فرقی یوقدر بو جهتله بغدادی
دینلدکده یاء نسبت فارسی اولمق محتمل اولدیغی کبی عربی
اولمق احتمالی دخی واردر . انجق مونثلرده وقاعدهٔ عربیه
اوزره صفتلرك موصوفنه اضافتی صورتنده تشدید ایله
اوقنور (عربی و «عربی الاصل) کبی (یاء نسبتله)
صفت اولان کلمه لرده دخی قاعدهٔ مطابقه ده رعایت لازمدر
*لسان عربی . قاعدهٔ عربیه . کتاب فارسی . کتابت
فارسیه . اجنبی السنهٔ اجنبیه * کبی بعضا
موصوف حذف اولنوب یالکز صفت استعمال اولندقده بیله
اشبو مطابقت لازمدر داخلیه وخارجیه ومالیه کبی که *امور
داخلیه امور خارجیه امور مالیه* دیمکدر * طریق
علمیه طریق سیفیه طریق قلمیه * کبی که طریق کبار
علمیه طریق امرای سیفیه طریق رجال قلمیه دیمك اولور مکتب
حربیه کبی که مکتب فنون حربیه دیمکدر وبعضا اشبو
موصوف بتون اونودیلوب یالکز صفت برشیئه علم اولور
محمودیه کبی که اصلنده سفینهٔ محمودیه دیمکدر یاء نسبت
عربیه ترکی وفارسی لفظلره علاوه اولنه مز مثلا مهیه دینلور

لكن (اوقیه) و تبریه دینلمز فقط (ماهیه ومُبریه) غلط مشهور اوله‌رق مستعملدر

(قاعدهٔ عمومیه) بعضاً موصوفلر حذف اولنوب یالکز صفتلر قوللانیلور و بو حالده کرك خواص و کرك احوال اعتباریله اسملرده جاری اولان قاعده‌لر علی العموم اول صفتلرده دخی جاریدر (کوزل سویلیور ۰ چرکنلر سویلمز ۰ بیچاره‌یه باقملی ۰ بیکسانی کوزتملی ۰ عالم مقبولدر جهاله اعتبار اولنمز هردعوی شاهدین ایله ثابت اولور) جمله‌لرنده ~~بولنان~~ بولنان صفتلر کبی تنبیه بو صورتلر یالکز صفتلر اسملر کبی تصرف اولنورسه ده عربی صفتلرك جمعنده ینه موصوفلرك حالنه باقیلور شویله که اکر موصوف ذوی العقولك مذکری ایسه صفتلر جمع مذکر سالم یاخود مکسر صیغه‌سیله جمعلنور ٭عاقلین٭ و (عاقلا) کبی عاقل ادملر دیمکدر واکر ذوی العقولك مؤنثی اولورسه صفتلر جمع مؤنث صیغه‌سیله جمعلنور (مطلقات) کبی که تطلیق اولنمش اولان قاریلر دیمکدر واکر ذوی العقولدن اولمزسه کذلك جمع مؤنث صیغه‌سیله جمعلنور ٭ مشکلات ٭ کبی که مشکل اولان امور یاخود مشکل ماده‌لر دیمك اولور و یاخود جمع مکسر صیغه‌سیله جمعلنور ٭مهام٭ کبی که مهم ایشلر دیمك اولور

٭ فائده ٭ جمع مذکر سالم صیغه‌سی ایکی شی ایله مشروطدر

بری ذوی العقولدن اولمق دیگری آخر کلمه ده (ها) اولمامقدر بو جهتله صفتلرك موصوفی ذوی العقولدن اولدقچه بو صیغه ایله جمعلنه مزلر و (علامه) لفظنك جمع مذکر سالمی کلمز

(قاعده) لسان عثمانیده کثرت اوزره قوللانیلان عربی صفتلردن بریسی (فعیل) وزنی اولوب جمع مکسری * فعال · افعال · فعلاء · افعلا · فعلی * وزنلری اوزره کا و کریم کرام · شریف اشراف · ندیم ندما · صدیق اصدقا · شتیت شتی * کبی انجق کلمه نك ایکنجی حرفیله حرف اخیری بر جنسدن اولوب افعلا وزنی اوزره جمعلندکده حرفین مذکورینك اولکیسینك حرکه سی ماقبلنه ویرلدکدنصکره ادغام اولنور یعنی برحرف یازیلوب اوزرینه تشدید قونیلور * احبا * کبی که (حبیبك) جمعی اولمغله فی الاصل احببا اولوب اولکی بانك حرکه سی حایه ویرلدیکدنصکره بالر ادغام اولنه رق احبا اولمشدر · بوندن بشقه لسان عثمانیده کثرت اوزره مستعمل اولان دها پك چوق صفتلر واردر که فعللردن مشتق اولدقلری جهتله (صفات مشتقه) دینور بونلر فعل بابنده بیان اولنه جقلردر ·

صفت درت قسمدر · اولکیسی «صفت اصلیه» در سبقت ایدن مثاللر کبی ·

ایکنجیسی (صفت افراطیه اولوب معنای وصفینك شدت وقوت اوزره اولمسنی افاده ایدر که ترکجه‌ده بونك اداتی اولان (پك) و(چوق) و(زیاده) وغایت لفظلریله قوللانیلان صفتلردر و بو اداتلر کرك ترکی وکرك عربی وفارسی اولان صفتلره علاوه اولنور . و دائما صفتدن اول قوللانیلور . پك سیاه چوق کوزل زیاده نشئه‌لی غایت واسع . کبی

اوچنجیسی *صفت تقلیلیه* اولوب معنای وصفینك ضعف وقلت اولمسنی افاده ایدر که اخرینه (جه) اداتی علاوه قلنان صفتلردر . خفیفجه واغرجه کبی که بر از خفف بر از اغر دیمك اولور

دردنجیسی *صفت تفضیلیه* در که دیکره نسبتله برشیئك رجحاننی بیان ایچون لسان ترکیده اداة تفضیل اولان (اك) و(دها) لفظلریله قوللانیلان صفتلردر و بو اداتلر دخی ترکی وعربی وفارسی کلمه‌لره منضم اولورلر اك کوزل . دها کوزل . اك نفیس . دها نفیس . اك دالکشا دها دالکشا کبی وبعضا أداة تفضیل حذف اولنور نته‌کیم بو اندن کوزل دینلور که دها کوزلدر دیمك اولور وفارسیده اداة اولان (تر) لفظی دخی قوللانیلور و بو اداة آخر کلمه‌یه قونیلور فقط یالکز اصلی فارسی وعربی اولان کلمه‌یه علاوه اولنوب اصلی ترکی اولان کلمه‌یه

علاوه اولنه‌مز ٠ مثلا بالاتر ٠ واسعتر ٠ دینلوب کنشتر وکوزلتر دینلمز ٠ وآشبو (تر) اداتی اداة تفضیل اوله‌رق قوللانلدیغی کبی صفت افراطیه مقامنده دخی قوللانیلور ٠ مثلا بالاتر دینلدکده دها یوکسك معناسی مستفاد اولدیغی کبی پك یوکسك معناسنده دخی استعمال اولنور ٠ وبعضا بونلره (یا) و(نون) علاوه اولنه‌رق قوللانیلور ٠ بالاترین ٠ کتی واصل ٠ عربیده صیغهٔ تفضیل اولان (اکرم) و(اقوی) وزنلری دخی صفت تفضیلیه مقامنده استعمال اولنان قاعدهٔ عربیه اوزره اکرم الناس ٠ اقوای اقوال دینلدیکی کبی قاعدهٔ ترکیه اوزره ناسك اکرمی واقوالك اقواسی دخی دینلور ٠ صفات عربیه‌نك مؤنث اسملری کبی (ها) علاوه‌سیله اولوب انجق صیغهٔ تفضیلیه‌نك مؤنثی ها ایله اولیوب بلکه فعلی صیغه‌سیدر نته‌کم اعلانك مؤنثنده علیا دینلدیکی : کبی لکن اشبو فعلی صیغه‌سی لسان عثمانیده پك نادر قوللانلدیغندن تفضیل صیغه‌لرینك اکثریسنك مؤنثی لسان عثمانیده قوللانیله‌مز ٠ مثلا اهم اولان مواد ٠ واقوای اولان روایت دینیله‌رك قاعدهٔ ترکیه‌جه افادهٔ مرام اولوب قاعدهٔ فارسیه‌جه اهم مواده اقوی روایته صفت قیلنه‌مز و بو صیغهٔ تفضیلیه بعضا جمع مقامنده دخی قوللانلور ٠

نته کم مفرد مقامنده احمر ناسدندر . دینلدیکی کبی جمع مقامنده . اکرم ناسدندر . دخی دینور وجمع مذکر سالم صیغه سیله جمعلنوب مثلا . اکرمین وجمع مکسر صیغه سیله جمعلنوب . اکارم . دینا ور بو صیغه اوزره کلوب کندیسنده تفضیل معناسی اولمیان بر طاقم صفت اصلیه لر واردر که انلرك دخی اخر ینه تاء تأنیث کلهمیوب مؤنثلر الف ایله اولور احمر ایله حمرا کبی لکن انلر احمرین واحامر وزنی اوزره جمعلنمز .

اسماء اعداد

(اسم عددلر) یعنی صاییلرك ادلری صفت مقامنده دخی کالدکاری جهتله اشبو بابه ذیل قلنمشدر . اسماء مذکوره درت قسمدر . قسم اول اصلیه در که نفس عددلرك اسملریدر . بردن بیکه قدر اوچ مرتبه اعتبار اولنوب (احاد) یعنی برلر (عشرات) یعنی اونلر (مأات) یعنی یوزلر . احاد بردن طقوزه قدر اولان صاییلردرکی . بر ایکی . اوچ . درت . بش . التی . یدی . سکز . طقوزدر . عشرات اوندن طقسانه قدر اولان عددلردر که . اون . یکرمی . اوتوز . قرق . اللی . التمش . یتمش . سکسان . طقسان در . انجق بونلر راس عشرات اولوب هر برینك اخرینه احادك برینی علاوه ایله صاییلر تولد ایدر . اون بر اون ایکی . اون اوچ . الی اخره یکرمی بر یکرمی ایکی الی اخره

وبونلر . كبى مآت يوزدن طقوز يوزه قدر اولان صايلردركه
اولكى رادەسندە يوز لفظى قوللانيلوب باقيسنك اوانه
احاددن برينى علاوه ايله استعمال اولنور ايكيوز اوچيوز
تا طقوز يوزه قدر بويله صاييلور واراده اولان صاييلر
مأتدن هر برينك آخرينه احاد وعشرات علاوه اولنەرق
قوللانيلور يوز بر يوز ايكى . يوز اوچ . الى آخره يوز اون بر
يوز اون ايكى الى آخره يوز يكرمى بر الى آخره ايكيوز
اون ايكى الى آخره كبى تا طقوز يوز طقسان طقوزه قدر
بويله صاييلوب عدد بيك درجەسنه كلدكده آنك
يوقاريسنه * الوف دينلور بونده دخى اوچ مرتبه اعتبار
اولنور يعنى * احاد الوف عشرات الوف مأت الوف
دينلور احاد الوف بيكدن طقوز بيكه قدردر عشرات
الوف اون بيكدن طقسان بيكه قدردر مأت الوف يوز
بيكدن طقوز يوز بيكه قدر وبو مرتبەلرك هر برنده ديكر
اوچ مرتبەلر علاوه اولنور . مثلا بيك اون بر بيك
يوز بر كبى صاييلور والوفك احادى مرتبەسى عشراتنه
وعشراتى مرتبەسى مأتنه منضم اولور اون بر بيك .
يوز اون بر بيك كبى مأت الوفده (يوك) تعبيرى دخى
قوللانيلەرق بر يوك يعنى يوز بيك ايكى يوك يعنى ايكيوز بيك
تا نهايتنه قدر بويله صاييله بيلور ايسەده يوك تعبيرى
يالكز ماليه اصطلاحى اولوب فن حساب وهندسه اصحابى

بیننده قوللانیلمز و بومرتبه‌لرك ایلروسنه کرات دینیله‌رك اون کره یوز بیکدن باشلایوب ایلروسی بو یله کره علاوه‌سیله صاییلور ایسه‌ده اون کره یوز بیکه لسان افرنجیدن النان (ملیون) لفظی قوللانیلور آحاد وعشرات ومأت علاوه‌سیله طقوز یوز طقسان طقوز ملیونه قدر صاییلور ۰ اعداد اصلیهٔ فارسیه‌دن لسان عثمانیده نادر اوله‌رق قوللانیلان آحاددر ۰ یك ۰ دو ۰ سه ۰ چار یاخود چهار پنج شش هفت هشت نه و یوز معناسنه اولان صد و بیك معناسنه اولان هزار لفظلری اکثریا قوللانیلور صدبار هزار کره کبی عربینك اعداد اصلیه‌سی دخی کذلك لسان عثمانیده پك نادر قوللانیلور آحادی بونلردر احد اثنین ثلاثه اربعه خمسه سته سبعه ثمانیه تسعه عشراتی دخی بونلردر عشر عشرین ثلاثین اربعین خمسین ستین سبعین ثمانین وتسعین و یوز معناسنه مأته و بیك معناسنه الف قوللانیلور احدك جمعی آحاد عشره‌نك جمعی عشرات مأته‌نك جمعی مآت الفك جمعی الوف وآلاف کلور

قسم ثانی اعداد وصفیه‌در که صفت مقامنده قوللانیلان صاییلردر ترکجه اسماء اعدادن هر برینك آخرینه « نون جیم یا » علاوه‌سیله عدد وصفی اولور برنجی ایکنجی اوچنجی کبی

(فائده) اصل عربی اولان (ابتدا) ایله (اول) کلمه‌لرینك آخرینه (کی) لفظی علاوه اولنه‌رق برنجی مقامنده استعمال اولنوب ابتدائی، اولکی دینلور. فارسی اعداد وصفیه‌سی لسان عثمانیده مستعمل دکلدر. عربی اعداد وصفیه‌سی اکثریا اونه قدر استعمال اولنور اول، ثانی وثالث و رابع، خامس، سادس، سابع، ثامن تاسع وعاشر، دینلور. و بونلر لسان عثمانیده ایکی صورتله قوللانلور.

اولکیسی آخرلرینه الف علاوه‌سیله اولور نته‌کم اولا ثانیا. الی آخره دینلور.

ایکنجیسی موصوفیله برابر قوللانیلور. باب اول باب ثانی. کبی. بو صورتده اگر موصوف مؤنث اولورسه بو اعداد وصفیه‌ده‌خی مؤنث قلنور. اول لفظنك مؤنثی اولی اولوب باقیسی ها ایله مؤنث قلنور، ثانیه ثالثه. کبی

قسم ثالث اعداد کسریه‌در که برعددك جزء معینی بیان ایدر یارم اوچده بر دردده بر. کبی نهایت اعداده قدر بویله استعمال اولنور. فارسیدن یالکز یارم معناسنه اولان (نیم) قوللانیلور. عربیده نصف یعنی یارم، ثلث، یعنی اوچده بر ربع یعنی دردده بر خمس یعنی بشده بر سدس یعنی آلتیده بر سبع یعنی یدیده بر ثمن یعنی سکزده بر تسع یعنی طقوزده بر عشر یعنی اونده بر استعمال اولنور. واختصار ایچون اکثریا بو اعدا کسریه قوللانیلور. و بعضا بونلر اعداد

ترکیبه منضم اولور . بر ثلث و ایکی و اوچ ربع کبی . و بعضاً تثنیه قلنورلر . ثلثان و خمسان کبی . و بعضاً عربجه جمعلنورلر ارباع و اخماس کبی . و اشبو جمعلره بعضاً اعداد اصلیهٔ عربیه صفت اوله‌رق قوللانیلور . ارباع ثلاثه اخماس اربعه کبی .

قسم رابع اعداد توزیعیه‌در که مساوات اوزره برفرقه‌یه برمقدارك تعیيننه دلالت ایدر نته کم برطاقم کیسه‌لره هر بریکز اوچر غروش ویریکز دینلدکده اوچر لفظی کبی که اول کیسه‌لرك هر برینه سیان اوله‌رق اوچ غروش تعیيننه دلالت ایلر . و بعضاً برفرقه‌یی مساوات اوزره طاقم طاقم ایلر و بو صورتده تکرار اولنور . نته کم ایکیشر ایکیشر کلیکز دینلدکده ایکیشر لفظلری کبی . بونده قاعده اولدر که اعداد اصلیه‌نك اخری مفتوح قلندقدن صکره بر (را) و اخری (یا) اولنلرده رادن اول بر ده (شین) زیاده‌سیله اعداد توزیعیه اولور . برر ایکیشر . فارسیدن یالکز برر برره مناسنه اولان یکان یکان قوللانیلور . عربینك اعداد توزیعیه‌سی مستعمل دکلدر .

﴿ باب ثالث کنایات بیاننده‌در ﴾

کنایه اسم اوله‌رق برشخصی یاخود برشیئی اشعار ایدن کلمه‌لردر بونلرده اوچ طاقمدر (ضمیر * اسم اشارت مبهمات) در ضمیر اسمك یرینی طوتان لفظلردر

اسم اشارت كندولريله محسوس اولان برشخصه ياخود برشيئه اشارت اولنان لفظلردر . مبهمات مبهم اولديغی حالده شخصی ياخود برشيئی اشعار ايدن كلمه لردر .

فصل اول كنايت تركيه بياننده در

اصل تركيده ضميرلر بش نوعدر (ضمير شخصی . ضمير اضافی . ضمير نسبی . ضمير فعلی . وصفيدر ضمير شخصی ذات كوسترن ضميرلردر انلرده اوچدر (ضمير متكلم ضمير مخاطب . ضمير غائبدر (كه متكلمی (بن) مخاطب (سن غائبی (او) ياخود (اولدر) وجمعلرنده متكلم (بز) مخاطب (سز) غائب (انلر) اولور .

اسملرده اولان احوالار بعه ضميرده دخی جاری اولوب مجرد اولديغی وقت برشیء علاوه اولنميه رق (سز) لوو ياخود اول . بز . سز . انلر . دينلور مفعول بهده اسملرده اولديغی مثللو آخرلرينه . يا . علاوه اولنور . فقط ضمير غائبك مفردنده لفظ تغير اولنه رق . انی . دينلور . مفعول اليهده متكلم ايله مخاطبك مفردلرنده نونلر صاغر كافه تبديل اولنه رق آخرلرينه (الف) علاوه اولنوب (بكا) و (سكا) دينلور . ضمير مفرد غائبده (اكا) لفظی قوللانيلور وجمعلرنده يالكز (ها) علاوه اولنور مضاف اليهده متكلمك مفرد وجمعنده آخرينه (ميم) ومخاطبك مفرد وجمعنده (صاغر كاف) علاوه اولنور وغائبك مفردنده (انك) وجمعنده انلرك دينلور

(تنبیه) بعض اشعرده ضرورت وزن ایچون بکا سکا اکا · یرینه (باکه · ساکه · اکه) استعمال اولنور · فقط نثرده بر وجهله جائز دکلدر

(فائده) بز · سز · ذاتا جمع اولدقلری حالده تعظیم ایچون آخرلرینه تکرار اداة جمع اولان (لر) قونیلوب بزلره سزلره دینلور تسهیل ضبط ایچون ضمیرلرك احوال اربعه‌سی بوراده بر وجه ترتیب بیان اولنور

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بن	بنی	بکا	بنم
سن	سنی	سکا	سنك
او · اول	انی	اکا	انك
بز	بزی	بزه	بزك
انلر	انلری	انلره	انلرك

ضمیر غائبلر بر مرجعی اولمق یعنی اول ضمیرك اشعار ایتدیکی شخصك یاخود شیئك مقدما ذکری سبقت ایتمك لازمدر · فقط بعض کره مرجعسز استعمال اولنوب (ضمیر مبهم) دینلور نته کم « انسانیت اودر که نعمت قدرینی بیله سن » و « مصلحت اولدر که هنر ومعرفته سعی ایده سن » و (انلرك که وفاسی یوقدر

بر ایشه یرامزلر) جمله‌لرنده واقع اولان او اول انلر ضمیرلری کبی . (ضمیر اضافی) مضافلره علاوه قلنان ضمیرلردر که نسبت وتملك معنالرینی اشعار ایدرلر . بونلرده قاعده اولدر که اکر مضاف الیه مفرد متکلم اولورسه مضافه علاوه اولنه‌جق ضمیر اضافی (میم) واکر جمع متکلم اولورسه (مز) مفرد مخاطب اولورسه (صاغر کاف) جمع مخاطب اولورسه (کز) وغائب صورتنده (یا) اولور . بنم کتابم سنك کتابك انك کتابی . بزم کتابمز . سزك کتابکز . انلرك کتابی کبی (قاعده) بوخصوصده اسملر ضمیر غائب حکمنده اولدیغندن غائب صورتی ینلدکده انلره دخی شامل اولور یعنی مضاف الیه اسم اولدقده دخی مضافه علاوه اولنان ضمیر اضافی یا اولور خواجه‌نك یاخود خواجه‌لرك کتابی کبی . وکرك ضمیر غائبك وکرك اسملرك مفرد جمعلری حکمده متحد اولدقلرندن یانك علاوه اولندیغی صورتلر درت اولور . سائر احکام آتیه‌ده دخی اسملر غائب حکمنده‌در . واکر مضافك آخرنده حرف املا بولنورسه اولوقت غائب صورتنده یادن اول بر ده (سین) زیاده قلنور . انك بغچه‌سی . انلرك صفاسی . افندینك طایسی . بو کارك قپوسی . کبی واکر مضاف ترکیجه جمعلنمش اولورسه ضمیر اضافیلردن صکره کتوریلور کتابلرم . کتابلرك . کتابلری . کتابلرمز

كتابلركز كبى واشبو مضافده دخى احوال اربعه جارى اولوب مجرد حالى ذكر اولنان مثاللرده كى كوستردیکی کبیدر مفعول بهده (يا) مفعول اليهده (ها) مضاف اليهده (صاغر كاف) و بونلرك غائب صورتلرنده ادوات مذكورهدن اول برده (نون) علاوه اولنور وانجق اخرنده حرف اتصال اولان كلمهلرك غائب صورتلرنده ضمير اضافى يه علامت اولان يا حذف اولنوب كسره سيله اكتفا قلنور كتابنى كتابنه كتابنك كبى اخرينه سين زياده قلنسان صورتلرى دخى بو قبيلدندر بغچهسنى بغچهسنه بغچهسنك كبى وتركجه جمعلرك اخرنده (لر) بولنديغندن بالطبع انفصال صورتنده اولمغله انلرده مطلقا (يا) حذف اولنهمز مثلا كتابلرينى كتابلرينه كتابلرينك (يازيلوب كتابلرنى) كتابلرنه * كتابلرينك * يازيلهمز

(فائده) اخرنده هاى رسميه اولان كلمهلره علاوه اولنان ضمير اضافى منفصل يازيلور خانهم خانهك كبى تسهيل ضبط ايچون ضمير اضافيلرك مثاللرى زيرده كوسترلمشدر

❁ اتصال صورتنك مثاللرى ❁

(مجرد)	(مفعول به)	(مفعول اليه)	(مضاف اليه)
كتابم	كتابمى	كتابمه	كتابمك
كتابك	كتابكى	كتابكه	كتابكك
كتابى	كتابنى	كتابنه	كتابنك

كتابمز	كتابمزى	كتابمزه	كتابمزك
كتابكز	كتابكزى	كتابكزه	كتابكزك

انفصال صورتلرينك مثاللرى

امرم	امرمى	امرمه	امرمك
امرك	امركى	امركه	امركك
امرى	امرينى	امرينه	امرينك
امرمز	امرمزى	امرمزه	امرمزك
امركز	امركزى	امركزه	امركزك

اخرنده ها اولنلرك مثاللرى

خانه‌م	خانه‌مى	خانه‌مه	خانه‌مك
خانه‌ك	خانه‌كى	خانه‌كه	خانه‌كك
خانه‌سى	خانه‌سنى	خانه‌سنه	خانه‌سنك
خانه‌كز	خانه‌كزى	خانه‌كزه	خانه‌كزك

اخرنده الف اولنلرك مثاللرى

(مجرد)	(مفعول به)	(مفعول اليه)	(مضاف اليه)
صفام	صفامى	صفامه	صفامك
صفاك	صفاكى	صفاكه	صفاكك
صفاسى	صفاسنى	صفاسنه	صفاسنك
صفامز	صفامزى	صفامزه	صفامزك
صفاكز	صفاكزى	صفاكزه	صفاكزك

آخرنده یا اولنلرك مثاللری

كديم	كديمی	كديمه	كديمك
كديك	كديكی	كديكه	كديكك
كديسی	كديسنی	كديسنه	كديسنك
كديمز	كديمزی	كديمزه	كديمزك
كديكز	كديكزی	كديكزه	كديكزك

آخرنده واو اولنلرك مثاللری

قپوم	قپومی	قپومه	قپومك
قپوك	قپوكی	قپوكه	قپوكك
قپوسی	قپوسنی	قپوسنه	قپوسنك
قپومز	قپومزی	قپومزه	قپومزك
قپوكز	قپوكزی	قپوكزه	قپوكزك

(فائده) افندی لفظی آخرنده (یا) بولنان لفظلردن ایسه ده کثرت استعمالنه مبنی اکثر یا متکلملرده آخرنده کی یا حذف اولنوب افندمز یازیلور

تنبیه) جمعلرك آخرنده (لر) اولمغله انلر بر وجه مشروح علی العموم انفصالی صورتنده اولدقلرندن انلرك مثاللری تحریره حاجت یوقدر

(قاعده) بعضا مفعول به اداتی اولان (یا) حذف اولنور نته کیم (فلك بنم حالمیان و افکارم پریشان ایتدی) دینلور که حالمی و افکارمی دیمك اولور و (مولی اقبالك و عمرك مزید ایده ون

وایام ذوقك قدرینی بیله‌لم دینلور كه ذوقنی وقدرینی دیمكدر
دینلور كه اقبالكی وعمركی دیمك اولور ٭ عالمك ذوقك سوره‌لم
(قاعده) اكثریا مضاف الیه اولان ضمیر متكلم ایله ضمیر
مخاطب حذف اولنوب فقط ضمیر اضافیلر ایله اكتفا اولنور
نته كیم بنم كتابم ٠ سنك كتابك مقامنده كتابم كتابك دینلور ٠
و بعضا ضمیر شخصیلر ابقا اولنه‌رق ضمیر اضافیلر حذف
اولنور بنم و ٠ بزم اوی ٠ سزك اوه ٠ دینلور
(تنبیه) بنم اومك طامی دینلدكده (بنم) ضمیر شخصیسی
مضاف الیه اولوب (او) اكا مضاف و (مك) ضمیر اضافی
اولور ٠ انجق او بنم ٠ ضمیرینه نسبتله مضاف اولدیغی كبی
(طامه) نسبتله دخی مضاف الیه اولوب (طام) اكا مضاف
و بو ایكنجی اضافتك ضمیر اضافیسی یا اولمغله (طامی)
مجرد اولور ٠ و بعضا بو صورتله تتابع اضافات واقع اولور
نته كیم بنم اومك طامنك كناری دینلوب بو تقدیرجه
(طام) دخی هم مضاف وهمده مضاف الیه اولمغله
مجرد (كناری) اولور ٠

(فائده) السنهٔ سائره‌ده اولدیغی كبی لسان عثمانیده دخی
تعظیم ایچون مفرد مقامنده جمع قوللانیلور ٠ مثلا سن
یرنده سز واو یرنده انلر دینلور وسایه كده دینیله‌جك یرده
سایه كزده دینلور ٠ واگرچه غائب صورتنك مفرد وجمعنده
ضمیر اضافی یا ایسه تعظیم مقامنده (لر) ایله قوللانیلوب

مثلا سایه‌سنده دینیله‌جك یرده سایه‌لرنده وامرلرینه منقادم دینیله‌جك یرده امرلرینه دینلور . وكذا تعظیم ایچون مخاطب مقامنده غائب صورتی قوللانیلور . نته‌كم سنك سایه‌كده دینیله‌جك یرده افندمك سایه‌سنده دینلور . ودها زیاده تعظیم قصد اولندقده ضمیر اضافی اولان (مك) دخی جمع قلنوب افندمزك سایه‌سنده دینلور . وبرقاتدها تعظیم قصد اولندقده ضمیر اضافیٔ غائب دخی (لر) ایله استعمال اولنوب افندمزك سایه‌لرنده دینلور .

(تنبیه) اسم عربی عربجه جمعلندكدنصكره اكا تكرار تركجه ادات جمع اولان (لر) علاوه‌سی جائز دكل ایسه‌ده غائب صورتنده مضاف عربجه جمعلنمش اولدیغی وقت اكا علاوه اولنه‌جق ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیله‌بیلور واحوال اربعه‌سی لری . لرینه . لرینك اولور نته‌كم شو باغلرك اطرافی دینلدیكی كبی شو باغلرك اطرافلری دخی دینیله‌بیلور چونكه شو باغلرك اطرافی عباره‌سی شو باغلرك طرفلری معناسنه اولغله مجموعك درت طرفی دیمك اولوب شو باغلرك اطرافلری دینلدكده هر باغك آیری آیری درت طرفلری دیمك اولور (ضمیر نسبی) خبرلره علاوه اولنان ضمیرلردر كه خبری مبتدایه ربط ایدرلر ایكسنی برجمله ایدرلر بونلرده متكلمك مفردنده (میم) جمعنده «زا» ومخاطبك مفردنده «سین» وجمعنده سكز» یاخود «سز» دیرلر اما غائب صورتلرینك ضمیر نسبیسی

اولیوب ضمیر نسبی یرینه انلرك مفردلرنده یالکز ادات خبر اولان (در) کتوریلور و جمعلرنده بر ده «لر» علاوه اولنور بن کاتبم ٠ سن کاتبسن ٠ بز کاتبز ٠ سز کاتبسز یاخود کاتبسکز او کاتبدر ٠ انلر کاتبدرلر ٠ و افندی عاقلدر افندیلر عاقلدرلر ٠ کبی و بعضا «سین» لفظنك یاسی حذف اولنور کاتبسن کبی ٠ و اکر کلمه ده «ها» یاخود حرف مد بولنورسه متکلملرده ضمیر نسبیدن اول بر ده «یا» زیاده قلنور ٠ بنده یم بنده یز ٠ کدایم کدایز راضی یم ٠ راضی یز عنایت جویم ٠ عنایت جو یز ٠ کبی و فعللرك اکثرینه دخی بونلر علاوه اولنوب فاعللرینی بیان ایدرلر نته کم فعل بابنده کله جکدر ٠ «ضمیر فعلی» بعض فعللره مخصوص اولوب بونلر دخی فعللرك فاعللرینی بیان ایدرلر بونلرك دخی غائبی اولیوب جمع غائب صورتنده فقط (لر) کتوریلور و متکلمك مفردنده (میم) و جمعنده (کاف) یاخود (قاف) و مخاطبك مفردنده (صاغر کاف) و جمعنده (کز) کتوریلور ٠ ایتدم ٠ ایتدك ٠ ایتدی ٠ ایتدیکز ٠ ایتدیلر ٠ و یازدم ٠ یازدك ٠ یازدی ٠ یازدق ٠ یازدیکز ٠ یازدیلر ٠ کبی (ضمیر وصفی) صفت معناسنی شامل اولان ضمیردر ٠ بوده (کی) لفظیدر که مضاف الیه اولان ضمیر شخصیلرك یاخود اسملرك آخرینه علاوه اولنوب بنمکی سنککی ٠ انککی بزمکی ٠ سزنکی ٠ انلرككی ٠ افندینككی افندیلرككی

دینلور . آخرینه (لر) علاوه‌سیله جمع دخی اولور . بنمکیلر سنکنکیلر . کبی . واشبو مثاللر مجرد حالی اولوب مفعول به‌ده (نی) مفعول الیه‌ده (نه) مضاف الیه‌نده (نك) علاوه اولنور بنمکیلرینی بنمکیلرینه بنمکیلرینك کبی . تسهیل ایچون تصریفاتی اشبو جسولده بیان اولنور .

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بنمکی	بنمکینی	بنمکینه	بنمکینك
سنکنکی	سنکنکینی	سنکنکینه	سنکنکینك
انکنکی	انکنکینی	انکنکینه	انکنکینك
بزمکی	بزمکینی	بزمکینه	بزمکینك
سزنکی	سزنکینی	سزنکینه	سزنکینك
انلرنکی	انلرنکینی	انلرنکینه	انلرنکینك
افندینککی	افندینککینی	افندینککینه	افندینککینك
افندیلرککی	افندیلرککینی	افندیلرککینه	افندیلرککینك

ضمیر شخصیلرك یاخود اسملرك اخرینه (ده) کلد کده ضمیر وصفی دخی علاوه اولنه‌بیلور . بنده‌کی . سنده‌کی . اوده‌کی . بغچه‌ده‌کی . کبی .

اصل ترکیده (اسم اشارت بو) و (شو) لفظلری اولوب جمعلرنده (بونلر) و (شونلر) دینلور بونلرده دخی احوال اربعه جاری اولوب مجرد حالنده ذکر اولندیغی کبی قوللانیلور مفعول به‌ده مفردلرینه (نی) جملرینه یالکز (یا) مفعول

الیهده مفردلرینه (كا) جمعلرینه (ها) و مضاف الیهده مفردلرینه (نك) جمعلرینه یالكز (صاغر كاف) علاوه اولنور تسهیل ایچون بروجه ترتیب زیرده تصریف اولنور

(مجرد • مفعول به • مفعول الیه • مضاف الیه)

بو	بونی	بوكا	بونك
شو	شونی	شوكا	شونك
بونلر	بونلری	بونلره	بونلرك
شونلر	شونلری	شونلره	شونلرك

اسم اشارتلر مضاف الیه اولدقده یاخود اخرلرینه (ده) كلدكده انلره ضمیر وصفی دخی علاوه اولنه بیلور بونككی • شونككی • بونده‌كی شونده‌كی بونلركی شونلركی • بونلرده‌كی • شونلرده‌كی • دینلور • و بونلرده احوال اربعه اعتباریله تصریف اولنور • وتصریفاتی ضمیر وصفی جدولنه مراجعتله معلوم اولور • و بعضا (او) لفظی اسم اشارت اوله‌رق قوللانیلور • لكن انكله بعیده اشارت اولور • نتكم (قارشوده‌كی طاغده او بیوك اغاجه باق) دینلدكده (او) لفظی اسم اشارت اولور • (بوكا) نسبتله (بو) و (شو) قریب ایچون قوللانیلوب انجق قرب وبعد جهتیله انلرك بیننده دخی تفاوت اوله‌رق (بو) قریبده و (شو) اكا نسبتله بعیدده استعمال اولدیغندن (بو) قریب و (شو) متوسط و (او) بعید ایچون

اولمش اولور . دائما اسم اشارتلرك برمشار الیهی اولور انجق بعض کره ضمیر مبهم مقامنده مشار الیهسز قوللانیلور . نتکیم خصوص مذکورده «عادت بودرکه سکا سویلمشیدم» «وشونی که سویلرم دکله» جمله‌لرنده اولان (بو) و (شو) لفظلری کبی اصل ترکیده (مبهمات) بونلردر . (اسم تجرید) یعنی (کندو) و (کندی) لفظلریدر که بشقه‌سی قارشمیه‌رق برشخصی اشعار ایچون قوللانیلور و بونلرك متکلم ومخاطب وغائبی وهر برینك مفرد وجمعی اولوب مفرد متکلمده آخرلرنده اولان (واو) و (یا) حذف اولنه‌رق (کندم) ومفرد مخاطبده ضمیر مفرد مخاطب علاوه سیله (کندوك) و (کندك) ومفرد غائبده حال اصلیلری اوزره (کندو وکندی) ویاخود (سی) علاوه‌سیله (کندوسی) و (کندیسی) وجمع متکلمده (کندومز) و (کندیمز) وجمع مخاطبده (کندوکز) و (کندیکز) وجمع غائبده (کندولری) و (کندیلری) دینلور و بونلرده دخی احوال اربعه جاری اولوب قاعده معلومه‌سی اوزره تصریف اولنور وبعضا تأکید ایچون اسم تجرید تکرار اولنور

کندو کندونه یا کندی کندینه
کندو کندوکه یا کندی کندیکه
کندو کندویه یا کندی کندییه

یاخود

كندو	كندوسنه	يا	كندى	كنديسنه
كندو	كندومزه	يا	كندى	كنديمزه
كندو	كندوكزه	يا	كندى	كنديكزه
كندو	كندولرينه	يا	كندى	كنديلرينه ديناور

و(كيم) لفظى استفهام يعنى بر شخصى سؤال ياخود ابهام يعنى بر شخصى تعيين ايتميه‌رك عموما بيان مقاملرنده قوللانيلور مثلا استفهام مقامنده كيم ايتدى بونى ايدن كيمدر وابهام مقامنده كيم اولورسه اولسون دينلور ۔ واخرنده (لر) علاوه‌سيله جمع اولوب (كيملر) دينلور و بونده دخى احوال اربعه جارى اولوب مجرد حالى ذكر اولنان مثاللرده اولديغى كبيدر مفعول بهنده (كيمى كيملرى) مفعول اليهنده (كيمك كيملر) مضاف اليهنده (كيمك كيملرك) دينلور ۔ واستفهام انكارى مقامنده قوللانيلديغى وقت آخرينه ضمير اضافى علاوه اولنوب بنم كيم ۔ سنك كيمك انك كيمى ۔ كيمز ۔ سزك كيكز انلرك كيمى دينلور نته كيم (بنم سندن بشقه كيمسه‌م يوقدر) و (سزدن بشقه كيمسه‌مز يوقدر) معامله‌لرنده بنم سندن بشقه كيم واردر» و«بزم سزدن بشقه كيمز واردر» دينلور ۔ و بعضا مضاف اولديغى حالده (بعض) معناسنه كلور لكن اولوقت مكرر اوله‌رق قوللانيلور ۔ ومضاف اليهك جمع اولاسى لازم اولور نته كيم بزم كيمز شويله ايتدى و كيمز بويله ايلدى

دینلور که بعضمز دیمکدر . وانلرك کیمسی کلدی و کیمسی
کتدی دینلور که بعضیسی دیمکدر وآخرینه ضمیرانسی
کتوریله‌رك بن کیم . سن کیمسك . او کیمدر . بز کیمز
سز کیمسکز . انلر کیملردر دینلور . و بو (کیم) لفظی
ذوی العقوله مخصوص اولوب ذوی العقولك غیریسنده
کرك استفهام وکرك ابهام ایچون (نه) لفظی قوللانیلور
استفهام مقامنده نه اولدی ابهام مقامنده نه اولورسه
اولسون کبی بونك آخرینه (لر) علاوه‌سیله جمع
اولوب فقط اخرنده اولان های رسمیه حذف اولنه‌رق
(نلر) دینلور وکرك مفردنده وکرك جمعنده احوال اربعه
جاری اولوب مجرد حالنده (نه . نلر) مفعول بهده
(نه‌یی . نلری) مفعول الیهده (نه‌یه . نلره) مضاف الیهده
(نه‌نك . نلرك) اولور و بعضا مفعول الیهك مفردنده دخی
(ها) حذف اولنوب نیه دینلور و بو صورتده بعض کرده
(نیچون) معناسنه قوللانیلور و بو نیچون لفظنك اصلی دخی
نه‌ایچون اولوب ها ایله الف حذف اولنمشدر . وآخرینه
ضمیر اضافی علاوه اولنوب اوحالده بعضا متکلم ایله
غائبلرده های رسمیه حذف اولنه‌رق متصل یازیلور تسهیل
ایچون زیرده مثاللری بیان اولنور

(مجرد . مفعول به . مفعول الیه . مضاف الیه)
نه‌م . نم . نمی نه‌می نه‌مه نمه . نمك نه‌مك

نه‌ك نه‌کی نه‌که نه‌نك مفرد مخاطب
نه‌سی نسی . نه‌سنی نسنی . نه‌سنه نسنه . نه‌سنك نسنك . غائب صورده
نه‌مز نمز . نه‌مزی نمزی . نه‌مزه نمزه . نه‌مزك نمزك . جمع متکلم
نه‌کز نه‌کزی نه‌کزه نه‌کزك مفرد مخاطب

جمعی اولان (نلر) لفظی آخرنده حرف انفصال اولان کلمه‌لر قبیلندن اولمغله تصریفی یوقاروده بیان اولنان قاعده‌لردن اکلاشیلور . اشبو (نه) لفظنه ادات خبر علاوه اولندقده دخی های رسمیه‌سی حذف اولنوب (ندر) یازیلور . و بعض اسملره منضم اولدقده دخی اکثر یا ها حذف اولنوب متصل یازیلور . نصورتله . نوجهله کبی وبعضا دخی منفصل یازیلور نه صورتله . نه کیفیتله کبی . و(اصل) کلمه‌سنك الفی حذف اولنه‌رق وبو صورتله (نه) لفظنه متصل قلنه‌رق (نصل) دینلوب برشیئك کیفیتنی استفهام یاخود ابهام ایچون قوللانیلور . نته کیم استفهام مقامنده نصل ایشدر وابهام مقامنده نصل اولمش بیلمم دینلور . واخرینه ضمیر نسبی علاوه اولنه‌رق نصلم . نصلسین . نصلدر نصلمز نصلسکز نصلدرلر دینلور .

و(نجه) لفظی دخی نصل معناسنه اولوب بوکا دخی ضمیر نسبی علاوه اولنه‌رق نجه‌یم . نجه‌سین . نجه‌در . نجه‌یز . نجه‌سکز نجه‌درلر دینلور وبعضا توقیت ایچون استعمال اولنوب نجه‌یه‌دك دینلور که وقته‌دك دیمکدر

وكذا (قدر) كلمه سنه متصل اوله رق (نقدر) دینلوب برشیئك مقداری‌نی استفهام یاخود ابهام مقامنده استعمال اولنور · و(قنغی) لفظی كرك ذوی العقولده وكرك ذوی العقولك غیریسنده استفهام یاخود ابهام ایچون دائما مفرد اوله رق قوللانیلور · نته‌كم قنغی ادم وقنغی ادملر دینلور · و بوكا دخی ضمیر اضافی علاوه اولنور · لكن جمع صورتلرینه مخصوص اولوب بزم قنغیمز سزك قنغیكز انلرك قنغیسی دینلور · و بو صورتده جمعلنوب قنغیلرمز قنغیلركز قنغیلری دینیله بیلور · واحوال اربعه‌ده قاعدهٔ معلومه‌سی اوزره تصریف اولنور

و(قاچ) لفظی عددی استفهام یاخود ابهام ایچون كذلك دائما مفرد اوله رق قوللانیلور · قاچ كشی كلدی وقاچ اولورسه اولسون كبی · واحدینه ضمیر اضافی علاوه اوله رق قاعدهٔ معلومه‌سی اوزره تصریف اولنور انجق بودخی جمع صورتلرینه مخصوصدر و(اوقدر) و(بوقدر) و(شوقدر) لفظلری مقدار ایچون قوللانیلوب مثلا اوقدر معلومات یوق و بوقدر عاقل ایكن و شوقدر هنری وار ایسه‌ده دینلور · و(خیلی) لفظی كثرت مقامنده مستعمل اولوب خیلی معلوماتلیدر دینلور

فارسیه

﴿ فصل ثانی كنایات بیاننده‌در ﴾

فارسی ضمیر لسان عثمانیه‌ده اصلا قوللانیلمز اسم اشارتلری

قریبده (این) بعیدده (آن) اولوب بونلر بعضا عبارهٔ فارسیه اراسنده کلور . (بعد از ین بعد ازان) کبی که بوندن صکره واندن صکره دیمك اولور . مبهمات فارسیه دن کندی معناسنه (خود) قوللانیلوب رأی خود یله دینلور که کندی رأییله دیمکدر . و بعضا تأکید مقامنده تکرار انوب (خودبخود) دینلور . و (چه) لفظی نه معناسنه اولوب بعضا عبارهٔ فارسیه اراسنده قوللانیلور (هرچه باد آباد) کبی که هرنه اولورسه اولسون دیمکدر

و (چه کونه) نصل معناسنه اولوب بعضا متصل اولهرق (چکونه) دخی یازیلور .

و (چند) لفظی قاچ معناسنه ایسه ده لسان عثمانیده استفهام مقامنده قوللانلمیوب یالکز ابهام مقامنده کلور (چند دفعه) کبی . و بعضا (هرچند) دینور که هرنقدر دیمکدر

و (چندان) اوقدر معناسنده استعمال اولنور

ضمیر

❊ فصل ثالث کنایات بیاننده در ❊

عربی ضمیرلردن فقط ضمیر شخصینك غائبلری بعضا ترکیب عربی اثناسنده قوللانیلور . انلرده مفرد مذکره (ه) مفرد مؤنثده (ها) تثنیه لرنده (هما) جمع مذکرده (هم) جمع مؤنثده (هن) لفظلری اولوب اکثر یا اشارت و یا ایما اولنمش معناسنه اولان (مشار) و (مومی)

كلمه‌لرينك آخرنده (الى) لفظنه منضم اوله‌رق كلوب
چونكه عربيده صفت ايله موصوف بينلرنده مطابقت
لازم اولديغى كبى ضميرده دخى مرجعنه مطابقت
شرطدر بوجهتله ذكر اولنان ضميرلرك مرجعى
يعنى يوقاروده كچن برشخص مذكر ايسه (مشار اليه)
ومؤنث ايسه (مشار اليها) وايكى شخص مذكر ياخود
مؤنث ايسه (مشار اليهما) وايكيدن زياده مذكر
شخصلر ايسه (مشار اليهم) وايكيدن زياده مؤنث
شخصلر ايسه (مشار اليهن) دينلور لكن لسان عثمانيده
(هن) لفظى مستعمل اولمديغندن وجمعلر مؤنث حكمنده
طوتلديغندن انك يرينه (ها) قوللانيلوب مثلا سلاطين
مشار اليها دينلور موصى اليه رحمة الله عليه . رحمه الله
قدس الله سره قدس بعينه . مسطوره تمامه عباره‌لرى
دخى بوكا قياس اولنه واشبو (ها) لرك حركه‌سى ماقبلنه
تابع اولوب ماقبلى مكسور ياخود ياحرفى اولورسه
كسر ايله اوقنور تمامه ومشار اليهم كبى سائر يرلرده ضم ايله
اوقنور سره كبى اماها لفظنك آخرنده الف اولديغندن
دائما فتح ايله اوقنور

(استطراد) برقاچ افنديلرك اسملرى بيان اولندقدنصكره
(ذوات مشار اليهم) دينلديكى كبى (افندئ مشار اليهم)
دخى دينلور واكرچه (افندى) لفظى مفرد ايسه‌ده

بو یله یرلرده جمع مقامنده دخی قوللانیلور. وتثنیه مقامنده کلەرك (افندئ مشار الیهما) دخی دینلور (میر) و (پاشا) لفظلری دخی بو قبیلدن اولوب مثلا میر مشار الیه ومیر مشار الیهما ومیر مشار الیهم و پاشای مشار الیه و پاشای مشار الیهما و پاشای مشار الیهم دینلور) عربی اسم اشارتلرندن (ذا) لفظی عثمانلو لساننده مستعمل ایسه ده یالکز قوللانیلوب بوندنصکره معناسنه (بعدذا) و بونك کبی معناسنه (کذا) وشونك کبی معناسنه (هکذا) وانك کبی معناسنه (کذلك) لفظلری قوللانیلور مبهمات عربیه دن اسم تجرید اولان (ذات) و (نفس) کلمەلری قوللانیلوب فلان بونی بالذات یاخود بالنفس یاپدی دینلور که کندی یاپدی دیمکدر

﴿ باب رابع فعل بیاننده در ﴾

فعل اوچ قسمدر. اولکیسی (اصل فعللر) که ذاته یعنی بر موصوفه منسوب و بر زمانه مقارن اولدیغی حالده بر ایشه ویاخود بر حال و کیفیته دلالت ایدوب اسم قبیلندندر واحکامی دخی اسمك احکامی کبیدر. انجق فعللرك محل اشتقاقی اولدیغندن اصل فعل عد اولنور. ومصدر دخی تسمیه اولنور

ایکنجی (ذات فعللر) که ذاته منسوب وزمانه مقارن اولەرق بر ایشه ویاخود بر حال و کیفیته دلالت ایدر.

اوچنجیسی (فرع فعلدر) که ذاته منسوب اولوب زمانه مقارن اولدیغی حالده بر ایشه ویاخود بر حال و کیفیته دلالت ایدر

﴿فصل اول افعال ترکیه بیاننده اولوب اوچ بحثی شاملدر﴾

﴿بحث اول مصدر بیاننده در﴾

اصل ترکیده مصدر ایکی قسم اولوب برینك آخری (مك) ودیکرینك (مق) ایله کلور. کسمك قرمق. کبی بونده قاعده بودرکه حرکهٔ خفیفه ایله قوللانیلان مصدرلرك آخرلری (مك) اولور. اسمك. ایتمك. اوپمك اوشومك. کبی بوکا (مصدر خفیف) دینور. وحرکهٔ ثقیله ایله قوللانیلان مصدرك آخرلری مق اولور. اتمق ایصمق. اوقومق. اوصانمق. کبی بوکا (مصدر ثقیل) دینلور. واشبو (مك) ایله (مق) ادات مصدر اولوب انلر طی اولندقده باقیسی مثلا کس وقر لفظلری کلمه نك مادهٔ اصلیه سی اولوب صور عدیده ایله تصریف اولنه رق ذوات افعال آتیه حاصل اولور. واول صورتلره (صیغه) تسمیه اولنور. وبو (مك) ایله (مق) ك ماقبلی که مادهٔ اصلیه نك آخری اکثریا ساکندر. ذکر اولنان کسمك قیرمق کبی. وبعضا دخی متحرك اولوب اکر مفتوح ایسه بعضا فتحه یی بیان ایچون (الف) یازیلور. ارامق کبی اکر مکسور ایسه دائما کسره یی بیان ایچون (یا) یازیلور

اريمك كبى · واكر مضموم ايسه دائما ضمه يى بيان ايچون (واو) يازيلور · اوقومق كبى · ومصدرك اشبو ايكى قسمنه (مصدر اصلى) تسميه اولنور · وبعضا خفيفه (لك) وثقيله (لق) علاوه اولنوب (مصدر تأكيدى) دينلور · كسمكلك قيرمقلق كبى · وبعضا تخفيف ايچون ادات مصدرلر هاى رسميه يه تبديل اولنوب (مصدر تخفيفى) دينلور · كسمه قيرمه كبى · اشبو التى قسمدن هيچ بريسى جمعلنمز بونلرده دخى احوال اربعه جارى اولوب مجرد حالى ذكر اولنان مثاللرده اولديغى كبيدر · مفعول بهده اسملر كبى آخرينه (يا) مفعول اليهده (ها) علاوه اولنور ومصدر ثقيله لرك قافى اسم بابنده بيان اولنان قاعده اوزره (غينه) تبديل اولنور · مضاف اليهده مصدر اصليلر مستعمل اولميوب فقط مصدر تأكيدى وتخفيفيلرك آخرلرينه صاغر كاف كلور · ومصدر تأكيدى ثقيلك آخرنده اولان قاف قاعدهٔ سابقه اوزره (غينه) تبديل اولنور · مثاللرى بو جدولده بر وجه ترتيب بيان اولنور

(مجرد	مفعول به	مفعول اليه	مضاف اليه)
كسمك	كسمكى	كسمكه	
كسمكلك	كسمكلكى	كسمكلكه	كسمكلك
كسمه	كسمه يى	كسمه يه	كسمه نك
قيرمق	قيرمغى	قيرمغه	

قیرمقلق	قیرمقلغی	قیرمقلغه	قیرمقلغك
قیرمه	قیرمه‌یی	قیرمه‌یه	قیرمه‌نك

مصدر اصلیلر مضاف الیه اولدقلری کبی مضاف دخی اوله‌مدقلریدن انلره ضمیر اضافی علاوه اولنمیوب یالکز تأکید ایله تخفیفیه علاوه اولنور . واو حالده مصدر تخفیفنك مفرد مخاطبنده (ها) الفه تبدیل اولنور . وسائرلرنده حذف اولنور . انجق غائب صورتنك جمعلرنده ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلور . چونکه اسملر (لر) ایله جمعلندیکندن اکر ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلوب مثلا انلرك کتابلری دینلمش اولسه (لر) ایله کتابی جمعلنمشدر یوقسه ضمیر اضافیی جمعلنمشدر یعنی هر برینك بر کتابیی دیمکدر یوقسه جمله‌سنك بر کتابیی دیمکدر معلوم اولمیه‌جغندن بو اشتباه لازم کلمامك ایچون مضاف الیه کرك ضمیر غائب وکرك اسم و کرك مفرد و کرك جمع اولسون بو درت صورتده دخی ضمیر اضافی یالکز (یا) اولور . لکن مصدرلرك جمعی اولمامغله انلرده بویله اشتباه بولنمدیغندن کرك ضمیر غائبك وکرك اسمك جمعلرنده ضمیر اضافی (لر) ایله قوللانیلور . انلرك کلمکلری یاخود کلمه‌لری افندیلرمزك عنایت بیورمقلقلری یاخود بیورملری . مثاللری بو راده بر وجه ترتیب بیان اولنور .

خفیف تأکیدی	خفیف تخفیفی	ثقیل تأکیدی	ثقیل تخفیفی

کسمکلکم	کسمم	قیرمقلغم	قیرمم
کسمکلکك	کسمك	قیرمقلغك	قیرمك
کسمکلکی	کسمسی	قیرمقلغی	قیرمسی
کسمکلکمز	کسممز	قیرمقلغمز	قیرممز
کسمکلککز	کسمکز	قیرمقلغکز	قیرمکز
کسمکلکلری	کسملری	قیرمقلقلری	قیرملری

و بعضا مفرد مخاطبلری دخی الفسز یازیلور قیرمك کبی اشبو جدولده ذکر اولنان مثاللر مجرد حالی اولوب احوال ثلثه‌سی دخی قاعده‌ عمومیه‌سی اوزره تصریف اولنور . نسبت جهتیله مصدر ایکی قسمدر که (لازم) و (متعدی) در چونکه معنای مصدرینك بهر حال بر فاعلی واردر . اکر مصدرك معناسی فاعلك حالی اولوب غیریه طوقنمز ایسه (لازم) دینلور . یاتمق . اویومق . کبی و اکر مصدرك معناسی فاعلك بر ایشی اولوب غیریه دخی طوقنور ایسه (متعدی) دینلور . کسمك یازمق کبی که بونلری کسن و یازن آدمك ایشی اولوب کسیلان و یازیلان شیئه تعلق ایتمکله متعدیدرلر . بو جهتله لازملر مفعول به آلمیوب فقط بعضا مفعول الیه آلورلر . مکتبه کیتمك کبی . اما متعدیلر یالکز مفعول به اولوب (متعدی ناقص) دینور . کتابی یازمق کبی . و یاخود هم مفعول به وهم مفعول الیه اولوب (متعدی کامل) دینلور . کتابی

خواجه‌یه ویرمك واوی افندی‌یه صاتمق · کبی

متعدی ایکی قسمدر بری (سماعی) ودیکری (قیاسی) در سماعی ذاتنده متعدی بولنان کلمه‌لر اولوب آنفا بیان اولندیغی وجهله بعضیسی متعدی ناقص وبعضیسی متعدی کاملدر (قیاسی) فی الاصل لازم اولوب ادات مصدردن اول ادات تعدیه علاوه‌سیله متعدی قلنان مصدرلردر ادات تعدیه (در) لفظیله (تا) حرفی اولوب بونده قاعده اودر که اکر ادات مصدرك ماقبلی (را) دن بشقه برحرف ساکن اولورسه (در) کتوریلور · کزمك کزدرمك · کبی واکر (را) اولوب ماده‌ٔ اصلیه دخی تلفظده ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه (در) علاوه اولنور · طورمق طوردرمق · کبی واکر ایکی حرفدن زیاده ایسه (تا) علاوه اولنور · صرارمق صرارتمق کبی واکر متحرك اولورسه (تا) کتوریلور (اسلمك اسلتمك · قینامق قیناتمق · اریمك اریتمك · اویومق اویوتمق کبی لازملر بوصورتله متعدی قلندقلری وقت متعدی ناقص اولوب بونلری متعدی کامل ایلمك ایچون تکرار ادات تعدیه علاوه اولنور · شویله که ابتدا (در) ایله متعدی قلنمش اولان مصدره (تا) و (تا) ایله متعدی قلنمش اولان مصدره (در) علاوه اولنور (کزدرمك کزدرتمك طوردرمق طوردرتمق واسلتمك · اسلتدرمك

قیناتمق · قیناندرمق ارتمك · ارتدرمك · اویوتمق ·
اویوتدرمق · صرارتمق · صرارتدرمق) كبی وبعضا
(تا) دنصكره (در) و (در) دنصكره (تا) علاوه‌سیله
بردرجه‌دها متعدی قلنوب فاعلك فعل ذاتیسی بر واسطه
ایله اجرا اولندیغنی ایما ایلر (كزدرتدرمك · طوردتدرمق
اینتدرتمك قیناتدرتمق ارتدرتمك اویوتدرتمق
صرارتدرمق كبی

« متعدی سماعی » لره دخی ادات تعدیه علاوه اولنوب اكر
ذاتنده متعدی · ناقص متعدی كامل اولور { كسمك
كسدرمك · چیكنمك چیكنتمك } كبی بونلره بتكرار ادات
تعدیه قونلدقده واسطه اشعار ایدر { كسدرتمك چیكنتمك
چیكنتدرمك } كبی

اوچنجی درجه متعدی قلندقلری وقت واسطه‌نك
تعددینی اشعار ایدر كسدرتدمك وچكنتدرمك } كبی
اكر ذاتنده متعدی كامل ایسه ابتدا ادات تعدیه علاوه
اولندقده واسطه‌یی اشعار ایدر { ویرمك ویردرمك بوللامق
· بوللاتمق } كبی بونلره تكرار ادات تعدیه قونلدقده
واسطه‌نك تعددینی اشعار ایدر (ویرمك · ویردرتمك
بوللامق · بوللاندرتمق } كبی و بردرجه دها تعدی قلندقده
واسطه‌نك برقات دها تعددینی اشعار ایدر } ویردرتدرمك
یوندرتدتمق] كبی شاذ اوله‌رق اقمق اقتمق باتمق باترمق

بیتمك بتورمك چیقماق چیقارمق دیمك دیدرمك
قالقمق قالدرمق كیتمك وكیدرمك و یاتمق ویاترمق دینلور
(لازم) دخی سماعی وقیاسی در . سماعی ذاتنده لازم
بولنان كلمه‌لردر * یاتمق * قالقمق * كبی قیاسی (نون)
علاوه‌سیله اولوب بوكا مطاوعت دینلور * كزمك * كزنمك
چكمك * چكنمك * كبی و بعضا (لام) علاوه‌سیله اولور
كوجنمك معناسنه قیرلق كبی

(متعدی) معلوم ومجهول اولور (معلوم) فاعله نسبت
اولنان فعللردر * كسمك وقیرمق * كبی كه كسن وقیران آدمه
نسبت اولنورلر (مجهول) مفعوله نسبت اولنان فعللردر
كسلمك وقیرلمق * كبی كه كسیلان وقیریلان شیلره نسبت
اولنورلر .

« تنبیه » حقیقت حالده مجهول دیمك اصل فعلك فاعلی
ترك اولنه‌رق ومفعولی انك یرینه كتوریله‌رك اصل فعل
او مفعوله اسناد اولنمقدن عبارت اولدیغندن مجهول قلنه‌جق
فعللرك مفعولی اولمق ایجاب ایتمكله مجهول لازملردن
كلیوب متعدیلره مخصوصدر . فقط مفعول الیه اولان لازملر
مجهول قلینه بیلور * مكتبه كیدلك * كبی مجهوللر دخی
مجهول قلنه بیلور * مكتبه كیدلك * كبی مجهوللر دخی
مطاوعت صورتی كبی بعضا (نون) وبعضا (لام)
علاوه‌سیله اولوب قاعده‌سی اودركه ماده‌ٔ اصلیه‌نك
آخری متحرك یاخود لام اولمز ایسه (لام) علاوه‌سیله

مجهول اولور ☼ کسمك . کسلمك قیرمق قیرلمق کسمكلك
قیرلقلق قیرمقلق کسمه کسلمه قیرمه قیرلمه ☼ کی
و اکر مادهٔ اصلیه نك آخری متحرك و یاخود لام اولورسه
اولوقت (نون) علاوه قلنور چیكنمك . چیكنمك . ارامق
ارانمق اجیمق اجینمق . اوقومق اوقونمق بیلمك بیلنمك * کی
و اکثریا مطاوعت ایله مجهول صورتلری بربرینه مشابه
اولوب قرینه ایله فرق اولنور شویله که اکر فاعله اسناد
اولنورسه مطاوعت و اکر مفعوله اسناد اولنورسه مجهول
اولور شاذ اوله رق ایلمك لفظنك مجهولنده اولمق مصدرینه
(نون) علاوه سیله اولنمق دینور ☼ و دیمك و استمك وقومق
لفظلرینك مجهوللرنده قاعده اوزره دیلمك . واستلمك
وقولمق . دینلدیکی کبی برده (لام) زیاده سیله ☼ دینلمك
واستنلمك وقونلمق دخی دینلور

(قاعده) ادات تعدیه اولان (تا) لر ادواتدن برشیئه
متصل اولوب حرکه لندکلرنده (داله) قلب اولنمق قاعدهٔ
مطرده اولدیغندن مجهوللرده دخی (داله) قلب
اولنورلر ☼ چیكندلمك . ارادلمق اریدلمك اوقودلمق
قباردلمق کبی بوندن بشقه ایتمك ایشتمك . اوقوتمق . کیتمك
مصدرینك تالری دخی بو یله یرلرده داله قلب اولنوب ایدلمك
ایشیدلمك اودلمق کیدلمك دینلور

(تنبیه) ذکر اولنان (ایتمك) ایلمك معناسنه در یوخسه

برینه ال ایله طوتمق معناسنه اولان ایتمك لفظنك مجهولی ایتلمك کلور

(استطرار) ایشتمك و کیتمك لفظلرنده شین ایله کافك کسره لرینی بیان ایچون بر (یا) یازیلمور . لسان عثمانیده برینه و ایجابنه کوره حروف املانك بویله علاوه سی پك چوقدر سائرلری دخی بونلره قیاس اولنه

(قاعده) مشارکت یعنی بر فعلك ایکی یاخود دها زیاده کشیلر بیننده وقوعنی بیان ایچون ادات مصدردن اول بر (شین) علاوه اولنور . اورمق . اورشمق . اورمقلق اورشمقلق اورمه . اورشمه * کبی وبعضا شین مطاوعت معناسنی افاده ایدر * صاومق صاوشمق * کبی (تنبیه) بعض کره (شین) نفس کلمه دن اولمغله مشارکت یاخود مطاوعت معناسی بولنمز * تاشمق یناشمق کبی معنی جهتیله دخی مصدرلر ایکی قسمدر بری (فعل خاص) ودیکری * فعل عام * در فعل خاص بر مخصوص ایش و یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایدن لفظلردر * کسمك * قیرمق بیومك . اویومق * کبی فعل عام بر مخصوص ایش یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایتمیوب بلکه جمیع افعاله ویاخود جمیع احواله شامل اولان معنایی افاده ایدن لفظلردر ایتمك الملك قیلمق یاپمق . اولمق * لفظلری اولوب اولمق لازم وسائرلری متعدی حکمندردر

لفظ جهتیله دخی مصدرلر ایکی قسمدرکه (بسیط) و (مرکب)در . بسیط یوقاروده کچن مثاللر کبی مرکب ایکی قسمدر . (قسم اول) اسملرك آخرینه (لام مفتوحه ضم اولندقده مادۀ اصلیه حاصل اولوب بعده ادات مصدر علاوه‌سیله یاپیلان مصدرلردر . بونلرده دخی قاعده حرکۀ خفیفه ایله مستعمل اولان اسملرده (مك) حرکۀ ثقیله ایله مستعمل اولان اسملرده (مق) علاوه اولنمقدر . اما شاذ اوله‌رق جنسی مختلف حرکه‌لر ایله قوللانیلان اسملرده ادات مصدر حرکۀ اخیره‌یه تابعدر لیمونلمق . کبی وبو مصدرلر دائما متعدیدرلر . واکرلمك وقامچیلمق * کبی مجهوللرنده اکرلنمك وقامچیلنمق دینور

«قسم ثانی» صفتلره (لن) یاخود «لت» ضم اولندقدن صکره صفتك اولکی حرفنك حرکه‌سنه نظراً مصدر خفیف یاخود مصدر ثقیل اداتی علاوه‌سیله یاپیلان مصدرلر اولوب (لن) ایله اولنلر لازم و « لت » ایله اولنلر متعدی اولورلر اکشیلنمك وطاتلیلنمق . اکسیلتمك وطاتلیلتمق کبی متعدیلرینك مجهوللرنده قاعدۀ معلومه اوزره اکشیلدلمك وطاتلیلدلمق دینلور بعضاً نون یرینه «شین» کتوریلور اکشیلشمك وطاتلیلشمق . کبی «تنبیه» کرك قسم اولك وکرك قسم ثانینك دخی سائر مصدرلر کبی خفیفلرینه « لك » وثقیللرینه « لق » علاوه‌سیله تأکیدی وادات

مصدرلرینی هایه تبدیل ایله تخفیف قلنور

« قسم ثالث » فعل اقتداردر که بر مصدرك ادات مصدری هایه تبدیل اولندقدنصکره « بیلمك » مصدریله ترکیب اولنه‌رق یاپیلان مصدرلردر . کسه بیلمك یازه بیلمك کبی که کسمکه مقتدر اولمق و یازمغه مقتدر اولمق دیمك اولور . و اگر ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه « ها » دن اول برده « یا » زیاده قلنور * سویلمك سویلیه بیلمك . ارامق ارایه بیلمك . اریمك . اریه بیلمك . اوقومق اوقویه بیلمك * کبی .

(قسم رابع) فعل تعجیلدر که ادات (مصدر یایه) تبدیل اولندقدنصکره . (ویرمك) مصدریله ترکیب اولنه‌رق یاپیلان مصدرلردر . کسیویرمك و یازیویرمك کبی و اگر ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه اووقت ایکی (یا) کتوریلور . سویلیویرمك و ارایویرمك و اریویرمك اوقویویرمك کبی گرك قسم ثالثده و گرك رابعده مجهول بخشده بیان اولنان قاعده اوزره ادات تعدیه اولان (تا * داله) قلب اولنور سویلده بیلمك سویلدیویرمك . واراده بیلمك و ارادیویرمك اریده بیلمك واریدیویرمك اوقوده بیلمك اوقودیویرمك و صرارده بیلمك صراردیویرمك . کبی وکذا ایتمك و ایشتمك و آدوتمق و کیتمك مصدرلرنده دخی (تا) ز (داله) قلب اولنوب ایده بیلمك ایدیویرمك

ایشیده بیلمك ایشیدیویرمك آووده بیلمك اوودیویرمك کیده بیلمك کیدیویرمك دینلور .

(قسم خامس) اسم یاخود صفت ایله بر مصدر بسیطدن ترکب ایدن مصدرلر اولوب بونلرده لازم یا متعدی و معلوم و یا مجهول اولملری متضمن اولدقلری مصدر بسیطدن اعتبار اولنور و بونلر ایکی نوعدر (نوع اول) اسم یاخود صفت ایله افعال خاصه‌نك بریسندن ترکب ایدن مصدرلردر اچ قالمق . اتش یاقمق . غمکین اوتورمق ضیا ویرمك . محزون اوتورمق . کبی

(نوع ثانی) اسم یاخود صفت ایله افعال عامه‌نك بریسندن ترکب ایدن مصدرلردر .

(قاعده) ایتمك و ایلمك . فعللری اکثریا اسم مصدر یاخود صفت ایله ترکب ایدر . باردم ایتمك بدەلی ایتمك ناز ایلمك دلخون ایلمك . کرم قیلمق . کبی مجهوللری اولان ایدلمك اولنمق قلنمق لفظلری دخی بو وجهله قوللانیلور . (استطراد) ترکی وفارسی اسم مصدرلر ولرنده ادات مصدر اولمیوب معنای مصدر ینك اسمی اوله‌رق بولنان لفظلردر ترکجه‌سی باردم فارسیسی ناز ایله خرام کبی عربی اسم مصدرلر اشاغیده کله جکدر

(یاپمق) لفظی دائما اسملر ایله ترکب ایدوب اسم مصدرلرله یاخود صفتلرله ترکب ایتمز . کوشك یاپمق خانه یاپمق

کتاب یاپمق · کبی مجهولنده او یاپلمق کاشانه یاپلمق بیت یاپلمق دینلور

(اولمق) لفظی اکثریا صفتلرله وبعضا اسملرله ترکیب ایدوب اسم مصدرلرله ترکیب ایتمز · نته‌کم یول اولمق سبب اولمق کنش اولمق شاد اولمق دینلور لکن یاردم اولمق حرام اولمق استغنا اولمق دینله‌مز ·

(تنبیه · بیورمق) لفظی فی الاصل امر ایتمك معناسنه افعالی خاصه‌دن ایسه‌ده بعضا تعظیم مقامنده یالکز (ایتمك) معناسنه قوللانیلوب بو صورتده افعال عامه‌دن اولور · واسم مصدر یاخود صفتلر ایله ترکیب ایدر تلطیف بیورمق ممنون بیورمق · کبی

(بولنمق) لفظی دخی فی الاصل بولمق مصدرینك مجهولی ایسه‌ده اکثریا افعال عامه‌دن اوله‌رق اولمق معناسنه قوللانیلور حاضر بولنمق کبی

مصدرلر (مثبت) (منفی) اولور مثبت کندوسنده وارلق معناسی بولنان مصدردر ذکر اولنان مثاللری کبی منفی کندوسنده یوقلق معناسی کان مصدردر بونده قاعده اولدر که هر مصدرك ادات مصدرندن اول (میم) مفتوحه علاوه اولندقده منفی اولور · ایتمك ایتممك · یازمق یازممق اکرلمك اکرلممك · ایدیویرمك ایدیویرممك · کبی فقط فعل اقتدارك منفیسنده بیلمك مصدری کتورلمیه‌رك یالکز جزء

اولده اولان (ها) وادات نفی اولان (میم) ایله اکتفا اولنور . ایده بیلمك ایده ممك یاپه بیلمك یاپه ممق کبی واثباتده یا میمك فتحه‌سنی بیان ایچون بر (الف) یازیلور . ایتمامك یاپامق . کبی

(حاصل) معنای مصدرینك حاصلی اولان حالت خارجیه‌یه دلالت ایدن لفظدر . بونده قاعده ادات مصدری (شینه) تبدیل ایتمکدر . کسش . یازش . کبی مجهوللرك دخی حاصل مصدری کلور . انجق (ایشتمك) لفظنده شینك مابعدی حرکه‌لنمکله کندوسنك حرکه‌سنی بیان ایچون (یا) زیاده قلندیغی مثللو ادات مجهول اولان (لام) دخی بر شیئه متصل اولوب حرکه‌لنسه «لام»دن اول بر «یا» زیاده قلنمق قاعدهٔ مطرده اولدیغندن «لام» ایله مجهول قلنان کلمه‌لرك حاصل مصدرلرنده دخی «لام»دن اول بر «یا» زیاده قلنور . کسیلش و یازیلش کبی واکر ادات مصدرك ماقبلنده حرکه بولنورسه ایسه «شین»دن اول برده «یا» زیاده قلنور . سویلیش . ارایش . اریش اوقویش . کبی ادات تعدیه اولان « تا » حاصل مصدرده دخی « داله » قلب اولنور . سویلدش ارادش . کبی و کذا ایتمك ایشتمك . اوومق . کیتمك لفظلرینك حاصل مصدرلرنده دخی « تا »لر «داله» قلب اولنوب ایدش . ایشیدش . اوودش کیدش دینلور . واشبو حاصل مصدرلر جمعلنوب مثلا کاشلرکیدشلر دینور

واسملر كبی احوال اربعه اعتباریله تصریف اولنوب بعضا • شین یرینه «میم» كلوب حاصل مصدر معناسنه اولور الم • صاتم كبی كه الش وصاتش دیمكدر • وبعضا بو میملی لفظلر حاصل مصدر اولیوب بلكه معنای مصدرینك تعلق ایده‌جكی شیئك اسمی اوله‌رق استعمال اولنورلر ایچیم • چكم • یوتم كبی

«قاعده» بعضا مصدرلرك آخرینه (یا) و (نون) علاوه اولنه‌رق تعلیل معناسنی افاده ایدر • سومكین ویازمغین كبی

﴿ بحث ثانی، ذات فعل بیانده‌در ﴾

ذوات افعالك صیغه‌لری ایكی قسمدر ☼ اولكیسی بسیط اولان صیغه‌لر ایكنجیسی مركب صیغه‌لردر • بسیط صیغه‌لر یالكز ماده‌ٔ اصلیه‌نك تبدیلاتیله حاصل اولنلردر • مصدر خفیفك مثبت ومنفیسی برپرده اوله‌رق بسائطك صورت تصریفی

(ماضیٔ شهودی)

سودم سودڭ سودی سودك
سودیكز سودیلر
سومدم سومدڭ سومدی سومدك
سومدیكز سومدیلر

(ماضیٔ نقلی)

سومشم سومشسن سومش سومشسز

سومشسکز سومشلر

سوممشم سوممشسین سوممش سوممشز

سوممشسکز سوممشلر

(مضارع)

سورم سورسین سور سورز

سورسکز سورلر

سومم سومزسین سومز سومیز

سومزسکز سومزلر

(حال)

سوه‌یورم سوه‌یورسین سوه‌یور سوه‌یورز

سوه‌یورسکز سوه‌یورلر

سومه‌یورم سومه‌یورسین سومه‌یور سومه‌یورز

سومیه‌یورسکز سومیه‌یورلر

سوه‌جکم سوه‌جکسین سوه‌جك سوه‌جکز

سوه‌جکسکز سوه‌جکلر

سومیه‌جکم سومیه‌جکسین سومیه‌جك سومیه‌جکز

سومیه‌جکسکز سومیه‌جکلر

(فعل وجوبی)

سوملیم سوملیسین سوملی سوملییز

سوملیسکز سوملیدرلر

سوممليم سوممليسين سومملی سوممليز

سوملیسکز سوملیدرلر

(فعل التزامی)

سوه‌یم سوه‌سین سوه سوه‌لم
سوه‌سکز سوه‌لر
سومیه‌یم سومیه‌سین سومیه سومیه‌لم
سومیه‌سکز سومیه‌لر

(امر حاضر)

سو سویکز
سومه سومییکز

(امر غائب)

سوسون سوسونلر

سومسون سومسونلر

مصدر ثقیلك مثبت و منفیسی بر یرده اوله‌رق بسائطك صورت تصریفی .

(ماضئ شهودی)

یازدم یازدك یازدی یازدق یازدیکز یازدیلر
یازمدم یازمدك یازمدی یازمدق یازمدیکز یازمدیلر
یازمدم یازمدك یازمدی یازمدق یازمدیکز یازمدیلر

(ماضئ نقلی)

یازمشم یازمشسین یازمش یازمشز یازمشسکز یازمشلر
یازممشم یازممشسین یازممش یازممشز یازممشسکز یاممشلر

(مضارع)

یازرم یازرسین یازر یازرز یازرسکز یازرلر
یازمم یازمزسین یازمز یازمیز یازمزسکز یازمزلر

(حال)

یازیورم یازه‌یورسین یازه‌یور یازه‌یورز
یازه‌یورسکز یازه‌یورلر
یازمیه‌یورم یازمیه‌یورسین یازمیه‌یوز یازمیه‌یورز
یازمیه‌یورسکز یازمیه‌یورلر

(مستقبل)

یازه‌جغم یازه‌جقسین یازه‌جق
یازه‌جغز یازه‌جقسکز یازه‌جقلر

یامیه‌جغم یازمیه‌جقسین یازمیه‌جق
یازمیه‌جغز یازمیه‌جقسکز یازمیه‌جقلر

(فعل وجوبی)

یازملیم یازملیسین یازملی
یازملییز یازملیسکز یازملیدرلر
یازمملیم یازمملیسین یازمملی
یازمملییز یازمملیسکز یازمملیدرلر

(فعل التزامی)

یازه‌یم یازه‌سین یازه یازه‌لم یازه‌سکز یازه‌لر
یازمیه‌یم یازمیه‌سین یازمیه یازمیه‌لم یازمیه‌سکز یازمیه‌لر

(امر حاضر)

یاز	یازیکز
یازمه	یازمییکز

(امر غائب)

یازسون	یازسونلر
یازمسون	یازمسونلر

(قاعده) مصدرلرده اولدیغی کبی ماضیٔ نقلی ایله فعل وجوبینك منفیلرنده دخی اکثریا ادات نفی اولان (میمك) فتحه‌سنی بیان ایچون (الف) یازیلور. سومامش سوماملی. یازمامش یازماملی. کبی وبعضا مضارع منفیده اولان (مز) لفظی دخی (الف) ایله قوللانیلور اوالماز کبی. ماضی عربجه گچمش معناسنه اولوب (ماضیٔ شهودی) متکلمك رأی العین کوردیکنی یاخود کورمش کبی بیلدیکنی خبرویرن صیغه‌در اصول تصریفی مادهٔ اصلیه‌نك آخرینه (دی) اداتی علاوه اولندقده مفرد غائبی صیغه‌سی حاصل اولوب (لر) علاوه‌سیله جمع اولور. وضمیر فعلی علاوه‌سیله متکلم ومخاطبلری تصریف اولنور. انجق متکلملر ایله مخاطبلك مفردنده (دی) اداتنده حرف املا اولان (یا) حذف اولنور

(ماضیٔ نقلی) متکلمك سماع ایله بیلدیکنی بیان ایدن صیغه‌در اصول تصریفی مادهٔ اصلیه‌یه (مش) علاوه اولندقده

مفرد غائب و (لر) ایله جمع غائب اولور . وسائر تصریفاتی دخی ضمیر نسبی علاوه‌سیله اولور .

(مضارع) شمدیکی زمان ایله کله‌جك زمانه شامل اولان زمان عمومی‌یه دلالت ایدن صیغه درکه بعضا دوام واستمرار معناسنی اشعار ایدر . اصول تعریفی مثبتلرده ماده‌ٔ اصلیه‌یه (را) علاوه‌سیله غائبك مفردی و برده (لر) علاوه‌سیله جمعی حاصل اولوب سائر صیغه‌لری ضمیر نسبیلر ایله اولور

بو (را) ماقبلی ماده‌ٔ اصلیه‌نك آخری (را) و (شین) اولمیان یرلرده اکثری یا مفتوح اوقنور .

اما اکر ماده‌ٔ صلیه‌نك آخری (را) اولوب تلفظده دخی ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه قاعده‌ٔ اصلیه اوزره مفتوح اوقنور . صورر . کبی واکر تلفظده ایکی حرفدن زیاده ایسه مکسور اوقنور . صرارر . کبی واکر ماده‌ٔ اصلیه‌نك آخری (شین) اولوب تلفظده ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه قاعده‌ٔ اصلیه اوزره مفتوح اوقنور طاشر . کبی واکر ایکی حرفدن زیاده ایسه مضموم اوقونه‌رق برده (واو) زیاده قلنور . طانیشور . کبی واکر ماده‌ٔ اصلیه‌نك آخری متحرك اولور ایسه حالی اوزره قالوب یالکز (را) علاوه اولنور ارار یرر اوقور .

کبی بیلمك بیلور کلمك کلور کورمك کورر ویرمك ویرر المق آلور بولمق بولور قالمق قالور ماده‌لری شاذدر . اما منفیلرده بلا استثنا (زا) علاوه‌سیله مفرد غائب و (لر) ایله جمع غائب

اولوب ضمیر نسبی علاوه‌سیله سائر تصریفاتی حاصل اولور . سومزم سومزسین سومز سومزز سومزسکز سومزلر . کبی ایشته مضارع منفینك اصل قاعده‌سی بودر . لکن اکثریا صورت تصریفده یازلدیغی اوزره متکلمك مفردنده مضارع منفی اداتی اولان (زا) حذف اولنور . وجمعنده ضمیر نسبی اولان (زا) حذف ایله مضارع منفی اداتی اولان (زا) دن اول بر (یا) وعلاوه اولنور . (حال) شمدیکی زمانه دلالت ایدن صیغه‌در . اصول تصریفی مادهٔ اصلیه‌نك آخرینه هارسمیه کتوردکدن صکره (یور) علاوه‌سیله علاوه‌سیله مفرد غائب (لر) ایله جمع غائب اولور . وضمیر نسبی ایله سائر صیغه‌لری تصریف اولنور . ومادهٔ اصلیه‌نك آخری متحرك اولان یرلرده (ها) دن اول برده (یا) زیاده قلنور اغلیه‌یور . کبی وبعضا بوهای رسمیه حذف اولنور . کلیور اغیور سویور . کبی

(تنبیه . یور) لفظی مادهٔ اصلیه ایله بر کلمه اولدیغی حالده یانك ضمه‌سی ثقیلهٔ مبسوطه اولدیغنه ومقدمه‌ده بیان اولندیغی وجهله حرکهٔ خفیفه ایله بدأ ایدن کلمه‌نك سائر حرکه‌لری دخی خفیف اولمق شیوهٔ لسان عثمانی اقتضاسندن بولندیغنه مبنی (یور) لفظی مصادر ثقیله‌یه علاوه اولنور مصادر خفیفه ایچون دیکر بر خفیف ادات حال اقتضا ایدر ایسه‌ده حال صیغه‌لری قاعدهٔ مذکوره‌دن مستثنا اوله‌رق

کرك ثقيللرده و کرك خفيفلرده (يور) ايله ياپيلور . انجق بو دخی استانبول لسانيدر . اما ممالك عثمانيه‌نك بعض محللرنده اصل قاعدهٔ لسانه رعايتله خفيفلرده (يور) اداتی ضمهٔ خفيفهٔ مبسوطه ايله قرائت اولنور .

(مستقبل) كله‌جك زمانه دلالت ايدن صيغه‌در . اصول تصريفی مادهٔ اصليه‌نك آخرينه (هاى رسميه) علاوه اولندقدنصكره خفيفلرده (جك) وثقيللرده (جق) كتوريله‌رك مفرد غائب و (لر) ايله جمع غائب اولوب بعده ضميرنسبی علاوه‌سيله تصريف اولنور . انجق مادهٔ اصليه‌نك آخری متحرك اولديغی وقت (ها) دن اول برده (يا) زياده قلنور ايليه‌جك ارايه‌جق اريه‌جك اوقويه‌جق كبی منفيلرك جمعی بو قبيلدندر .

(فعل وجوبی) برايشی ايشلمك ايچون فاعله لزوم كوسترن صيغه‌دركه مضمونی مصدره (كرك) لفظنك علاوه‌سيله دخی ادا اولنه بيلور . نته‌كم ايتمك كرك دينلور كه ايتملی ديمكدر . اصول تصريفی ادات مصدرك (كافی) ياخود (قاف * لی) لفظنه تبديل اولندقده مفرد غائب وادات خبر اولان (در) ايله (لر) علاوه اولندقده جمع غائب اولور وضمير نسبيلر ايله سائر تصريفاتی حاصل اولور .

(فعل التزامی) معنای مصدرينك وقوعی متكلمك مستلزم وملتمسی اولديغنه دلالت ايدن صيغه‌در اصول تصريفی مادهٔ اصليه‌يه (ها) علاوه‌سيله غائبك مفردی و (لر) ايله

جمعی وضمیر نسبیلر ایله سائر تصریفاتی حاصل اولور . انجق جمع متکلمده ضمیر نسبی (لم) لفظیدر . وآخری متحرك اولان یرلردن هادن اول برده (یا) زیاده قلنور سویلیه وارایه اریه اوقویه . کبی چوق کره بو صیغه دعا موقعنده قوللانیلور . الله موفق ایلیه . کبی که ایلسون دیمك اولور .

(امر حاضر) معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك مخاطبه تکلیف ایتمسنه دلالت ایدن صیغه‌در . هر مصدرك مادهٔ اصلیه‌سی امر حاضرك مفردی اولوب (یکز) علاوه‌سیله جمعلنور . وبعضا آخری مکسور قلندقدنصکره یالکز (صاغر کاف) علاوه‌سیله جمع اولور . سوك یازك کبی انجق آخری متحرك اولان کلمه‌لرده ادات جمعدن اول بر (یا) زیاده قلنور . سویلییکز واراییکز واریکز واوقوییکز وایلیك ارایك اریك اوقویك . کبی جمع منفیلردخی بو قبیلدندر

«تنبیه» مادهٔ اصلیه‌نك آخری مفتوح اولوبده فتحه‌یی بیان ایچون (الف) زیاده قلنمیان کلمه‌لرك امر حاضرینك مفردنده فتحه‌یی بیان ایچون برهای رسمیه زیاده قلنور . ایلمك ایله سویلمك سویله . کبی

(امر غائب) معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك غائبه تکلیف ایتمسنه دلالت ایدن صیغه‌در . اصول تصریفی مادهٔ اصلیه‌یه (سون) علاوه اولندقده مفرد و (لر) ایله جمع اولور . بونلر مصدر معلومك تصریفاتی اولوب بونلرك

مجهوللری ومصدرك سائر نوعلری دخی بعینها بویله تصریف اولنور

مرکب صیغه‌لر (فعل اعانه) ایله ترکب ایدنلردر (فعل اعانه) مصدری اولمیوب یالکز ماضیلری ایله صیغهٔ شرطیه‌یی اولان ماده‌در

صورت تصریفی

(ماضیء شهودی)

ایدم ایدك ایدی ایدك ایدیکز ایدیلر

(ماضیء نقلی)

ایمشم ایمشسین ایمش ایمشز ایمشسکز ایسه‌لر

وبعضا تخفیف ایله ایسم ایسك دخی یازیلور ۰

بالاده محرر اولان بسائط اشبو فعل اعانه‌نك ماضیء شهودیسیله ترکب ایدکده (فعل حکایه) و ماضیء نقلیسیله ترکب ایتدکده (فعل روایت) وصیغهٔ شرطیه‌سیله ترکب ایتدکده (افعال شرطیه) دینلور ۰ مصدر خفیف مشتقدن مأخوذ اولان حکایه فعللرینك صورت تصریفی

(حکایهء ماضیء شهود)

سودم ایدی سودك ایدی سودی ایدی
سودك ایدی سودیکز ایدی سودیلر ایدی

(حكایهٔ ماضیٔ نقلی)

سومش ایدم   سومش ایدك   سومش ایدی
سومش ایدك   سومش ایدیكز   سومش ایدیلر

(حكایهٔ مضارع)

سورایدم   سورایدك   سورایدی
سورایدك   سورایدیكز   سورایدیلر

(حكایهٔ حال)

سویورایدم   سویورایدك   سویورایدی
سویورایدك   سویورایدیكز   سویورایدیلر

(حكایهٔ مستقبل)

سوه‌جك ایدم   سوه‌جك ایدك   سوه‌جك ایدی
سوه‌جك ایدك   سوه‌جك ایدیكز   سوه‌جك ایدیلر

(حكایهٔ فعل وجوبی)

سوملی ایدم   سوملی ایدك   سوملی ایدی
سوملی ایدك   سوملی ایدیكز   سوملی ایدیلر

(حكایهٔ فعل التزامی)

سویدم   سویدك   سویدی
سویدك   سویدیكز   سویدیلر

مصدر ثقیل مثبتدن مأخوذ اولان حكایه فعللرینك
صورت تصریفی

(حکایهٔ ماضئ شهودی)

یازدم ایدی   یازدك ایدی   یازدی ایدی
یازدق ایدی   یازدیکز ایدی   یازدیلر ایدی

(حکایهٔ ماضئ نقلی)

یازمش ایدم   یازمش ایدك   یازمش ایدی
یازمش ایدك   یازمش ایدیکز   یازمش ایدیلر

(حکایهٔ مضارع)

یازر ایدم   یازر ایدك   یازر ایدی
یازر ایدك   یازر ایدیکز   یازر ایدیلر
یازر ایدك   یازر ایدیکز   یازر ایدیلر

(حکایهٔ حال)

یازه‌یور ایدم   یازه‌یور ایدك   یازه‌یور ایدی
یازه‌یور ایدك   یازه‌یور ایدیکز   یازه‌یور ایدیلر

(حکایهٔ مستقبل)

یازه‌جق ایدم   یازه‌جق ایدك   یازه‌جق ایدی
یازه‌جق ایدك   یازه‌جق ایدیکز   یازه‌جق ایدیلر

(حکایهٔ فعلی وجوبی)

یازملی ایدم   یازملی ایدك   یازملی ایدی
یازملی ایدك   یازملی ایدیکز   یازملی ایدیلر

(حکایهٔ فعل التزامی)

یاز یدم   یاز یدك   یاز یدی
یاز یدق   یاز یدیکز   یاز یدیلر

مصدر خفیفك مثبتندن مأخوذ اولان روایت فعللرینك صورت تصریفی

(روایت ماضیء نقلی)

سومش ایمشم   سومش ایمشسین   سومش ایمش
سومش ایمشز   سومش ایمشسکز   سومش ایمشلر

(روایت مضارع)

سور ایمشم   سور ایمشسین   سور ایمش
سور ایمشز   سور ایمشسکز   سور ایمشلر
سوه‌یور ایمشم   سوه‌یور ایمشسین   سوه‌یور ایمشلر

(روایت مستقبل)

سوه‌جك ایمشم   سوه‌جك ایمشسین   سوه‌جك ایمش
سوه‌جك ایمشز   سوه‌جك ایمشسکز   سوه‌جك ایمشلر

(روایت فعل وجوبی)

سوملی ایمشم   سوملی ایمشسین   سوملی ایمش
سوملی ایمشز   سوملی ایمشسکز   سوملی ایمشلر

(روایت فعل التزامی)

سویمشم   سویمشسین   سویمش
سویمشز   سویمشسکز   سویمشلر

اشبو روایت فعللرینك نقللری دخی هیچ فرقسز بو صورتله تصریف اولنمغله انلرك آیر وجه صورت تصریفی بیان

اولنمامشدر

مصدر خفیف مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطیه نك صورت تصریفی

(ماضیٔ شهودی شرطی)

سودم ایسه   سودك ایسه   سودی ایسه
سودك ایسه   سودیکز ایسه   سودیلر ایسه

(ماضیٔ نقلی شرطی)

سومش ایسه م   سومش ایسه ك   سومش ایسه
سومش ایسه ك   سومش ایسه کز   سومش ایسه لر

(مضارع شرطی)

سوز ایسه م   سوز ایسه ك   سوز ایسه
سوز ایسه ك   سوز ایسه کز   سوز ایسه لر

(حال شرطی)

سویور ایسه م   سویور ایسه ك   سویور ایسه
سویور ایسه ك   سویور ایسه کز   سویور ایسه لر

(مستقبل شرطی)

سوه جك ایسه م   سوه جك ایسه ك   سوه جك ایسه
سوه جك ایسه ك   سوه جك ایسه کز   سوه جك ایسه لر

(فعل وجوبی شرطی)

سوملی ایسه م   سوملی ایسك   سوملی ایسه
سوملی ایسه ك   سوملی ایسه کز   سوملی ایسه لر

(فعل التزامیٔ شرطی)

سوسه‌م   سوسه‌ك   سوسه
سوسه‌ك   سوسه‌كز   سوسه‌لر

مصدر ثقیل مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطیه‌نك صورت تصریفی

(ماضیٔ شهودیٔ شرطی)

یازدم ایسه   یازدك ایسه   یازدی ایسه
یازدق ایسه   یازدیكز ایسه   یازدیلر ایسه

(ماضیٔ نقلیٔ شرطی)

یازمش ایسه‌م   یازمش ایسه‌ك   یازمش ایسه
یازمش ایسه‌ك   یازمش ایسه‌كز   یازمش ایسه‌لر

(مضارع شرطی)

یازر ایسه‌م   یازر ایسه‌ك   یازر ایسه
یازر ایسه‌ك   یازر ایسه‌كز   یازر ایسه‌لر

(حال شرطی)

یازه‌یور ایسه‌م   یازه‌یور ایسه‌ك   یازه‌یور ایسه
یازه‌یور ایسه‌كز   یازه‌یور ایسه‌ك   یازه‌یور ایسه‌لر

(مستقبل شرطی)

یازه‌جق ایسه‌م   یازه‌جق ایسه‌ك   یازه‌جق ایسه
یازه‌جق ایسه‌ك   یازه‌جق ایسه‌كز   یازه‌جق ایسه‌لر

(فعل وجوبی شرطی)

یازملی ایسه‌م   یازملی ایسه‌ك   یازملی ایسه
یازملی ایسه‌ك   یازملی ایسه‌کز   یازملی ایسه‌لر

(فعل التزامی شرطی)

یازسه‌م   یازسه‌ك   یازسه‌ق   یازسه‌کز   یازسه‌لر

بونلر مرکباتك مثبتلری اولوب منفیلری دخی بعینها انلر کبی تصریف اولندیغندن منفیلرك آیروجه صورت تصریفلری بیان اولنمامشدر .

حکایه صیغه‌لری بسائطدن برینك مضمونی شهود طریقیله بیان ایتمکدن عبارتدر . صورت تصریفی بسائطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك ماضی شهودیسی علاوه اولنه‌رق تصریف اولنور انجق حکایهٔ ماضی شهودیده اصل فعل تصریف اولنور فعل اعانه‌نك مفرد غائبیله ترکب اولنه‌رق قوللانیلور .

(حکایهٔ فعل وجوبیده) اصل فعلك (ها) سی و فعل اعانه‌نك (الفی) حذف اولنه‌رق تخفیف اولنمق و ثقیللرینك جمع متکلملرنده فعل اعانه‌نك ضمیر فعلیسی اولان کاف (قافه) تبدیل قلنمق لازمدر . سائرلرنده دخی بویله فعل اعانه‌نك (الف) و (یا) سی حذف اولنه‌رق تخفیف جائز اولوب مثلا یازرد یازردك یازردی دیو بو تصریف اولنور . انجق صورتده اصل فعل ایله فعل اعانه بر کلمه حکمنده اولدقلرندن

ثقيلك جمع متكلمارنده ضمير فعلى اولان كاف (قافه) تبديل اولنور . يازمشدق يازردق يازيوردق يازه‌جقدق يازمليدق كبى اما خفيفلرده حالى اوزره قالوب مثلا سومشدك سوردك سوجكدك سومليدك دينلور و بوقاروده بيان اولنديغى وجهله استانبول لسانجه (يور) اداتى خفيفلرده دخى على خلاف القياس ضمۀ ثقيله مبسوطه ايله اوقونديغندن حالرك ثقيللرنده اولديغى . كبى خفيفلرنده دخى جمع متكلم (كافى) بوصورتله (قافه) قلب اولنمق لازم كلور . سوه‌يوردق . كبى

(حكايۀ ماضئ شهوديه) دخى سائرلرى كبى اصول فعلك صيغه‌لرى فعل اعانه‌نك مفرد غائبيله تركب اولنمق جائز اولوب انجق بوصورتده فعل اعانه‌نك (الف) و (ياسى) تخفيف قلنمق لازم اولور . وثقيلرده جمع متكلم اداتى اولان كاف (قافه) تبديل اولنور . صورت تصريفى سوديدم سوديدك سوديدى سوديدك سوديدكز سوديديلر يازديدم يازديدك يازديدى يازديق يازديدكز يازديديلر .

انجق بوصورت اكثريا تكلمده قوللانيلوب كتابتده پك اوقدر قوللانلمز .

(حكايۀ ماضئ نقليه) دخى يالكز فعل اعانك الفنك حذفيله تخفيف اولديغى واردر . سومشيدى و يازمشيدى كبى .

روایت صیغه‌لری بسائطدن برینك مضمونی نقل طریقیله بیان ایتمکدن عبارتدر . اصول تصریفی بسائطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك ماضیٔ نقلی صیغه‌لری علاوه اولنه‌رق تصریف اولنور . انجق ماضیٔ شهودی نقل طریقیله بیان اولنه‌مدیغندن روایت ماضیٔ شهودی یوقدر . وبونلرده دخی فعل اعانه‌نك (الف) و(یا)ـی حذف اولنه‌رق تخفیف جائز اولور . فقط روایت فعل التزامیده (ها) و (الفك) حذفیله تخفیف واجبدر :

شرط صیغه‌لری بسائطك مضمونی دیگر برجمله‌نك مضموننه شرط قیلمقدن عبارتدر . (شرط) بر کلامه دیگر بر کلامی ربط ایتمکدن عبارت اولوب اولکیسنه (جملهٔ شرطیه) دینلور که شرط صیغه‌لرندن بریسی اولور وایکنجیسنه (جملهٔ جزائیه) دینلور . مثلا «بروسیه‌یه کیدر ایسه‌ك شفا بولورسین» دینلدکده کیدر ایسه‌ك جملهٔ شرطیه و بولورسین جملهٔ جزائیه اولور . اصول تصریفی بسائطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك صیغهٔ شرطیه‌لری علاوه اولنه‌رق تصریف اولنور . وبونلر حکایه فعللری کبی تصریف اولنوب انلرده جاری اولان تخفیف وکاف قافه تبدیل وسائر خصوصلر بعینها بونلرده جاری اولور .

(استطراده * یوق) لفظندن صکره دخی (ایسه) لفظی

كتوریله‌رك (یوق ایسه) دینلور . و بعضا بو صورتده دخی الفك حذفیله تخفیف اولنه‌رق (یوغیسه) دینلور . و بعضا الفك و یانك حذفیله (یوقسه) دینلور . (قاعده) ماضیٔ نقلی و مضارع و مستقبلك كرك حكایه و كرك روایت و كرك شرط صورتلرینك جمع غائبلرنده ادات جمع اولان (لر) ك اصل فعله علاوه‌سی دخی جائز اولوب مثلا سومشلر ایدی سورلر ایدی سوه‌یورلر ایدی سوه‌جكلر ایدی و كذا سومشلر ایمش سورلر ایمش سوه‌یورلر ایمش سوه‌جكلر ایمش . و كذا سومشلر ایسه سورلر ایسه سوه‌یورلر ایسه سوه‌جكلر ایسه دینلمك جائز اولور . و بونلر دخی بعضا تخفیف اولنه‌رق مثلا سومشلردی سورلردی سوه‌یورلردی سوه‌جكلردی سومشلرمش سوه‌یورلرمش سوه‌جكلرمش و كذا سومشلرسه سورلرسه سوه‌یورلرسه سوه‌جكلرسه دینلور .

فعل التزامینك حكایه و روایت صیغه‌لری بعضا شرط مقامنده استعمال اولنورلر . نته‌كم « اگر بروسه‌یه كیدیدك منفعت كورردك » و « اگر قاپلیجه‌لره دوام ایدیمش چوق فائده كوچكمشم » دینلدكده (كیدیدك) و (ایدیشم) صیغه‌لری كبی و بونلر بعضا تمنی ایچون دخی قوللانیلورلر « كاشكی وقتیله اوقومغه چالیشیدم » و « كاشكی تحصیلده

بولنمشسز ترکیبلرنده اولان (چالیشیدم) و (بولیشسز)
صیغه‌لری کبی و بعضاً فعل التزامی شرطی دخی بویله تمنی
معناسنده قوللانیلور . « آه بوسنه بروسیه‌یه کتسم »
ترکیبنده اولان (کتسم) صیغه‌سی . کبی و بعضاً تعظیم
ایچون امر مقامنده بو فعل التزامی شرطی قوللانیلور .
نتکیم « شو مکتوبی یازدیکز » مقامنده (یزسه‌کز)
« وافندیمز شو مسوده‌یی تصحیح بیورسون » مقامنده
(بیورسه دینلدیکی . کبی   (مسائل شتی)

(فعل مقاربه) معنای مصدرینک وقوعنک قوهٔ قریبه‌یه
کلمسنه دلالت ایدن صیغه‌در نتکیم دوشه‌یازدی دینلور که
آز قالدی دوشسون دیمکدر . بونده قاعده اولدرکه
فعل التزامینک مفرد غائبی (یازمق) ماده‌سنک ماضیلریله
بالترکیب تصریف اولنور . و بونک ماضیلرندن بشقه
صیغه‌لری کلمز .   (فعل مقاربه‌نک ماضیٔ شهودیسی)

سوه‌یازدم   سوه‌یازدک   سوه‌یازدی
سوه‌یازدق   سوه‌یازدیکز   سوه‌یازدیلر

(فعل مقاربه‌نک ماضیٔ نقلیسی)

سوه‌یازمشم   سوه‌یازمشسین   سوه‌یازمش
سوه‌یازمشز   سوه‌یازمشکز   سوه‌یازمشلر

(فعل استمراری) زمان ماضیده فعلک استمرار اوزره
وقوعنه دلالت ایلیان فعلدرکه فعل التزامینک غائب

صیغه‌سی (كلمك) ماده‌سنك ماضی نقلیسیله تركب ایدرك . ایده‌كلمشم ایده‌كلمشسین ایده‌كلمش ایده‌كلمشز ایده‌كلمشكز ایده‌كلمشلر . كبی

(قاعده * چیقمق) مصدرینك فعل التزامیسنك غائب صیغه‌سی (كلمك) ماده‌سنك ماضی شهودیسیله تركب ایدرك (مفاجأة) معناسنی افاده ایدر نته‌كم چیقه‌كلدی دینلور كه آنسزین كلدی دیمكدر

(مصادر زمانیه) یعنی زمانی متضمن اولان مركب (مصدرلر * اولمق) ماده‌سی ماضی نقلی ومضارع ومستقبل ایله تركب ایدرك حاصل اولان مصدرلردركه ازمنهٔ ثلثه‌دن برینی متضمن اولورلر . چونكه مصدرلر زمانه دلالت ایتمزلر . انجق مذكور فعل عام ماضی نقلی ایله تركب ایتدكده زمان ماضی یی ومضارع ایله تركب ایتدكده زمان مستقبلی شامل اولور . سومش اولمق ویازمش اولمق وسور اولمق ویازر اولمق سوجك اولمق ویازه‌جق اولمق . كبی واشبو مصدرلر دخی سائر مصدرلر كبی (اولمق) فعلنك تصریفیله تصریف اولنورلر . وبونلرك بسیط صیغه‌لری اولدیغی كبی مركب صیغه‌لری دخی قوللانیلور . وبونلرك مثبت ومنفی اولسی دخی مذكور (اولمق) فعلنك مثبت ومنفی قلنمسیله اولور (ربط صیغه‌لری) مضمونلری دیكر جمله‌نك مضمونیه مربوط اوله‌رق

قوللانيلان صيغه‌لردر بونلرده بش نوعدر نوع اول (صيغهٔ عطفيه) دركه مادهٔ اصليه‌يه (واو) ايله (يا) علاوه‌سيله حاصل اولوب صيغه‌لرك اداتلری تكرر ايتمه‌رك ايكی فعلی بر برينه ربط ايله كلامه حسن ويرمك ايچون استعمال اولنور و بو صيغهٔ عطفيه‌نك مابعدنده بولنان صيغه قنغی زمانه دلالت ايدر ايسه آنده دخی اول زمان اعتبار اولنور . مثلا كلوب كتدی ديلدكده كلدی وكتدی ديمك اولوب بوراده فعل ماضئ شهودی نوعندن اولور وكلوب كيدر ديلدكده كلور وكيدر معناسنه اولوب (كلوب) مضارع اولور وكلوب كيده‌جك ديلدكده كله‌جك وكيده‌جك ديمك اوله‌رق (كلوب) مستقبل اولور .

نوع ثانی (صيغهٔ تعقيبيه) دركه مادهٔ اصليه‌يه (يا) وخفيفلرده (جك) وثقيللرده (جق) علاوه‌سيله حاصل اوله‌رق شرط واقع اولوب جزا واقع اوله‌جق فعلك آنی تعقيب ايتمسنه دلالت ايدر . انجق بو صيغه دائما غائب مقامنده قوللانيلور . كليجك اوليجق كبی .

نوع ثالث (صيغهٔ انتهائيه) دركه مادهٔ اصليه‌يه (نجه) اداتی علاوه‌سيله اولوب برخصوصك مدت انتهاسنی بيان ايدر سونجه . كبی واكثريا بوكا ادات انتها اولان (يه‌دك) (و يه) و (قدر) لفظلری علاوه اولنور .

و او حالده (نجه) نك آخرنده اولان هاى رسميه حذف اولنور. سونجيه دك و سونجيه قدر . كبى و بعضا صيغهٔ انتهائيه صيغهٔ تعقيبيه مقامنده دخى قوللانيلور. نته كم « افندى سوزه باشلينجه هركس لقردى يى كسدى » ديلديكى كبى. و بويله تعقيبيه معناسنه اولديغى حالده متكلم و مخاطب مقامنده دخى قوللانيلور نته كم « بن اوتورنجه اوقالقوب كيتدى » و « سن بويله سويلينجه بزه غيرى سوز قالمدى » ديلديكى كبى .

نوع رابع (صيغهٔ ابتدائيه) دركه فعل التزامينك مفرد غائبنه (لى) علاوه سيله اولوب اول فعلك ابتداى وقوعندن تكلم زمانه دك ديكر برفعلك على الدوام واقع اولديغى افاده ايدر و اكثريا بونك آخرينه (دنبرو) لفظى علاوه اولور . نته كم « درسه ياشايه ليدنبرو بر كون فوت ايتدم » ديلديكى كبى و بعضا (برو) علاوه اولنور . كيدلى برو كبى .

نوع خامس (صيغهٔ توقيتيه) دركه ماضئ شهودينك جمع متكلمنه (جه) علاوه سيله اولوب شرط واقع اولور. و مضمونى هر نوقت واقع اولسه مضمون جزانك دخى بر حال واقع اوله جغنى بيان ايدر . « بن سكا نصيحت ايتدكجه كوجنيورسن » و « سن درسه چالشدقجه سنى هركس سور » جمله لرنده اولان (ايتدكجه) و (چالشدقجه) صيغه لرى كبى .

بونلردن بشقه برده «صیغهٔ صله» واردرکه ماضیٔ
شهودینك جمله متکلمیله مستقبلك مفرد غائب صیغه‌لری
اولوب بعضا مصدر و بعضا صفت مقامنده قوللانیلورلر
و بو صورتده اسملر کبی احوال اربعه‌ده تصریف اولنور
وآخرلرینه ضمیر اضافی دخی علاوه اولنور. وانلر دخی
قاعدهٔ معلومه‌سی اوزره احوال اربعه‌ده تصریف
اولنورلر وماضیٔ شهودیده جمع متکلم اولان «کاف»
ایله «قافك» حرکه‌لندیکی یرلرده انلرده انلردن اول برده
«یا» زیاده قلنور. سودیکی یازدیغی. کبی انجق صیغهٔ
مذکوره مصدر معناسنه استعمال اولندقده عینیله مصدر
معناسنه اولمیوب بلکه زائد اوله‌رق اول فعلك تحقق
ووقوعنی دخی افاده ایدر سودیکی معلومدر. یازه‌جغی
مجزومدر. کبی که سومش اولدیغی و یازمش اولدیغی
دیمك اولور اما صفت مقامنده قوللانلدیغی وقت برجمله
بر موصوفه صفت واقع اولمش اولسه هر نه معنایی افاده
ایدرسه صیغهٔ صله دخی اول معنای ترکیبینك اجمالنی افاده
ایدر. مثلا «کتدیکم یری کوردکمی» دینلدکده اول یری
کوردکمی که بن اورایه کتمش ایدم دیمك اولور. و «انلرك قلمه
الدقلری مسوده‌یی مطالعه ایتدکمی» دینلدکده او مسوده‌یی
مطالعه ایتدکمی که انلر قلمه المشلردر دیمك اولور. و «سنك
کیده‌جکك یر پك اوزاقدرو یازه‌جغك یازی غایت چوقدر»

دینلدکده اویرکه‌سن اورایه کیده‌جکسین واو یازی که
سن انی یازه‌جقسن دیمك اولور . و بو صیغه اصله بروجه
محرر مصدر بسیطلرده جاری اولدیغی کبی مصدر مرکبلرده
دخی جاری اولور . خسته‌اندیکی قامجیلاندیغی یازه‌یلدیکی
یازوو بردکاری . ممنون اولدیغی . یازمش اولدقلری . کبی
وکذا بسیط صیغه‌لرده اولدیغی کبی مرکب صیغه‌لرده دخی
جاری اولور انجق (ایدی) لفظی بو صورتده اکثریا
(واو) ایله قوللانیلور . یازمش ایدوکم . یازجق ایدوکم کبی
مصدرك آخرینه (ده) لفظی علاوه اولندقدنصکره
(ایدی) یا (اولمق) و یاخود (بولنمق) ماده‌لریله باالترکیب
یاپیلان صیغه‌صله زمان حالی متضمن اولور . یازمقده
ایدوکی یازمقده اولدیغی . یازمقده بولندیغی کبی

بحث ثالث فروع فعل بیاننده‌در

فرع فعل درت قسمدر . قسم اول (اسم فاعل) ایله
(اسم مفعول) درکه ماده اصلیه‌یه (الف) و (نون)
علاوه‌سیله اولوب معنای مصدری ایله متصف اولان شیئه
دلالت ایدرلر . اسم فاعل معلومدن واسم مفعول
مجهولدی مشتق اولور . وآخرلرینه (لر) علاوه‌سیله
جمعلنورلر . ذکر اولنان (الف) بعض ماده‌لرك یالکز
جمعنده حذف اولنور . اولان اولنلر کبی و بعض ماده‌لرك هم
مفردنده و همده جمعنده حذف اولنور چکن چکنلر . کبی

(تنبیه) ماده‌ٔ اصلیه‌نك آخری متحرك اولان یرلرده (الف) و (نون) دن اول یرده یا زیاده قلنور سویلمك سویلیان اراءق ارایان . اریمك اریان . اوقومق اوقویان . کبی منفیلرده مطلقا بو قبیلدندر . سومامك سومیان . سولامك سولیان اوقیماق اوقومیان . کبی

(قاعده) اسم فاعلك بر صیغهٔ مخصوصه‌سی دخی واردر که ماده‌ٔ اصلیه‌یه (بجی) علاوه‌سیله اولور . سویجی . یازیجی کبی وآخری متحرك اولان یرلرده بر (یا) ها زیاده قلنور سویلیجی . اریجی اوقویجی . اریمیجی . کبی بو صیغه اکثریا اسم فاعلك موصوفی بر صنف مخصوص اولان یرلرده قوللانیلور .

(اسم مفعولك) دخی معلومندن مشتق بر صیغهٔ مخصوصه واردر که معلومك مصدر تخفیفی صیغه‌سیدر . یازمه باصمه کی . انجق بو صیغه عامی اولوب مطردا هر ماده‌دن کلمز بعضا ماضی نقلی و مضارع و مستقبل صیغه‌لری صنف
ق قوللانیلور . معلوملری اسم فاعل مجهوللری
مفعول مقامنده کلور . شویله کم « بونی یازمش یاخود
ویاخود یازه‌جق وارمی » دینلور که یازن دیمکدر
کلمش آدم وارمی وکلور وقوعنده کله‌جك سنه
ر که جمله‌سی کلان مناسنه اولوب انجق هر بری
مان مخصوصی اشعار ایدر .

صفت افراطیه قبیلندن اوله‌رق (مبالغهٔ اسم فاعله) دینلان بر طاقم اسم فاعللر دها واردر که ادات مصدرك (مك) حذف اولنوب کاف ایله قاف مفتوح قلندقدنصکره یرده (نون) علاوه‌سیله اولور . اشکن و صولوغن . کبی که زیاده ایشلیجی و زیاده صولویجی دیمکدر . و یاخود مذکور کاف ایله قاف مکسور قلندقدنصکره بر (جیم) علاوه‌سیله اولور . بلکیج . و طالغیج کبی که زیاده بلیجی و زیاده طالیجی دیمکدر .

قسم ثانی (صفت مشبهه) صیغه‌لریدر . بونلر بر طاقم صفت مشتقه‌در که بعضیلری اسم فاعل و بعضیلری اسم مفعول معناسنه اولور . انجق بونلرك صیغه‌لری دخی سماعی اولوب مطرد هر ماده‌دن کلمز . اکثریا مستعمل اولان وزنلر بونلردر . ایك . اچیق . اچیق . بیتك قرق . چورك صولق . کسکین . طالغین . پیشکین . صینغین . دوشکون یورغون و بعضا ادات نسبت علاوه‌سیله دخی صفت مشبهه یاپیلور . یازیلور . یاقیشقلی . اوقو ناقلی . سو کیلی سویملی . کبی قسم ثالث (حال ترکیبیدر) که اجرای فعل عندنده فاعلك بولندیغی حالی بیان ایدن صیغه اولوب فعل التزامینك مفرد غائبنك آخرینه خفیفلرده (ه رك) ثقیللرده « ه رق » علاوه‌سیله اولور . حویلنه‌رك کتابی اوقویه‌رق کلدی کبی

بونلردن بشقه لسان عثمانیده سوزکی وچالغی وزنلرنده اسم آلتلرینی فعله آلت اولان شیئه دلالت ایدن صیغه‌لر واردر انجق بونلر دخی سماعی اولمقدن بشقه پك نادردر

﴿ فصل ثانی افعال فارسیه بیاننده‌در ﴾

فارسینك اصل مصدرلری لسان عثمانیده مستعمل اولمیوب انجق حاصل مصدرلری قوللانیلور که فارسی امر حاضرلرینك آخرینه بر (شین) علاوه سیله اولور دانش وروش. کبی واسم مصدرلری قوللانیلور. خرام ورفتار. کبی وکرك حاصل مصدرلر وکرك اسم مصدرلر احوال بعده‌ده سائر اسملر کبی تصریف ایلنور. ذوات افعالدن دخی یالکز امر حاضرلری وصف ترکیبی یاپلمق ایچون قوللانیلور نتکیم صفت بابنده مرور ایلدی. فرع فعللرندن نادر اسم فاعللری استعمال اولنور (دارنده) طوتان (رونده) کیدن (خواننده) اوقویجی (سازنده) چالیجی. کبی وبعضا اسم مفعوللری دخی استعمال اولنور. (پسندیده) بکنیلان (بسته) بغلنمش (شکسته) قیرق. وبعضا فارسی اسم مفعوللر ایله دخی وصف ترکیبی یاپیلور. «دلشکسته» کبی که قلبی قریق دیمکدر. واشبو اسم مفعول صیغه‌سی کلمه‌نك آخرینه «ها» علاوه‌سیله اولوب فارسینك اسم مفعوللر ایله ماضی نقلیلری بیننده مشترکدر. لسان عثمانیده ماضیء نقلی معناسنه دخی استعمال اولنوب وبعضا انلر ایله وصف ترکیبی یاپیلور. نتکیم (رخ وده)

دینلور که یوز سورمش و یوز سورن دیمك اولور .

﴿ فصل ثالث افعال عربیه بیاننده در ﴾

عربی مصدرلر لسان عثمانیده پك چوق استعمال اولنور . شویله که اسم مصدر مقامنده طوتیلوب ایتمك . ایلمك قیلمق . فعللریله ترکب اولنه رق قوللانیلور . کرم ایتمك عنایت ایلمك . قبول قیلمق . کبی و تعظیم مقامنده (بیورمق) فعلیله ترکیب ایدرلر . احسان بیورمق . کبی و بو مصدر مرکبلر دخی سائر مصادر ترکیه کبی تصریف اولنه رق اصول سابقه اوزره ذوات افعال ترکیه یاپیلور . و بعضا حاصل مصدر اوله رق استعمال اولنورلر . نتکیم «خواجه نك شو افاده سنه باق» ترکیبنده اولان (افاده) لفظی کبی بو صورتده سائر اسماء عربیه کبی احوال اربعه ده تصریف اولنورلر . و بعضا مصدر اصلی اوله رق قوللانیلورلر . نتکیم «بونی افاده ممکن دکلدر» عباره سنده اولان (افاده) لفظی . کبی بو صورتده دخی سائر اسملر کبی احوال اربعه ده تصریف اولنور . انجق قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت تقدیرنده اکثریا متعدی اولان مصدرلر مفعولنه مضاف اولورلر . افادهٔ حال و ازالهٔ کدر . کبی و نادرا بعضیلری اسم فاعل معناسنه اولور . تمام اولدی کبی که تام اولدی دیمکدر . و یاخود اسم مفعول معناسنه اولور . تکمیل اولدی کبی که مکمل اولدی دیمکدر .

انجق اسم فاعل یاخود اسم مفعول معناسنه کلمری سماعی
اولوب هر مصدر بویله استعمال اولنه مز لسان عثمانیده
مستعمل ومشهور اولان مصدرلرك وزنلری بونلردر ۰
قتل ۰ فسق ۰ شغل ۰ طلب صغر ۰ سلام ۰ قیام ۰ سؤال ۰
دخول ۰ قبول ۰ دعوی ۰ شوری حرمان ۰ خسران لمعان
رحمت ۰ رفعت ۰ نصرت ۰ عظمت ۰ سعادت ۰ درایت ۰
سهولت ۰ مرحمت محمدت بونلر مصادر اصلیه اولوب سلام
قیام ۰ سؤال ۰ سعادت ۰ درایت وزنلرینك وسطلرنده اولان
الفلر ایله دخول قبول سهولت وزنلرینك وسطلرنده
اولان واولر ومرحمت ایله محمدتك اوللرنده اولان میملره
حروف زائده ودعوی ایله شورانك یاصوکنده اولان
الفلر ایله بعضیلرینك آخرلرنده اولان تالر علامت تأنیثدر
وجمله سنك مادهٔ اصلیه سی اوچ حرفدن عبارتدر ۰
(فائده) مادهٔ اصلیه نك حرف اخیری (واو) یاخود (یا)
اولورسه ۰ فعار ۰ فعال فعال وزنلرنده واو ایله یا الف
زائده دن صکره واقع اولوب قاعدهٔ عربیه اوزره (همزه) یه
قلب اولنورلر صفاء ۰ خفا کبی انجق لسان عثمانیده همزه لر
حذف اولوب قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت تقدیرنده
بعضا تلفظ اولنور ۰ صفاء قلت کبی نتکیم اسم یاننده
مرموز ایلمشدر

مصادر مذکوره سماعی اولوب هر ماده استیلان وزن اوزره قوللانیله‌مز مثلا نصر ماده‌سی نصرت وزنی اوزره و رحم ماده‌سی رحمت وزنی اوزره کلوب سائر وزنلر اوزره قوللانیله‌مز . بو مصدرلرك مادهٔ اصلیه‌سنه بعض حرفلر علاوه‌سیله دها طقوز درلو مصدرلر یاپیلور اولکیسی (افعال) وزنیدر که مادهٔ اصلیه‌نك اولنه بر (همزهٔ مکسوره) و آخرندن اقدم بر (الف) علاوه‌سیله اولوب اکثریا بو وزن لازمی متعدی قیلر . ایشتمك معناسنه سمع ایله ایشتدرمك معناسنه اسماع کبی و اکر مادهٔ اصلیه‌نك اولی واو یاخود همزه اولورسه (یایه) قلب اولنور . وجوبدن ایجاب اجردن ایجار کبی . و اکر ایکنجی حرف واو یاخود یا اولورسه انلر حذف اولنه‌رق آخر کلمه‌یه (تأنیث) کتوریلور . عودتدن اعاده میلدن اماله کبی ایکنجی (تفعیل) وزنیدر که مادهٔ اصلیه‌نك اولنه (تا) و ایکنجی حرفندن صکره (یا) علاوه‌سیله اولوب بو دخی اکثریا لازملری متعدی قیلر تکمیل . کبی و بعضاً مذکور (ة) کتورلمیه‌رك آخرینه تاء تأنیث علاوه اولنور . تکمله کبی . آخرنده (واو) یاخود (یا) یاخود (همزه) اولان ماده‌لر دائما بو وزن اوزره قوللانیلور . و واو دخی « یا » یه قلب اولنور . صغودن تصغیه . رضادن راضیه برؤدن تبرئه کبی و همزه‌یی « یا » یه قلب ایله تبریه دیمك

دخی جائزدر مادهٔ اصلیه‌نك ایكنجی واوچنجی حرفلری
برجنسدن اولوبده بو وزن اوزره كلدكده اولكینك
حركه‌سی ماقبلنه ویریله‌رك ادغام اولنور . تمه كبی كه
برمقتضای اصل تممه اولوب میمك حركه‌سی (تا) یه
نقل اولندقدنصكره میملر ادغام اولنمشدر .

اوچنجیسی (مفاعله) وزنیدر كه مادهٔ اصلیه‌نك اولكی
حرفندن اول (میم) وصكره (الف) وآخرینه (تائنیث)
علاوه‌سیله اولوب اكثریا اشتراك معناسنی افاده ایدر .
قوللشمك معناسنه مقاوله . كبی وبعضا بو معنایه اوله‌رق
(فعال) وزنی قوللانیلور . مقاتله معناسنه قتال . كبی
واكر مادهٔ اصلیه‌نك احری (واو) یاخود (یا) اولورسه
مفاعله وزننده الفه) قلب اولنور جزادن مجازات كبی
كه مقتضای اصل وقاعده مجازیت در واكر ایكنجی
واوچنجی حرفلری برجنسدن اولورسه ادغام اولنور
مضاده كبی

دردنجیسی (انفعال) وزنیدر كه مادهٔ اصلیه اولنه (همزه)
ایله (نون) وایكنجی حرفدنصكره (الف) زیاده‌سیله
اولوب دائما طاوعت معناسنه لازم اوله‌رق قوللانیلور
قیرمق مناسنه كسرایله قیرلق معناسنه انكسار كبی
بشنجیسی (افتعال) وزنیدر كه مادهٔ اصلیه‌نك اولنه
(همزه) واولكی حرفندنصكره (تا) وایكنجی حرفندنصكره

(الف) علاوه سیله اولوب بودخی اکثریا مطاوعت معناسنه‌در طوپلامق معناسیه جمع ایله طوپلنمق معناسیه اجتماع کبی وبعضا بو ماده‌لرده (تا دال) قلب اولنور . ازدواج کبی واکر ماده‌ٔ اصلیه‌نك اولی (واو) یاخود (یا) اولورسه (تا) یه قلب اولنوب ذکر اولنان تاء زائده ایله ادغام اولنورلر وسمدن اتسام کبی

آلتنجیسی (تفعل) وزنیدر که اولنه (تا) زیاده قلنه‌رق وایکنجی حرفی تشدید اولنه‌رق اولوب اکثریا تفعیل وزننك لازمی اوله‌رق قوللانیلور اوکرنمك معناسنه تعلم ایله اوکرتمك معناسنه تعلیم کبی واکر اخری (یا) اولورسه وسطی مکسور قلنوب (یا) مد اولنور . وقایه‌دن توقی کبی واکر (واو) اولورسه اودخی (یا) یه قلب اولنه‌رق بو صورتله قوللانیلور ترجی کبی

یدنجیسی (تفاعل) وزنیدر که ماده‌ٔ اصلیه‌نك اولکی حرفندن اول (تا) وصکره (الف) زیاده سیله اولوب اکثریا اشتراك ایچون قوللانیلور . اورشمق معناسنه تضارب کبی واخرنده (واو) یاخود (یا) اولنلر بعینه تفعل وزنی کبی قوللانیلور تراضی وتساوی کبی واکر ایکنجی واوچنجی حرفلری برجنسدن اولورسه ادغام اولنور تصاد کبی

سکزنجیسی (افعلال) وزنیدر که اولنه (همزه) واخرینه (الف) وحرف اخیر جنسندن دیکر بر حرف علاوه سیله

اولوب دائما لازم اوله‌رق قوللانيلور اكريلك معناسنه
اعوجاج . كبى

طقوزنجيسى (استفعال) وزنيدركه اولنه (همزه) و(سين)
و(تا) و ايكنجى حرفدن صكره (الف) علاوه سيله اولوب
اكثريا سؤال وطلب معناسنى افاده ايدر مدد استمك معناسنه
استمداد . كبى واكر مادهٔ اصليه‌نك اولى (واو) وياخود
(همزه) اولورسه (يا) يه قلب اولنور . وجوبدن استيجاب
اجرتدن استيجار . كبى واكر ايكنجى حرفى (واو) وياخود
(يا) اولورده افعال وزنى كبى بونده دخى (واو) و (يا)
حذف اولنور آخر كلمه‌يه (تاء تأنيث) كتوريلور .
استفاده . كبى

(قاعده) افعال وانفعال وافتعال واستفعال وزنلرنده
حرف اخير (واو) ياخود (يا) اولدقده قاعدهٔ عربيه
اوزره (همزه) يه قلب اولنور . ولسان عثمانيده همزه دخى
حذف اولنوب صفا وجفا قبيلدن اوله‌رق اقضاء انقضا
استحيا . ديه‌لور . حرف اخيرى همزه اولان كلمه‌لر دخى
بويله‌در . برءدن ابرا . كبى

ذكر اولنان مصادر اصليه‌دن بو صورتله طقوز وزن مشتق
اولور انجق وجه اشتقاقلرى سماعى اولوب هرنده المتبلان
تعديد قوللانلمز . ورواجدن ترويج كلوب ارواج كلمز

عربینڭ ذوات افعالی لسان عثمانیده مستعمل دكلدر اما فروع افعالی مصدرلری كبی پك چوق استعمال اولندیغندن انلرڭ اصولی اشتقاقی بوراده بیان اولنور · مصادر اصلیه نڭ اسم فاعللری اكثریا (فاعل)وزننده كلور · كتابت ایله كاتب · كبی واكر ایكنجی حرفی (واو) یاخود (یا) اولورسه (همزه)یه قلب اولنور · قول ایله قائل میل ایله مائل · كبی و اكر حرف اخیری (واو) اولورسه (یا) یه قلب اولنور · غزو ایله غازی كبی و اكر ایكنجی و اوچنجی حرفلری بر جنسدن اولورسه ادغام اولنور · دلالت ایله دال · كبی و بعضا (فعیل) (فعول)و(فعال) وزنی اوزره كلور · شفقت ایله شفیق · كتم ایله كتوم · حمل ایله حمال · كبی

واسم مفعوللری (مفعول) وزنی اوزره كلور مكتوب كبی واكر ایكنجی حرفی (واو) اولورسه حذف اولنور · قول ایله مقول كبی واكر (یا) اولورسه (واو) حذف اولوب (یا)نڭ ماقبلی مكسور قلنور · بیع ایله مبیع كبی واكر حرف اخیری واو اولورسه اسم مفعول واوی دخی یایه قلب اولنور · وماقبلی مكسور قلنوب ادغام اولنور · هدایتدن مهدی كبی (تنبیه بویله (آخرنده ادغام واقع اولان كلمه‌لرڭ بعضا تخفیف و بعضا تشدید ایله اوقوندیغی یوقاروده بیان اولنمشدر ·

ذکر اولنان مصادر اصلیه وزنلرندن مأخوذ صفت مشبهه‌لر دخی قوللانیلور. انجق عربینك صفت مشبهه‌لری دائما اسم فاعل معناسنه‌در. وانلر دخی سماعی اولوب برقاعده‌یه تحتنده دکلدر. حسندن حسن. قبحدن قبیح. سیادتدن سید. کبی

واسم آلتلر (مفعل) و مفعال (مفعل) وزنی اوزره کلور. مسطر ومفتاح کبی

عربیده برده اسم مکان واردر که (مفعل) وزنی اوزره کلوب فعلك محل وقوعنی بیان ایدر. انجق ماده اصلیه‌نك ایکنجی حرفی بعضیلرنده مفتوح و بعضیلرنده مکسور اولنور. مکتب مسقط. کبی و بعضا بونلرك آخرینه (تاء تانیث) دخی علاوه اولنور. کبی

اما مصادر تسعه مذکوره‌نك هر برینك اسم فاعللری ایله اسم مفعوللری دیکر صورتده اولدیغندن هر بریسی بورا بر تفصیل بیان اولنور. شویله که افعالك اسم فاعلی مفعل وتفعیلك مفعل ومفاعله‌نك مفاعل. وانفعالك منفعل وافتعالك مفتعل. وتفعلك متفعل. وتفاعلك متفاعل. وافعلالك مفعل. واستفعالك مستفعل. وزنلری اوزره کلور. و بونلرك آخرلرینك ماقبلی مفتوح قلندقده اسم مفعول اولور. انجق مفعل وزننده ادغام بولندیغندن اسم فاعلیله اسم مفعولی بر صیغه اوزره کلور

وكذا مفاعله تفاعل وانفعال ايله فتعال وزنلرنده دخى مادهٔ اصليه نك ايكنجى واوچنجى حرفلرى بر جنسدن اولدقده اسم فاعل ايله اسم مفعوللك صيغه لرى متحد اولور . مضاده دن مضاد وتضاددن متضاد وانسداددن منسد واشتداددن مشتد . كبى افعال وزننده دخى ادغام واقع اولور . لكن اسم فاعل ايله اسم مفعول صيغه لرى ينه كسر وفتح ايله فرق اولنور . مصر مصر . كبى استفعال وزنى دخى بويله در . مستحق مستحق كبى . وكذا افتعال وزننده دخى مادهٔ اصليه نك ايكنجى حرفى (واو) ياخود (يا) اولدقده اسم فاعل ايله اسم مفعول صيغه لرى متحد اولور . اختياردن مختار كبى كه بو صيغه دخى هم اسم فاعل وهمده اسم مفعول اولور . اوزان تسعه مذكوره نك بعضيلرنده واو ايله يا وياخود همزه بولنمق حسبيله اعلال اولدقلرنده اسم فاعل ايله اسم مفعوللر ينه دخى هيئلرى تغيير اولنمغله انلر ايچون اشبو جدول وضع اولنمشدر .

(مصدر)	(اسم فاعل)	(اسم مفعول)
ايجاب	موجب	موجب
افاده	مفيد	مفاد
افتا	مفتى	مفتى
ايمان	مومن	مومن

انشا	منشی	منشا
تثنیه	مثنی	مثنی
مکافات	مکافی	مکافی
اقتضا	مقتضی	مقتضی
تمنی	متمنی	متمنی
تمادی	متمادی	متمادی
استفاده	مستفید	مستفاد
استثنا	مستثنی	مستثنی

اسم فاعللر واسم مفعوللری دخی سائر صفتلر کبی اتمك ایلمك . قلمق . بیورمق فعللریله مرکب اولورلر نائل اتمك مسعود ایلمك متیمن قیلمق . ممنون بیورمق مستفید اولمق . کبی وبونلر دخی سائر مصادر مرکبه کبی تصریف اولنورلر . وآخرلرینه «تأنیث» علامه‌سیله مؤنث اولورلر . شاعره مفیده کبی ومطردا جمع مذکر سالم وجمع مؤنث سالم صیغه‌سیله جمعلنور . وفاعل وزننده اولان اسم فاعللری فعل وفعال وفعله وزنلری اوزره دخی جمعلنورلر . کامل ایله کمل وحاسد ایله حساد وطالب ایله طلبه . کبی واکثریا مؤنثی «فواعل» اوزره جمعلنور . حادث ایله حوادث کبی

باب خامس ادوات بیاننده‌در

ادوات کلمه‌لری ویاخود جمله‌لری بربرینه ربط ایدن ویاخود معنالرینه خصوصیت زائده ویرن لفظلردر . اقسام

مختلفه‌سی اولدیغندن بوراده بر تفصیل طاقم طاقم بیان اولنور .

﴿ فصل اول ادوات ترکیه بیاننده در ﴾

روابط «اوزره . اوزرینه » ادات استعلالردر که برشیئك اوستی دیمك معناسنی اشعار ایدرلر . بونلرك قاعده‌سی «اوزره» لفظی مجردلره و «اوزرینه» لفظی مضاف الیهلره علاوه اولنور . بو حال اوزره . بو حالك اوزرینه کبی انجق ضمیر ایله اسم اشارتلر بو حالده دائما مضاف الیه صورتنده ایراد اولنه‌رق « اوزرینه » لفظی ایله قوللانیلوب مجرد کتوریله‌رك اوزره ایله قوللانلمز . مثلا انك اوزرینه و بونك اوزرینه دینلوب . او اوزرینه . بو . اوزرینه دینلمز .

«قاعده» اوزره . لفظی مصدرلره علاوه اولندقده شرط معناسی شامل اولور . نته‌کیم «اوقومق اوزره مأمور اولدی» دینلور که اوقومق شرطیله دیمك اولور . بعضا زمان استقبالی زمان حاله تقریب ایدر نته‌کیم « کتمك اوزره‌یم » دینلور که همان کیده‌جکم دیمك اولور .

(ایچون) ادات تعلیلدر که بر حکمك علتی اولان شیئك آخرینه علاوه اولنور نته‌کیم (فلان مصلحتی رجا ایچون کلدم) دینلدکده متکلمك کلمسنك علت و سببی رجا اولدیغنی افاده ایدر .

(ایکن (ادات حالدر که بر جمله‌نك مضمونك حال ترکیبی

اولماسنی افاده ایدر. مثلا «بن سکا مخلص اولدیغم سن بنی فنا بیله‌دن» دینلور که بن سکا مخلص اولدیغم حالده دیمك اولور.

«ایله» مصاحبت و استعانه اداتیدر که علاوه اولندیغی اسم ایله برشیئك برابر اولدیغنی افاده ایتدکده مصاحبت معناسنه اولور «خواجه ایله چیقدم» کبی که خواجه ایله برابر اولدیغنی افاده ایدر بو صورتده بعضا تأکید ایچون «بیله» لفظی کتیریلور. «خواجه ایله بیله» کبی که خواجه ایله برابر دیمك اولور و وساطت و آلیت معناسنی افاده ایتدکده استعانه معناسنه اولور. مثلا بچاق ایله کسدم دینلدکده بچاق وساطتیله کسدم دیمك اولوب استعانه ایچون اولمش اولور. و بعضا ابتداسنده اولان «الف» و «یا» حذف اولنور. نته کیم قلم ایله یرنده «قلمله» دینلور. اما یالکز «الف» حذفیله استعمال جائز دکلدر. مثلا قلم ایله مقامنده قلمله دینله بیلوب «قلمیله» دینلەمز. زیرا قلمیله لفظی قلمی ایله ترکیبندن مخففدر و اکثریا بویله مخفف اولدیغی حالده مصدرلره علاوه اولنوب تعلیل معناسنی افاده ایدر. و او حالده مصدرك قافی «غینه» تبدیل اولنور. سومکله یازمغله کبی انجق آخرنده های رسمیه اولان کلمه‌لرده یالکز الفك حذفیله تخفیفه اولور. بلطه یله کبی

«برله» بودخی ادات مصاحبتدر . اما اکثر یا سببیت معناسنه قوللانیلور . ایتمك برله . یاپمق برله کبی

«ایمدی» ادات تفصیلدرکه مابعدنده‌کی جمله‌نك ماقبلنده‌کی جمله‌یی تفصیل ایده‌جکنی افاده ایدر .

«چاق» ادات غایتدرکه بر حکمك نهایت بولدیغی شیئك اولنه کتوریلور . واوحالده آخرینه . های رسمیه علاوه اولندقدنصکره «دك» ویاخود «دکین» لفظلری کلور . «چاق بغداده‌دك یاخود بغداده‌دکین» دینلدیکی . کبی واکثریا چاق لفظی کتورلمیه‌رك بونلرایله اکتفا اولنوب مثلا بغداده‌دك و بغداده‌دکین دینلور . وبعضا بونلرك یرینه «قدر» لفظی کتوریلور . بغداده قدر کبی

(دن) ادات بیان اولوب آخر کلمه‌یه علاوه اولنور نته‌کیم «مجلس معارف اعضاسندن فلان بنده‌لری بروسه‌دن کلدی» دینلدیکی . کبی وبعضا برشیئك نشئنی بیان ایچون منشأ وسبب اولان شیئه علاوه اولنور . واوحالده اندنصکره برده (ناشی) لفظی کتوریلور . (بویله اولمقدن ناشی) کبی و مصدر تخفیفی یه علاوه اولنوب اندن اول دیکر برفعلك وقوعنی بیان ایدرنته‌کیم (سن اورایه کتمه‌دن بن کلوردم) دینلدیکی کبی که سندن اول کیتدم دیمك اولور . وبعضا بو معنایه اولمق اوزره مضارع مفرد منفینك مفرد غائبنه علاوه اولنور انجق بوصورتده (اول یاقدم یامقدم) لفظلری دخی

كتوريلور . سن كلمزدن اول بن كلورم . كبى و تفضيل
معناسنه ادات تفضيلدن اول كلور . چونكه تفضيلده
بر مفضل و بر ده مفضل عليه بولنوب (دن) لفظى دائما
مفضل عليهه علاوه اولنديغنه و مفضل عليه دخى لسان
عثمانيده دائما ادات تفضيلدن اول اولديغنه دائما (دن)
لفظى ادات تفضيلدن اول كتورلك لازم كلور . و بعضا
تفضيل مقامنده (دن) اداتندن صكره زائد اوله‌رق (ايسه)
فعلى كتوريلور . « انك لقرديسى ايشتمكدن ايسه
كنديسنى كورمك دها اعلادر » كبى و بعضا « بشقه »
لفظيله برابر استثنا مقامنده كله‌رك بر حكمدن مستثنا اولان
شيئه علاوه اولنور « مكتبدن بشقه بريره كتمه » كبى كه
هيچ بريره كتمه الا مكتبه كيت ديمك اولور . و بعضا
« بشقه » يرنده « غيرى » وياخود (ماعدا) قوللانيلور

بندخى غيرى سندن ماعدا كبى

(ده) ادات ظرف اولوب بو دخى كلمه‌نك آخرينه كلور .
بروسه‌ده اكلندم كبى و مصدرلره دخى علاوه اولنوب زمان
حالى اشعار ايدر نتكيم « يازمقده‌يم » دينلور كه يازه‌يورم
ديمكدر

(قاعده) كرك (دن) و كرك (ده) ضميرلر ايله اسم اشارتلره
دخى علاوه اولنور . انجق ضمير غائب ايله اسم اشارتلر
(نون) ايله قوللانيلوب اندن انده . بوندن بونده . شوندن

شونده . دینلور . وصیغهٔ صله یه دخی علاوه اولنورلر واو حالده وصیغهٔ صله نك غائب صورتنده (یاء نونه) قلب اولنور . سودیكنده . یازدیغنده . سودكلرندن یازدقلردن سودیكنده . یازدیغنده سودكلرنده یازدقلرنده . كبی (كه) ادات ربطدر كه بر جمله نك مضمونی برشیئه ربط ایدر نته كم (اوكه دونكی كون كلشیدی كوزل ادمدر) دینلدكده (كه لفظی كلشیدی جمله سنی ضمیر غائبه صفت اولمق اوزره ربط ایدر . وبعضا های رسمیه (میم) تبدیل اولنه رق (كم) وبعضا برده (یا) زیاده قلنه رق (كیم) دینلور

حروف عطف «دخی» لفظی ایكی شیئی بر حكمده تشریك ایدر بن كلدم او دخی كلدی . كبی واكثریا تخفیف اولنه رق اوده كلدی دینلور .

(هم) بودخی ایكی شیئی بر حكمده تشریك ایدر انجق مكرر اوله رق قوللانیلور . هم یازدی هم اوقودی . كبی وبعضا ایكنجیسنك آخرینه (ده) كتوریلور . هم یازدی همده اوقودی . كبی كرك (دخی) وكرك (ده) بعضا صیغهٔ شرطیه لره علاوه اولنوب مضمون شرطك عدم وقوعی تقدیرندن جزانك وقوعی اولویتده قاله جغنی افاده ایدر . وبو صورتده جملهٔ جزائیه نك اولنه اكثریا (ینه) لفظی علاوه اولنور . نته كم (چوق قصور ایتدم ایسه ده ینه

عفو کزی امید ایدرم) دینلدکده قصورک عدم وقوعی
تقدیرنده عفو امیدی اولمقده اولدیغنی افاده ایدر .
و (قصور ایتدم ایسه‌ده) جمله‌سی قصور ایتدیکم حالده
دیمک اولوب حال ترکیبی مقامنده اولدیغندن بو مثللو شرطلره
(شرط حالی) دینلور . و بعضا (دخی) و (ده) یرینه (بیله)
لفظی کتوریلور . « چوق قصورم اولمسه بیله سز عفو
ایدرسکز » کبی (یاخود) تردید مقامنده قوللانیلور یازر
یاخود اوقور کبی و بعضا مخففی اوله‌رق یازر یا اوقور
دینلور و بعضا بو یله مخفف اولدیغی حالده مکرر اوله‌رق
قوللانیلور . یا شویله یا بویله . کبی انجق بو صورتده
اکثریا اولکیسی مخفف ایکنجیسی حالی اوزره قوللانیلور
یا کتابمی تسلیم ایله یاخود اقچه‌سنی ویر . کبی
تنبیه) لسان عثمانیده اکثریا تشریک ایچون اولان حرف
عطفلر محذوف اولور . نته‌کیم کاعد قلم دینلور که کاعد هم قلم
دیمکدر . و کلدی کتدی دنیلور که هم کلدی هم کتدی دیمکدر
ادات استفهام (می) لفظیدر که سؤال مقامنده قوللانیلور
شو کوریلان طاشمیدر . کبی فعللر علاوه اولندقده ضمیر
نسبیلردن کتوریلور یازرمیسین ؟ یازرمیسکز کبی و دائما
مسئول عنه اولان شیئک عقبنده کتوریلور نته‌کیم « بروسه‌یه
کتدکمی » دینلدکده کتمک فعلنک واقع اولوب اولمدیغنی سؤال

اولور . و (بروسه‌یه‌می کیتدك) دینلدکده کیتدیکی بروسه‌میدر دیو سؤال اولنمش اولور . و) بروسه‌یه واپورله‌می کیتدك) دینلدکده بروسه‌یه کیتدیکی معلوم اولوب انجق نه ایله کیتدیکی مجهول اولدیغندن واپوریله‌میدر یوخسه دیکر صورتله‌میدر دیو سؤال اولور . بو صورتله واقع اولان استفهاملرك جوابنده اکر جمله حالی اوزره تقریر اولنه‌جق اولورسه ادات تصدیق اولان (اوت) لفظی قوللانیلور . نته‌کیم بروسه‌یه کیتدکمی سؤالنك جوابنده اوت دینلدکده کیتدم دیمك اولور و اکر نفی ورد اولنه‌جق اورسه (خیر) لفظی قوللانیلور . نته‌کیم سؤال مذکورك جوابنده خیر دینلدکده کیتمدم دیمك اولور . و بعضا استفهام نفی مقامنده کلوب (استفهام انکاری تسمیه اولنور . یاپه‌مدك مقامنده یاپه‌بیلدکمی دینلدیکی . کبی

ادات نفی (دکل) و (سز) لفظلری اولوب اولکیسی صفتلره ایکنجیسی اسملره علاوه اولنور . ادیب دکل وادبسز کبی (سز) لفظی مصدرلره علاوه اولندقده آخرینه (یا) و (نون) زیاده قلنور . ایتمکسزین باقمقسزین . کبی نفیلری تأکید ایچون (هیچ) قوللانیلور .

ادات حصر (انجق) لفظیدر که برحکمك برشیئه انحصارینی افاده ایدر (حصر) ایکی معنایی شامل بری معنای ثبوتیدر که برحکمك برشیده بولنمسیدر دیکری

معناى سالبيدر كه اول حكمك بشقه‌يه سرايت ايتمه‌مسيدر . بو حصر (انجق) لفظك داخل اولديغى كلمه‌ده اعتبار اولنور (فلان كشى ايله استانبوله انجق بن كيتدم) دينلدكده كيتمك متكلمه منحصر اولوب بشقه‌سنك كيتمديكنى افاده ايدر و (آنكله بو كون بن انجق استانبوله كيتدم) دينلدكده كيتمسى استانبوله منحصر اولوب بشقه يره كيتمديكنى افاده ايدر (و بن بو كون استانبوله انجق انكله كيتدم) دينلدكده بشقه‌سيله كيتمديكنى افاده ايدر و بعضا جمله‌لرده داخل اولوب استدراك معناسنده قوللانيلور يعنى بر كلام سويلندكده ايهام ايتديكى خاطره‌يى دفع ايچون كتوريله‌جك جمله‌نك اوزرينه داخل اولور نته‌كيم (چوق سويلدى انجق افاده‌سندن برشى اكلاشلمدى) دينلوركه چوق سويلدى دينلدكده پك چوق شيلر اكلاشلدى خاطره‌سى دركار اولديغندن انى دفع ايچون جملهٔ استدراكيه يعنى (انجق برشى اكلاشلمدى) جمله‌سى كتوريلور (رجا ايتدى انجق قبول اولنمدى) عباره‌سى دخى بويله‌در

(يوخسه) يوق ايسه‌دن مخفف بر لفظ اولوب ماقبلنك مابعدندن مستثنى اولديغنى اشعار ايدر نته‌كيم (بو سورى بكنيورسين يوخسه سائرى تحسين ايدر) دينلوركه بو سوزى هركس تحسين ايدر الا سن بكنميورسين ديمك اولور

وبعضا استفهام مقامنده کلور لکن (انجق) لفظنك عکسنه اوله رق بونك مابعدی انك ماقبلی واناك مابعدی بونك ماقبلی حکمنده اولور نتکیم (سن اوجه کلدك یوخسه بن سکا کیده جك ایدم) دینلوب یعنی سن کلمیدك بن سکا کیده جك ایدم دیمك اوله رق بن سکا کیده جك ایدم انجق سن اوجه کلدك معناسنه اولور و بعضا استفهام مقامنده یاخود معناسنه کلور (کلدیمی یوخسه کلمدیمی) کبی ادات تمییز (جه) اداتیدر که صفت بابنده بیان اولندیغی اوزره اسملرك آخرلرینه کلهرك صفت اداتی و صفتلرك آخرلرینه کلهرك تقلیل اداتی اولدیغی کبی بر حکمك جهتنی بیان ایدرك ادات تمییز دخی اولور نتکیم (معلوماتجه سن اکا فائقسین) دینلور که معلومات جهتیله دیمك اولور . و بعضا فعل مضارعلرك آخرینه علاوه اولنوب اندن صکره بر ده (سه) لفظی کتورلدکده تشدید معناسنی افاده ایدر نتکیم (ایدرجه سنه) دینلور که ایدر کی دیمك اولور .

ادات تشبیه اولان (کی) لفظی علاوه اولندیغی شیئك مشبه به ودیکر بر شیئك مشبه اولمسنی افاده ایدر نتکیم دیشلری انجو کی دینلدکده (انجو) مشبه به ودیش مشبه اولور وبعضا وقت معناسنه اولوب صیغهٔ صله یه علاوه اولنور نتکیم (او کلدیکی کبی بن کتدم) دینلور که انك کلدیکی وقتده درحال بن کتدم دیمك اولور . (جلین) اداتی دخی

بویله در . نته کم بجلین دینلور که بنم کبی دیمکدر . و (اویله) (شویله) و (بویله) لفظلری انك کبی و بونك کبی معنالرینه استعمال اولنور

(نته کم) لفظی دخی تشبیه و تمثیل اداتیدر . انجق جمله‌لرك اولنه داخل اولور

(صانکه) لفظی دخی بویله ادات تشبیه اوله‌رق کلور . ادات تصغیر خفیفلرده (جك) و ثقیللرده (جق) لفظلریدر که اسملرك اخرینه علاوه اولنور . کمشجك . التونجق کبی و بعضا بونلره برده (زا) علاوه اولنور . یمکجکز . صوجغز . کبی مصدریت و محلیت اداتی خفیفلرده (لك) ثقیللرده (لق) لفظلریدر که صفتلرك اخرلرینه کلدکلرنده مصدریت اداتی اولور . کوزللك . اوزونلق کبی و اسملرك اخرلرینه کلدکلرنده محلیت اداتی اولورلر کاللك . چالیلق . کبی اما مختلف حرکه‌لر ایله قوللانیلان کلمات شاذه‌ده بو ادات حرکهٔ اخیره‌یه تابعدر . المالق . لیمونلق . کبی

ادات تأکید (یا) لفظیدرکه جمله‌لرك اخرینه کلوب مضمونلرینی تأکید ایدر . (کله‌جکسین یا) کبی که محقق کله‌جکسین دیمك اولور .

حرف ندا (آ) اولوب کلمه‌نك اولنه داخل اولور . آسلطانم کبی و اکر کلمه‌نك اولی همزه اولورسه بر ده (یا) زیاده قلنور ای افندم کبی

(ایشته) ادات تنبیهدر که متکلمك افاده ایده جکی شیئه مخاطبك دقت ایلمسی ایچون تنبیه واخطار ایدر. امشته باق ایشته بویله در کبی

(ها) بودخی ادات تنبیهدر. (ها اوراسنی بن سکا اکلادهیم) کبی

(هایدی) ادات ندا اولوب استعجال مقامنده استعمال اولنور (هایدی کیدهلم) کبی

(اسطراد) استعجال مقامنده بعضاً امر حاضرلرك اخرینه (نون. دال. یا) علاوه اولنور کلندی کبی (اه) ادات تحسر (واه) ادات تأسف (اوه) ادات تلذذدر (اوف) ادات اضطرابدر. (اه) یتشور مقامنده تلفظ اولنور

﴿ فصل ثانی ادوات فارسیه بیاننده در ﴾

(بر) اوزره معناسنه در (بر مقتضای حال) کبی که مقتضای حال اوزره دیمك اولور

(برای) ایچون معناسنه در برای خاطر کبی

(با) ایله معناسنه در باسند کبی

(ب) مفعول الیه اداتی و (تا) ادات انتها اولهرق (تا صباح) دینلور که صباحهدك دیمك اولور

(از) دن (در) ده معناسنه در ازدل وجان ودرحال کبی

اسم بابنده بیان اولنان وجهله اقتضاسنجه بونلر عربی وفارسی
اسملره داخل اولوب اسماء ترکیه‌یه داخل اولمازلر

ادات عطف اوله‌رق (واو) قوللانیلور انجق تلفظ
اولنمیوب فقط معطوف علیهك آخری مضموم اوقونور
کاغد وقلم کبی واکر معطوف علیهك آخری حرف املا
اولورسه و وعطف مضموم اوقونور خانه وکاشانه ٠ دعوی
وفتوی ٠ صوف وخز ٠ ابرو وچشم ٠ کبی

ادات نفی اوله‌رق کل معناسنه (نا) وسز معناسنه (بی)
قوللانیلور نامقبول وبی وفا کبی

ادات استثنا اوله‌رق (مکر) قوللانیلور ٠

(آسا) و(وش) ادات تشبیهدر مسلك آسا وماه وش
کبی ٠

(آویا) لفظی صانکه معناسنده استعمال اولور ٠ (چه)
ادات تصغیردر ٠ دیوانچه ٠ کبی

(زار) ایله (ستان) محلیت اداتلریدر ٠ کلزار ٠ کلستان
کبی که کللك دیمکدر ٠

(کده) دخی محلیت افاده ایدر محنتکده کبی که محنت یری
دیمك اولور ٠ وبعضا بو معناده (کاه) قوللانیلور ٠ زیارتکاه
کبی که زیارت یری دیمك اولور

(هر) ادات سوردرکه داخل اولدیغی اسمك افرادینی
استیعاب ایدر

(هم) ادات شرکتدر ٠ هم مذهب کبی که مذهبی بر

دیمکدر . بوندن بشقه ادوات فارسیه‌دن حرف شرط اوله‌رق (اکر) لفظی قوللانیلوب جمله شرطیه‌لر اوزرینه داخل اولور . « اکر بروسه‌یه کیدر ایسه‌ك شفا بولورسین کبی فقط شرط حالی اوزره داخل اولدقده برده (چه) علاوه اولنوب اکرچه دینلور . وبعضا (اکرچه) یرینه (هرنقدر) لفظی قوللانیلور

فارسیده ادات مصدریت (یاء ساکنه در شادی کبی که شادلق دیمك اولور

ندا مقامنده کلمه‌نك آخرینه الف کتوریلور . صائبا کبی که ای صائب دیمکدر .

﴿ فصل ثالث ادوات عربیه بیاننده‌در ﴾

(علی) اوزره «لاجل» ایچون « الی » ادات انتها « من » « وعن » دن (فی) ده (ب) ایله معناسنه‌در . علی العجله . لاجل المحاکمه . الی الآن . من القدیم . عن اعضای مجلس معارف . فی الواقع . بحق . کبی

ادات عطف اوله‌رق واو مفتوحه قوللانیلور یمك وایچمك کبی

سز معناسنه (بلا) و (من غیر) قوللانیلور . بلا استثنا ومن غیر استحقاق کبی .

(الا) ادات استثنا (فقط) ادات حصر (لکن) ادات استدراکدر .

و (كاف) ادات تشبيهدر . كالشمس كبى كه كونش كبى ديمك اولور .

واوت معناسنه (بلى) قوللانيلور .

ادات مصدريت اوله‌رق ه فعللرك آخرينه (ياء مشدده) ايله (تاء تأنيث) كتوريلور . غاليت . معلوميت كبى بو دخى مهمهٔ معلومه اوزره الفاظ عربيه‌يه مخصوص اولوب فارسى و تركى لفظلره علاوه اولنمز فقط (كرميت) غلط مشهور اوله‌رق استعمال اولنور .

ادات شرط (مادام كه) فى الاصل عبارهٔ عربيه اولوب لسان عثمانيده جملهٔ شرطيه اوزره داخل اوله‌رق جملهٔ شرطيه‌يه فعل التزامى اولور . (مادام كه سندن عنايت كوريله . هر كس سنك مدحكده اولور .) و يا (در) و ياخود سائر ضمير نسبيلر ايله منتهى اولور (مادام كه سنك اوزريمزده حقك واردر بز سكا تشكر ايدرز) و (مادام كه سن عالمسين . سكا هر كس حرمت ايلر) كبى

(الا) يوخسه مقامنده قوللانيلور . درسه چالش والا تكدير ايشيديرسين . كبى

(يعنى) ادات تفسير اوله‌رق قوللانيلور .

(تمله) ادات تنكير نون ساكنه‌دن عبارت اولان (تنوين) دركه بر اسمى مبهم اوله‌رق بيان ايدر . بوكا علامت اوله‌رق اسمك آخرينه ايكى حركه وضع اولنور . بحق كبى فقط

اخری مفتوح اولدقده یرینه الف علاوه اولنور قصدا
کبی فارسیده بوتك اداتی (یاء ساکنه) در . انجق
لسان عثمانیده مستعمل دکلدر لسان ترکیده بونك اداتی
اولیوب فقط کلمه‌نك اوزرینه (بر) لفظی کتوریلور .
بر آدم کلدی کبی

ادات تعریف بر اسمی جهت معلومیتیله تصور ایدرك
استعمال اتمکدر . عربیده بونك اداتی (لام تعریف) در
بالایجاب . کبی لکن فارسی و ترکیده بونك اداتی اولیوب
فقط فارسیده بو مقامده اسمك اولنر (ان) کتوریلور انجق
لسان عثمانیده بودخی مستعمل اولیه‌رق حسب الایجاب
کلمه‌نك اولنه (او) ضمیری کتوریلور . او مصلحت نصل
اولدی دینلدیکی کبی

(خاتمه . جمله‌لر و جمله‌لرك متمماتی بیاننده‌در)

جمله بر صفت بر موصوفه اسناد اولنه‌رق مخاطبه فائدهٔ
تامه افاده ایلیان سوزدر . و اول صفته (مسند) و موصوفه
(مسند الیه) دینلور . و مسند الیهه (مبتدا) و مسنده (خبر)
دخی دینور و بونلری بر برینه ربط ایدن اداتلره (رابطه) دینلور
نته کم افندی عاقلدر ترکیبنده (افندی) مسند الیه (عاقل)
مسند (در) رابطه اولور بو وجهه مشروح مسند الیه موصوف
و مسندك صفتی مقامنده اولدیغندن مسند الیهلر اسم و یا
اسم حکمنده اولان مصدر و یاخود کنایاتدن بریسی اولور .

طاش قتیدر . قلب قیرمق فنادر . سن مرحمتلوسین کبی وبعضاً موصوفی محذوف اولان صفتلر ظاهراً مسند الیه اولورسه ده حقیقتده مسند الیه موصوف محذوف درنته کیم «شو یازویی یازان پك کاملدر» دینلدکده یازان آدم دیمك اولوب حقیقتده مسند الیه آدمدر . ومسندلر صفت ویا صفت حکمنده والان ذوات افعال ایله فروع فعلدن بریسی اولور . صفت ویاخود فرع فعل اولدقده رابطه غائب صورتلرنده (در) ومتکلم ایله مخاطب صورتلرنده ضمیر نسبتلر اولور ومنفیلرنده رابطه دن اول (دکل) کتوریلور

مثبتلرك مثاللری

بن عاقلم	سن عاقلسین	او عاقلدر
بز عاقلز	سز عاقلسکز	آنلر عاقلدرلر

منفیلرك مثاللری

بن عاقل دکلم	سن عاقل دکلسین	او عاقل دکلدر
بز عاقل دکلز	سز عاقل دکلسکز	آنلر عاقل دکلدرلر

وبعضاً بو صورتده رابطه فعل اعانه اولوب آنك منفیلرنده دخی (دکل) لفظی قوللانیلور .

مثبتلرك مثاللری

بن ممنون ایدم	سن ممنون ایدك	او ممنون ایدی
بز ممنون ایدك	سز ممنون ایدیکز	آنلر ممنون ایدیلر

منفیلرك مثاللری

ممنون دكل ايدم ۰ سن ممنون دكل ايدك ۰ او ممنون دكل ايدى
بز ممنون دكل ايدك ۰ سز ممنون دكل ايديكز ۰ انلر ممنون دكل
ايديلر و بعضا فعل اعانه تخفيف اولنوب بو صورتده دخى
تصريف اولنور ۰

بن ممنون دكلدم ۰ سن ممنون دكلدك ۰ و ممنون دكلدى ۰
بز ممنون دكلدك ۰ سن ممنون دكلديكز انلر ممنون دكلديلر ۰

و ياخود رابطه فعال عامه اولوب بو صورتده جمله نك مثبت و منفى اولسى فعل عامك مثبت و منفى اولسيله اولور ۰

مثبتلرك مثاللرى

بن ممنون اولدم سن ممنون اولدك او ممنون اولدى
بز ممنون اولدق سز ممنون اولديكز انلر ممنون اولديلر

منفيلرك مثاللرى

بن ممنون اولدم ۰ سن ممنون اولدك ۰ او ممنون اولدى ۰
بز ممنون اولمدق ۰ سز ممنون اولمديكز ۰ انلر ممنون اولمديلر

و غائب صورتنه مخصوص اولرق مثبتلرده (وار در) منفيلرده (يوقدر) لفظى رابطه اولور ۰ (بنم شكايتم وار در ياخود يوقدر) كبى و اكر مسند ذات فعل اولور ايسه ماضى شهودينى و مضارع و حال و فعل التزامى صيغه لرينك غائب صورتلرنده رابطه اولميوب يالكز هيئتك دلالتيله اكتفا اولنور ۰ و ماضى شهودينك سائر صيغه لرنده رابطه ضمير فعليلر و مضارع و حال و فعل التزامينك سائر صيغه لرنده

ضمير نسبيلر اولور اما ماضئ نقلی مستقبلی وفعل لزومينك
غائب صورتلرنده رابطه (در) اداتيدر خواجه كلمشدر
ياخود كله جكدر وياخود كلمليدر · كبی وسائر صيغه لرنده
ضمير نسبی اولور · مثاللری ذوات افعال بحثنده مرور ايلدی
فعللرك فاعللری مسند اليه اولديغنه وانلرده رابطه اولان
ضميرلر فاعللره دلالت ايلديكنه بناءً اكثريا مسند اليهلر طی
اولنه رق يالكز ذوات افعال صيغه لری باشلو باشنه جمله
اولورلر نته كم «بن كلدم» مقامنده يالكز كلدم و«سن كلورسين»
مقامنده يالكز كلورسين دينلديكی كبی ·

امر حاضرك مفردنده دخی رابطه اولميوب جمعنده ضمير فعلی
رابطه اولور · و بعضا مسندلر خلاف اصل اوله رق اسم
اولوب بو صورتده دخی رابطه غائب صورتنده در ·
وسائرلرنده ضمير نسبی اولور · شو كورينان قراتی طاشدر
ياخود طاش دكلدر كبی · وكذلك بعضا كنايتدن بريسی
اولور · بونی يازان بنم · كبی و بعضا دخی مصدر اولور ·
اكلنجه نك اعلاسی كتاب اوقومقدر كبی

جمله لرك ركن اصليلری بر وجه مشروح مسند اليه ومسند
ورابطه در · انجق بونلردن بشقه برطاقم متممات جمله دخی
واردر كه ايجابنه كوره بعض جمله لره الحاق اولنورلر بونلر
دخی اوچ قسمدر

اولكيسی (حال تركيبی) در بن سوينه رك كلورم كبی

و بعض عربی صفتلرك آخرینه تنوین علاوه اولنه‌رق حال
تركیبی مقامنده قوللانیلور ممنوناً كتدی سالماً كلدی كبی
و بعضاً جمله‌لر حال تركیبی اوله‌رق دیگر جمله‌یی متمم اولور
بوتك اصولی شویله‌در كه ادات رابطه‌سی اولدقدنصكره
یرینه (ایكن) اداتی كتوریلور. نته‌كیم «بن سكا پدرانه نصیحت
ایتمش ایكن سن طوتمدك» تركیبنده (نصیحت ایتمشم) جمله‌سی
حال تركیبی اوله‌رق (طوتمدك) جمله‌سنی متمم اولور. و (حال
بویله ایكن نیچون عناد ایدرسین) تركیبنده (حال بویله ایكن)
جمله‌سی حال تركیبی اوله‌رق (ایدرسین) جمله‌سنی متمم اولور
یاخود جمله صیغهٔ صله صورتنه قونلدقدنصكره (حالده)
لفظی علاوه‌سیله حال تركیبی معناسنی مستفاد اولور. نته‌كیم
«آت اوزرنده اولدیغی حالده» دینلدكده (آت اوزرنده)
جمله‌سی حال تركیبی مقامنده واقع اولمشدر

ایكنجیسی تمیزدر «بن معلوماتجه اكا فائقم» كبی. عربی
اسملرك آخرینه تنوین علاوه‌سیله تمیز اولور. «بن اكا
علماً فائقم» كبی. و بعضاً جمله‌لر دخی تمیز واقع اوله‌رق دیگر
بر جمله‌یی متمم اولور بونده ایكی قاعده واردر بریسی جمله
صیغهٔ صله اوله‌رق آخرینه (جهتله) تركیبی علاوه‌سیله اولور
نته‌كیم «بن سكا مخلص اولدیغم جهتله بویله نصیحت ایده‌یورم
دینلدكده (بن مخلصم) جمله‌سی تمیز اوله‌رق (نصیحت
ایده‌یورم) جمله‌سنه متمم اولور دیگری (اولمق) و (اولمسنی)

مصدرلریله ربط اولنه‌رق بعده (جهتیله) علاوه سیله
اولنور (سکا خلوصم برکمال اولق جهتیله) ویاخود (سکا
خلوصمك برکمال اولسی جهتیله) کبی بومقامده جهتیله یرینه
بعضا (حسبیله) یا (ملابسه سیله) یاخود (مناسبتله)
قوللانیلور اوچنجیسی متعلقات فعلدر بونلر دخی مفعول به
ومفعول الیه اداتلریله ادات استعلا وادات تعلیل وادات بیان
و ادات انتها و ادات ظرف مصاحبت استعانه
وادات تشبیهدرکه برفعله تعلق ایدرلر قلبمی قیرمه
کناهمه کیرمه . اوزریمه وارمه . صباحدن اخشامه دك
مکتبده درسه چالش . هرنه ویررسك الك ایله ویر حاتم کبی
جوانمرد اول . جمله‌لرنده اولدیغی کبی و بعضا بو اداتلر
نفس جمله‌یه قید اوله‌رق خبر وقوعنده کلورلر بکا ایتدیککك
اذانیچوندر . خواجه مکتبده‌در مجلس ساعت اونه‌دکدر
بنم چکدیکم سنه‌یدر . بو باغچه باغارم کبیدر جمله‌لرنده
اولدیغی کبی بو اداتلر دائما مفرداته علاوه اولنورلر نته‌کم
(اوبکا اکرام ایتدیکیچون بنده اکا اکرام ایلدم) دینلدکده
(بکا اکرام ایتدیکیچون) جمله صله اولمغله (اکرام ایلدك)
وفعلنه تعلق ایتمشدر . سائرلری دخی بوکا قیاس اولنه .
(قاعده) صیغهٔ صله‌نك مفعول الیه صورتنك آخرینه (مبنی)
لفظی ویاخود مبنی معناسنه اولان (بناء) لفظی علاوه

اولندقده حال ترکیبی مقامنده دیکر جمله‌نڭ متممی اولور و تعلیل معناسنی اشعار ایدر « حقمده توجهکز بر کمال اولدیغنه مبنی و یاخود بناءً » کبی که اولدیغیچون برینی طوتارلر و بونلر بعضاً مصدر مضافك مفعول الیهنه منضم اولور « توجهکز بر کمال اولمسنه مبنی یاخود بناءً » کبی و بعضا بو ایکی صورتده دخی اولرك برینه (نظراً) لفظی کتوریلور تعبیر مقامنده اوله‌رق متمم اولور و جملهٔ شرطیه معناسنی اشعار ایدر « بر کمال اولدیغنه یاخود اولمسنه نظراً » کبی که اولدیغنه و یاخود اولمسنه کوره معناسنه اوله‌رق چویریلورسه دیمك اولور

(فائده) ظرفلر ایکی قسم اولوب بری (ظرف مکان) درکه محل کوسترن ظرفلردر یرده قوناقده مکتبده کبی دیکری (ظرف زمان) درکه وقت کوسترن ظرفلردر کونده آیده ییلده کبی اشبو ظرف زمانلردن بعضا ادات ظرف طی اولنه‌رق قوللانیلور اخشام چیقدم بو کون کلدم کبی (صکره) کلمه‌سی ادا بسز اوله‌رق ظرف مقامنده قوللانیلور نته‌کم « صکره کلدی » دینلور که صکره‌کی وقتده کلدی دیمك اولور و بو معناده عربی اولان (مؤخرا) و مقابلنده (مقدما) قوللانیلور

(تکمله) مسندالیهلر مقدم و مسندلر مؤخر ذکر اولنور امثلهٔ سابقه‌ده اولدیغی کبی و بعضا مسند تقدیم اولنور « الله اندر

انسانى اسير ايدن» سنسين بوكا سبب » جمله‌لرنده اولديغى كبى انجق بو صورتده حصر معناسى مستفاد اولور مثلا ذكر اولنان مثاللرده انسانى اسير ايدن انجق التفاتدر و بوكا سبب انجق سنسين ديمك اولور . سائر متمماتك تقديم وتأخيرنده دخى بو مثللو مزايا پك چوقدر . فقط انلر ان شاء الله بوندن صكره تأليف و ترتيبى مصمم اولان فن بلاغتده بيان اولنه‌جقلردر

Harilambo, yani

قواعد جدیدهٔ عثمانیه

Kavâ'id-i
cedîde-i
'Osmânîye

آث
دیمکیش کرامری

یانی خرالمبو

درسعادتده سلطان بایزیدده کتبخانه‌سی اصحابندن
میدانیده کرامانی عثمانلو
رضا افندینک مطبعه‌سنده
دفعهٔ اولی اوله‌رق
طبع و تمثیل اولنمشدر
سنه ١٢٨٦

مقدمه

ابنای بشر باری تعالی شانه حضرتلرینك ید قدرتلرندن
اخراج برله قوۀ عقلیه ایله مجهز ومشرّف بولنمشدر
شویله که قوۀ مذکوره صاحبنك تربیه پذیر اولمسنه
بر علامت کافیه اولوب مع هذا قیاس مطلق اولان
اله عظیم الشان حضرتلرینه دخی ترفع وتقربی موجب
وبونکله برابر وجودی اولان حال سعادت وافتخاره
دخی ایصال ایدر ابنای بشرك اشبو مقصد مطلقه
مواصلتی ایچون وقت صباوتندن بدأ ایله هر درلو
معلومات مفیده تحصیل ایتمسی اهم والزمدر
باخصوص که علمه میل ومحبتی طبیعتدن درونده
موضوعدر وبو تحصیل علم وتربیه مقصدینه تدبیر
اقدس الهی طالبنه اویله بر آلت ذی قیمت موجب تحیّر
احسان بیورمشدر که انك وساطتیله افکار وملحوظاتنی
مشابه شخص اولان ابنای بشره بیان ایدوب کندوسی
دخی انلرنکیلره واقف اوله بیلور اشبو آلتك اسمی

لسانلر ایدی کرهٔ ارض اوزرنده موجود اولان ملل متنوعه‌دن هر بریسنك کندوسنه مخصوص ایریجه بر لسانی اولوب و هر لسان استعمال ایدن ملتك حال معنویسنك کویا بر آیینه‌سی اولدیغی حالده هر ملتك کندو لسانی ممکن مرتبه اعمار و اکمال ایتمسی و هر شخصك دخی لسان وطنیسندن ماعدا السنهٔ سائرهٔ مهمه‌دن دخی اوکرنوب بیلدکلرینك تحصیلنه دوام ایتمسی وظیفهٔ ذاتیه‌لریدر زیرا جمعیت اعضاسندن اولوب ملل مختلفه ایله انس و الفت اولدیغی حالده کرك ملتك و کرك شخصك تعلم السنه‌دن منافع کثیره کسب ایده بیله‌جکلری مستغنی ایضاحدر لسان لطافتنشان عثمانیدن بحث اولنور ایسه اشبو لسان کندو حسن طبیعیسندن ماعدا فارسی و عربی لسان بلاغتنشانلرینك دخی فضائل مخصوصه‌لرینی جلب برله کرهٔ ارض اوزرنده موجود الك نفیس و مکمل لسانلردن بریسی اولدیغی و ادبیات خصوصنده دخی آثار مختلفه‌سی اولان مؤلفین معتبرهٔ کثیره‌دن طولایی

فوق العاده قدر وقیمتی اولدیغی هرکسك معلومیدر
بو حالده لسان مذکورك تحصیلی یالکز ملت عثمانیه
نزدنده دکل بلکه ملت مشار الیها ایله مناسبات
دائمه ده بولنان ملل اجنبیه وخصوصیله ممالك محروسهٔ
دولت علیه ده متمکن ویوزندن محسنات کثیره کسب
ایتمکده بولنان کافهٔ ملل واهالی نزدنده دخی معتبر
والزم عد اولنملیدر تبعهٔ دولت ایچون ایسه لسان
مذکور امور ملکیه دن طولایی دخی فائده یی موجب
اوله جغی بدیهی وآشکاردر

امدی چاکرلری دخی ملتداشلرم بولنان روم جوانان
علمپرورانه برصورتده مفید اولمقلغم املیله منابع
نفیسه دن بالتجمیع برقطعه صرف عثمانی ترتیب وتنظیمیله
مشغول اولوب ذات مرحمتسمات حضرت ظل الهی یه
تقدیم اولنمق اوزره سایهٔ معارفوایهٔ خاقانیلرنده
ومعارف ناظری عطوفتلو افندی حضرتلرینك
حسان رخصت وتصدیق بیورملریله هنوز طبع
ونشرینه مباشرت ایتمکده ولسان عثمانینك

تحصیل و تعلیمی خیلی دشوار اولمسی حسبیله اصول
و قواعدنك محال مناسبه ده ممكن مرتبه تسهیلنه
اقدام و غیرت و شاكردلره زیاده جه سهولت اولمسیچون
سؤال جواب طریقنی ترجیح ایلدم و خلاصهٔ كلام
اشبو اثر چاكرانه مك قابلی مقدار كمال همتنه سعی
و مبادرت ایتدم بو جمله ایله فلاسفهٔ یونانیه دن
برینسنك بیوردیغی وجه اوزره مواد مشكله ده كل ناسی
راضی ایتمك امر عدیم الامكان اولمسی و كمال
یالكز رب تعالی حضرتلرینه مخصوص بر صفت
بولنمسی حسبیله وطنداشلرمزدن اثر مذكورك مشتمل
اولدیغی نواقص كثیره سندن صرف نظر بیوره رق
باحسن توجه قبوله شایان كورملرینی و چاكرلرینه ده
تألیفات سائره خصوصنده دخی جسارت احسان
بیورملرینی باتمنی طلب ایدرز

كتبه
٢٥٧

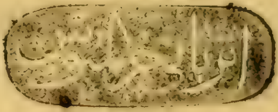

قواعد جدیدهٔ عثمانیه

بسم الله الرحمن الرحیم

باب اول صرف بیاننده در

سؤال صرف ندر

جواب صرف بر لسانک حاوی اولدیغی کلماتک احوال تبدلاتندن بحث ایدن بر علمدر صرف و نحو عثمانلو لساننی طوغریجه سویلیوب یازمغه فائده ویرر

س سویلیوب یازدیغمزه نه دینلور

ج سویلیوب یازدیغمزه جمله وکلام دینلور که کلمه‌لردن وکلمه‌لر دخی حرفلردن مرکبدر

س حرف ندر

ج حرف بر کیفیت مخصوصه ایله اغزدن چیقان صوتدر واول کیفیته حرکه دینلور

س لسان عثمانیده حرف قاچدر

ج لسان عثمانینک حرفلری لسان عربی وفارسیدن مرکب اولوب اوتوز ایکیه بالغدرلر بونلر دخی یعنی ا ب پ ت ث ج

چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك
ك ل م ن و ه ی حروف هجاء مسمادرلر

تنبیه ث ح ذ ض ظ ع حرفلری لسان عربیدن اخذ اولنان کلمه‌لره مخصوصدر و چ ژ حرفلری لسان عربی وعثمانیده بولنمیوب یالکز فارسیده معتبردر و پ حرفی فارسی وترکی کلمه‌لره و خ حرفی عربی وفارسی کلمه‌لره مخصوصدر و ڭ حرفی یالکز لسان عثمانیه‌یه تابعدر اکثریا نون کبی تلفظ اولنوب صاغر کاف یاخود صاغر نون تسمیه اولنور وباقی قالان یکرمی بر حرفلر یعنی ا ب ت ج د ر ز س ش ص ط غ ف ق ك ل م ن و ه ی ترکی عربی وفارسی کلمه‌لره مخصوصدر بالاده ذکر اولنان اوتوز ایکی حروفاتدن بر (لا) دخی واردرکه الف ولام حرفلرندن مرکب اولدیغی ایچون لام الف تسمیه اولنور

س حرکه قاچدر

ج حرکه اوچدر اوستون (َ) اسره (ِ) اوترو (ُ) بونلره اکثریا فتحه ضمه کسره دخی تسمیه اولنور

س بونلرك هر بریسی قاچ نوعدر

ج بونلرك هر بریسی ایکی نوعدر بری خفیفه و دیکری ثقیله‌در

مثلا

فتحهٔ خفیفه	فتحهٔ ثقیله
ال بل	آل بال

کسرهٔ ثقیله	کسرهٔ خفیفه
قیر قیز کبی	ایپ چیت

فقط ضمهٔ خفیفه وضمهٔ ثقیله ایکی قسمدر بری مبسوطه درکه دوداقلری
بر مقدار اچه‌رق تلفظ اولنور ودیکری مقبوضه درکه دوداقلری
بر مقدار صیقه‌رق تلفظ اولنور مثلا

ضمهٔ خفیفهٔ مقبوضه	ضمهٔ خفیفهٔ مبسوطه
اوچ ضمهٔ ثقیلهٔ مقبوضه کوچ	کوز ضمهٔ ثقیلهٔ مبسوطه کور
اور طور کبی	اوت پوت

س لسان عثمانینك حرفلرندن قنغیلری حرکهٔ خفیفه ایله وقنغیلری حرکهٔ
ثقیله ایله حرکه‌لنور

ج لسان عثمانینك حرفلرندن ح خ ص ض ط ظ ع غ ق حرفلری
دائما حرکهٔ ثقیله ایله حرکه‌لنور وباقی قلان یکرمی درت حرفلر
اکثریا حرکهٔ خفیفه ایله استعمال اولنور

قاعده بر کلمه قنغی جنس حرکه ایله بدأ ایدرسه صکره‌کی حرکه‌لر اول
جنسدن اولمق شیوهٔ لسان ترکی اقتضاسندندر فقط الما

كسبون ایمون قهوم مثللو یاء نادر كلماتده بو قاعده تخلف اتمشدر

س هر بر حرف حركه یه محتاجمیدر

ج هر بر حرف حركه یه محتاجدر و حرفلردن حركه یه محتاج اولمیانلر الف یاء واو (اوی) حرفلریدركه بونلره حروف املا یاخود حرف مد تسمیه اولنور و كلمات عربیه و تركیه ده اكثریا بو الف واو یاء علامت حركه اولوب یعنی حركه نك جنسنی بیان ایدوب تلفظ اولنمزلر و الف ایله علی العموم متحرك اولان حرفه (مفتوح) و یا ایله متحرك اولنان حرفه (مكسور) و واو ایله متحرك اولانه (مضموم) تعبیر ایدرلر مثلا

الف ایله متحرك اولان كلمات تركیه	واو ایله متحرك اولانلر
بال مال	بول چوق

یاء ایله متحرك اولانلر

ایب چیت

الف ایله متحرك اولان كلمات عربیه	واو ایله متحرك اولانلر
كتاب شراب	دخول وصول

یاء ایله متحرك اولانلر

مریض حبیب

س	حروف هجاء قاچ قسمدر
ج	حروف هجاء ایکی قسمدر بری مابعدینه بتشمیان حرفلر اولوب حروف (انفصال) دینلور بونلردر ا د ذ ر ز ژ و وباقی قلان یکرمی التی حرفلر یعنی مابعدینه بتشمیان حروف اتصال دینلور
فائده	لسان عثمانینك تنظیم تلفظی ایچون التی نوع علامتی دخی واردر وبونلردر تنوینات جزم تشدید همزه مد وصل
س	تنوین ندر
ج	تنوین اوچ نوع علامتی اولوب وکافهٔ کلماتك اواخرینه وضع اولنوب اواخرنده کی اولان حرف نون کبی تلفظ اولنور
س	تنوین قاچ نوعدر
ج	تنوین اوچ نوعدر برنجیسی تنوین الفتح ایکنجیسی تنوین الخفض اوچنجیسی تنوین الضم تسمیه اولنور
س	تنوین نه ایچوندر
ج	علائم ثلاثهٔ مذکوره دن یالکز مفرد وجمع صفتلرك واسملرك اواخرینه وضع اولنوب حرف تعریفسز وحالی اوزره اولمقده اوچ نوع احواللك یعنی مجرّد مضاف الیه ومفعول بهلك تشکیلیچون لسان عربیده استعمال اولنور

س مذكور اوج علامتلردن مجرّد نصل اولور

ج مذكور اوج علامتلردن مجرد تنوين الضم واسطه سيله اولور
مثلا (ناصرٌ) يازيلوب ناصرون تلفظ اولنور

س مضاف اليه نصل اولور

ج مضاف اليه تنوين الخفض واسطه سيله اولور مثلا ناصرٍ يازيلوب ناصرن تلفظ اولنور

س مفعول به نصل اولور

ج مفعول به دخی تنوين الفتح ايله تشكيل اولنوب كلمه نك آخرنده بر الف
دخی علاوه ايتمكله اولور

مثلا

اسم	مفعول به
يوم	يوماً يازيلوب يومن تلفظ اولنور

تنبيه اكر كلمه نك آخرنده تاء تأنيث ياخود هاء رسميه بولنورسه مفعول بهك
تشكيلنده الف حذف اولنوب حرف مذكوری تاء كرده قلب ايدر

مثلا

اسم	مفعول به
وكالت	وكالةً
فجئه	فجئةً

واكر كلمه نك آخرنده همزه بولنور ايسه مفعول بهك
تشكيلنده الف حذف اولنوب يالكز تنوين الفتح واسطه سيله اولور

مثلا اسم مفعول به
بناء بناءً

قاعده احوال ثلثهٔ مذکوره دن ایکیسی یعنی مجرور ومضاف الیه لسان عثمانیده بالکز ترکیبات وتمثیلات عربیه وبعض مذهبیده استعمال اولنور فقط مفعول به لسان عثمانیده پك چوق مستعمل اولدیغندن کرك عربی وکرك فارسی صفتلردن یاخود اسملردن لسان عثمانیده حرف ظرفك تشکیلیچون مفعول به پك چوق مستعملدر مثلا لیل لیلاً تطبیق تطبیقاً ممنون ممنوناً کبی

س جزم ندر

ج جزم علامتی سکون دخی تسمیه اولنوب بو (ه) اشارتله یازیلور واشبو اشارت بر حرفه وضع اولندقده اول حرف دخی هیچ بر حرکه حروف املا ایله هجا اولنمز واول حرف دخی مجزوم یاخود ساکن تسمیه اولنور

س تشدید ندر

تشدید علامتی بو (ّ) اشارتله یازیلوب بالکز کلمات عربیه ده استعمال اولنور واشبو اشارت بر حرفه وضع اولندقده اول حرفی شدت ایله اوقودیرر محمّد مشدّد کبی وبو ایکی

حرفك بره تبديل اولنمسى ادغام وتشديد ايله اشارت اولنان
حرف مشدّد ياخود ثقيل تسميه اولنور واكر بر كلمه نك
مياننده تشديد واقع اولمزايسه اكا تخفيف وتشديدسز
تلفظ اولنان حرف مخفف تسميه اولنور

س همزه ندر

ج همزه ياخود همزالف بو (ء) اشارتله يازيلور والفك اوزرينه
وضع اولندقده الف مهموزه تسميه اولنور مأمور كبى

س همزه اشارتى يالكز الفك اوزرينه مى وضع اولنور

ج همزه اشارتى دخى واو ياء وهاء رسميه اوزرينه وضع اولنوب يالكز عربيه
وفارسى كلمه لرده استعمال اولنور وانلر دخى قواعد عربيه وفارسيه ده
ذكر وبيان اولنه جقدر

س مد ندر

ج مد علامتى بو (~) اشارتله يازيلوب ويالكز كلمات عربيه يه مخصوص
اولوب بر كلمه ده ايكى الف كلمامك ايچون اول الفك اوزرينه مد اشارتى
وضع اولنور انك ايچون قواعد عربيه نك فعل غير سالملرده نظر كذار اولنمسى
كركدر واكثريا مد ايله اشارت اولنان الف (الف ممدوده) تسميه اولنور

س وصل ندر

ج وصل علامتی دخی مد اشارتی کبی یازیلور وکلمات عربیه نك اولنده اولان الف مهموزه نك اوزرینه وضع اولنور ابوآلفتح کبی ووصل علامتیله اشارت اولنان الف همزة الوصل یاخود الف الوصل تسمیه اولنور

تنبیه لسان عربیده اوچ کلمه لر واردر که انلرده لسان عثمانیده همزة الوصل حذف اولنور وبونلردر اسم ابن ابنت که بونلرده اصلا همزة الوصل حذف اولنور مثلا بسم الله الرحمن الرحیم ابراهیم بن یعقوب وعایشه بنت حسین کبی

تنبیه بالاده ذکر اولنان التی نوع علامتلر کتابلرده وال یازولرده ترك اولنوب معنا منفهمدرلر

باب ثانی

اجزای کلام بیانندهدر

س اجزای کلام نه دیرلر

ج کلامك ترکیب ایندیکی کلمه لره اجزای کلام تسمیه ایدرلر

س اجزای کلام قاچ نوعدر

ج اجزای کلام طقوز نوعدر اسم صفت اسماء الأعداد کنایات فعل ادوات حرف ظرف حرف ربط وحرف ندا

نوع اول

اسم بیانندهدر

س اسم ندر

ج اسم برشخصدن یاخود برشیدن خبرویرن کلمه در محمد کتاب خانه کبی

س اسم قاج نوعدر

ج اسم ایکی نوعدر بریسی اسم خاص که اسم علم دخی تسمیه اولنور مصطفی کبی دیکری اسم عام که اسم جنس دخی تسمیه اولنور خانه صو کبی

س اسملرده قاج خاصیّت واردر

ج اسمای ترکیه ده ایکی خاصیت واردر کمیّت وکیفیتدر

س کمیت ندر

ج کمیت یعنی بریاخود بردن زیاده شیئی بیان ایلمککه اولکیسنه مفرد وایکنجیسنه جمع تعبیر اولنور

س کیفیت ندر

ج کیفیت یعنی برشیئك مذکر یعنی ارکك ومؤنث یعنی دیشی اولدیغنی تمییز ایتمکدر بوخاصیت ثانیه ترکی وفارسی کلمه لرده اولمیوب یالکز عربیده معتبردر فقط کرك مذکر وکرك مؤنث ایچون اوچ حیوانك کندو اسملری واردر وبونلردر

مذکر	مؤنث	
بوغا	اینك	
خروس	طاوق	
کوپك	قنجق	کبی

س لسان عثمانیده براسمی جمع قیلمق ایچون نه یاپملی

ج لسان عثمانیده بر اسمی جمع قیلمق ایچون هر مفرد اولان کلمه نك آخرینه ادات جمع اولان لر علاوه سیله جمع اولور مثلا او اولر صو صولر کبی

س احوال اسم نه دیرلر

ج اسم ترکیبده بولندیغی حالده کندوسنه عارض اولان هیئتلر اعتباریله بونلره احوال اسم تعبیر ایدرلر

س احوال اسم قاچ قسمدر

ج احوال اسم درت قسم اولوب اولکیسی مجرد ایکنجیسی مفعول به اوچنجیسی مفعول الیه ودردنجیسی مفعول فیهدر بونلره احوال اربعه تسمیه اولنور

س مجرد نصل اولور

ج مجرد هیئت اصلیه سیله استعمال اولنان اسمکه ترکیبده مبتدا یاخود خبر اولور مثلا دکز درین در و بو کلان ادملر کبی که اولکی ترکیبده دکز لفظی مبتدا و ایکنجی ترکیبده ادملر لفظی خبردر

س مفعول به نصل اولور

ج مفعول به آخرینه ی علاوه اولنان اسمدر اوی باغی کبی

س مفعول الیه نصل اولور

ج مفعول الیه آخرینه ه علاوه اولنان اسمدر اوه باغه کبی

تنبیه اکر بر اسمك آخرنده اوی یاخود هاء رسمیه بولنور ایسه

مفعول بهده علاوه اولنه جق (یا) دن اول بر ی دخی زیاده قلنور

مثلا

اسم	مفعول به
قپا	قپایی
قپو	قپویی
چالغی	چالغی‌یی
اوطه	اوطه‌یی

كذا مفعول الیهده مذكور حرفلردن بریله ختامپذیر اولورلرسه علاوه اولنه جق هادن اول برده ی زیاده قلنور

اسم	مفعول الیه
قپا	قپایه
قپو	قپویه
چالغی	چالغی‌یه
اوطه	اوطه‌یه

س مضاف الیه نصل اولور

ج مضاف الیه آخرینه صاغر كاف ڭ علاوه اولنان اسمدر اوڭ باغڭ كبی

تنبیه اكر اسمك آخرنده مذكور حروف املادن بری یاخود هاء رسمیه بولنورسه صاغر كافدن اول برده نون زیاده قلنور

اسم	مضاف الیه
قپا	قپانڭ
قپو	قپونڭ

چالغی	چالغینک	
اوطه	اوطه‌نک	کبی

فقط یالکز صو کلمه‌نک مضاف الیهی صونکغ یرینه صویغ اولور

قاعده آخرنده قاف اولان اسملرک مفعول لرنده و مضاف الیهنده مذکور قافی قاعده‌ٔ مطرده اولدیغندن (غینه) تبدیل اولنور مثلا ایاق ایاغی ایاغه ایاغک کبی

فقط مذکور قاف حرکه‌لنمزسه حالی اوزره قالور مثلا ایاقلر ایاقلرک ایاقلره ایاقلری کبی شاذ اوله‌رق برهجالو اولان کلمه‌لرکه اصلا مذکور قافی غینه تبدیل ایتمزلر یالکز چوق لفظی مستثنی اولمغله چوغنی ایدر

تنبیه جمعلرک آخرنده (لر) اولمغله انلرده‌خی بروجه مشروح علی العموم یعنی مفعول بهده ی مفعول الیهده هاء رسمیه ه مضاف الیهده صاغر کاف لک علاوه‌سیله جمعلرک احوال اربعه‌سی تشکیل اولنور مثلا

قبولر	[illegible]	مجرد
قبولری		مفعول به
قبولره		مفعول الیه
قبولرک		مضاف الیه

وجمیع ترکی اسملرک کرک مفرد و کرک جمعلری بالاده ذکر اولنان مثاللرک قاعده‌لرینه مربوط اولدیغندن انلرک تحریره حاجت یوقدر

س اضافت ندر
ج اضافت براسمه دیکر اسمی ربط ایتمکدن عبارت اولوب
اولکیسنه مضاف الیه و ایکنجیسنه مضاف دینلور مثلا
اوك طامی دیدیکمزده او مضاف و طام مضاف الیه اولور

س اضافت قاچ قسمدر
ج اضافت ایکی قسمدر اولکیسی اضافت لامیه که نسبت و تملك
معنالرینی افاده ایدوب مضاف الیهك اخرینه بر وجه مشروح
صاغر کاف علاوه اولنور اوك طامی و بنم اوم کبی ایکنجیسی
اضافت بیانیه در که مضاف الیه مضافك نوعنی بیان ایدر
و مضاف الیهك اخرنده کی صاغر کافی حذف اولنور
چنار اغاجی قیلیجه صویه کبی

قاعده بعضا اضافت لامیه اداتی اولان صاغر کاف حذف اولنور
خصوصا مضاف ایله مضاف الیه برشیئه علم یاخود بر
صنفه (اسم) اولدقده مطردا حذف اولنوب اضافت بیانیه
صورتنده استعمال اولنور ابراهیم اغاچایری درس ناظری
کبی که ابراهیم اغانك چایری و درسك ناظری دیمکدر

نوع ثانی

صفت بیاننده در

س صفت نه‌در

ج صفت بر اسمڭ حال وکیفیتنی بیان ایچون اول اسمه علاوه اولنان لفظدر واول اسمه موصوف تسمیه اولنور مثلا بیوك او بیاض کاغد عباره‌لرنده بیوك وبیاض لفظلری صفت اولوب (او) و (کاغد) اسملرك حاللرینی تعریف ایدرك موصوف ایدر

س صفات ترکیه نصل استعمال اولنور

ج صفات ترکیه‌نڭ موصوفی اسم ترکی اولدیغی کبی اسم فارسی وعربی اوله بیلور مثلا کوزل کوشك دینلدیکی کبی کوزل زن وکوزل قصه دخی دینلور وصفات ترکیه دائما موصوفلری اوزرینه تقدم ایدر بالاده ذکر اولنان مثاللر کبی

س صفات ترکیه‌نڭ جمعی نصل اولور

ج صفات ترکیه هیچ بر وقت جمعلنمیوب انجق موصوف اولان کلمه‌لرڭ ادات ترکیه وکرك ادات فارسیه وعربیه ایله جمعلنمش اولسه دخی ترکیه صفت ینه مفرد استعمال اولنور

مثلا کوزل اوله کوزل صبیان کوزل اثواب کبی

س صفات ترکیبه قاچ قسمدر

ج صفات ترکیبه ایکی قسمدر سماعی و قیاسیدر

س سماعی ندر

ج سماعی اشیدوب بللمکله ضبط اولنان کلمه لردر کوزل اوزون قیصه کبی

س قیاسی ندر

ج قیاسی قاعده ایله بللنیلان کلمه لردر شویله که اسملرك اخرینه جی علاوه سیله صفت اولور

اسم	صفت
جواهر	جواهرجی
کتاب	کتابجی
مرکب	مرکبجی
نه	نه جی کبی

وکذا بعض اسملر واردرکه اواخرینه سی اداتك علاوه سیله صفت اولندقده مشابهت افاده ایدرلر مثلا

اسم	صفت

اورمان	اورمانی
پیلان	پیلانی
امتحان	امتحانی

نوع ثالث

اسماء الاعداد بیاننده در

س اسماء الاعداد ندر

ج صایلرك اسملریدر

س اسماء الاعداد قاچ قسمدر

ج اسماء الاعداد ایکی قسمدر اصول الاعداد و مراتب الاعداددر

بحث اول

اصول الاعداد بیاننده در

س اصول الاعداد قاچ قسمدر

ج اصول الاعداد درت صنفه یاخود مرتبه‌یه منقسمدرلر وبونلردر احاد عشرات مأت والوف

س احاد ندر

ج احاد بردن طقوزه قدر صاییلان صایلردرکه یعنی بر ایکی اوچ درت بش آلتی یدی سکز طقوزه قدردر

س عشرات ندر

ج عشرات اوندن طقسانه قدر اولان عددلردرکه یعنی اون یکرمی اوتوز فرق اللی التمش یتمش سکسان طقسان طقوزه قدردر

س مأت ندر

ج مأت یوزدن طقوز یوزه قدر اولان صاییلردرکه یعنی یوز ایکی یوز اوچیوز دریوز بشیوز التی یوز یدی یوز سکز یوز طقوز یوز طقسان طقوزه قدردر

س الوف ندر

ج بیکدن طقوز بیکه قدردر و بو الوف نخی اوچ مرتبه یه تقسیم اولنور برنجیسی احاد الوف یعنی بیکدن طقوز بیکه قدر ایکنجیسی عشرات الوف یعنی اون بیکدن طقسان بیکه قدر و اوچنجیسی مأت الوف یعنی یوز بیکدن طقوز یوز بیکه قدردر و بوندن بر مرتبه دها واردرکه لسان فرانسویدن اخذ اولنان ملیون لفظیله استعمال اولنور و بوندن بویله احاد و عشرات و مأت علاوه سیله طقوز یوز طقسان طقوز ملیونه قدر صاییلور و نفس عددلرک اسملری صلیبه بناوز.

بحث ثانی

مراتب الاعداد بیاننده در

س مراتب الاعداد قاچ قسمدر

ج مراتب الاعداد اوچ قسمدر اعداد وصفیه اعداد کسریه واعداد توزیعیه در

س اعداد وصفیه نه در

ج اعداد وصفیه صفت مقامنده استعمال اولنان صایلر در

س لسان عثمانیده اعداد وصفیه نصل یاپیلور

ج لسان عثمانیده اسماء اعداددن هر برینك اخرینه نون جیم یا علاوه سیله عدد وصفی اولور مثلا

اعداد اصلیه	اعداد وصفیه
بر	برنجی
ایکی	ایکنجی
اوچ	اوچنجی
درت	دردنجی

تنبیه درت لفظنك حرف اخری حرکه لنسه داله تبدیل اولنور

س اعداد کسریه نه دیرلسر

ج اعداد کسریه بر عددک جزء معیننی بیان ایدر

س اعداد کسریه نصل یاپیلور

ج اعداد کسریه ایکی اصول الاعدادک بیننده (ده) لفظنک علاوه سیله اولور مثلا اوچده بر بشده بر کبی و بونلرن بو یله نهایت اعداد اصلیه قدر استعمال اولنور

فائده بر نصفک تعبیری ایچون ایکی عاد ترکی کلمه لر واردر که بری یارم ودیکری بچقدر و بونلردن اولکیسی یعنی یارم لفظی حالی اوزره معناسی برنک اولدقده استعمال اولنور مثلا یاره کون یارم اتمک کبی و ایکنجیسی دخی اعداد کامله ایله مرکب اولوب یارمک تعبیرنده مستعملدر مثلا بر بچق عشا یکرمی یدی بچق غروش کبی

س اعداد توزیعیه ندر

ج اعداد توزیعیه دخی مساوات اوزره بر فرقه یه بر مقدارک تعیینه دلالت ایدن عدددر

س اعداد توزیعیه نصل یاپیلور

ج اعداد توزیعیه دخی اصول الاعدادک اواخرلری ی ایله ختام پذیر اولورسه شر ادانک علاوه سیله اعداد توزیعیه

اولور مثلا ایکیشر التیشر یدیشر کبی سائر موقعلرده را حرفنك علاوه سیله اولور بشر اوچر اونر کبی و بعضا بر فرقه یه مساوات اوزره طاقم طاقم ایلرو بو صورتده تکرار اولنور مثلا ایکیشر ایکیشر کلیکز کبی وغیره

نوع رابع

کنایات بیانندهدر

س کنایات ندر

ج کنایات اسم اولمیه رق برشخصی یاخود برشیئی اشعار ایدن کلمه در

س کنایات قاج قسمدر

ج کنایات ایکی قسمدر بری ضمایر منفصله و دیکری ضمایر متصله

س ضمیره نه دیرلر

ج ضمیر اسمك یرینی طوتان لفظدر

س ضمایر منفصله نیه دیرلر

ج ضمایر منفصله کندو کندولرینه بر کلمه انجام ایدوب اول کلمه دخی دیکر کلمه دن مستقل اولور ایسه انلره ضمایر منفصله تعبیر ایدرلر

س ضمایر متصله نه‌لردر

ج ضمایر متصله کندو کندولرینه استعمال اولنمیوب سائر کلماتك اواخرینه مربوطدرلر

س ضمایر منفصله قاچ نوعدر

ج ضمایر منفصله بش نوعدر ضمیر شخصی اسم اشارت اسم موصول یاخود ضمیر عطف اسم تجهید وضمیر استفهام

نوع اول
ضمیر شخصی بیاننده‌در

س ضمیر شخصی نه‌در

ج ضمیر شخصی ذات گوسترن ضمیردر

س ضمیر شخصی قاچ قسمدر

ج ضمیر شخصی اوچ قسمدر متکلم یعنی بن مخاطب یعنی سن وغائب یعنی او یاخود اول مذکور ضمایر شخصیه اسملرکبی اصول اربعه جاریدر فقط برنجی ایکنجی واوچنجی مفرد شخصنك تصریفی قاعده‌یه مطابق اولمدیغندن اشبو ضمایر شخصیه‌نك احوال اربعه مثاللری بروجه ترتیب

زیرده تحریر و تمثیل اولنور مثلا

ضمایر شخصیه نك مثاللری

انلر	او اول	سز	سن	بز	بن	مجرد
انلری	انی	سزی	سنی	بزی	بنی	مفعول به
انلره	اکا	سزه	سکا	بزه	بکا	مفعول الیه
انلرك	انك	سزك	سنك	بزم	بنم	مضاف الیه

فائده | بز سز انلر جمع اولدقلری حالده تعظیم ایچون اواخرینه تکرار ادات جمع اولان لر وضع اولنوب بزلر سزلر دینلور

نوع ثانی

اسم اشارت بیاننده در

س | اسم اشارت قنغیلریدر

ج | اسم اشارت بونلردر بو شو شول او اول اوبر اولبر واشبو

س | بو لفظی نه معنایه دلالت ایدر

ج | اسم اشارت بو برشخصه یاخود برشیئه قریب اولدیغنی اشعار ایدر

س | شو یاخود شول نه معنایه دلالت ایدر

ج اسم اشارت شو یاخود شول برشیئك قریبده یاخود بعیدده اولدیغنی اشعار ایدر واسم اشارت اولان او یاخود اول برشیئك یاخود برشخصك بعیدده یاخود غائب اولدیغنی اشعار ایدر واویر یاخود اولبر برشیئك یاخود بر شخصك بعیده ملولوب دیگرلره نسبت اولدیغنی افاده ایدر واشبو لفظی دخی برشیئك یاخود برشخصك محسوسا یاخود معنوی اولرق مشهود وبرده دردستا كبی اولدیغنی افاده ایدن ضمیردر

س مذكور اشارتلر احوال اربعه جاریمیدر

ج بونلر دخی احوال اربعه جاری اولوب مثاللری بروجه ترتیب زیرده تصریف اولنور

اسم اشارتلرك مثاللری

مجرد	بو	بونلر	اولبر	اولبرلر
مفعول به	بونی	بونلری	اولبری	اولبرلری
مفعول الیه	بوكا	بونلره	اولبرینه	اولبرلرینه
مضاف الیه	بونك	بونلرك	اولبرینك	اولبرلرینك

تنبیه وباقی قلان اسم اشارتلر شو یاخود شول (بو) كبی واو یاخود اول بالاده تصریف اولنان ضمیر غائب قاعده سی

اوزره استعمال اولنور واسم اشارت اولان اشبو مجرد
حالنده مستعملدر

فائده اسم اشارتلر بو شو واو ادات نفیسز یاخود دن وده
اداتلرك علاوه سیله لطافت تلفظ ایچون کلمه ایله
اداتك میاننده برده نون زیاده قلنور مثلا بونسز
شونده بوندن کبی واسم اشارت اولان او دن وده
لفظیله مرکب اولندقده ان لفظنه تبدیل اولنور مثلا
اوندن برینه اندن و اونده برینه انده استعمال اولنور
لکن بونلر اکثریا اوندن واونده تحریر وتلفظ اولنور
بو شو واو اسم اشارتلره یله اداتی علاوه اولندقده
بویله شویله اویله کلمه لره مشتق اولوب بعضاً
صفت وبعضاً حرف ظرف مقامنده استعمال اولنور

نوع ثالث

ضمیر عطف بیاننده در

س ضمیر عطف قنغیسیدر
ج ضمیر عطف بودر که یاخود کم در
س ضمیر عطف احوال اربعه جاریمیدر

ج ضمیر عطف دخی احوال اربعه جاری اولمغله تصریفی بر وجه ترتیب زیرده تعریف و تمثیل اولنور

ضمیر عطف مفرد غائب	که	که وکیم	ضمیر عطفك جمع غائبی	مجرد
	که انلری	که انی		مفعول به
	که انلره	که اکا		مفعول الیه
	که انلرك	که انك		مضاف الیه

فائده ضمیر عطف اولان (که) کندو کندونه اکثریا مفرد و جمع احوال اربعه صورتلرینی اشعار ایدن بونلك دخی کمیت و احوالی تعقب ایدن کلمه لردن بیان اولنور مثلا برادرمکه اولادینی تربیه ایتمز و بر مکتب که طلبه سی فن طبابته مشغولدر ترکیبات مذکوره نك اولکیسنده اولان ضمیر عطف (که) صکره کی فعله مبتدا اولمغله مجرد حالنده قالدی و ایکنجی دخی ضمیر عطف بولنان (که) طلبه کلمه سنه اسناد اولنمش اولمغله مضاف الیه یرینه وضع اولندی

نوع رابع

اسم تجرید بیاننده در

س اسم تجرید ندر

ج اسم تجرید بشقه‌سی قارشمه‌رق برشخصی اشعار ایدن ضمیردر

س اسم تجرید قنغیسیدر

ج اسم تجرید بودر کندو یاخود کندی لفظیدر

س اسم تجریدده احوال اربعه جاریمیدر

ج اسم تجریدده دخی احوال اربعه جاریدر ومثاللری بروجه ترتیب زیرده تحریر اولنور

اا	اا	کندومز	کندیمز	اا	کندم	مجرد
کندوکندو	کندکندیه	کندومزی	کندیمزی	کندوه	کندیمه	مفعول به
کندوکندوکه	کندکندیکه	کندومزه	کندیمزه	کندوکه	کندیکه	مفعول الیه
کندوکندو	کندکندینه	کندومزك	کندیمزك	کندوبه	کندینه	مضاف الیه

واکثریا مفرد مخاطبنده کندوك وکندیك وجمعنده کندوکز وکندیکز ومفرد غائبده حال اصلیه‌لرا اوزره کندو وکندی یاخود کندیسی وکندوسی وجمعنده کندولری وکندیلری دینلور وبونلرده دخی احوال اربعه جاری اولوب قاعدهٔ معلومه‌سی اوزره تصریف اولندقلرینه مبنی تحریرینه حاجت یوقدر وبعضاً تأکید ایچون تکرار اولنور بالاده ذکر اولنان مثاللر کبی

نوع خامس

ضمیر استفهام بیاننده در

س	ضمیر استفهام ندر
ج	ضمیر استفهام یعنی بر شخص سؤال یاخود علی العموم بیان مقاملرنده مستعملدر
س	ضمائر استفهام قنغیلریدر
ج	ضمائر استفهام بونلردر کیم قنغی و نه لفظلریدر
س	کیم نه معنا دلالت ایدر
ج	ضمائر استفهام اولان کیم دائما شخص معناسنده استعمال اولنور
فائده	ضمیر استفهام اولان کیم بعضا استفهام و بعضا ابهام مقامنده مستعملدر

مثلا

استفهام مقامی	ابهام مقامی
بو کتابی کیم یازدی	کیم اولورسه اولسون کبی

س	قنغی لفظی نه معنا دلالت ایدر
ج	ضمیر استفهام اولان قنغی بر شیئك یاخود بر شخصك معناسنده در
س	قنغی لفظی نصل استعمال اولنور
ج	قنغی لفظی کرك ذوی العقولده و کرك ذوی العقولك

غیریسنده استفهام یاخود ابهام ایچون دائما مفرد اوله‌رق
استعمال اولنور مثلا قنغی چوجق یاخود چوجقلر یاپدی بو

س نه لفظی نه معنا دلالت ایدر

ج ضمیر استفهام اولان (نه) یالکز شیلره مخصوصدر

تنبیه بالاده ذکر اولنان کیم لفظی ذوی العقوله مخصوص اولوب
ذوی العقولک غیریسنده کرک استفهام وکرک ابهام
ایچون نه لفظی استعمال اولنور مثلا

استفهام مقامی	ابهام مقامی
نه اولدی	نه اولورسه اولسون کبی

بعضا نه لفظنک اخرینه ادات خبر اولان (در) علاوه
اولندقده هاء رسمیه‌سی حذف اولنوب ندر یازیلور
وبونک کبی دخی (اصل) و(ایچون) کلمه‌لرده الف حذف
اولنوب استفهام مقامنده نصل ونیچون یازیلور

س ضمایر استفهامه دخی احوال اربعه جاریمیدر

ج اشبو ضمایر استفهامه دخی احوال اربعه جاری اولوب
قاعده معلومه‌سی اوزره تصریف اولنور

فقط ضمیر استفهام اولان (نه) نک مفعول الیهنده نه‌یه

یرینه نه استعمال اولنور و اوقدر بوقدر شوقدر لفظلری اکثریا مقدار ایچون استعمال اولنور مثلا اوقدر معالماتم بوقدر بوقدر غروش وارایکن وشوقدر کتابی واردر کبی

وقاچ لفظی عددی استفهام یاخود ابهام ایچون دائما مفرد اوله رق استعمال اولنور مثلا

مقام استفهام	مقام ابهام
قاچ کشی قتل ایتدی	قاچ اولورسه اولسون

وخیلی لفظی کثرت مقامنده مستعمل اولوب بوادمك خیلی معالماتی واردر دینلور

س | ضمایر متصله قاچ نوعدر

ج | ضمایر متصله درت نوعدر ضمیر اضافی ضمیر نسبی ضمیر فعلی وضمیر وصفیدر

نوع اول

ضمیر اضافی بیاننده در

س | ضمیر اضافی نه دیرلر

ج | ضمیر اضافی مضافلره علاوه قلنان ضمیردرکه نسبت

وتملك معنالرینی افاده ایدر

س ضمیر اضافی نصل اولور

ج ضمیر اضافی اکر مضاف الیه مفرد متکلم اولورسه مضافه علاوه اولنه‌جق ضمیر اضافی میم اولور واکر جمع متکلم اولورسه مز اولور مثلا بنم کتابم بزم کتابمز کبی

س مفرد مخاطب اولورسه نصل اولور

ج اکر مفرد مخاطب اولورسه صاغر کاف اولور واکر جمع مخاطب اولورسه کز اولور مثلا سنك کتابك وسزك کتابکز کبی

س مفرد غائب نصل اولور

ج مفرد وجمع غائب مضافه (یا) علاوه‌سیله اولور مثلا انك کتابی وانلرك کتابی کبی

قاعده اکر مضافك اخرنده حرف املا بولنورسه اولوقت غائب صورتنده مذکور حروف املادن اول برده سین حرفی زیاده قلنور مثلا انك بالطه‌سی دولت عثمانیه‌نك اردوسی افندینك باباسی ادملرك صفاسی کبی

تنبیه اخرنده هاء رسمیه اولان کلمه‌لره علاوه اولنان ضمیر اضافی منفصل یازیلور بغچه‌م بغچه‌ك کبی

س ضمیر اضافی احوال اربعه جاریمیدر

ج ضمیر اضافی احوال اربعه جاری اولمغله مثاللری زیرده کوستریلور

ضمیر اضافی مثاللری

مجرد	جفام جفامز	جفاك جفاكز	جفاسی
مفعول به	جفامی جفامزی	جفاكی جفاكزی	جفاسنی
مفعول الیه	جفامه جفامزه	جفاكه جفاكزه	جفاسنه
مضاف الیه	جفامك جفامزك	جفاكك جفاكزك	جفاسنك

ت کتابلرنی کتابلرینه کتابلرینك کبی جمعلرك مثاللری انفصال صورتنده اولمغله انلرك تحریره حاجت یوقدر وافندم افندمز لفظلری دائما (یا) سز تحریر اولنور

فائده بعضاً مفعول به اداتی اولان یا حذف اولنوب بوكتاب بنم عقلم و ذهنم سرسام ایلدی کبی که بنم عقلمی و بنم ذهنمی دیمك اولور وبعضاً بنم کتابم سنك کتابك بنم او بنم مقامنده کتابم کتابك بنم او دینلور

نوع ثانی

ضمیر نسبی بیاننده در

س ضمیر نسبی نه دیرلر

ج ضمیر نسبی خبرلره علاوه اولنان ضمیردرکه خبری مبتدأه

ربط ایدرك ایکیسنی بر جمله ایدر

س ضمیر نسبی نصل اولور

ج ضمیر نسبی متکلمك مفردنده (یم) وجمعنده (ز) علاوه سیله
اولور مثلا بن کاتبم بز کاتبز

س مفرد مخاطب نصل اولور

ج مفرد مخاطبنده سین وجمعنده سکز یاخود سز علاوه سیله
اولور مثلا سن کاتبسك سز کاتبسکز یاخود کاتبسز

س مفرد غائب نصل اولور

ج غائبك مفردنده وجمعنده ضمیر نسبی اولمیوب انجق ضمیر
نسبی یرینه مفردلرنده ادات خبر اولان (در) وجمعلرنده
درلر اداتی علاوه سیله اولور مثلا او کاتبدر انلر کاتبدرلر

تنبیه بعضا مفرد مخاطبك سین اداتك (یا) سی حذف اولنور
واکر بر کلمه نك اخری ه یاخود حروف املادن بری ایله ختام
پذیر اولور ایسه متکلملرده ضمیر نسبیدن اول بر ده یا زیاده
قلنور مثلا بنده یم بنده یز کدایم کدایز صوفی یم صوفی یز
عقللویم عقللویز کبی وفعللرك اکثریسنده دخی بونلر علاوه
اولنوب فاعللرینی بیان ایدرلر

نوع ثالث

ضمیر فعلی بیاننده در

س ضمیر فعلی نه دیرلر

ج ضمیر فعلی بعض فعللره مخصوص اولوب بو دخی فعللرک فاعللرینی بیان ایدر

س ضمیر فعلی نصل اولور

ج ضمیر فعلی متکلمک مفردنده (میم) وجمعنده (ك) یا خود (ق) علاوه سیله اولور مثلا یازدم یازدق ایتدم ایتدك

س مفرد مخاطب نصل اولور

ج مخاطبك مفردنده صاغر کاف وجمعنده کز علاوه سیله اولور مثلا یازدك یازدیکز

س مفرد غائب نصل اولور

ج غائبك مفردنده دخی (ی) وجمعنده لر علاوه سیله اولور مثلا یازدی یازدیلر کبی

نوع رابع

ضمیر وصفی بیاننده در

س ضمیر وصفی نه دیرلر

ج ضمیر وصفی صفت معناسنی شامل اولان ضمیردر

س ضمیر وصفی قنغیسیدر

ج ضمیر وصفی کی لفظیدرکه مضاف الیه اولان ضمایر شخصیه نك یاخود اسملرك اواخرینه علاوه اولنور و بونلرك احوال اربعه مثالری بروجه ترتیب بیان اولنور

ضمیر وصفینك مثالری

مجرّد	بنمکی	بزمکی	سنککی	سزککی	انککی	انلرککی
مفعول به	بنمکینی	بزمکینی	سنککینی	سزککینی	انککینی	انلرککینی
مفعول الیه	بنمکینه	بزمکینه	سنککینه	سزککینه	انککینه	انلرککینه
مضاف الیه	بنمکینك	بزمکینك	سنککینك	سزککینك	انککینك	انلرککینك

تنبیه ضمایر شخصیه نك یاخود اسملرك اواخرینه (ده) اداتی کلدکده ضمیر وصفی علاوه اولنه بیلور مثلا بنده کی خانه ده کی کبی

نوع خامس

فعل بیانندهدر

س فعل قاچ قسمدر

ج فعل اوچ قسمدر اصل فعل ذات فعل فرع فعل

س اصل فعل نیه دیرلر

ج اصل فعل ذاته یعنی بر موصوفه منسوب و زمانه مقارن اولمیوب
حالده بر حال و کیفیته دلالت ایدوب اسم قبیلندن در و مصدر دخی
تسمیه اولنور

بحث اول

مصدر بیاننده در

س لسان عثمانیده مصدر قاچ قسمدر

ج لسان عثمانیده مصدر ایکی قسمدر برینك اخری مك و دیکرینك
اخری مق ایله کلور ایتمك اولمك یازمق اولمق کبی

س مك و مق ایله انتها بولان مصدرلره نصل تسمیه ایدرلر

ج مك ایله انتها بولان مصدرلره مصدر خفیف و مق ایله
منتهی اولنلره مصدر ثقیل تسمیه اولنور و مصادر اصلیه
دخی تعبیر اولنور

س مصدر احوال اربعه جاریمیدر

ج وبونلرده احوال اربعه جاری اولوب بالاده ذکر اولنان اسمای
ترکیه نك مثاللری کبی تصریف اولنوب جمعلنر و مفرد ده
دخی مضاف الیهده مستعمل دکلدرلر

س نسبت حیثیله مصدر قاچ قسمدر

ج	نسبت جهتیله مصدر ایکی قسمدر بری متعدی ودیکری لازمدر
س	متعدی نه دیرلر
ج	اکر مصدرک معناسی فاعلك برایشی اولوب غیری یه کچررسه متعدی تسمیه اولنور ویرمك کبی
س	متعدی قاچ نوعدر
ج	متعدی ایکی نوعدر بری متعدئ ناقص ودیکری متعدئ کاملدر
س	متعدئ ناقص نه دیرلر
ج	متعدئ ناقص یالکز مفعول به اخذ ایتمکله اولور مثلا کتابی یازمق قلمی یونتمق کبی
س	متعدئ کامل نه دیرلر
ج	متعدئ کامل هم مفعول به وهم مفعول الیه اخذ ایتمکله اولور مثلا دفتری پدرینه ویرمك خانه یی برادرینه صاتمق کبی
س	متعدی قاچ قسمدر
ج	متعدی ایکی قسمدر بری سماعی ودیکری قیاسیدر
س	سماعی ندر
ج	سماعی ذاتنده بولنان کلمه لر اولوب یعنی بعضیسی متعدئ ناقص وبعضیسی متعدئ کامل اولور

س قیاسی نه‌در

ج قیاسی فی الاصل لازم اولوب ادات مصدردن اول ادات تعدیه علاوه‌سیله متعدی اولور

س لازم نه دیرلر

ج اگر مصدرك معناسی فاعلك حالی اولوب غیری‌یه کچمزسه اکا لازم تسمیه ایدرلر طورمق کبی بو جهتله لازملر حال اصلیلری اوزره قالوب بعضاً مفعول ایله اخذ ایدرلر مثلا مکتبه کتمك کبی

س ادات تعدیه قنغیلریدر

ج ادات تعدیه بونلردر در اداتی و ت حرفیدر

س لازم اولان مصدره متعدی قلمق ایچون نوقت در اداتی ونوقت ت حرفی کتوریلور

ج اگر مصدرك ماقبلی (را) دن بشقه بر حرف ساکن اولورسه (در) اداتی کتوریلور مثلا

فعل لازم		فعل متعدی	
اولمك	مثاللری	اولدرمك	
طولمق		طولدرمق	
کزمك		کزدرمك	کبی

واكر را اولوب ایكی حرفدن عبارت ایسه ینه در اداتی كتوریلور

فعل لازم	فعل متعدی
طورمق	طوردرمق كبی

لازم اولان فعلی متعدی قلمق ایچون اكر مصدرك ماقبلی رادن بشقه ایكی حرفدن زیاده ایسه ت حرفی كتوریلور

فعل لازم	فعل متعدی
صرارمق	صرارتمق
اویومق	اویوتمق كبی

واكر مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه ینه ت حرفی كتوریلور

فعل لازم	فعل متعدی
اسنمك	اسنتمك
اریمك	اریتمك كبی

شاذ اولەرق

قومق	كبی	قودرمق
دیمك		دیدرمك
یمك		یدرمك
كیمك	اولور	كیدرمك كبی

س فعل لازمی متعدی قلندقده نصل تسمیه اولنور

ج فعل لازملر بو صورتله متعدی قلندقده متعدئ ناقص تسمیه اولنور و بونلره متعدئ کامل ایلمك ایچون تکرارات تعدیه علاوه‌سیله اولور شویله که ابتدا در لفظیله متعدی قلنمش اولان مصدرلره ت حرفی و ت حرفیله متعدی قلنمش اولنلره در لفظی کتوریلور مثلا

متعدئ ناقص	متعدئ کامل
کزدرمك	کزدرتمك
طوردرمق	طوردرتمق
صارتمق	صارتدرمق
اسنتمك	اسنتدرمك
ارتمك	ارتدرمك کبی

تنبیه و بعضاً (تا) دن صکره (در) و (در) دن صکره (تا) علاوه‌سیله بر درجه دها متعدی قلنوب فاعلك فعلی ذاتیسی بر واسطه ایله اجرا اولدیغنی ایما ایدر مثلا کزدرتدرمك طوردرتدرمق اسنتدرمك ارتدررمك کبی

فائده بالاده ذکر اولنان متعدئ سماعی اکر ذاتنده متعدئ

ناقص ایسه متعدی کامل اولور مثلا کسمك کسدرمك سومك سودرمك کبی وبونلره بتکرار ادات تعدیه قونلدقده واسطه اشعار ایدرلر مثلا کسدرمك کسدرتمك سودرمك سودرتمك کبی اوچنجی درجه دخی تعدی قلندقلری وقت واسطه نك تعددینی اشعار ایدرلر مثلا کسدرتمك کسدرتدرمك سودرتمك سودرتدرمك کبی

واکر ذاتنده متعدی کامل ایسه ادات تعدیه علاوه اولنوب واسطه اشعار ایدر مثلا ویرمك ویردرمك یوللامق یوللاتمق کبی وبونلر بتکرار ادات تعدیه اخذ ایدوب واسطه نك تعددینی اشعار ایدرلر مثلا ویردرتمك یوللاتدرمق کبی وبر درجه دها ادات تعدیه یی اخذ ایدوب واسطه نك بر درجه دها تعددینی اشعار ایدرلر مثلا ویردرتدرمك یوللاتدرتمق کبی

شاذ اولەرق برطاقم مصدرلر که بونلرك بالاده ذکر اولنان قاعده لره مطابقتی اولمدیغیچون مثاللری بروجه ترتیب زیرده کوستریلور مثلا

قالقمق قالدرمق	قاچمق قاچرمق

یاتمق یاتزمق	باتمق باتیرمق
اشمق اشرمق	پچمك پچورمك
اوكرنمك اوكرتمك	چیقمق چیقارمق
بیتمك بیتورمك	اقمق اقتمق كبی

س متعدی نصل اولور

ج متعدی معلوم و مجهول اولور

س معلوم نیه دیرلر

ج فاعله نسبت اولنان فعل معلومه تعبیر ایدرلر یازمق ویرمك كبی

س مجهول نیه دیرلر

ج مفعوله نسبت اولنان فعله مجهول تعبیر ایدرلر یازلمق و ویرلمك كبی

س مجهول نصل اولور

ج بعضاً نون و بعضاً لام حرفلرك علاوه‌سیله اولور و قاعده‌سی بودركه اكر بر مصدرك مادهٔ اصلیه‌نك اخری متحرك یاخود لام اولمزسه (ل) علاوه‌سیله مجهول اولور بالاده ذكر اولنان مثاللر كبی و اكر بر مصدرك مادهٔ اصلیه‌نك اخری متحرك و یاخود لام اولورسه اولوقت (ن) علاوه قلنور مثلا

مثاللری

فعل متعدی	فعل مجهول
ارامق	ارانمق
اچمق	اچینمق
اوقومق	اوقنمق
بیلمك	بیلنمك

وبعضاً متحرك اولوب (نل) ادانك علاوه سیله فعل مجهول اولور استمك استنلمك اوقومق اوقونلمق دیمك دینلمك كبی

س فعل لازم دخی نصل اولور

ج فعل لازم دخی سماعی و قیاسی اولور

س سماعی نه دیرلر

ج ذاتنده لازم بولنان فعللره سماعی تعبیر اولنور اویومق اولمك كبی

س قیاسی نه دیرلر

ج قیاسی نون علاوه سیله اولوب بوكا مطاوعت تسمیه اولنور كزمك كزنمك سومك سونمك یقامق یقانمق كبی

س مشاركت نه دیرلر

ج مشاركت یعنی بر فعلك بین الاثنین وقوعنی بیان ایچون

استعمال اولنان فعللر

س مشارکت نصل اولور

ج ادات مصدردن اول بر شین علاوه سیله اولور مثلا

مشارکتلره مثاللر

قاپمق	قاپشمق
سومك	سوشمك
دوكمك	دوكشمك
بولمق	بولشمق
سویلمك	سویلشمك

وبعضاً شین حرفی وضع مطاوعت معناسنی افاده ایدر

صاومق صاوشمق کبی

تنبیه بعضاً مذکور شین حرفی مشارکت یاخود مطاوعت معناسی بولنمیوب نفس کلمه دندر

صتاشمق بناشمق کبی

س معنی جهتله مصدرلر قاچ قسمدر

ج معنی جهتله مصدرلر ایکی قسمدر بری فعل خاص ودیکری فعل عامدر

س فعل خاص نه دیرلر

ج فعل خاص بر مخصوص ایشی یاخود بر مخصوص کیفیت بیان ایدن
لفظدر کیتمك و یورمك کبی

س فعل عام نه دیرلر

ج فعل عام جمیع افعاله یاخود جمیع احواله شامل اولان
معنایی افاده ایدن لفظدر کورمك سومك قیرمق
اقتمق کبی

س لفظ جهتله مصدر قاج قسمدر

ج ایکی قسمدر بسیط و مرکبدر

س بسیط نه دیرلر

ج بسیط بالاده ذکر اولنان فعل خاصلرك و عاملرك
مثاللری کبیدر

س مرکب نه دیرلر

ج قاعده ایله یاپیلان مصدردر

س مصدر مرکب قاج قسمدر

ج مصدر مرکب بش قسمدر

س اولکی قسم نصل اولور

ج اولکی قسم اسملرك اواخرینه لام مفتوحه علاوه اولنوب

بعض ادات مصدر علاوه سیله یاپیلان مصدرلردر

نبیه حرکهٔ خفیفه ایله مستعمل اولان اسملرك اواخرینه مصدر
مرکب اولدقلری وقت مك و حرکهٔ ثقیله ایله مستعمل
اولان اسملرده مق اداتك علاوه‌سی جائزدر مثلا
قاپجیلمق ایشلمك که قاپجی و ایش اسملردن مشتقدرلر

س ایکنجی قسم نصل اولور

ج ایکنجی قسمی صفتلره لن یاخود لت اداتلری علاوه
اولندقده لن اداتیله اولنلر لازم و لت ایله اولنلر متعدی
ایجوندر مثلا ایشلنمك و طاتلیلنمق کبی
و بعضاً نون یرینه شین حرفی کتوریلور اوزاقلشمق اکشیلشمك کبی

س اوچنجی قسم ندر

ج اوچنجی قسمی فعل اقتداریدر که بر مصدرك ادات مصدری
هایه قلب اولدقدنصکره بیلمك مصدریله ترکیب اولنمغله اولور

مثاللری

مصدر	فعل اقتداری
کسمك	کسه بیلمك
یازمق	یازه بیلمك

فائده اکر ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه اولدم هادن

اول بر (یا) دخی زیاده قلنور مثلا

سویلمك	سویلیه بیلمك
اوقومق	اوقویه بیلمك

س دردنجی قسمی نصل اولور

ج دردنجی قسمی فعل تعجیلدر

س فعل تعجیل نصل اولور

ج فعل تعجیل ادات مصدرك یایه قلب اولدقدنصکره ویرمك مصدریله ترکیب اولنمغله اولور

مصدر		فعل تعجیل
کسمك	مثاللری	کسیویرمك
یازمق		یازیویرمك

فائده اکر ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولورسه اولوقت ایکی یا کتوریلور سویلمك سویلییویرمك اوقومق اوقوییویرمك وغیره

س فعل مرکبك بشنجی قسمی نصل اولور

ج بشنجی قسمی دخی اسم یاخود صفت ایله بر مصدر بسیطدن تشکیل اولنان مصدرلردر و بونلرده لازم یا متعدی

ومعلوم یا مجهول اولملری متضمن اولدقلرندندر

س بونلره نصل تسمیه اولنور

ج بونلره مصدر بسیط تسمیه اولنور و بودخی ایكی نوعدر

س اولكی نوع نصل اولور

ج نوع اول اسم یاخود صفتله افعال خاصه نك برینی
تركیب ایدن مصدردر مثلا اچ قالمق اتمك یمك
صوسز اوتورمق وغیره

س نوع ثانی نصل اولور

ج نوع ثانی اسم یاخود صفت ایله افعال عامه نك برینی
تركیب ایدن مصدرلردر مثلا قلب اولمق مشرف اولمق

س مصدرلر دها نصل اولور

ج مصدرلر دها مثبت ومنفی اولور

س مصدر مثبت نیه دیرلر

ج بر مصدر حالی اوزره قالدقده اكا مثبت تسمیه ایدرلر
ایتمك اولمق كتمك كبی

س مصدر منفی نیه دیرلر

ج بر مصدرده یوقلق معناسی اولورسه اكا دخی مصد

منفی تسمیه اولنور

س مصدر منفی نصل اولور

ج ادات مصدردن اول بر میم مفتوحه علاوه سیله مصدر منفی اولور

مثاللری

مصدر	مصدر منفی
کلمك	کلممك
یاپمق	یاپممق
ایتمك	ایتممك

و اکثریا (میم) ك فتحه سنی بیان ایچون بر الف دخی زیاده قلنور مثلا کلمامك یاپمامق ایتمامك کبی

قاعده بعضا مصدرلرك اخرینه ین ویله ادات تعلیل علاوه اولنور مثلا اولمق اولمغله ایتمك ایتمكله سومك سومكین ارامق ارامغین کبی

بحث ثانی

ذات فعل بیاننده در

س ذات فعل ندر

ج ذاته منسوب و زمانه مقارن اولەرق برادیشه بالخود بر

حالی کیفیته دلالت ایدوب ذات فعل تسمیه اولنور

س ذوات افعالک صیغه لری قاچ قسمدر

ج ذوات افعالک صیغه لری ایکی قسمدر بسیط ومرکب صیغه لردر

س صیغهٔ بسیطه نیه دینلور

ج یالکز مادهٔ اصلیه نک تبدلاتیله حاصل اولان صیغه یه صیغهٔ بسیطه تعبیر ایدرلر

قسم اول

صیغهٔ بسیطه بیانندهدر

س صیغهٔ بسیطه قاچ نوعدر

ج بسیط صیغه لر طقوز نوع اولوب بونلردر حال مضارع ماضیٔ شهودی ماضیٔ نقلی مستقبل فعل وجوبی فعل التزامی امر حاضر امر غائب وبونلرک لازم اولان قاعده لریله امثلهٔ مختلفه لریله اتیده تعریف وتمثیل اولنور

س حال نه یی دلالت ایدر

ج حال شمدیکی زمانه دلالت ایدن صیغه در

س حال نصل یاپیلور

ج	حال مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادهٔ اصلیه‌نك اخرینه هاء رسمیه کتورلدکدنصکره یور اداتك علاوه‌سیله مفرد غائب ولر اداتك علاوه‌سیله جمع غائب اولور مثلا سوه یور سوه یورلر بازه یور بازه یورلر
تنبیه	اکر مصدرك اخری متحرك اولورسه (ها)دن اول برده بازیا ده قلنور اغلیه یور کبی وبعضاً بو هاء رسمیه حذف اولنور کلیور اغلیور کبی ومنفیلرك حالی بویله اولور

تسهیل ضبط ایچون مذکور حالك مثبت ومنفیسی بر یرده اولهرق

صورت تصریفی

مثبتی سوه یور سوه یورسین سوه یورم منفیسی سوه مه یور سوه مه یورسین سوه مه یورم

سوه یورلر سوه یورسکز سوه یورز سوه مه یورلر سوه مه یورسکز سوه مه یورز

س	مضارع نه‌یی دلالت ایدر
ج	مضارع شمدیکی زمان ایله کله‌جك زمانه شامل اولان زمان عمومی‌یه دلالت ایدن صیغه‌درکه بعضاً دوام واستمرار معناسنی افاده ایدر
س	مضارع نصل یاپیلور
ج	مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك اخرینه بر راء مفتوحه

علاوه‌سیله مفرد غائبی و لر علاوه‌سیله جمع غائبی حاصل
اولور سور سورلر یازر یازرلر کبی

فائده اکر ماده‌ٔ اصلیه‌نك اخری راء اولوب تلفظده ایکی حرفدن
زیاده ایسه مکسور تلفظ اولنور صرارر کبی و اکر ماده‌ٔ
اصلیه‌نك اخری شین اولوب تلفظده ایکی حرفدن عبارت
ایسه مکسور و اکر ایکی حرفدن زیاده ایسه مضموم تلفظ
اولنرق برده واو زیاده قلنور طاشر طاینشور کبی
و اکر مصدر خفیفك یاخود ثقیلك ماده‌ٔ اصلیه‌نك اخری
متحرك اولورسه حال اوزره قالوب راء حرفنك علاوه‌سیله
مضارع اولور ارار ادیر اوقور کبی

تنبیه سکز عدد مصدر واردرکه مضارع انشالرنده برحالده
مستثنی درلرکه هیچ بر قاعده‌یه تطبیق اولنمزلر و بونلردر

مصدر		مضارع
کلمك	مثاللری	کلور
بیلمك		بیلور
کورمك		کورور یاخود کورر
ویرمك		ویریر

یاتمق	کبی	یاتار
المق		الور
بولمق		بولور

س مصادر منفیه‌ده مضارع نصل یاپیلور

ج منفیلرده دخی مصدر ثقیلك یاخود مصدر خفیفك ماده اصلیه‌سنه زا علاوه‌سیله مفرد غائبی اولور علاوه‌سیله جمع غائبی اولور سومز سومزلر یازمز یازمزلر کبی وبعضاً مضارع منفیه اولان مز اداتی دخی الف ایله تحریر اولنور المازکبی

متکلمك مفردنده مضارع منفی اداتی اولان زا حذف اولنور سومم یازمم کبی وجمعنده ضمیر نسبی اولان زا حذف ایله مضارع منفی اداتی اولان زادن اول برده (یا) علاوه اولنور سومیز یازمیز کبی ضبط سهولت اولمق ایچون اشبو مضارعك مثبت ومنفیسی بر یرده اوله رق صورت تصریفی

سومم سومزسك سومز منفی سورم سورسك سور مثبت
سومیز سومزسکز سومزلر منفی سوروز سورسکز سورلر مثبت

س ماضی شهودی نیه دیرلر

ج ماضی شهودی متکلمك رأی العین کوردیکنی یاخود کورمش
کبی بیلدیکنی خبر ویرن صیغه در

س ماضئ شهودی نصل یاپیلور

ج ماضی شهودیی مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادهٔ
اصلیه نك آخرینه دی اداتك علاوه سیله مفرد غائبی
ولر علاوه سیله جمع غائبی اولور سودی سودیلر
یازدی یازدیلر کبی

تنبیه متکلمده ومخاطبك مفردنده دی اداتنده حرف علت اولان
یا حذف اولنور سودم سودك سودك یازدم یازدك
یازدق کبی وضمیر فعلی علاوه سیله متکلم ومخاطبلری
تصریف اولنور منفیلرده مطلقا بو قبیلدندر اشبو ماضی
شهودیك مثبت ومنفیسی بریرده اوله رق صورت تصریفی

سومدم سومدك سومدی . سودم سودك سودی
سومدك سومدیکز سومدیلر سودك سودیکز سودیلر

س ماضئ نقلی نه دیرلر

ج ماضئ نقلی متکلمك سماع ایله بیلدیکنی بیان ایدن صیغه در

س ماضئ نقلی نصل یاپیلور

ج ماضئ نقلی مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادهٔ اصلیهٔ
شین حرفك علاوه سیله مفرد غائبی ولر علاوه سیله جمع
غائبی حاصل اولور سومش سومشلر یازمش یازمشلر
کبی منفیلرده بو وجهله یازیلور واشبو ماضئ نقلینك
مثبت ومنفیسی بر یرده اولەرق بر وجه ترتیب زیرده تصریف
اولنور

سومهمشم سومهمشسن سومهمش سومشم سومشسن سومش
سومهمشز سومهمشسکز سومهمشلر سومشز سومشسکز سومشلر

تنبیه بعضا ماضئ نقلی منفیده مفرد غائب ادات نفی اولان میمك
فتحه سنی بیان ایچون الف علاوه اولنور سومامش یازمامش کبی

س مستقبل نه یه دلالت ایدر
ج مستقبل کلەجك زمانه دلالت ایدن صیغه‌در
س مستقبل نصل یاپیلور
ج مستقبل اصول تصریفی مادهٔ اصلیه‌نك اخرینه هاء رسمیه
علاوه اولندقدنصکره خفیفلرده جك وثقیللرده جق
کتوریله‌رك مفرد غائب ولر ایله جمع غائب اولور
سوه‌جك یازه‌جق سوه‌جكلر یازه‌جقلر کبی

تنبيه اكر مصدر خفيفك ياخود مصدر ثقيلك مادهٔ اصليه‌نك اخرى متحرك اولورسه اولدم هادن اول برده يا زياده قلنور ايليه‌جك اوقويه‌جق كبى منفيلرنى بالاده ذكر اولنان قاعده‌لره مربوطدرلر مذكور مستقبلك مثبت و منفيسى ضبط تسهيل اولمق ايچون زيرده كوستريلمشدر

سومیه‌جكم سومیه‌جكسين سومیه‌جك منفی سوه‌جكم سوه‌جكسين سوه‌جك مثبت
سومیه‌جكز سومیه‌جكسكز سومیه‌جكلر سوه‌جكز سوه‌جكسكز سوه‌جكلر

قاعده بعضاً مضارع و ماضئ نقلى و مستقبل مفرد غائب صيغه‌لرى صفت مقامنده استعمال اولنور مثلا بو دفترى اوقور ياخود اوقومش و ياخود اوقويه‌جق وارمى كله‌جك هفته كبى كه جمله‌سى صفت معناسنه اولور انجق بونلرك هر برى بر زمان مخصوص افاده ايدوب احوال اربعه جارى اولور و جمعلرى لر علاوه‌سيله تصريف اولنور مثلا اوروپايى كورمشلردندر طيانيرويه كيده‌جكلردندر اوقور آدملردندر كبى

س فعل وجوبى نيه ديرلر

ج بر ايشى ايشلمك ايچون قاعده لزوم كوسترن صيغه‌يه فعل وجوبى تعبير ايدرلر

س فعل وجوبى نصل یاپیلور

ج ادات مصدرك كافی یاخود قافی لی لفظینه تبدیل مفرد غائبی وادات خبر اولان در ایله لر جمع غائبی اولور سوملی سوملیدرلر یازملی یازملیدرلر منفیسی دخی بو وجهله اولور

تنبیه برمصدرك كرك لفظینك علاوه سیله فعل وجوبی دخی ادا اولنه بیلور مثلا كشت وكذار ایتمك كركدر یاخود كزمك كركدر فعل وجوبك مثبت ومنفیسی بر پرده اولهرق بروجه ترتیب صورت تصریفی

بر سوملی سوملیسین سوملیم : سوملی سوملیسین سوملیم سوملیم
ا سوملیدرلر سوملیسكز سوملیز سوملیلر سوملیسكز سوملیز سوملیز

،، بعضاً فعل وجوبی منفیده مفرد غائب ادات نفی اولان میمك فتحه سنی بیان ایچون الف علاوه اولنور سوماملی یازماملی كبی

س فعل التزامی نه دیرلر

ج معنای مصدرینك وقوعی متكلمك ملتزم وملتمس اولدیغنه دلالت ایدن صیغه یه فعل التزامی تعبیر ایدرلر

س فعل التزامی نصل یاپیلور

ج مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادهٔ اصلیه‌سنه ها علاوه‌سیله مفرد غائبی و لر علاوه‌سیله جمع اولور سوه سوه‌لم یازه یازه‌لم کبی

تنبیه فعل التزامك مفرد غائبنده لم اداتی علاوه‌سیله جمع متکلم اولور سوه‌لم یازه‌لم کبی   واکر مصدرلك مادهٔ اصلیه‌سنك اخری متحرك اولورسه اولوقت مذکورها دن اول بر یا دخی زیاده قلنور سویلیه سویلیه‌لم ارایه ارایه‌لم اوقویه اوقویه‌لم اریه اریه‌لم کبی واکثریا بو صیغه‌لر دعا مقامنده استعمال اولنور الله خیر ایلیه وغیره منفیلر دخی بو وجهله تصریف اولنور اشبو فعل التزامك مثبت و منفیسی بر یرده اولرق زیرده کوسترلمشدر   مثلا

سویه‌لر سویه‌سن سویه [illegible] سوه‌یم سوه‌یلك سوه [illegible]
سویه‌لم سویه‌سکز سویه‌لر [illegible] سوه‌لم سوه‌سکز سوه‌لر

س امر حاضر نیه دیرلر

ج معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك مخاطبه تکلیف ایتمسنه دلالت ایدن صیغه‌یه امر حاضر تعبیر ایدرلر

س امر حاضر نصل یاپیلور

ج هر مصدرك مادهٔ اصلیه‌سی امر حاضرك مفردی اولوب یکنز
علاوه سیله جمعلنور سو سویکز یاز یازیکز کبی
لکن اکر مادهٔ اصلیه‌نك اخری مفتوح اولورسه اکثریا
فتحه‌یی بیان ایچون بر هاء رسمیه علاوه اولنور ایلمك دن ایله
وسویلمك دن سویله کبی وبعضاً اخری مکسور تلفظ
اولنوب یالکز صاغر کاف علاوه سیله جمع اولور سولك
یازلك کبی

تنبیه اکر بر مصدرك مادهٔ اصلیه‌نك اخری متحرك اولورسه
ذکر اولنان ادات جمعدن اول بر یا دخی زیاده قلنور مثلا

مصدر	امر حاضرك جمعی	
سویلمك	سویلیك	سویلیکز
ارامق	ارایك	ارایکز
اوقومق	اوقویك	اوقویکز
ارمك	اریك	اریکز

جمع منفیلر دخی بو صورتله تشکیل اولنورلر امر حاضرك
مثبت ومنفیسی بر یرده اولدرق بر وجه ترتیب زیرده
ذکر وبیان اولنور مثلا

سومه سومیکز منفی سو سوکز مثبت

س امر غائب ندر

ج معنای مصدرینك ایقاعنی متکلمك غائبه تکلیف ایتمسنه
دلالت ایدن صیغه یه امر غائب تعبیر ایدرلر

س امر غائب نصل یاپیلور

ج مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادهٔ اصلیه سنه سون
علاوه سیله مفرد ولر علاوه سیله جمع اولور سوسون
سوسونلر یازسون یازسونلر کبی منفیلری دخی بعینها
بویله اولور اشبو بسیط صیغه لرك طقوزنجی یعنی
امر غائبك مثبت و منفیسی بر یرده اوله رق بر وجه
ترتیب زیرده تحریر و تمثیل قلنور مثلا

سوسون سوسونلر مثبت سومسون سومسونلر منفی

قسم ثانی

صیغهٔ مرکبه بیانندهدر

س صیغهٔ مرکبه نیه دیرلر

ج فعل اعانه ایله ترکیب اولنان صیغه لره صیغهٔ مرکبه تسمیه ایدرلر

س فعل اعانه‌نك مصدری نه‌در

ج فعل اعانه‌نك مصدری اولمیوب یالكز ماضیلریله صیغهٔ شرطیه‌سی اولان ماده‌در

س شرط نه‌دیرلر

ج بر كلامه دیكر بر كلامی ربط ایتمكدن عبارتدر

س كلامین مذكورینه‌دن اولكیسی نصل اولور

ج كلامین مذكورینه‌دن اولكیسی جملهٔ شرطیه اولور كه شرط صیغه‌لرندن بریسی اولور

س ایكنجیسی نصل اولور

ج ایكنجیسی جملهٔ جزائیه اولور مثلا

جملهٔ شرطیه	جملهٔ جزائیه
مكتبه كیدرایسه‌ك	علم اوكرنورسین
قدس شریفه كیدرایسه‌ك	منفعت كوررسین كبی

س فعل اعانه قنغیسیدر

ج فعل اعانه زیرده تعریف وتمثیل اولنور

ماضئ شهودی	مفرد مثاللری	ماضئ نقلی
ایدم ایدك ایدی		امشم امشسین امش

ایدك ایدیكز ایدیلر جمع متكلم ایمشز ایمشسكز ایمشلر

س فعل اعانه اولان ایدم بسیط صیغه‌لر ایله مركب اولدقده
نصل تسمیه اولنور

ج فعل اعانه اولان ایدم مذكور بسیط صیغه‌لر ایله مركب
اولورسه فعل حكایه تسمیه اولنور
فقط امر حاضر ایله امر غائب فعل اعانه ایله بر حالده مركب
اولنمزلر و بو صورتله بسیط صیغه‌لردن اول حكایه
لفظی علاوه ایدرك یعنی حكایهٔ حال حكایهٔ مضارع
حكایهٔ ماضی شهودی حكایهٔ ماضئ نقلی حكایهٔ مستقبل
حكایهٔ فعل وجوبی و حكایهٔ فعل التزامی بویله تعریف اولنور
و بونلرك لازم اولان قاعده‌لری تعریفات مختلفه‌لریله
اتیده بروجه ذكر و بیان اولنور

س حكایه صیغه‌لری نه‌یی دلالت ایدر

ج حكایه صیغه‌لری بساطتدن برینك مضمونی شهود
طریقیله بیان ایتمكدن عبارتدر

س حكایهٔ حال نصل یاپیلور

ج حكایهٔ حال صورت تصریفی بسیطك مفرد غائبنه

فعل اعانه‌نڭ ماضی شهودیسی یعنی ایدم لفظیله ترکیب اولنمغله اولور و تصریفی اتیده کوستریلور

سوه‌یور ایدم سوه‌یور ایدڭ سوه‌یور ایدی مفرد سوه‌یور ایدم سوه‌یور ایدڭ سوه‌یور ایدی
سوه‌یور ایدك سوه‌یور ایدیکز سوه‌یور ایدیلر جمع سوه‌یور ایدك سوه‌یور ایدیکز سوه‌یور ایدیلر

تنبیه | بعضاً حکایهٔ حالده فعل اعانه‌نڭ الفی حذف اولنوب یاده حذف اولنور مثلا سوه‌یوردم سوه‌یوردڭ سوه‌یوردی کبی و مصادر خفیفه‌نڭ یور اداتی دخی ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده ضمهٔ ثقیلهٔ مبسوطه ایله تلفظ اولندیغنه بناءً جمع متکلم کافی بو صورتله قافه قلب اولنمسی دخی جائزدر سوه‌یوردق کبی

س | حکایهٔ مضارع نصل یاپیلور

ج | بالاده ذکر اولنان حکایهٔ حالك قاعده‌سی اوزره اولور و صورت تصریفی دخی اتیده ذکر و بیان اولنور

سومز ایدم سومز ایدك سومز ایدی مفرد سور ایدم سور ایدك سور ایدی
سومز ایدك سومز ایدیکز سومز ایدیلر جمع سور ایدك سور ایدیکز سور ایدیلر

تنبیه | و بعضاً فعل اعانه‌نڭ الفی و یاسی حذف اولنوب سوردم سوردك سوردی بویله استعمال اولنور و اکثریا مصادر

ثقیله نك جمع متكلملرده ضمیر فعلی اولان كاف بعضاً لطافت تلفظ ایچون قافه قلب اولنمسی كركدر یازردق یازه‌یوردق كبی

س حكایهٔ ماضیٔ شهودی نصل یاپیلور

ج حكایهٔ ماضیٔ شهودینك صورت تصریفی ایچون صیغه بصیغه تصریف اولنوب فعل اعانه‌نك مفرد غائبیله تركیب اولنرق استعمال اولنور و تصریفی دخی زیرده تعریف و تمثیل اولنور

سومدم ایدی سومدلر ایدی سومدكز ایدی نفی سومدك ایدی سومدی ایدی سومدك ایدی
سودم ایدی سودكز ایدی سودیلر ایدی اثبات سودك ایدی سودكز ایدی سودیلر ایدی

تنبیه بعضاً بالاده ذكر اولنان قاعده‌لرینه خلافاً سودیم سودیك سودیكی سودیك سودیكز سودیلر استعمال اولنور فقط بو صورت كتابتده او قدر مستعمل دكلدر

س حكایهٔ ماضیٔ نقلی نصل اولور

ج حكایهٔ ماضیٔ نقلینك صورت تصریفی حكایهٔ حال كبی اولمغله تصریفی زیرده كوستریلور

سومشایدم سوممش ایدك سوممش ایدی نفی سومش ایدم سومش ایدك سومش ایدی
سوممش ایدك سوممش ایدیكز سوممش ایدیلر اثبات سومش ایدك سومش ایدكز سومش ایدیلر

تنبیه بعضاً یالكز فعل اعانه‌نك الفنك حذفیله اولور مثلا

سومشیدڭ سومشیدیڭز سومشلر ایدی کبی

س حکایهٔ مستقبل نصل اولور

ج حکایهٔ مستقبلڭ دخی تصریفی بالاده ذکر اولنان حکایهٔ حالڭ قاعدهسنه مربوطدر و بونڭ تصریفی دخی بر وجه ترتیب زیرده بیان اولنور

سوهجك ایدم سوهجك ایدڭ سوهجك ایدی مفرد سوهجك ایدك سوهجك ایدیڭز سوهجك ایدیلر
سوهجك ایدڭ سوهجك ایدیڭز سوهجك ایدیلر جمع سوهجك ایدڭ سوهجك ایدیڭز سوهجك ایدیلر

تنبیه و بعضاً فعل اعانهنڭ الفی و یاسی حذف اولنور سوهجکدم سوهجکدڭ کبی و اکثریا شیوهٔ لسان ترکی اقتضاسندن اولدیغنه بناءً مصادر ثقیلهنڭ جمع متکلملرنده ضمیر فعلی اولان کاف قاف حرفنه قلب اولنور یازهجقدق کبی

س حکایهٔ فعل وجوبی نصل اولور

ج حکایهٔ فعل وجوبڭ تصریفی حکایهٔ حالڭ تصریفی کبی بعینها اولور و صورت تصریفی دخی زیرده کوستریلور

سومهلی ایدم سومهلی ایدڭ سومهلی ایدی مفرد سومهلی ایدك سومهلی ایدیڭز سومهلی ایدیلر
سومهلی ایدڭ سومهلی ایدیڭز سومهلی ایدیلر جمع سومهلی ایدڭ سومهلی ایدیڭز سومهلی ایدیلر

تنبیه و بعضاً فعل اعانهنڭ الفی و یاسی حذف اولنور سومهلیدم

سویلنیلور کبی و اکثریا مصادر ثقیله‌نك جمع متکلملرنده
ضمه نونی اولان کاف بعضا فصاحت ایچون قاف حرفنه تبدیل
قلنور یازمیلدق کبی

س حکایه فعل التزامی نصل اولور

ج حکایه فعل التزامیده اصل فعلك هاسی و فعل اعانه‌نك
الفی حذف اولنه‌رق اولور. تسهیل ضبط ایچون اشبو فعل
حکایه‌لرك بر نمونه‌سی زیرده کوستریلمشدر.

سوییلدم سوییلدك سوییلدی سویلدم سویلدك سویلدی
سوییلدك سوییلدکز سوییلدیلر سویلدك سویلدکز سویلدیلر

س فعل اعانه اولان ایمش بسیط صیغه‌لر ایله مرکب اولدقده
نصل تسمیه اولنور

ج فعل اعانه اولان ایمش بالاده ذکر اولنان بسیط صیغه‌لر
ایله مرکب اولورسه فعل روایت تسمیه اولنور لکن ماضی
شهودی ایله امر حاضر و امر غائب مذکور فعل اعانه ایله مرکب
اولنمزلر. بو صورتله بسیط صیغه‌لردن اول روایت لفظی
علاوه ایدرلر یعنی روایت حال روایت مضارع روایت
ماضی نقلی روایت مستقبل روایت فعل وجوبی

وروایت فعل الزامی بویله تعریف اولنور وبونلرک الزم
اولان قاعده‌لری تمثیلات مختلفه لریله ابتده طاقم طاقم بیان اولنورلر

س روایت صیغه‌لری نه یه دلالت ایدر

ج روایت صیغه‌لری بسائطدن برینک مضمونی نقل طریقیله بیان ایتمکدن عبارتدر

س روایت حال نصل اولور

ج روایت حالک صورت تصریفی بسیطلک مفرد غائبنه فعل اعانه‌نک ماضی نقلیسی یعنی ایمش لفظیله مرکب اولنمغله اولور وتصریفی زیرده تحریر و بیان اولنور

سوه‌یورایمش سوه‌یورایمشسین سوه‌یورایمشم ی سومیورایمش سومیورایمشسین سومیورایمشم
سوه‌یورایمشلر سوه‌یورایمشسکز سوه‌یورایمشز لا سومیورایمشلر سومیورایمشسکز سومیورایمشز

تنبیه بعضاً فعل اعانه‌نک الف و یاسی حذف اولنمسی جائز اولور

سوه‌یورمشم سوه‌یورمشسکز کبی

س روایت مضارع نصل اولور

ج روایت مضارع روایت حالک قاعده‌سی کبی اولور وصورت تصریفی دخی زیرده کوستریلور

سورایمش سورایمشسین سورایمشم ی سومزایمش سومزایمشسین سومزایمشم
سورایمشلر سورایمشسکز سورایمشز لر سومزایمشلر سومزایمشسکز سومزایمشز

تنبیه وبعضاً فعل اعانه‌نك الف ویاسی حذف اولنور سورمشم سورمشز وغیره

س روایت ماضی نقلی نصل یاپیلور

ج روایت ماضی نقلینك تصریفی بالاده ذکر اولنان روایت حالك قاعده‌سنه تابعدر وتصریفنك زیرده بروجه ترتیب ذکر وبیان اولنور

سومش ایمشم سومش ایمشسن سومش ایمش في سومش ایمشم سومش ایمشسن سومش ایمش
سومش ایمشز سومش ایمشسکز سومش ایمشلر سومش ایمشز سومش ایمشسکز سومش ایمشلر

تنبیه بعضاً فعل اعانه‌نك الفی ویاسی حذف اولنور سومشمشم سومشمش وغیره

س روایت مستقبل نصل یاپیلور

ج روایت مستقبلك تصریفی بلا استثنا روایت حالك قاعده‌سی تصریفی اوزره اولور صورت تصریفنك سهولت اولمق ایچون زیرده کوستریلور

سوه‌جك ایمشم سوه‌جك ایمشسن سوه‌جك ایمش في سومیه‌جك ایمشم سومیه‌جك ایمشسن سومیه‌جك ایمش
سوه‌جك ایمشز سوه‌جك ایمشسکز سوه‌جك ایمشلر سومیه‌جك ایمشز سومیه‌جك ایمشسکز سومیه‌جك ایمشلر

تنبیه بعضاً فعل اعانه‌نك الفی یاسی دخی حذف اولنور

سوه‌جکمشم سوه‌جکمشلر کبی

س روایت فعل وجوبی نصل اولنور

ج روایت فعل وجوبینك تصریفی روایت حالك کبی یعنیه
اولوب صورت تصریفی

سوملی ایمشم سوملی ایمشسین سوملی ایمش در. سوملی ایمشم سوملی ایمشسه‌ك سوملی ایمش ایمز
سوملی ایمشز سوملی ایمشسکز سوملی ایمشلر سوملی ایمشز سوملی ایمشسکز سوملی ایمشلر

تنبیه بعضاً فعل اعانه‌نك الفی ویاسی حذف اولنور سوملیمشسه
سوملیمشسکز کبی

س روایت فعل التزامی نصل یاپیلور

ج فعل التزامیده ها والفلر حذف اولنور تسهیل ضبط
ایچون اشبو فعل روایتلرك تصریفی زیرده کوسترلمشدر

سویمشم سویمشسین سویمش ن. سویمیمشم سویمیمشسین سویمیمش
سویمشز سویمشسکز سویمشلر سویمیمشز سویمیمشسکز سویمیمشلر

س صیغهٔ شرطیه نیه دیرلر

ج شرط صیغه‌لری بسائطك مضمونی دیکر جمله‌نك
مضمونه شرط قیلمقدن عبارت اولوب انلره ذکر
و بیان اولنور مثلا

صیغۀ شرطیه

ایسم ایساڭ ایسه‌ر ایسه‌م ایسه‌ڭ ایسه
ایسك ایسڭز ایسه‌لر ایسه‌ك ایسه‌ڭز ایسه‌لر

س صیغۀ شرطیه‌دن اولان ایسه‌م بسیط صیغه‌لر ایله مركب
اولدقده نصل تعبیر اولنور

ج صیغۀ شرطیه اولان ایسه‌م بسیط صیغه‌لر ایله مركب
اولورسه فعل شرطی تعبیر اولنور فقط امر حاضر ایله
امر غائب صیغۀ شرطیه ایله مركب اولنمزلر و بو صورتله
بسیط صیغه‌لردن صکره شرطی لفظی علاوه ایدرك یعنی
حال شرطی مضارع شرطی ماضئ نقلی شرطی ماضئ
شهودی شرطی مستقبل شرطی فعل وجوبی شرطی
بو وجهله تعریف اولنور و بونلرك الزم اولانئ عاملری
تصریفات مختلفه‌لری ایله تسهیل ضبطی ایچون بر وجه ترتیب
زیرده بر تفصیل طاقم طاقم ذکر و بیان اولنور

س حال شرطی نصل یاپیلور

ج حال شرطك تصریفی بسیطك مفرد غائبنه فعل اعانه‌نك
صیغۀ شرطیه‌سی یعنی ایسه لفظیله مركب اولنغله

اولور وتصریفی بروجه ترتیب زیرده تحریر اولنور

سومیور ایسه‌م سومیور ایسه‌ك سومیور ایسه منفی سوه‌یور ایسه‌م سوه‌یور ایسه‌ك سوه‌یور ایسه‌م مثبت
سومیور ایسه‌ك سومیور ایسه‌كز سومیور ایسه‌لر سوه‌یور ایسه‌ك سوه‌یور ایسه‌كز سوه‌یور ایسه‌لر

تنبیه وبعضاً صیغهٔ شرطیه‌نك الفی یاسی وهاء رسمیه‌سی حذف اولنور سوه‌یورسم سوه‌یورسه‌ك کبی بالاده ذکر اولنان قاعده‌یه نسبتاً بعضاً فصاحت ایچون سوه‌یور ایسه‌ك یرینه سوه‌یورسن دخی دینلور

س مضارع شرطی نصل اولور

ج مضارع شرطی حال شرطی کبی بعینها اولوب تصریفی زیرده ذکر و بیان اولنور

سومز ایسه‌م سومز ایسه‌ك سومز ایسه منفی سور ایسه‌م سور ایسه‌ك سور ایسه مثبت
سومز ایسه‌ك سومز ایسه‌كز سومز ایسه‌لر سور ایسه‌ك سور ایسه‌كز سور ایسه‌لر

تنبیه بعضاً سور ایسه‌م یرینه سورسه‌م استعمال اولنور وبعضاً شول مصدرلرده جمع متکلمده ضمیر فعلی اولان كاف قاف حرفنه تبدیل اولنور مثلا یازرسق اوقورسق کبی

س ماضی نقلی شرطی نصل یاپیلور

ج ماضی نقلی شرطی حال شرطی کبی اولور ومثالی دخی

بروجه ترتیب تصریف اولنور

سومش ایسه م سومش ایسه ڭ سومش ایسه منفیسی سومه مش ایسه م سومه مش ایسه ڭ سومه مش ایسه
سومش ایسه ك سومش ایسه ڭز سومش ایسه لر سومه مش ایسه ك سومه مش ایسه ڭز سومه مش ایسه لر

تنبیه بعضاً سومش ایسه م یرینه سومشسه م استعمال اولنور واخرنده
قاف اولان مصدرلرك جمع متكلملرنده ضمیر فعلی اولان
كاف بعضاً لطافت تلفظ ایچون قاف حرفنه تبدیل اولنمسی
واردر مثلا یازمش ایسه ك یرینه یازمشسق مستعملدر

س ماضی شهودی شرطی نصل اولور

ج ماضی شهودی شرطینك صورت تصریفی انجق صیغهٔ بسیط
تصریفنا اولنوب فعل اعانه نك صیغهٔ شرطیه نك مفرد
غائبیله تركیب اولنه رق استعمال اولنور وتصریفنی دخی
ضبط تسهیل ایچون بروجه ترتیب زیرده ذكر و بیان اولنور

سودم ایسه سودڭ ایسه منفیسی سومدم ایسه سومدڭ ایسه سومدی ایسه
سودی ایسه سودك ایسه سودڭز ایسه سودیلر ایسه سومدك ایسه سومدڭز ایسه سومدیلر ایسه

س مستقبل شرطی نصل اولور

ج مستقبل شرطینك تصریفی بالاده ذكر اولنان حال شرطینك
فعل اعانه سنه مربوطدر ومثالی دخی زیرده بروجه ترتیب تصریف اولنور

سوه‌جك ایسه‌م سوه‌جك ایسه‌ك سوه‌جك ایسه نفیسی سوه‌جك ایسه‌م سوه‌جك ایسه‌ك سوه‌جك ایسه
سومیه‌جك ایسه‌ك سوه‌جك ایسه‌كز سومیه‌جك ایسه‌لر نفیسی سوه‌جك ایسه‌ك سوه‌جك ایسه‌كز سوه‌جك ایسه‌لر

تنبیه بعضاً سوه‌جك ایسه‌م یرینه سوه‌جكم استعمال اولنور وثقیلا
جمع متكلم اداتی اولان كاف قافه تبدیل اولنور یازه‌جق
اوقویه‌جقسق كبی

س فعل وجوبی شرطی نصل اولور

ج فعل وجوبی شرطی حال شرطیه علامتی اوزره اولور
وتصریفی دخی بر وجه ترتیب آتی گوستریلور

سومه‌لی ایسه‌م سومه‌لی ایسه‌ك سومه‌لی ایسه نفیسی سومه‌لی ایسه‌م سومه‌لی ایسه‌ك سومه‌لی ایسه
سومه‌لی ایسه‌ك سومه‌لی ایسه‌كز سومه‌لی ایسه‌لر نفیسی سومه‌لی ایسه‌ك سومه‌لی ایسه‌كز سومه‌لی ایسه‌لر

تنبیه بعضاً سومه‌لی ایسه‌م یرینه سومه‌لیسه‌م استعمال اولنور واكثر
مصادر ثقیله‌نك جمع متكلملرنده ضمیر فعلی اداتی اولان كاف
قافه تبدیل اولنمسی جائزدر یازملیسق اوقوملیسق كبی

س فعل التزامی شرطی نصل یاپیلور

ج فعل التزامی شرطی دخی ها والف ویا حرفلرك حذفیله اول
تسهیل ضبط ایچون اشبو افعال شرطیه‌نك یدنجیسی
زیرده گوستریلمشدر

سوسه‌یدم سوسه‌یدڭ سوسه‌یدی شرطیه: سوسه‌م سوسه‌ڭ سوسه مفرد

سوسه‌یدك سوسه‌یدیڭز سوسه‌یدیلر حکایه‌سی سوسه‌ك سوسه‌ڭز سوسه‌لر جمع

تنبیه وبعضاً فعل اعانه‌نك صیغهٔ شرطیه‌نك هاء رسمیه‌سی حذف اولنور سوسم سوسڭ كبی وبالاده ذكر اولنان مصادر ثقیله‌نك جمع متكلملرنده بولنان كافلر فعل التزامی شرطیه‌ده دخی قاف حرفنه تبدیل اولندیغی واردر یازسق اوقوسق كبی

تنبیه بعضاً ماضی نقلی ومضارع وحال ومستقبلك كرك حكایه وكرك روایت وكرك شرط صورتلرینك جمع غائبلرنده ادات جمع اولان لرك اصل فعله مذكور لر اداتك علاوه‌سی لایق اولمغله اكثریا بو وجهه ترتیب بویله استعمال اولنور

سومشلر ایدی	معنیده فرق اولمیه‌رق ایكیسی ده استعمال اولنور	سومش ایدیلر	حكایه
سوه‌جكلر ایدی		سوه‌جك ایدیلر	
سورلر ایمش		سور ایمشلر	روایت
سوه‌یورلر ایمش		سویور ایمشلر	
سومشلر ایسه		سومش ایسه‌لر	شرطیه
سوه‌جكلر ایسه		سوه‌جك ایسه‌لر	

وبعضاً فعل اعانه نك الف ويا حرفلرى تخفيف ايچون حذف اولنور

مثلا سورلمش سوه‌شلرسه سوه‌جكردى وغيره

فائده بونلر مصدر معلومك تصريفاتى اولوب بونلرك سائر
نوعلرى دخى بعينها بويله تصريف اولنوب انلرك تحريرينه حاجت يوق

بحث ثالث

فرع فعل بيانده در

س فرع فعل نه ديرلر

ج ذاته منسوب اولوب زمانه مقارن اولمديغى حالده برايشه
وياخود برحال وكيفيته دلالت ايدن فعله فرع فعل تسميه ايدرز

س فروع فعل قاچ قسمدر

ج اصل فروع فعل ايكى قسمدر اسم فاعل واسم مفعولدر

س اسم فاعل قنغى نوع فعلدن مشتق اولور

ج اسم فاعل فعل معلومدن مشتق اولور

س لسان عثمانيده اسم فاعل نصل اولور

ج لسان عثمانيده مصدر خفيفك ياخود مصدر ثقيلك
ماده اصليه سنه الف ونون مفتوحه علاوه سيله اولور
ومعناى مصدرى ايله متصف اولان شيئه دلالت ايدر

اسم فاعلك مثاللری

مصدر	اسم فاعل
الق	الان
کلمك	کلان
اولمق	اولان
یازمق	یازان کبی

ـرط | اکر مصدر خفیفك یاخود مصدر ثقیلك مادۀ اصلیه نك
حرى متحرك یاخود حروف املادن بریله ختام پذیر اولورسه
ولوقت الف ونون حرفلرندن اول برده یا زیاده قلنور

مثاللری

مصدر	اسم فاعل
سویلمك	سویلیان
ارامق	ارایان
اوقومق	اوقویان
اریمك	اریان کبی

نبیه | بعضی مصادر خفیفه نك اسم فاعللرنده اولان الف حذف اولنور مثلا ایتمك ایدن کسمك کسن کیتمك کیدن سومك سون کبی

اکر بر مصدرك مادۀ اصلیه نك اخری نا متحرك وتا حرفیله

تخا میذیز اولورایسه اسم فاعل اولندیغی وقت تا حرفی دال حرفنه قلب اولنور بالاده ذکر اولنان مثاللر کبی

س اسم فاعل دخی نصل اولور

ج اسم فاعل دخی ماضئ نقلینك مفرد غائبندن واولمق مصدرینك اسم فاعلندن مرکب اولمغله اولور مثلا

مصدر	ماضئ نقلئ مفرد غائب	اسم فاعل
ارامق	ارامش	ارامش اولان
سومك	سومش	سومش اولان
اغلامق	اغلامش	اغلامش اولان کبی

س بو ایکی نوع اسم فاعل نصل استعمال اولنور

ج بو ایکی نوع اسم فاعل بعضاً صفت وبعضاً اسم مقامنده مستعملدر انجق اسم مقامنده استعمال اولندقلری وقت احوال اربعه جاری اولور مثلا دوشمنك دوستی اولمز علوم ریاضیه یی بیلمش اولنلردندر واکر صفت موقعنده استعمال اولنورلرسه انجق احوال اربعه جاری اولمیوب موصوفه تقدم ایدرلر مثلا دفتری یازان کلیور بو دفعه باصلمش اولان کتب کبی

(اولان) اولمق مصدرك اسم فاعلی اولوب جمعنده الفی حذف ایدر اولنلر کبی

اسم فاعلك بشقه بر نوعی دها وارمیدر

بالاده ذکر اولنان ایکی نوع اسم فاعلردن بشقه بر صیغه دها واردرکه ماضئ شهودینك جمع متکلمله مستقبلك مفرد غائب صیغه‌سی اولوب اسم فاعل مقامنده استعمال اولنور انجق ماضئ شهودیده جمع متکلم اداتی اولان کاف ایله قافك حرکه‌لندیکی یرلرده انلردن اول برده یا زیاده قلنور واسملر کبی احوال اربعه ده تصریف اولنوب اخرینه ضمیر اضافی دخی علاوه اولنور وقاعدهٔ معلومه‌سی اوزره احوال اربعه ده تصریف اولنور تسهیل ضبط ایچون مثالی بروجه ترتیب زیرده ذکر وبیان اولنور

	اسم فاعل		اسم فاعل
ویردکلرن مشتق	ویردیکم	ارادقلرن مشتق	ارادیغم
	ویردیکك		ارادیغك
	ویردیکی		ارادیغی
	ویردیکمز		ارادیغمز

ویردکدن مشتق	ویردیککز ویردکلری	ارادقدن مشتق	ارادیغکز ارادقلری
	مثاللر		مثاللر
	اسم فاعل		اسم فاعل
ویره‌جکدن مشتق	ویره‌جکم ویره‌جکك ویره‌جکی ویره‌جکمز ویره‌جککز ویره‌جکلری	ارایه‌جقدن مشتق	ارایه‌جغم ارایه‌جغك ارایه‌جغی ارایه‌جغمز ارایه‌جغکز ارایه‌جقلری

فائده بو اسم فاعل اکثریا صیغهٔ صله تسمیه اولنوب بعضاً مصدر معناسنده استعمال اولنور وعینیله مصدر معناسنه اولمیوب بلکه زائد اولهرق اول فعلك تحقق وقوعنی افاده ایدر کیتیکی معلومدر یازه‌جغی بی اشتباهدر کبی که کیتمش اولدیغی ویازمش اولدیغی دیمك اولور

س بو مذکور صیغهٔ صله نه وقت اسم و نه وقت مصدر مقامنده

ستعمال اولنور

ج اکر مذکور صیغه نك بانده محرر یاخود معناً منفهم
بر اسم اولوب اول اسم ذکر اولنان صیغهٔ صله اسناد
اولنور ایسه اولوقت اسم فاعل واکر حالی اوزره یاخود دیکر
بر فعلدن مربوط اولورسه مصدر مقامنده استعمال
اولنور ومثالی دخی تسهیل ضبط ایچون زیرده ذکر و بیان
اولنور مثلا اهالئ مملکتك استرحام ایلدکلری ماده لره
مساعده اولندیغی واقتضا ایدن فرمان عالیشانك قریباً
اعطا اولنه جغی ایشدلمشدر

تنبیه بالاده ذکر اولنان ترکیبده (استرحام ایلدکلری) کلامك
صکره کی اسمه مناسبتی اولمغله اسم فاعل و (مساعده اولندیغی
و (اعطا اولنه جغی) کلاملر (ایشدلمشدر) دن مربوط
اولنمش اولمغله مصدر مقامنده مستعملدر وبو صیغه
صله بر وجه محرر بسیط مصدرلرده جاری اولدیغی کبی
مرکب مصدرلرده دخی جاری اولور وکذا بسیط صیغه لرده
اولدیغی کبی مرکب صیغه لرده دخی جاری اولور انجق ایدی
لفظی بو صورتده اکثریا واو ایله استعمال اولنور یازمشر

ایدوکم یازه جق ایدوکم کبی

فائده بالاده ذکر اولنان اوچ نوع اسم فاعللردن بشقه التی نوع دها اسم فاعل واردرکه ربط صیغه لردخی تسمیه اولنور

س ربط نیه دیرلر

ج مضمونلرك دیکر جمله نك مضموننه مربوط اولنه رق استعمال اولنان صیغه لره ربط صیغه لر تسمیه ایدرلر وبونلر اسم فاعل موقعنده استعمال اولنوب قاعده لری امثلهٔ مختلفه لریله زیرده تعریف وتصریف اولنور

س اسم فاعلك اولکی نوعی نصل اولور

ج اسم فاعلك برنجی نوعی فعل التزامینك مفرد غائبنه لی اداتك علاوه سیله اولور واکثریا بونك اخرینه دنبرو یاخود برو لفظنك علاوه سیله اولور مثلا چوجق تیمورخانه یه کیده لیدنبرو یاخود کیده لی برو کبی وبوکا اکثریا صیغهٔ ابتدائیه تسمیه اولنوب اول فعلك ابتدای وقوعندن تکلم زماننه دك دیکر برفعلك علی الدوام واقع اولدیغنی اشعار ایدر

س اسم فاعلك ایکنجی نوعی نصل اولور

ج اسم فاعلك ایكنجی نوعی مصادر خفیفه نك یاخود مصادر
ثقیله نك مادهٔ اصلیه یه بنجه اداتك علاوه سیله اولور
وارنجه كلنجه كبی فقط اكر مصدرك مادهٔ اصلیه نك اخری
متحرك یاخود حروف املادن بریله ختامپذیر اولورسه
اولوقت بنجه اداتندن اول بر ده یا زیاده قلنور سویلینجه
ارینجه كبی واكثریا بوكادك دكین قدر لفظلری علاوه
اولنوب دائما احوال اربعه دن مفعول الیهده استعمال
اولنور واو الحالده بنجه نك اخرندهكی اولان هاء رسمیه
حذف اولنور سونجیه دك كلنجیه قدر كیدنجیه دكین
كبی وبو صیغه بویله خصوصك مدت انتهاسنی بیان
ایتدیكی ایچون صیغهٔ انتهائیه دخی تسمیه اولنور

س اسم فاعلك اوچنجی نوعی نصل اولور

ج اسم فاعلك اوچنجی نوعی خفیف مصدرلرك مادهٔ اصلیه یه
یجك وثقیل مصدرلرك مادهٔ اصلیه یه یجق اداتك
علاوه سیله اولور كلیجك اولیجق كبی واكر مصدرینك
مادهٔ اصلیه نك اخری متحرك یاخود حروف املادن
بریله ختامپذیر اولورسه اولوقت اداتین مذكوریندن

اول برده یا زیاده قلنور سویلیجك یاصلیجق کبی
وبو صیغه دائما غائب مقامنده استعمال اولنور مثا
اشبو مکتوب عاجزانهم سزلره واصل اولیجق کبی

س اسم فاعلك دردنجی نوعی نصل اولور

ج اسم فاعلك دردنجی نوعی ماضی شهودینك جمع متکلم
جه ادانك علاوه سیله اولوب شرط واقع اولور و مضم
هرنه وقت واقع اولسه مضمون جزانك دخی بهر حال
واقع اوله جغنی افاده ایدر مثلا سن علوم ریاضیه‌یه
چالشدقجه منفعت کوررسین اوقودقجه لذت کسب
ایدیورم کبی شکایت ایلدکجه تکدیر اولندی وغیره
بوکا اکثری صیغهٔ توقیتیه تعبیر ایدرلر

س اسم فاعلك بشنجی نوعی نصل اولور

ج اسم فاعلك بشنجی نوعی خفیف وثقیل مصدرلرده
(وب) حرفلرك علاوه سیله اولور کلوب اولوب
کبی لکن اکر بر مصدرك مادهٔ اصلیه نك اخری متحرك
یاخود حروف املادن بریله ختام بزیر اولورسه اولوقت
حرفین مذکورین‌دن اول برده یا زیاده قلنور بکلیوب

ارايوب كبى وبو اسم فاعلك مابعدندن بولنان صيغه فعلى
زمانه دلالت ايدرسه انده دخى اول زمان اعتبار اولنور
مثلا الوب كذى يعنى الدى وكذى الوب كيدن يعنى
الان وكيدن ديمك اولور وبو صيغه ايكى فعلى بربرينه ربط
ايله كلامه حسن ويرمكله استعمال اولنديغنه مبنى صيغهٔ
عطفيه دخى تسميه اولنور

س اسم فاعلك التنجى نوعى نصل اولور

ج اسم فاعلك التنجى نوعى دخى فعل التزامينك مفرد غائبنك
اخرينه خفيفلرده رك ثقيللرده رق علاوه سيله اولور
كيده رك اوقويه رق كبى وبو صيغه دخى اجراى فعل عندنده
فاعلك بولنديغى حالى بيان ايتمكدن عبارت اولوب حاليه
تركيبى دخى تسميه اولنور

فائده بعضا ماضئ شهودك مفرد غائبنه ده لفظى علاوه
اولنه قدنصكره زمان حالى متضمن اولوب اسم فاعل معناسنده
اولور ارادقده كلدكده يازدقده كبى وبونلرك كبى يعنى
زمان حالى متضمن اولنلرك فعل مضارعنك حالينك
ماضئ نقليتك ومستقبلك مفرد غائبلرى ايكن فعل

اعانه‌نك اسم فاعليله بالتركيب يا پيلان اسم فاعللريك چوق استعمال اولنورلر مثلا بسيط صيغه‌لردن مفرد غائبلری اسم فاعل

ارايور	ارايور ايكن
ارار	ارار ايكن
ارامش	ارامش ايكن
ارايه‌جق	ارايه‌جق ايكن

تنبيه بعضاً حالينك مفرد غائبی ايكن سز استعمال اولنور واول وقت صفت مقامنده عد اولنور مثلا بنی كولدرر كيفيتلر هرشی بيلور برادمدر كبی وبعضاً فعل التزامينك مفرد غائبی اسم فاعل موقعنده استعمال اولنور واولوقت بر ايشك مبالغه‌سنی صكره‌كی فعله اسناد ايدر مثلا كيده كيده يورلدم يازه يازه قولم طوتلدی وغيره

وبعضاً مثبت مصدرلرك اواخرينه ادات نفی اولان سز و ين اداتك علاوه سيله اسم فاعل مقامنده استعمال اولنور مثلا ويرمكسزين والمقسزين كبی وغيره

قاعده بالاده ذكر اولنان اسم فاعللردن ماعدا اسم فاعلك برصيغهٔ مخصوصه‌سی دها واردر كه خفيف ويا ثقيل

مصدرلرك مادۀ اصلیه‌یه یجی علاوه‌سیله اولور واكر مذكور مصدرلرك آخری متحرك یاخود حروف املادن بریله ختام پذیر اولورسه اولوقت مذكور اداتندن اول بر ده یا زیاده قلنور

مصدر	اسم فاعل
سومك	سویجی
یازمق	یازیجی
ویرمك	ویریجی
سویلمك	سویلییجی
اغلامق	اغلاییجی
بسلمك	بسلییجی

س | اسم مفعول قنغی نوع فعلدن مشتق اولور

ج | اسم مفعول فعل مجهولدن مشتق اولور

تنبیه لسان عثمانیده اسم مفعول اسم فاعلك وزنلری اوزره بعینها تصریف اولندیغیچون انك دخی تحریره حاجت یوقدر وبالاده ذكر اولنان اسم فاعل مصدر معلومدن اومغله بونك دخی سائر نوع مصدرلردن تصریفی مختلف اولمدیغیچون انك دخی تعریف وتمثیلی جائز دكلدر

نوع سادس

ادوات بیاننده در

س ادوات نه دیرلر

ج کلمه لری ویاخود جمله لری بربرینه ربط ایدن ویاخود معنالرینه خصوصیت زائده ویرن لفظلره ادوات تعبیر ایدرلر

س لسان عثمانینك ادواتی قنغیلریدر

ج لسان عثمانینك ادواتی بونلردر ده دن ایله برله کبی جه ایچون اوزره سز دکل جاق دك دکین قدر کوره دیو وبونلرك تفاسیر مختلفه سی ایروایرو اتیده ذکر وبیان اولنور

س ده اداتی نصل استعمال اولنور

ج ده اداتی کلمه نك آخرینه وضع اولنوب مکان یاخود زمان افاده ایدر مثلا مکاتبخانه ده بو ایامده کبی وبعضاً مصدرلرك اواخرینه وضع اولنوب دوام واستمرار معناسنی اشعار ایدر مثلا اوقومقده ایدی دوشنمکده در کبی

س دن اداتی نصل استعمال اولنور

ج دن اداتی کلمه نك اخرینه علاوه اولنوب بیان معناسنده

استعمال اولنور ترجمه وظرف سنادن کبی وبعضاً دن
اداتندن صکره صیغهٔ شرطیه نڭ مفرد غائبی علاوه اولنور
تفصیل معناسنی اشعار ایدر مثلا خلف وعد
ایتمکدن ایسه تلفظ نفسی ایتمکی اولی عدایدر وبعضاً
بشقه ماعدا غیری قطع نظر صرف نظر لفظلریله بر
استثنا مقامنده کلور مثلا ازمیردن بشقه بو مملکته
کیتمم بندن ماعدا وغیره وبونلردن غیری طولایی بره
ناشی واعتباراً لفظلری واردرکه بونلردن اداتندنصکره
علاوه اولنوب بر وجه معنالری واردر وبونلرڭ استعمالی
معلوم ومضبوط اولدیغنه مبنی انلرڭ دخی ذکروبیانی
لازم دکلدر

قاعده کرك دن کرك ده صیغهٔ صله یه دخی علاوه اولنورلر
واولوقت صیغهٔ صله نڭ غائب صورتنده یا نونه قلب
اولنور کلدیکندن اولدیغندن کلدکلرندن اولدقلرندن
کلدیکنده اولدیغنده کلدکلرنده اولدقلرنده کبی

س ایله اداتی نصل استعمال اولنور

ج ایله اداتی مصاحبت واستعانه معناسنده در

س نوقت مصاحبت معناسنی افاده ایدر

ج براسمك آخرینه علاوه اولنوب برشیئك دخی برابر اولدیغنی
افاده ایدرسه اول حالده مصاحبت معناسنده اولور
همشیره‌م ایله گیتدم گبی

س نوقت استعانه معناسنده اولور

ج اگر براسمك وساطت معناسنی افاده ایدرسه استعانه
معناسنده اولور طاش ایله قیردم گبی
وبعضاً ایله اداتك الفی ویاسی حذف اولنور طاشله گبی

فقط اگر بر کلمه‌نك آخری هاء رسمیه ایله ختام پذیر اولورسه
اول حالده مذکور اداتك یالکز الفی حذف اولنور دکانی خانه‌یله
صاتدم گبی

قاعده بعضاً ایله اداتی عربی وفارسی اسم مصدرلرك اواخرینه وضع
اولنوب چوق کره اسم فاعل مقامنده استعمال اولنور ذکر ایله
یعنی ذکر ایدوب فروخت ایله یعنی فروخت ایدوب

س برله اداتی نصل استعمال اولنور

ج برله اداتی دخی ادات مصاحبتدر لکن شمدیکی زمانده
مستعمل دکلدر اما اکثریا سببیت معناسنی افاده

ایدر ایمك برله یاپمق برله کبی

س کبی اداتی نصل استعمال اولنور

ج کبی اداتی تشبیه معناسنی افاده ایدر بوده بر جمله نك آخرینه وضع اولنور علم طبابت تحصیلی کبی لذیذ شیء اولمز وبعضاً صیغهٔ صله یه وضع اولنوب زمان افاده ایدر بن کیتدیکم کبی او کلدی کبی

س چه اداتی نصل استعمال اولنور

ج چه اداتی اسملرك اوآخرینه کلهرك اول اسمی صفت ایدر عربجه ترکجه کبی وصفاتك اوآخرینه کلهرك تقلیل اداتی وادات تمییز دخی اولور مثلا صنعتجه سن اکا فائقسین کبی

س ایچون اداتی نصل استعمال اولنور

ج ایچون اداتی بر کلمه نك آخرینه علاوه اولنوب تعلیل ایدر مثلا خاکپای عالیلریکزی کورمك ایچون کلدم بعضاً بو ادات امر غائبه نصکره کلور واو حالده امر غائب مصدر مقامنده استعمال اولنور مثلا اولسون ایچون ایتسون ایچون یعنی اولمق ایچون ایتمك ایچون وبعضاً مذکور اداتدن اول حق کلمهسی کلورسه او حالده ایچون

ادانی یمین افاده ایدر دینم حقیچون کبی

س اوزره اداتی نصل استعمال اولنور

ج اوزره اداتی ادات استعلا اولوب برشیئك اوستی دیمك معناسنی افاده ایدر ایاق اوزره کبی

وبعضا رکود معناسنه در راحت اوزره در کبی

قاعده اوزره اداتی مصدرلره علاوه اولندقده شرط معناسنی شامل اولور مثلا یازمق اوزره مأمور ایدی وفعل اعانه ایله مرکب اولندقده زمان افاده ایدر یازمق اوزره یم کبی وبعضا صیغهٔ صله نك اخرینه وضع اولندقده تشبیه معناسنی افاده ایدر بنم دیدیکم اوزره کبی

تنبیه اوزره اداتی ضمیر اضافی ایله مرکب اولورسه هاء رسمیه سی حذف اولنور واسملر کبی احوال اربعه جاری اولور مثلا اوزرم اوزرك اوزری اوزرمز اوزركز اوزرلری کبی انجق اوزره لفظی مجردك واوزرینه لفظی مضاف الیهلره علاوه اولنور بوحال اوزره بوحالك اوزرینه کبی

س سز اداتی نصل استعمال اولنور

ج سز اداتی دائما اسملرك اخرینه علاوه اولنوب ادات نفی

تسمیه اولنور ادبسز کبی

س دکل اداتی نصل استعمال اولنور

ج بودخی ادات نفی اولوب دائما صفتلرك اخرینه علاوه اولنور
ادیب دکل کبی

س چاق اداتی نصل استعمال اولنور

ج چاق اداتی ادات غایتدر واشبو چاق اداتی جمله نك
اولنده وضع اولنوب تعقب ایدن اسم مفعول الیهده
استعمال اولنور واولوقت دك ویاخود دکین ویا
قدر لفظلری کلور مثلا چاق ازمیره دك یاخود قدر ودکین کبی

س دك اداتی نصل استعمال اولنور

ج دك دکین وقدر اداتلری دائما اسملرك اخرینه وضع
اولنوب اول اسملر دخی مفعول الیهده مستعملدرلر ایکی
هفته یه دك بوبره قدر بو وقته دکین کبی

فائده بونلرك کبی کلنجه ووارنجه اسم فاعللر واردرکه بالاده
ذکر اولنان اوچ اداتلرك معناسنده درلر وبعضاً دها
زیاده نمایش ایچون مذکور اداتلرك سبقت ایدن اسملرك
اولنده لسان فارسیدن اخذ اولنان تا لفظی کتوریلور

مثلا استانبولدن تا ادرنه یه وارنجه کبی

س کوره اداتی نصل استعمال اولنور

ج کوره اداتی دائما اسملرك اخرینه وضع اولنوب اول اسم دخی مفعول الیهده استعمال اولنور واکثریا کوره اداتی شرط یاخود نسبت معنالرینی اشعار ایدر مثلا یارو سنه کوره وقته کوره صرف ایتملی کبی

س دیو اداتی نصل استعمال اولنور

ج اشبو دیو اداتی دیمك مصدرینك صیغهٔ عطفیه اولان (دیوب) دن تحریف اوزره دیو اولمغله امر غائبه علاوه اولنوب مراد یاخود نیت معناسنی افاده ایدر مثلا ویرسون دیو السون دیو کبی

تنبیه بالاده ذکر اولنان ادواتدن ماعدا بش عدد لغات عربیّه دها واردرکه بونلر اکثریا ادوات موقعنده عد اولنوب لسان عثمانیده پك چوق استعمال اولنورلر

س لغات مذکوره قنغیلریدر

ج لغات مذکوره بونلردر دائر بناء مبنی متعاقب نظراً

س دائر اداتی نصل استعمال اولنور

ج دائر اداتی اوزره یاخود ایچون معناسنده اولوب دائما برمفعول الیهدنصکره کلور مثلا علومه وفنونه دائر کبی

س بناءً اداتی نصل استعمال اولنور

ج بناءً ومبنی اداتلری برمفعول الیهدنصکره وضع اولنوب سبقت ایدن برسببك معناسنی اشعار ایدرلر مثلا اکا بناءً بوکا مبنی کبی

س متعاقب اداتی نصل استعمال اولنور

ج متعاقب اداتی برمفعول بهدن صکره علاوه اولنوب لسان عثمانیده دنصکره لفظنك معناسنی افاده ایدر مثلا فرانسه محاربه سی متعاقب کبی

س نظراً اداتی نصل استعمال اولنور

ج نظراً اداتی دخی برمفعول الیهدنصکره علاوه اولنوب کوره یاخود باقه رق معناسنی اشعار ایدر مثلا شمدیکی اوقودیغمزه نظراً اولکی اوقودیغمز دها ایو ایدی کبی

نوع سابع

حرف ظرف بیاننده در

س حرف ظرف قاچ قسمدر

ج حرف ظرف ایکی قسم اولوب بری ظرف مکاندر که محل اشغال ایدن ظرفدر دیکری ظرف زماندر که وقت کوسترن ظرفدر

س لسان عثمانینڭ حرف ظرفلری قنغیلریدر

ج لسان عثمانینڭ حرف ظرفلری بونلردر مثلا

هیچ	وقتی حرف ظرفلریدر	دها
بلکه		اوت
ینه		اشته
صکره		اوتق
نصل		پك

قاعده بعض اسملر و صفتلر واردر که کندو کندولرینه حرف ظرف مقامنده استعمال اولنورلر مثلا ارکن نادر انسز چابق گچ گبی وبعضاً بالاده ذکر اولندیغی گبی برقاج کلمه‌لر واردر که ظرف مکان مقامنده استعمال اولنور وانلر دخی اشبو جدولده ذکر و تمثیل اولنور مثلا

ایلرو	بری	اطراف
اوته	ایچرو	صاغ
اولك	اورا	قارشو

یوقارو	درون	یقین
ارقه	نزه	ایچ
شورا	بان	یسار
بالا	اشاغی	خارج
پیشگاه	اوزاق	طشره
زیر	اوست	ایراق
کیرو	بورا	صول
ورا	الت	داخل وطیشاری

وبونلردن بشقه برقاچ کلمه لروعباره لر واردرکه ظرف زمان مقامنده استعمال اولنور وانلرك دخی مثاللری بروجه ترتیب زیرده کوسترلشدر

اخشام
اولکی کون
کچنده
ایرتسی کونی
یارین
هر زمان

مثاللری

اولبرکون
شمدی
دمین
برازدن
صباح
کوندز

بلدر	مثاللری	هیچ بر وقت
بعض وقت		چوقدن
دون		فرداسی
بوکون		״

تنبیه بالاده ذکر اولنان ظرف زمانلردن ماعدا لسان عثمانیده بر طاقم ظرف زمانلر دها واردر که زمان افاده ایدن کلماتك اواخرینه ین مکسوره علاوه سیله اولور مثلا بهار بهارین کوز کوزین یاز یازین قیش قیشین ایکندی ایکندین کوندزین وبعضاً لین اداتك علاوه سیله ظرف زمان اولور صباح صباحلین اخشام اخشاملین کیجه کیجه‌لین کبی فقط اویله کلمه‌نك هاء رسمیه سی حذف اولنور اویلین کبی

نوع سابع

حرف ربط بیاننده در

س حرف ربط نیه دیرلر

ج حرف ربط بر کلمه‌یی دیکر بر کلمه‌یه ربط ایتمکدن عبارتدر

س لسان عثمانینك روابطی قنغیلریدر

ج لسان عثمانینك روابطی بونلردر

استر	یوخسه	ها
دخی	کیم	وقتاکه
نه	که	ایسه
و	زیرا	یاخود
بیله	امدی	یا
كرك	انجق	مکرایسه
ده	مکر	باری
،،	بلکه	،،

تنبیه مذکور روابطدن ماعدا بر خیلی عبارهٔ ربط دها واردرکه بونلر اکثریا کتب لغاتده بولندقلرینه مبنی اشبو جدولده الك زیاده الزم اولنلر اتیده ذکر و بیان اولنور مثلا

حالبوکه	عبارۂ ربطك مثاللری	خلاصهٔ کلام
حق بوکه		القصّه
شویله‌که		بوجمله ایله
نته کیم		بوصورتده
اخرکار		بووجهله

عاقبت الامر		بوجهتله
الحاصل	عبارهٔ ربطنك مثاللری	صانکه
حاصل کلام		خصوصیله
یحصّل الکلام		ازجمله
نتیجهٔ کلام		هیچ اولمازایسه

نوع ثامن
حرف ندا بیاننده در

س حرف ندایه دیرلر

ج حرف ندا حرکات ناگهانیهٔ روحك بر سریع و موجز صورتیله افاده ایدن لفظدر

س حروف ندا قنغیلریدر

ج حروف ندا بونلردر مثلا

خیف وای — رنجش معناسنده اولنلر

امان مدد — استرحا معناسنده اولنلر

زهی آفرین — استغراب معناسنده اولنلر

واه دریغا یازق — تأسف معناسنده اولنلر

های آه ایواه — تحسر معناسنده اولان حروف ندا

تنبیه الزجر بره

غضب معناسنی اولنلر اوف

اضطراب معناسنی اولنلر اوح کبی

تلذذ معناسنی اولنلر ها دی هایدی دی امدی

استعجال معناسنده اولنلر

تنبیه حرف ندا (آ) اولوب کلمه نك اولنه داخل اولور آنوجوانم کبی واکر کلمه نك اولنده همزه اولورسه اولحالده برده یا زیاده قلنور ای افندم کبی وبعضاً (آ) حرف ندا اولیان برجمله نك اخرینه علاوه اولنوب تخویف معناسنی افاده ایدر مثلا برادرینه سویلرم آ بوقلم بنمدر آ کبی وغیره

تعن بالاده ذکر اولنان حرف ندالردن ماعدا برطاقم عبارات عربیه دها واردرکه بونلر اکثریا لسان عثمانیده حرف ندا مقامنده استعمال اولنور وبونلردر معاذالله نعوذبالله اعوذبالله استغفرالله ماشاءالله ایواله والسلام کبی

علاوه

لسان عثمانیده برمی اداتی واردرکه دائما استفهام مقامنده

مستعمل اولمغله برعباره دنصکره وضع اولنور یازدیغك
مکتوبمیدر کبی وبوادات استفهام ماضئ شهودیله مرکب
اولندقده ضمیر فعلیدنصکره کتوریلور مثلا مکتبه کیتدیمی
کبی فقط فعل مضارعنك وسائر بسیط صیغه لرك ضمیر
نسبیلرندن اول وضع اولنور مثلا اوقورمسین کیدرمیسك
کبی شاذ اوله رق فعل مضارعك مفرد وجمع غائبنده دائما
می اداتی ضمیر نسبیدن صکره علاوه اولنور

تمت

⁂

قواعد عربیه
بیاننده در

س لسان عثمانیده کتابت عربیه‌دن نه کلمه‌لر استعمال ایدرلر

ج لسان عثمانیده کتابت عربیه‌دن استعمال اولنان کلمه‌لر بونلردر
اسم صفت اسماء الأعداد کنایات فعل حرف جر
حرف ظرف حرف ربط

نوع اول
اسم بیاننده در

س اسمای عربیه ده قاج خاصیت واردر

ج اسمای عربیه ده اسمای ترکیه کبی ایکی خاصیت واردر
کمیت وکیفیتدر بو خاصیت ثانیه لسان عربیه‌ده
معتبر اولمغله ابتده ذکر وبیان اولنور

کیفیت اسمای عربیه وصفات عربیه نک
علائم متفرقه‌لری

س اسمای عربیه نک مؤنثی نصل فرق اولنور

ج اسمای عربیه نك مونثی یا معنا سندن یاخود ختاملرندن
فرق اولنور

س معنا سندن فرق اولنان اسملر نصل تسمیه اولنور

ج معنا سندن فرق اولنان اسملر معنوی اولمغله نسوانك
اسم خاصلریدر مریم کبی وجمیع نسوان معناسنی مشتمل
اولان اسملردر عروس بنت اخت ام کبی
ثانیاً مدینه لرك یاخود ایالتلرك اسمای خاصلری شام
نخا مصر کبی
ثالثاً جسمك جوز قسملرك اسملری ید قدم عین کبی

س ختاملرندن جنسی فرق اولنان اسملر نصل تسمیه اولنور

ج ختاملرندن جنسی فرق اولنان اسملر لفظی تسمیه اولنور
بونلرده هاء رسمیه ه یاخود تاء طویله ت ایله ختامپذیر
اولان کلمه لردر جنت دولت کبیره عباره کبی

فقط مذکور تا نفس کلمه دن اولورسه علامت تأنیث دکلدر
مثلا بیت التفات ثبت ثبوت ثبات اثبات
سبت سمت صحت سکوت اسکات صیت
وقت میقات کبی کلمه لرك اواخرنده بولنان تا لر

نفس کلمه دن اولمغله علامت تأنيث دکلدر
ثانياً ياء مقصوره ايله ختام پذير اولان صفتلر ياخود
اسملر مثلا اولى احدى طولى فتوى کبى

س ياء مقصوره نه ديرلر

ج ياء مقصوره بعض عربى اسملرك ياخود صفتلرك اواخرنده
يا صورتنده الفه ديرلر يعنى ى تحرير اولنوب الف
کبى تلفظ اولنور

قاعده علائم مذكوره دن هيچ برينى اخذ ايتميان اسملر ياخود
صفتلر مذكردرلر کبير قمر کبى

تنبيه بعض اسملر واردرکه هر نقدر علامت تأنيثلرى وار ايسه ده
مذكردرلر وعده خليفه کبى وبالعكس بعضيلرينك
مؤنث علامتى يوق ايسه ده مؤنثدرلر ارض حرب
دار زراع روح سن شمس کبى وغيره
وبونلرى سماعى تعبير ايدرلر الفباء حرفلرينك اسملرى
بعضاً مذكر وبعضاً مؤنث ايسه لرده اكثريا مؤنث عد اولنور

س اسماى عربيه كميت اعتباريله قاچ قسم اولور

ج اسماى عربيه كميت اعتباريله اوچ قسم اولور مفرد تثنيه جمع

س مفرد نصل اولور

ج مفرد هیئت اصلیه سیله استعمال اولنان اسمدر بیت التفات قمر کبی

س تثنیه نیه دیرلر

ج لسان عربیده ایکی کشی‌یی یاخود ایکی شیئی بیان ایدن صیغه‌یه تثنیه دیرلر

س اسمای مذکرلرك تثنیه‌سی نصل اولور

ج اسمای مذکرلرك ویا صفتلرك تثنیه‌سی کلماتك اواخرینه ان یاخود ین مفتوحه علاوه سیله اولور مثلا مکتوب مکتوبان یاخود مکتوبین مرسوم مرسومان یاخود مرسومین کبی

س اسمای مؤنثلرك ویا صفتلرك تثنیه‌سی بالاده ذکر اولندیغی کبی اولور

تنبیه براسمی یاخود برصفتی مؤنث یاپمق ایچون اخرینه بر تاء تأنیث علاوه ایدر ایدك فقط تا حرفی عربیده ایکی صورتله یازیلوب برینه تاء تأنیث ودیکرینه هاء رسمیه تسمیه ایدرلر شمدی اکر برمؤنث هاء رسمیه

ایله انتها بولورسه تثنیه اولدیغی وقت هاء رسمیه‌یی تایه
قلب واخرینه ان یاخود ین مفتوحه علاوه سیله اولور
عباره عبارتان یاخود عبارتین مرقومه مرقومتان
یاخود مرقومتین کبی

تنبیه بالاده ذکر اولنان ین لفظی بعض ترکیبات عربیه‌ده ان
لفظندن دها زیاده مستعملدر مثلا ذات حضرت شاهانه‌نک
عنوانی سلطان البرین والبحرین خاقان المشرقین المغربین
خادم الحرمین الشریفین کبی

س اسمای عربیه‌نک جمعی نصل اولور

ج اسمای عربیه‌نک جمعی اسمای ترکیه‌نک جمعی کبی اولور
فقط اکر بر اسم اصول عربیه اوزره جمع قلمق مراد اولورسه
اوچ قاعده واردر

س اولکیسی نصل اولور

ج اسمای مذکرلرک آخر کلمه‌یه ین مکسوره یاخود
ون مضمومه علاوه سیله اولور کاتب کاتبین یاخود
کاتبون کبی وبوکا جمع مذکر سالم تسمیه اولنور فقط
ین اداتی دها زیاده مستعملدر

تنبیه مذکور واو نون و یا نون صیغه سی ذوی العقوله مخصوص اولدیغندن کاتبین یاخود کاتبون دینلوب مکتوبین یاخود مکتوبون دینلمز فقط شاذ اوله رق سنه نك جمعنده سنین دینلور انك ایچون غیر ذوی العقولك اسملرك جمع سالملری مستعمل اولمیوب جمع مکسرینه مراجعت لازم کلور

س جمع مکسر نیه دیرلر

ج جمع مکسر کلمه نك صیغه سی تغییر اولنوب جمع مکسر اولور مکاتیب کتبه کبی

س ایکنجیسی نصل اولور

ج ایکنجیسی اسمای مؤنثلرك صیغه سی تغییر اولنمیوب اخرنده اولان تاء تأنیث حذف اولندقدنصکره ات مفتوحه علاوه سیله اولور کاتبه کاتبات کبی مؤنث سماعیلرك دخی جمعی بو وجهله اولور ذراع ذراعات کبی

س اوچنجی قاعده نصل اولور

ج اوچنجی قاعده دخی جمع مکسردرکه اسمای مذکّرلرده

ومؤنثلرده جاری اولور وبو جمعك وزنلری مختلف ونامضبوط اولدیغنه واكا بناءً برقاعدهٔ مخصوصه سی اولمدیغنه وهر اسمك جمعی كتب لغاتده بیان اولندیغنه مبنی كتب مذكوره یه نظر كذار اولنمسی جائزدر

قاعده بعض الفاظ عربیه واردركه قاعدهٔ فارسیه اوزره یعنی الف نون علاوه سیله جمعلنور مشیر مشیران فریق فریقان ضابط ضابطان طبیب طبیبان عاشق عاشقان لكن تركی وفارسی اسملر عربجه جمعلنمز فقط غلط مشهور اوله رق چفتلكات همایون استعمال اولنور

تنبیه براسم عربی قاعدهٔ عربیه اوزره جمعلندكدنصكره بركره دها جمعلنمك یعنی ات علاوه سیله لسان عثمانیده پك چوق مستعملدر مثلا مصارف مصارفات كبی لكن لسان عثمانیده جمعلندرمسی پك بیوك خطادر

قاعدهٔ آخرنده یا صورتنده الف بولنان اسمای عربیه لسان عثمانیده ادواتدن برشیئه متصل اولدقده دائما الف كندو صورتلرنده تحریر اولنمغله احوال اربعهٔ اسمده اولان مثاللری بروجه ترتیب زیرده تحریر اولنور

جمع عربی	جمع ترکی	مفرد ترکی	
فتاوی	فتوالر	فتوی	مجرد
فتاوایی	فتوالری	فتوایی	مفعول به
فتاوایه	فتوالره	فتوایه	مفعول الیه
فتاوانك	فتوالرك	فتوانك	مضاف الیه

کبی

س | اسمای عربیه ده اضافت نصل اولور

ج | اسمای عربیه ده اضافت قاعدهٔ فارسیه اوزره اولور

س | اصلا قاعدهٔ عربیه اوزره اضافت نصل اولور

ج | اصلا قاعدهٔ عربیه اوزره بر نوع اضافت واردر که مضاف الیهك حرف تعریف دینلان ال الف لاملك علاوه سیله اولور و مضاف ضمه ایله تلفظ اولنور. مثلا شیخ الاسلام دار المعلمین خاتمة الفصل کبی

فقط | اکر مضاف الیه حروف شمسیه دن بریله بدأ ایلرسه اولوقت الف لامك صوتی غائب اولنه رق دائما تشدید ایله تلفظ اولنور عظیم الشان علی الدوام علی السویه کبی

س | حروف شمسیه قنغیلریدر

ج | حروف شمسیه بونلردر ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن و باقی قالان ا ب ج ح خ ع غ

ف ق ک م ه و ی حرفلری حروف قمریه مسمادرلر

تنبیه حرف جر عربی اولان ل لامدن صکره کلان حرف تعریفک الفی حذف اولنور مثلا لالرب یرینه للرب تحریر اولنور

اکر مذکور حرف تعریف حرف جر اولان ل ایله ولامدن بدء ایدن سائر کلمه وسطنده بولنورسه اولوقت بری بری اوزرینه اوچ لام ثقیل اولدیغیچون برلیسی حذف اولنور وباقی قالان ایکی لامدن ایکنجیسی شدّت ایله تلفظ اولنور مثلا للیل یرینه للّیل استعمال اولنور

نوع ثالث

صفات عربیه بیانندهدر

س لسان عثمانیده صفات عربیه نصل استعمال اولنورلر

ج صفات عربیه دخی صفات عثمانیه موقعنده استعمال اولنوب موصوفه تقدّم ایدرلر وموصوف لفظ عربی اولدیغی کبی ترکی وفارسی دخی اوله بیلور واسع بیت واسع او واسع خانه کبی

س صفات عربیه ده مطابقت نه ایچوندر

ج لسان عربیده صفت ایله موصوف بیننده کیفیت وکمیت اعتباریله مطابقت یعنی موصوف مذکر ایسه صفتك دخی مذکر اولمسی واگر مؤنث ایسه صفتك دخی مؤنث قلنمسی وکذا موصوف تثنیه ایسه صفتك دخی تثنیه وجمع ایسه جمع کتورلمسی لازم اولدیغنه بناءً لسان عثمانیده دخی الفاظ عربیه بو صورتله صفت واقع اولدقده اشبو مطابقت لازمدر مثلا خلق حسن خلقت حسنه معلمین مرقومین معلمین مرقومین کبی

فائده قاعدهٔ عربیه اوزره کل جمع مؤنث یعنی هر بر اسمك جمعی مؤنث اعتبار اولدیغندن اول اسملری تعقب ایدن صفتلر مفرد مؤنث اولنمسی بی اشتباهدر نه کبی اخلاق حمیده اموال کثیره وغیره

بعضاً موصوف حذف اولنوب یالکز صفت استعمال اولندقده بیله اشبو مطابقت لازمدر داخلیه خارجیه مالیه طبیه کبی که امور داخلیه امور خارجیه امور مالیه فنون طبیه دیمکدر

وبعضاً اشبو موصوف بتون تحریر اولنموب بالکز
صفت برشیئه علم اولور محمودیه کبی که اصلنده سفینهٔ
محمودیه دیمکدر واخری ها ایله ختامپذیر اولان کلمه لرده
دخی هاء علامت تأنیث اولمدیغندن صفت واقع
اولورسه الفاظ عربیه نک مذکر صیغه سیله ایرادلنمسی
جائزدر مثلا بندهٔ کامل دینلوب بندهٔ کامله دینلمز
انجق دولته منسوب اولان محللرک اسملرنده غلط مشهور
اولهرق طوبخانهٔ عامره تیمورخانهٔ عامره پوستهخانهٔ عامره
وامثالی استعمال اولنور

س صفات عربیه قاچ قسمدر

ج صفات عربیه درت قسمدر صفات اصلیه
صفات افراطیه صفات تقلیلیه وصفات تفضیلیه در

س صفات اصلیه نیه دیرلر

ج سبقت ایدن صفتلرک مثاللری صفات اصلیه تعبیر ایدرلر

س صفت افراطیه نیه دیرلر

ج معنای وصفینک شدت وقوت اوزره اولدیغنی افاده
ایدن صفتلره صفت افراطیه تعبیر ایدرلر

س صفت افراطیه نصل اولور

ج صفت افراطیه بك چوق غایت وزیاده لفظلریله
استعمال اولنان صفتلردر وبوادات‌لر کرك ترکی وکرك
عربی وفارسی اولان صفتلره علاوه اولنوب دائما صفتلردن
اول وضع اولنور چوق کوزل بك سیاه زیاده نشئه‌لی
غایت واسع کبی

س صفت تقلیلیه نیه دیرلر

ج معنای وصفینك ضعیف وقلت اوزره اولمسنی افاده
ایدن صفتلره صفت تقلیلیه تسمیه ایدرلر

س صفت تقلیلیه نصل اولور

ج صفت تقلیلیه اخرینه جه اداتی علاوه قلنان صفتلردر
خفیفجه کبی که برازخفیف دیمك اولور

س صفت تفضیلیه نیه دیرلر

ج صفت تفضیلیه دیکره نسبتله برشیئك رجحانی
بیان ایچون لسان عثمانیده بونك اداتی الك ودها
لفظلریله استعمال اولنور وبوادات‌لر کرك عثمانی
وکرك عربی وفارسی اولان صفتلره علاوه اولنور

الك كوزل دها نفيس الك دلكشا كبی وبعضاً ادات تفضيل كبی حذف اولنور مثلا چوجق باباسندن عقللو دردیمك يعنی دها عقللو دردیمك اولور

نوع ثالث

اسماء الاعداد بياننده در

س لسان عربيده اصول الاعداد قنغيلريدر

ج لسان عربينك اصول الاعدادی لسان عثمانيده مستعمل دكلدر

س لسان عربيده مراتب الاعداد نصل اولنور

ج انجق لسان عربينك مراتب الاعدادندن لسان عثمانيده بالكز اعداد وصفيه واعداد كسريه استعمال اولنور

س لسان عربينك اعداد وصفيه سی قنغيلريدر

ج عربی ادات وصفيه سی اكثريا اونه قدر استعمال اولنور وبونلردر اول ثانی ثالث رابع خامس سادس سابع ثامن تاسع وعاشر

س بونلر لسان عثمانيده نصل استعمال اولنور

ج بونلر لسان عثمانيده ايكی صورتله استعمال اولنور

س اولكيسی نصل اولور

ج اولكيسى آخرينه الف علاوه سيله اولوب حرف ظرف
مقامنده استعمال اولنور مثلا اولا ثانيا والى آخره

س ايكنجيسى نصل اولور

ج ايكنجيسى موصوف ايله برابر مستعملدر نا اول باب عاشر
وغيره

س لسان عربينك اعداد كسريه سى قنغيلريدر

ج لسان عربينك اعداد كسريه سى لسان عثمانيده اصلا مستعمل
اولنانلر بونلردر ثلث ربع خمس سدس سبع
ثمن تسع عشر

فائده بعضا اهل اسلام اوچده ايكى ياخود بشده ايكى يرينه
ثلث ياخود خمس اولان كسريلك تثنيه لرى اخذ ايدوب
ثلثان ياخود خمسان استعمال ايدرلر وبعضا عربجه
جمعلنورلر ارباع اخماس كبى واشبو جمعلر بعضا
اعداد اصليه عربيه صفت اوله رق استعمال اولنور
ارباع ثلاثه اخماس اربعه

نوع رابع

كنايات بيانندهدر

س كنايات عربیه دن لسان عثمانیده قنغیلری مستعملدر

ج كنايات عربیه دن لسان عثمانیده یالكز ضمیر شخصینك غائبلری بعضاً تركیب عثمانی اثناسنده استعمال اولنور

س ذكر اولنان ضمیر شخصیده غائبلری قنغیلریدر

ج بونلرده مفرد مذكرده (ه) مفرد مؤنثده ها تثنیه‌لرنده هما جمع مذكرده هم جمع مؤنثده هن لفظلری اولوب اكثریا بونلر لسان عثمانیده مشار وموصی كلمه‌لرك آخرنده الی لفظنه تركیب اولنه‌رق استعمال اولنور مثلا

مشارٌ الیه [illegible] مشارٌ الیها [illegible] مشارٌ الیهما [illegible] مشارٌ الیهم [illegible] مشارٌ الیهن [illegible]
موصیٰ الیه [illegible] موصیٰ الیها [illegible] موصیٰ الیهما [illegible] موصیٰ الیهم [illegible] موصیٰ الیهن

فقط هن لفظینك یرینه مفرد مؤنث ها استعمال اولنور مثلا سلاطین مشارٌ الیها كبی

واشبو ها كرك حركه‌سی ماقبلنه تابع اولوب اگر ماقبلی مكسور یاخود یا حرفی اولورسه كسره ایله تلفظ اولنور بالاده ذكر اولنان مثاللر كبی

فائده لسان عثمانیده استعمال اولنان بعض ترکیبات عربیه ده
برطاقم ضمیر اضافه‌لر واردر كه بونلرك جمع متكلمی نا
مفرد مذكر مخاطبی كَ و مؤنثی كِ و جمع مخاطبی دخی
كُم اولور مثلا

السلام علیكم علیكَ عونُ الله علیكِ عونُ الله الی یومنا
علیكم السلام

تنبیه اگر حرف جر ایله مركب اولمش بر كلمه و اللهه لایق
و متعلق بر صفتدن صكره ضمیر غائب مفرد مذكر اولان ه
علاوه اولنور ایسه اول حالده مذكور ضمیر غائب معناً مفهوم
اولان خدای متعالی اخبار ایدر مثلا بتوفیقه تعالی
بعونه تعالی بلطفه تعالی كبی و بعضاً ضمیر غائب مستقل
اولان هو الله تعالی نك اسمندن اول وضع اولنوب بالاراده
ذكر اولنان ضمیر غائبك معناسنی افاده ایدر مثلا هو الله
المستعان هو الله الغنی المغنی المعین كبی
تنبیه اسم اشارتلردن یالكز هذا و ذلك مفرد مذكر و هذه
مفرد مؤنث لفظلری بعض تركیبات عربیه ده واقع اولوب

لسان عثمانیده پك چوق مستعملدر مثلا لاجل هذا الحالة هذه بناءً على ذلك كبی

ضمیر عطف عربی اولان ما لسان عثمانیده استعمال اولنان بعض تركیبات عربیه ده واقع اولور تركیبی ما شاء الله كما كان و اگر ضمیر عطف اولان ما حرف جر موقعنده اولان بر اسمك یاخود بر عربی حرف جرك اولنده واقع اولدیغنده اول حالده ضمیر وصفی اولان كی یه متقابل اولور مثلا ماقبل مابعد دنیا و ما فیها كبی

نوع خامس

افعال عربیه بیاننده در

س افعال عربیه قاچ قسمدر

ج افعال عربیه ایكی قسمدر بری فعل سالم و دیگری فعل غیر سالم

س فعل سالم نیه دیرلر

ج كلمه نك میاننده حروف علت واقع اولمیانه فعل سالم و حروف علت واقع اولانه فعل غیر سالم تسمیه ایدرلر

س حروف علت قاچدر

ج حروف علت بشدر الف، واو، یا، الف مهموزه
ومضاعف

س مضاعف نیه دیرلر

ج بر کلمه نك آخرنده ایکی حرف بر جنسدن واقع اولانه
مضاعف تعبیر ایدرلر مَدّ شَدّ کَرّ کبی

س فعل سالم قاچدر

ج فعل سالم اوچ نوعدر ثلاثی المجرد مزید فیه رباعی المجرد

س ثلاثی المجرد نیه دیرلر

ج اوچ حرفلی کلمه یه ثلاثی المجرد تعبیر ایدرلر و بو ثلاثی یعنی
اوچ حرف افعال سائره نك اساسی یعنی مادهٔ اصلیه سی
اولدیغندن مزید فیه اولان افعال بوندن مشتقدر

س مزید فیه نیه دیرلر

ج ثلاثی المجردك اوزرینه بر ایکی ویا اوچ حروف زیاده سیله
یاپیلان فعل مزید فیه تسمیه ایدرلر

س رباعی المجرد نیه دیرلر

ج اصل درت حرفله مرکب اولان فعله رباعی المجرد تسمیه ایدرلر

س حرفیه ثلاثی المجردك اوج حرفنه نه اسم ویررلر

ج مزید فیه اولان افعالك حروف زائده لری حذف اولندقده
ثلاثی المجرد قالوب صرفیه اولکی حرفنه فاء الفعل ایکنجی
حرفنه عین الفعل واوچنجی حرفنه لام الفعل تسمیه ایدرلر

س برفعلك ثلاثیسنی بولمق ایچون نه یاپملی

ج برفعلك ثلاثیسنی بولمق ایچون اوزرندن حروف
زائده لری ویاخود تأنیث علامتلری قالدیرلدقده
ثلاثی قالور

س حروف زائده قنغیلریدر

ج حروف زائده بونلردر ا ت س م ن و ه ی
وباقی قالانلرینی حروف اصلیه مسمّا ایدرلر

س مصدر ندر

ج لسان عثمانیده مق ومك اداتلریله انتها بولان
کلمه معناسنه در

س مصدر قاج نوعدر

ج مصدر ایکی نوعدر ثلاثی المجرد ورباعی المجرّد

س ثلاثی المجرّدك قاچ وزنی واردر

ج يكرمى درت وزنه واردر وبر بر اتباع ذكر و بيان اولنور

فَعْل فِعْل فُعُل فَعَل فُعَال فِعَال فُعَال

فَعْلَة فِعْلَة فُعْلَة فَعَلَة فَعَالَة فِعَالَة

فَعْلَى فُعْلَى فَعُول فَعِلَة فُعْلَان فَعْلَان فِعْلَان

فُعُول مَفْعَلَة

٢٠ فُعُولَة مَفْعِلَة

موزونلرى

قَبْض كَذِب حَسَن فَرَح شُرْب حِجَاب بُخَار

كَثْرَة رِفْعَت ظُلْمَت [illegible] حَدَاثَت زِرَاعَت

دَعْوى سَكْرى قَبُول [illegible] سُلْطَان رِضْوَان لَمَعَان

ظُهُور مَرْحَمَة

صُعُوبَة مَحْمَدَة

بونلر ماده اصليه اولوب وسطلرنده اولان الفلر واولر حروف زائده و يا صورتنده اولان الفلر وتالر علامت تأنيث در وجمله سنك مادۀ اصليه سى اوچ حرفدن عبارتدر وبونلره نحوى اسم فعل تسميه ايدرلر

فائده مادۀ اصليه نك حرف اخيرى (واو) ياخود (يا) اولورسه فَعَال فِعَال فُعَال وزنلرنده (واو) ايله (يا) الف زائده دن صكره واقع اولوب قاعدۀ عربيه اوزره همزه يه قلب اولنورلر صفأ رضأ دعأ كبى فقط لسان عثمانيده بو همزه لر حذف اولنورلر

قاعده صفا وجفا مثللو کلمه‌لرك اصلی لسان عربیده اواخرنده
همزه موجود اولوب لسان عثمانیده حذف اولنمش
اولدیغندن قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت صورتنده
یا علاوه‌سیله اولور مثلا صفای قلب جفای خلق
دینلدیکی کبی حذف اولنمش اولان همزه‌نك علاوه‌سیله صفاء
قلب وجفاء خلق دخی دینیلور

" مصادر مذکوره سماعی اولوب هر ماده استنیلان
وزن اوزره استعمال اولنه‌مز مثلا نصر ماده‌سی
فُعْلَة وزنی اوزره نصرت ورحم ماده‌سی فَعْلَة ومَفْعَلَة
وزنلری اوزره رحمت ومرحمت کلوب سائر وزنلر
اوزره استعمال اولنه‌مز

س رباعی المجردك قاچ وزنی واردر

ج بش وزنی واردر وبونلردر

فَعْلَلَة فَعْلَالَة فُعْلَال فَعْلِيل فُعْلُل

وزنلری

موزونلری

برجمة زلزلة برهان تلميذ برقع

تنبیه رباعی المجرددن مشتق بر تفعلل وزنی دخی واردر که

فعلی مطاوعت یاخود موصوف اجراسنی افاده ایدر وموصوفك استعمالی بالاراده ذکر اولنانلر کبی یدی چوقدر تَبَصبُص کبی بونلرك اسم فاعللری ومفعوللری مُفَعْلِلْ ومُفَعْلَلْ وتفعلل وزننده اولنلرك مُتَفَعْلِل ومُتَفَعْلَل وزنلری اوزره کلور مثلا مُتَبَرْقِع ومُتَزَلْزِل کبی

س عربینك ذوات افعالی لسان عثمانیده نصل استعمال اولنورلر

ج لسان عربینك ذوات افعالی لسان عثمانیده مستعمل دکلدر

س عربینك فروع فعلی لسان عثمانیده مستعملمیدر

ج لسان عربینك فروع افعالی مصدرلری کبی پك چوق استعمال اولنور

س لسان عربیده فروع فعل قاچ قسمدر

ج لسان عربیده فروع فعل ایکی قسمدر اسم فاعل واسم مفعولدر

فصل اول

اسم فاعل بیاننده در

س اسم فاعل ندر

ج لسان عثمانیده ایجی و آن اداتلریله انتها بولان کلمه معناسنده در واکثریا لسان عثمانیده اسم مقامنده استعمال اولنور

س ثلاثی المجرددن اسم فاعل نصل یاپیلور

ج ثلاثی المجرددن اسم فاعل یاپمق ایچون کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف علاوه وعین الفعلنی کسره تلفظ اولنمغله اولور

مثاللری

ثلاثی	اسم فاعل
قتل	قاتل
کتابت	کاتب
سرقت	سارق کبی

س اسم فاعلك مؤنثی نصل اولور

ج مفرد مذکرك اخرینه بر تاء تأنیث علاوه سیله اولور مثلا کاتب کاتبه کبی

س اسم فاعلك جمع مذکر سالمی نصل اولور

ج اسم فاعلك جمع مذکر ومونث سالملری قاعدهٔ معلومه سی اوزره مفرد مذکرلرك اخرینه ون یاخود ین

ومفرد مؤنثلرك آخرينه ات علاوه وهاء رسميه نك
دخي حذفيله اولور مثلا قائل قائلون يأخو
قائلين قائله قائلات كبي

س اسم فاعلك جمع مذكر مكسري نصل اولور

ج اسم فاعلك جمع مذكر مكسري فُعّالٌ وفَعَلَةٌ وزنلر
اوزره كلور

مثاللري

اسم فاعل مذكر	جمع مكسر
تاجر	تجار
طالب	طلبة طلاب
قاتل	قتال
كاتب	كتبة وكتاب

انجق مذكور وزنلر سماعي اولوب مطرد دگل هر ماده دن كلمز

س اسم فاعلك جمع مؤنث مكسرهسي نصل اولور

ج اسم فاعلك جمع مؤنث مكسرهسي فواعِل وزنه اوزره كلو

مثاللري

اسم فاعل مؤنث	جمع مكسر
حادثه	حوادث
عارفه	عوارف
عاطفه	عواطف

فصل ثانی

اسم مفعول بیاننده‌در

س اسم مفعول ندر

ج لسان عثمانیده لمش ایله مرتبه انتها بولان کلمه معناسنده در وبعضاً لسان عثمانیده اسم مقامنده استعمال اولنور

س ثلاثیدن اسم مفعول نصل یاپلور

ج ثلاثیدن اسم مفعول یاپمق ایچون ثلاثی المجردك اولنه
بر میم مفتوحه وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه
بر واو مضمومه علاوه سیله اولور

ثلاثی المجرد		اسم مفعول
قتل	مثاللری	مقتول
کتابت		مکتوب
طلب		مطلوب

س اسم مفعولك مؤنثی نصل اولور

ج اسم مفعولك مفرد وجمع مونث سالمی بالاده ذکر

اولندیغی کبی اولور

س اسم مفعولك جمع مذکر سالمی نصل اولور

ج انجق اسم مفعولك جمع مذکر سالمی اولمیوب جمع مکسرینه مراجعت اولنمسی جائزدر

س اسم مفعولك جمع مذکر مکسری نصل اولور

ج اسم مفعولك جمع مذکر مکسری مفاعیل وزنی اوزره کلور مثلا

اسم مفعول مذکر		جمع مکسر
مکتوب	مثاللری	مکاتیب
مشهور		مشاهیر
منشور		مناشیر

وجمع مونث مکسری اولمیوب بالاده ذکر اولندیغی کبی اخرینه ات اداتك علاوه سیله اولور مثلا مقتوله مقتولات کبی

تنبیه مذکور اسم فاعلر ومفعوللر اسم موقعنده استعمال اولندقده جمعلری ات اداتك علاوه سیله اولور مثلا آفرینندهٔ کائنات مطلوب عاجزانه م

نقلمز مصروفاتمز واردر کبی

نوع سادس

حرف جر بیاننده در

س لسان عربینك حرف جرلری قنغیلریدر

ج لسان عربینك حرف جرلری بونلردر ب ت ك على
لدى الى من بلا عن ل فى وبونلرك ایچنده
برر برر تعریف وتمثیلی اولور

س حرف جر اولان ب نه معنا دلالت ایدر

ج لسان عثمانیده ایله اداتك معناسنی افاده ایدر مثلا
بتوفیقه تعالى بالجمله کبی وبعضاً یمین افاده ایدر
مثلا بالله کبی وبعضاً حرف تعریف ایله برابر عربی
مصدرلرك وحرف تعریفدن اول علاوه اولنوب
اسم فاعل مقامنده استعمال اولنور مثلا بالترکیب
یعنی ترکیب اولنوب خاکپای سرعسکر مکتب حربیه بالوصول
یعنی وصول بولوب کبی

س حرف جر اولان ت نه صل استعمال اولنور

ج بو دخی یمین معناسنی افاده ایدر مثلا تالله کبی

س حرف جر اولان لك نه معنا افاده ایدر

ج بو دخی تشبیه معناسنده در كالشمس کبی که کونش کبی دیمك اولور وبو حرف جر عربی ضمیر عطف اولان ما ایله مرکب اولندقده اشبو کما لفظی تشکیل اولنوب حرف ظرف مقامنده استعمال اولنور مثلا کما فی الاول کبی

س حرف جر اولان علی نه معنا دلالت ایدر

ج بو دخی اوزره معناسنده اولوب لسان عثمانیده اکثریا ضمیر شخصینك مفرد غائبیله مرکب اولور مثلا علیه وبناء علیه کبی

س حرف جر اولان لدی نصل استعمال اولنور

ج بو دخی اکثریا عربی ضمیر شخصینك مفرد مخاطبی اولان ك ایله مرکب اولور لدیك کبی وبعضا حرف تعریف ایله برابر عربی مصدرلرك وحرف تعریفدن اول علاوه اولنوب اسم فاعل مقامنده استعمال اولنور مثلا لدی الوصول ولدی الاقتضا که

وصول بولوب واقتضا اولمش دیمك اولور

س حرف جر اولان الى نه معنا دلالت ایدر

ج بودخی لسان عثمانیده قدر یاخود دك ادائلرك معناسنه
اشعار ایدر مثلا الى آخر العمر والى الآن كبی وغیره

س حرف جر اولان من نه معنا دلالت ایدر

ج بودخی لسان عثمانیده دن ادائك معناسنده در
مثلا من جهت الوجوه كبی

س حرف جر اولان بلا نه معنا دلالت ایدر

ج بودخی حرف جر اولان ب وادات نفی اولان لا
ایله مركب اولوب لسان عثمانیده سز ادائك معناسنده در
مثلا بلا فائض بلا معاش كبی

س حرف جر اولان عن نه معنا دلالت ایدر

ج بودخی لسان عثمانیده دن ادائك معناسنی افاده
ایدر مثلا عن صمیم القلب عن قریب كبی

س حرف جر اولان ل نه معنا دلالت ایدر

ج اشبو اشبو حرف جرك لسان عربیده خیلی معنالری
معنالری وار ایسه ده لسان عثمانیده اكثریا سببیت

معناسنی افاده ایدر لمصلحة کبی وبعضاً توجیه معناسنی
افاده ایدر الحمد لله رعایة للخاطر کبی وبعضاً اجل
کلمه سیله ترکیب اولنه رق ایچون معناسنی افاده
ایدر مثلا لاجل استنطاق کبی وبعضاً غیری ضمیر
شخصینك مفرد غائبیله ترکیب اولنه رق لسان عثمانیده
اکثریا حمایه معناسنی افاده ایدر واول حالده حرف جر
اولان ل فتحه ایله تلفظ اولنور وضمیر شخصینك مفرد
غائبدن صکره ده اداتی کتوریلور مثلا فلانك لهنده
بر مقدار اقچه ارسال اولنمشدر

س حرف جر اولان فی نصل استعمال اولنور

ج بو دخی لسان عثمانیده ده اداتك معناسنی افاده ایدر
مثلا فی الحقیقه فی الحال کبی فی الاصل کبی
وبعضاً دائر معناسنی اشعار ایدر مثلا کتاب
فی الفنون کبی

نوع سابع
حرف ظرف بیاننده در

س لسان عربینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حرف

ظرفلر قنغیلریدر

ج لسان عربینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حرف ظرفلر بونلردر

مثاللری

لاجرم
بلی
معا
لابد
کذلك
الآن

الیوم
نعم
خیر
ها
لاسیما
حاشا

نوع ثامن

حرف رابطه بیاننده در

س لسان عربینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حرف ربطلر قنغیلریدر

ج لسان عربینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حرف ربطلر بونلردر

مثاللری

بعده
حتی
یعنی
الا
لکن
فقط

اما
کأن
ولو
لیك
لیکن
فالا و ولی در

قواعد فارسیه بیاننده در

س لسان عثمانیده کتابت فارسیه‌دن نه کلمه‌لر استعمال ایدرلر

ج لسان عثمانیده کتابت فارسیه‌دن استعمال اولنان کلمه‌لر بونلردر اسم صفت کنایات حرف جر حرف ظرف وحرف ربط

نوع اول
اسم بیاننده در

س عدد ندر وقاچ نوعدر

ج عدد اسمده اولان بر کیفیتدر که بر اسمک بر یاخود بردن زیاده اولدیغنی افاده ایدر اوده ایکی نوعدر مفرد وجمع

س بر مفردی جمع یاپمق ایچون نه یاپملی

ج اسمای فارسیه‌ده ایکی قاعده واردر بریسی ذوی العقول اولورسه آخر کلمه‌یه ان علاوه‌سیله جمع قلنور مرد مردان زن زنان کبی دیکری غیر ذوی العقول

اولورسه آخرینه ها علاوه سیله جمع قلنور باغ باغها سنك سنكها كبی

تنبیه الف ویا واو ایله انتها بولان ذی روح اسملر ان ادات جمعندن اوّل برده یا دخی اخذ ایدرلر دانا دانایان جادو جادویان كبی

كذا هاء رسمیه ایله انتها بولان ذوی العقول اسملر جمعلندكده هاء مذكوره كافه تبدیل اولنور بنده بندكان مرده مردكان كبی

وذی روحك غیری اسملرك اخرنده كی هاء رسمیه حذف اولنور خانه خانها میوه میوها كبی

استثنا نامه جامه لاله وغیر ذی روحك اسملرك نام جام ولال كلمه لردن تفریق ایچون جمعلرنده واخرنده كی هاء رسمیه لر حذف اولنمز مثلا نامه نامه‌ها جامه جامه‌ها لاله لاله‌ها كبی

قاعده فارسیده استعمال اولنان عربی ومركب اسملرك جمعی قاعدهٔ مشروحه تابعدر مثلا تقصیر تقصیرها شكسته دل شكسته دلان كبی

فقط قاعدهٔ مذکوره‌یه خلافاً بعض ذوی العقول کلمه‌لرك ها
وغیر ذوی العقول کلمه‌لرك ان اداتیله جمعلنمسی
مشهوردر مثلا شیر شیرها چشم چشمان کبی

تنبیه بالاده ذکر اولنان ذی روحدن غیری اسملرك جمعلرنده
ها یرینه ادات ترکی اولان لر ایله جمعلندرمسی
شیوهٔ لسان ترکی اقتضاسندندر یعنی خانها یرینه
خانه‌لر وباغها یرینه باغلر استعمالی یك چوقدر وبونلرده
احوال اربعه ترکی کلمه‌لرك قاعده‌سی اوزره جاری اولوب
تحریرینه حاجت یوقدر

س اسمای فارسیه‌ده اضافت نصل اولور

ج اسمای فارسیه‌ده اضافت فارسی قاعده‌سیله یعنی
مضافه بر کسره ویریله‌رك مضاف الیهدن وضع اولنور
مثلا فرمان پادشاه درخت باغ کبی وبعضاً عربینك
فارسی‌یه وفارسینك عربی‌یه اضافتی لسان عثمانیده
پك چوق مستعملدر مثلا

عربینك فارسی‌یه اضافتی

وقت شام عدوّ جان قاضی جهان کبی

روی حبیب   بندهٔ حاکم   گدای وقت کبی

تنبیه اگر مضاف اولان کلمه‌نك آخرنده الف یاخود واو بولنورسه مضافك آخرینه بر یا دخی زیاده قلنور گدای جهان ابروی دوست کبی

واگر کلمه‌نك آخرنده هاء رسمیه یاخود یا بولنورسه مضافك آخرینه بر همزه دخی علاوه اولنور میوهٔ باغ صوفئ بروسه کبی

تنبیه بالاده ذکر اولنان مثاللر اضافت لامیه قبیلندن ایسه‌ده بعضاً عدهٔ فارسیه اوزره اضافت بیانیه دخی بعینها بو صورتله استعمال اولنور درخت نار کبی که نار آغاجی دیمکدر

نوع ثانی

صفت بیانندهدر

س صفات فارسیه لسان عثمانیده نصل استعمال اولنور

ج فارسی صفتلر ترکی صفتلر مقامنده استعمال اولنور

وموصوفی فارسی اولدیغی کبی ترکی وعربی دخی اوله بیلور وصفات ترکیه کبی دائما مؤخر کلور سیاه چشم سیاه قیون سیاه لباس کبی

تنبیه صفات فارسیه قاعدهٔ فارسیه جه استعمال اولندقده اضافتده کسره اولمدیغی کبی موصوفك دخی لفظ ترکی علاوه اولنمسی پك بیوك خطادر مثلا اودلکنا وکوز سیاه دینلمز فقط صفات فارسیه ترکجه اسم موصوفدن صکره خبر مقامنده وضع اولنه بیلور مثلا شو چوجغك کوزلری سیاهدر کبی

س صفات فارسیه قاچ قسمدر

ج صفات فارسیه ایکی قسمدر سماعی وقیاسی در

س سماعی نه دیرلر

ج سماعی ایشدوب بلمکله ضبط اولنان کلمه لردر سیاه سرخ بالا کبی

س قیاسی نه دیرلر

ج قیاسی قاعده ایله بلنیلان کلمه لردر

س قیاسی صفتلر نصل اولور

ج ایش معناسنده اولان کار گر بان لفظلری کلمه‌نڭ آخرینه علاوه اولنه‌رق صفت اولور

اسم		صفت	
شیوه	مثاللری	شیوه‌کار	
زر		زرکر	
باغ		باغبان	کبی

س وصف ترکیبی نیه دیرلر

ج لسان عذب البیان عثمانینڭ تزیین و تطییب خلاصهٔ کلام جالب النظر و حسن وصفیتله املا ایدن وصف ترکیبلرڭ انشا و اشتقاقلری ماده‌سی اولوب بونڭ دخی اجراسی برحالده تخلف ایتمشدرکه اکر انواع مختلفه‌سنی ذکره جسارت ایلسه‌ڭ اشبو رساله‌نڭ حدود مخصوصه‌سندن خروج ایتمش اوله‌جغندن بنه درجهٔ مبالغه‌یه مرور ایلمامك اوزره برصورت مختصره‌ده الڭ مستعمل اولنلری ذکره مبادرت اولنور

س وصف ترکیبی قاچ قسمدر

ج فارسیده وصف ترکیبی دینلان لفظلر دخی صفت

اولوب درت قسمدر

س اولکیسی نصل اولور

ج اولکیسی ایکی اسم بر کلمه حکمنده اولوب یعنی مضافك
کسره سی حذف اولنوب مضاف ومضاف الیهك
مجموعی وصف ترکیبی اولور مثلا زهره جبین ماه رو
شکرلب پری رو گلعذار کبی وبو حالده بر اسم صفت
اوله بیلور مثلا شوخ گلرو کبی

س ایکنجیسی نصل اولور

ج ایکنجیسی ایکی اسم بر کلمه حکمنده اولوب مضاف الیه
مضاف اوزرینه تقدیم اولنه رق وسکوت ایله تلفظ
اولنه رق مجموعی وصف ترکیبی اولور مثلا درون
خوش عباره سی درونك خوشی معناسنده اولوب
خوش درون درون خوشلی دیمك اولور وبر اسم
صفت اوله رق مثلا روی ماه پرتو کبی

س اوچنجیسی نصل اولور

ج اوچنجیسی قاعدهٔ فارسیه اوزره استعمال اولنان
صفتك موصوف اوزرینه تقدیمیله اولور

واول صفت سکوت ایله تلفظ اولنوب بو صورتده دخی
صفت ایله موصوفك مجموعی بر صفت اولور مثلا
دهان شیرین عبارهسی طاتلی اغز معناسنه اولوب
شیرین دهان طاتلی اغزلی دیمك اولور و بر اسمه صفت
اولهرق مثلا دختر شیرین دهان کبی

س دردنجیسی نصل اولور

ج دردنجیسی لسان فارسیده صفت مقامنده استعمال
اولنان امر حاضر کلمهلرك مفعوللری تقدیم اولندقده
مجموعلری وصف ترکیبی اولور مثلا رهنما جانباز کبی

س وصف ترکیبی دخی قاچ صنفه تقسیم اولنور

ج اشبو وصف ترکیبلك الك مستعمل اولنلری ایکی صنفه
تقسیم اولنوب اولکی صنفه متعلق اولنلر ایکی اسمدن
مرکب اولوب و بو اسملردن دخی کرك هر ایکیسی عربی
ویا فارسی اولسون وکرك برنجیسی عربی و دیکری فارسی
اولسون وبالعکس فارسی یاخود عربی اولسون فقط
فارسیلرك یاخود عربیلرك تقدیم و تأخیرلری حسبیله
هیچ بر باعث اولمز مثلا پادشاه مرحمت دستگاه بندگان

صداقتنشان عصر معدلت حصر حضرت پادشاهی ارادهٔ معالی افادهٔ حضرت تاجدار اکرم کبی وصف ثانیه متعلق اولنلر دخی بر صفتدن و بر اسمدن یاخود بر اسمدن و بر صفتدن مرکب اولور

س بر صفتدن و بر اسمدن مرکب اولانلر نصل اولور

ج بر صفتدن و بر اسمدن مرکب اولان دخی ایکی نوع اولور اولا بر عربی صفت مشبّهه یاخود اسم فاعلدن و یاخود بر اسم فارسیدن مرکبدر مثلا دنی طبع ولی نعمت ولی عهد صاحبقران عالی نژاد کبی

تنبیه لکن دقت ایتملیدر که اکر مذکور صفتله اسم عربی اولورسه اوحالده مضاف الیهه ال علاوه اولنور و مضاف ضمه ایله تلفظ اولنور مثلا کریم الشیم ولی النعم کبی وبونلر بر کلمه حکمنده ایسه ده ینه مطابقت مضاف اولان صفتده اعتبار اولنوب مؤنثلرنده کریمة الشیم ولیة النعم دینلور ثانیا بر صفت فارسی و بر اسم فارسی یاخود عربیله مرکب اولنلردر مثلا سیاه چشم نیك منظر تشنه دل سبکباری خوبروی کبی

س براسیمدن وبرصفتدن مرکب اولنلر نصل اولور

ج براسم وبرصفتدن مرکب اولنلر کذلك ایکی اصول ایله
دخی تشکیل اولنور اولا براسم فارسی یاخود عربی وبر
فارسی اسم فاعلیله مرکب اولنلردر مثلا کارازموده
جهاندیده المکشیده کبی

ثانیا براسم فارسی یاخود عربی ولسان فارسینك امر
حاضرلریله مرکب اولنلردر مثلا نامه رس مهردار
جهانکرد جهانکیر جهانکشا معقولکوی کبی

فائده ضمیر اضافنك مفرد غائبی اولان یا لسان عثمانیده
اسملرك اواخرینه وضع اولنوب وترکی فارسی وعربی
صفتلرله مرکب اولنوب وصف ترکیبی صورتنده اولور
مثلا ایاغی چابق قولاغی صاغر کوزی آچیق کبی

تنبیه قاعدهٔ فارسیه اوزره موصوف جمعلندکده صفتلر
دخی جمعلنور مثلا بندکان مرحمت جویان
مردمان دلاوران کبی

نوع ثالث
کنایات بیاننده در

س كنايات فارسيه‌دن لسان عثمانيده قنغيلري مستعملدر

ج كنايات فارسيه‌دن لسان عثمانيده يالكز اسم اشارتلري
قريبه اين بعيده ان استعمال اولنور مثلا بعد
ازين بعد ازان آفريننده اين وان كبي

س لسان عثمانيده فارسي ضميرلرندن قنغيلري مستعملدر

ج لسان فارسيده‌ن اسم تجريد اولان خود لسان عثمانيده
كندي معناسنده استعمال اولنوب رأي خود ايله دينلوركه
كندي رأييله ديمكدر وبعضا تأكيد ايچون تكرار اولنور
خودبخود كبي و چه لفظي نه معناسنده استعمال
اولنوب هرچه باداباد دينلوركه هرنه اولورسه اولسون
ديمكدر و چند لفظي قاچ معناسني افاده ايدر ايسه‌ده
لسان عثمانيده دائما ابهام مقامنده كلور مثلا چند دفعه
هرچند وچندان دينلوركه هرنقدر واو قدر معنالرني
اشعار ايدرلر

نوع رابع
حرف جر بيانيده‌در

س لسان فارسينك حرف جرلري قنغيلريدر

ج لسان فارسینك حرف جرلری بونلردر بر برای با ب تا در از بی وبونلر برر برر اتیده تعریف وبیان اولنور

س فارسی حرف جر اولان بر نه معنا دلالت ایدر

ج حرف جر اولان بر اوزره معناسنی افاده ایدر مثلا برزمین دریا برصورت مختصره كبی وبعضاً درون معناسنی افاده ایدر برطرف ایتمك برقرار بركمال كبی

س حرف جر اولان برای نصل استعمال اولنور

ج حرف جر اولان برای ادات ترکی اولان ایچون معناسنه اشعار ایدر برای دوستی كبی

س حرف جر اولان با نه معنا دلالت ایدر

ج بو دخی ادات ترکی اولان ایله معناسنده در باارادهٔ سنیهٔ شاهانه كبی

س حرف جر اولان ب نه معنا دلالت ایدر

ج بو دخی ایله معناسنی اشعار ایدر مثلا بشمشیر انتقام كبی واكثریا مفعول الیه اداتی اولوب نقل همایون بساحلسرای بشكطاش دینلور كه ساحلسرایه دیمك اولور وبعضاً حق كلمه نك اولنده وضع اولنور

یمین افاده ایدر بحق خدا کبی

س حرف جر اولان تا نصل استعمال اولنور

ج بو دخی لسان عثمانیده قدر دکین و دك معنالرینی افاده
ایدوب اولادواتدن برینی اخذ ایدر تا صباحه قدر
تا فرانسه یه دك کبی

س حرف جر اولان در نصل استعمال اولنور

ج بو دخی ادات ترکی اولان ده نك معناسنی اشعار
ایدر مثلا در زندان در بیان کبی

س حرف جر اولان از نه معنا دلالت ایدر

ج بو دخی دن اداتك معناسنده در ازدل بعد ازین
که بوندن صکره دیمکدر

س حرف جر اولان بی نصل استعمال اولنور

ج بو دخی ادات نفی اولان سز معناسنی افاده ایدر
بی بهرهٔ ادراك بی ادب کبی

نوع خامس
حرف ظرف بیاننده در

س لسان فارسینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حرف

ظرفلر قنغیلریدر

ج لسان فارسینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حروف ظرفلر بونلردر مثلا

همیشه
هرگز
همواره

مثاللری

چون
هنوز
همان

نوع سادس

حرف ربط بیاننده در

س لسان فارسینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حروف ربط قنغیلریدر

ج لسان فارسینك لسان عثمانیده استعمال اولنان حروف ربط بونلردر

شاید
اگر
گرچه
هم
چونکه
تا
گاه

مثاللری

پس
مگر
اگرچه
چون
تاکه
گویا
ورنه

باب ثالث

کلمات عمومیه‌نك اشتقاقلری

بیانندەدر

لسان عثمانینك اصلندن مشتق اولیان کلمه‌لردن ماعدا لسان عربی وفارسیدن مشتق اولان کلمه‌لرك انواع مختلفه‌سی دخی لسان عثمانیده پك چوق مستعملدر انجق عربی وفارسی لسانلرندن مشتق اولان کلماتك انواع اکثریسی لسان عثمانیه طبق وعینی معنالری اولمیغندن هربر لسانك کلمات اشتقاقلرینك لازم اولان قاعده‌لری ضبط سهولت اولمق ایچون زیرده تعریف وتمثیل اولنور

بحث اول

لسان عثمانینك انواع کلماتك اشتقاقلری

بیانندەدر

س لسان عثمانینك کلمات اشتقاقلرندن الك زیاده مستعمل

اولان نوعلر قنغیلریدر

ج بونلر اسم مصدر اسم صفت اسم منسوب مبالغه
ایله اسم فاعل صفت مشبهه اسم تصغیر اسم آلت
اسم زمان اسم مکان

نوع اول

اسم مصدر بیاننده در

س اسم مصدر نصل یاپیلور

ج اسم مصدر ایکی وجه اوزره مصدردن تشکیل اولنور
اولا ادات مصدرك شین حرفنه تبدیل اولنور
مثلا المق الش کسمك کسش یازمق یازش کبی

س مجهول مصدرلردن اسم مصدر نصل اولور

ج مجهول مصدرلردن اسم مصدر یاپمق مجهولی قاعدۀ مطرده
اولدیغندن ادات مجهول اولان لامدن اول بر یا
دخی زیاده قلنور مثلا کسلمك کسیلش یازلمق
یازیلش کبی واکر ادات مصدرك ماقبلنده حرکه بولنور
شین حرفندن اول بر یا دخی زیاده قلنور مثلا
سویلمك سویلیش ارامق ارایش کبی واکر مصدر

ادات تعدیه دن تا حرفی بولنورسه دال حرفنه قلب
اولنور مثلا سویلتمك سویلدش ارتمق ارتش کبی

تنبیه کتمك مصدرینك تاسی هر نقدر نفس کلمه دن
ایسه ده شاذ اوله رق بالاده ذکر اولنان قاعده یه
نسبةً مذکور حرفی داله قلب اولنور کتمك کیدش
وکذا ایتمك ایشتمك اوزتمق لفظلرینك مصدرلرینك
بولنان تالر داله قلب اولنور ایدش ایشدش
اوودش کبی دینلور

وبعضاً شین یرینه میم کلوب ینه اسم مصدر معناسنده
اولنور مثلا ایچم حکم بوغم والم صاتم کبی که الش
وصاتش دیمکدر وبونلردن بشقه اوچ نوع دخی اسم
مصدر دخی واردرکه بونلر مصدرلردن مشتق اولور
انجق بو صیغه لر سماعی اولوب مطرداً هر ماده دن کلمز
مثلا ویرمك ویرکو سومك سوکی باشلامق
باشلانغج کبی

تنبیه ذکر اولنان اوچ نوع اسم مصدرلره حاصل مصدر
دخی تسمیه اولنور واشبو حاصل مصدرلر اسمدکی

احوال اربعه اعتباریله تصریف اولنوب جمعلری لر علاوه سیله جمعلنورلر مثلا بوتمه‌لر کیدیشلر کبی

س اسم مصدرده دخی نصل اولور

ج بالاده ذکر اولنان التی نوع اسم مصدرلردن ماعدا برنوع اسم مصدرده دخی واردر که مصدرك اداتی هاء رسمیه‌یه تبدیل اولنمغله اولور مثلا کسمه باصدرمه قیرلمه کبی وبونکا اکثریا مصدر تخفیفی تسمیه ایدرلر ثانیاً مصدر خفیفه لك ومصدر ثقیله لق اداتلری علاوه اولنوب اسم مصدر اولور ویرمك ویرمکلك المق المقلق کبی وبونکا اکثریا مصدر تأکیدی تسمیه اولنور

تنبیه اشبو ایکی نوع اسم مصدرلرده یعنی مصدر تخفیفیله مصدر تأکیدی احوال اربعه جاری اولور وبونلرك جمعلری مستعمل اولمیوب انجق بونلره ضمیر اضافی علاوه اولنور واو حالده مصدر تخفیفینك مفرد مخاطبنده ها الفه تبدیل قلنور وبعضاً حذف اولنور مثلا کسماك قیرماك یاخود کسمك قیرمك کبی وسائرلرنده ها

حرفی حذف اولنور کسمن قیرمکز کسمسی قیرمسی کبی

نوع ثانی

اسم صفت بیاننده در

س اسم صفت نصل یاپیلور

ج اسم صفت بر صفتك یاخود بر موصوفك اخرینه برموجب موافقت لك یاخود لق اداتلریله اسم صفت اولور مثلا مشیرلك مدبرلك پادشاهلق صدراعظملق کبی

نوع ثالث

اسم منسوب بیاننده در

س اسم منسوب نصل یاپیلور

ج اسم منسوب اسملرك اخرینه برموجب موافقت ادات نسبت اولان لی ویا لو اداتلرك علاوه سیله اسم منسوب اولور مثلا هنر هنرلی معرفت معرفتلی جان جانلو عقل عقللو کبی

س اسم منسوب دخی نصل اولور

ج اسم منسوب دخی لك ویا لق اداتلریله اسملرك اواخرینه

وضع اولنوب كندوسنده معنا منفهم بر مقدار اقچه
یاخود بر ماده ایفاسی واصلندن بر انشاء معناسی
واقع اولورسه اسم منسوب دخی اولور مثلا یمك
یمكلك سترى سترلك كبی

نوع رابع

مبالغه ایله اسم فاعل بیاننده در

س مبالغه ایله اسم فاعل نصل اولور

ج لسان عثمانیده مبالغه ایله اسم فاعل یاپمق ایچون
مصادر خفیفه نك یاخود مصادر ثقیله نك میم
اداتی حذف ایدوب كاف ایله قاف مفتوح قلندقدن
صكره برده نون علاوه سیله اولور مثلا شتكن
صولوغن كبی

تنبیه بعضا حرفین مذكورینی یعنی قاف ایله كاف مكسور
قلندقدن صكره بر جیم دخی علاوه سیله مبالغه ایله
اسم فاعل اولور مثلا بیلمك بیلگیج طالمق طالغیج
كبی وبو مبالغه ایله اسم فاعل دائما اسم فاعل معناسنده

استعمال اولنوب صفت اولمه قبیلندندر

نوع خامس

صفت مشبهه بیاننده‌در

س صفت مشبهه نصل یاپیلور

ج بونلر برطاقم صفات مشتقه درکه بعضیلری اسم فاعلك وبعضیلری اسم مفعولك معنالرینی اشعار ایدرلر انجق بونلرك صیغه لری دخی سماعی اولوب مطرداً هر ماده دن کلمز

س صفت مشبهه نك وزنلری قنغیلریدر

ج صفت مشبهه نك مستعمل اولان وزنلری بونلردر دلیك چورك کسکین بورغون دوشکون کبی وغیره وبعضاً ادات نسبت علاوه سیله دخی صفت مشبهه یاپیلور مثلا اوقوناقلی یازیلو یا قیشقلی کبی

نوع سادس

اسم تصغیر بیاننده‌در

س اسم تصغیر نصل یاپیلور

ج اسم تصغیر یاپمق ایچون اسمای خفیفلرده جك واسمای
ثقیللرده جق ادانلرك علاوه سیله اولور مثلا
آدم ادمجك اوغلان اوغلانجق کبی وبعضاً
تصغیر لطیف ایچون خفیفلرده جکز وثقیللرده
جغز ادانلرك علاوه سیله اسم تصغیر اولور مثلا
ال الجکز قوش قوشجغز کبی

س اسم تصغیرك نیشقه بر نوعی دها وارمی

ج اسم تصغیرك دخی بر نوعی دها واردرکه صفت خفیفلرده
جك وثقیللرده جق ادانلرك علاوه سیله معنای
تصغیر ایدرلر واو الحالده اواخرنده کی حرفی حذف ایدرلر
مثلا سیجاق سیجاجق کوچك کوجك کبی

تنبیه طار واز صفتلره اسم تصغیر اولدقلری وقتده مذکور
ادات تصغیردن اول بر الف دخی علاوه اولنور مثلا
طارلجق ازاجق کبی

نوع سابع
اسم آلت بیاننده در

س اسم آلت نصل یاپیلور

ج لسان عثمانیده اسم آلت یعنی فعله آلت اولان شیئه دلالت ایتمك ایچون خفیف مصدرلرك اداتندن اول کی ادانك علاوه سیله وثقیل مصدرلرك اداتندن اول غی ادانك علاوه سیله اولور مثلا سوزمك سوزکی چالمق چالغی کبی وبو وزنلرده سماعی اولمغله بشقه پك نادردرلر

نوع ثامن

اسم زمانی بیاننده در

س اسم زمان نصل یاپیلور

ج لسان عثمانیده اسم زمان یاپمق ایچون زمان افاده ایدن اسملرك اواخرینه برموجب موافقت لك ویالق ادانلرك علاوه سیله اسم زمان اولور مثلا سنه سنه‌لك هفته هفته‌لك یاز یازلق قیش قیشلق کبی

نوع تاسع

اسم مکانی بیاننده در

س	اسم مکان نصل یاپیلور
ج	لسان عثمانیده اسم مکان یاپمق ایچون اسملرك اواخرینه برموجب موافقت لك ویا لق ادانلرك علاوه سیله اولوب مکان یاخود مخصوص برمحل افاده ایدر مثلا زیتون زیتونلك سلام سلاملق کبی

تمت

بحث ثانی

لسان عربینك انواع اشتقاقلری بیاننده در

س لسان عربیده کلمات اشتقاقلرندن الڭ زیاده مستعمل اولان نوعلر قنغیلریدر

ج لسان عربینك کلمات اشتقاقلرندن الڭ زیاده مستعمل اولان نوعلر بونلردر مزید فیه اسم منسوب مبالغه ایله اسم فاعل صفت مشبهه اسم تصغیر اسم آلت اسم زمان مکان ومصدر میمی واسم تفضیل

نوع اول

مزید فیه بیاننده در

س مزید فیه ندر

ج ثلاثی مجردڭ اوزرینه برایکی ویااوچ حرف زیاده سیله یاپیلان فعله مزید فیه تعبیر ایدرلر

س ثلاثیدن مشتق اولان افعال قاچ بابدرلر

ج ثلاثیدن مشتق اولوب کتابت عثمانیه ده استعمال

اولنان افعال طقوز بابه تقسیم اولنور وبونلردر
اِفْعَالْ تَفْعِیلْ مُفَاعَلَه اِنْفِعَالْ اِفْتِعَالْ
تَفَعُّلْ تَفَاعُلْ اِفْعِلَالْ واِسْتِفْعَالْ

س مزید فیه اولان افعال قاچ قسمدر

ج مزید فیه اولان افعال اوچ قسمدر رباعی خماسی سداسی

قسم اول

رباعی مزید فیه بیانده در

س رباعی نصل اولور

ج ثلاثینك فعل ماضیسنك اوزرینه برحرفك زیاده سیله
اولور بودخی اوچ بابدر

س رباعینك اولکی بابی نصل اولور

ج فعلك مادهٔ اصلیه سنك یعنی فعلك اصل حرفلرینك
اولنه بر الف علاوه سیله اولور اَفْعَلَ یُفْعِلُ
اِفْعَالاً موزوننده اَکْرَمَ یُکْرِمُ اِکْرَاماً
افعال وزنی اوزره مصدرلر

عمل بونی افعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برالف

علاوه ایدرز اولور افعال بابندن مصدری
اعمل یعمل اعمال

س افعال بابنك مصدرینك علامتی ندر

ج افعال بابنك مصدرینك علامتی ثلاثی المجردك اولنه بر الف مكسوره وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه بر الف دخی علاوه سیله اولور مثلا خبر اخبار كبی

س افعال بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج افعال بابنك اسم فاعلی كلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر میم مضمومه علاوه وعین الفعلی كسره واسم مفعولی دخی اسم فاعلك عین الفعلی مفتوح اوقونمغله اولور

ثلاثی	افعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
كمال	اكمال	مكمِل	مكمَل

س رباعینك ایكنجی بابی نصل اولور

ج رباعینك ایكنجی بابی عین الفعلی جنسندن بر حرفك زیاده سیله یعنی عین الفعلی تشدیدا اوقونمغله اولور

فَعَّلَ يُفَعِّلُ تَفْعِيلْ موزونى فرّح يفرّح تفريح

تفعيل وزنى اوزره مصادر

س بونى تفعيل بابندن مصدر ياپمق ايچون عين الفعلنى تشديد ايله اوقورز اولور تفعيل بابندن مصدرى درّس يدرّس تدريس

س تفعيل بابنك مصدرينك علامتى نه در

ج تفعيل بابنك مصدرينك علامتى ثلاثى المجردك اولنه بر تاء مفتوحه وعين الفعليله لام الفعلى اراسنه بر ياء علاوه سيله اولور فرّق تفريق كبى

س تفعيل بابنك اسم فاعلى نصل اولور

ج تفعيل بابنك اسم فاعلى فعل ماضيسنك اولنه بر ميم مضمومه علاوه وعين الفعلنى كسره واسم مفعولى دخى اسم فاعلنك عين الفعلنى مفتوح اوقومغله اولور ياخود ثلاثى المجردك اولنه بر ميم مضمومه علاوه وعين الفعلنى تشديد وكسره واسم مفعولى دخى اسم فاعلنك عين الفعلنى تشديد ومفتوح اوقومغله اولور

ثلاثی	تفعیل بابندن مصادر	اسم فاعل	اسم مفعول
کمالْ	تکْمیل	مُکَمِّلْ	مُکَمَّلْ

تنبیه تفعیل بابنك اولکی وزنی تفعلة موزونی ترجمه ایکنجی وزنی تفعال موزونی تکرار اوچنجی وزنی فعّال موزونی کذاب یاخود نسیان دردنجی وزنی فعالة موزونی علاوة یاخود حمایه کبی درت عدد اوزان غیر مشهوره سی بولنور.

س افعال وتفعیل بابلرینك بناسی نه ایچوندر

ج بو ایکی یعنی افعال وتفعیل بابلرینك حکمی یعنی بناسی اکثریا فعل لازمی متعدی قلمق در

مثاللری

دخل	ادخال	فهم	تفهیم
کیرمك	صوقمق	اکلامق	اکلاتمق

س رباعینك اوچنجی بابی نصل اولور

ج رباعینك اوچنجی بابی ثلاثی المجردك فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف زیاده سیله اولور

فاعَلَ یُفاعِلُ مُفاعَلَةً موزونی ذاکر یذاکر مذاکره

مفاعله وزنی اوزره مصادر

حرب بونی مفاعله بابندن مصدر یاپمق ایچون فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف تزاید ایدرز اولور مفاعله بابندن مصدری حارب یحارب محاربه

س مفاعله بابنك مصدرینك علامتی ندر

ج مفاعله بابنك مصدرینك علامتی ثلاثی المجردك اولنه بر میم مضموم فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف علاوه واخرینه دخی بر هاء رسمیه علاوه سیله اولور قتل مقاتله کبی

س مفاعله بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج مفاعله بابنك اسم فاعلی فعل ماضیسنك اولنه بر میم مضمومه علاوه و عین الفعلنی کسره واسم مفعولی دخی عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور یاخود کندو مصدرینك اخرنده کی هاء رسمیه یی حذف ایله عین الفعلنی کسره واسم مفعولی دخی عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور واستعمالی دخی نادردر مثلا

ثلاثی	مفاعله بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
صلح	مُصالحة	مُصالح	لا

س مفاعله بابنك بناسی نه ایچوندر

ج اشبو رباعینك اوچنجی یعنی مفاعله بابنك بناسی چوق کره مشارکت بین الاثنین ایچوندر

تنبیه مفاعله بابندن ماعدا بر فعال یاخود فیعال وزنی دخی واردر که مفاعله بابندن مصدر ثانی تسمیه اولنور مثلا مقاتله دیه جك یرده قتال یاخود قیتال ومنازعه دیه جك یرده نزاع دخی دینلور

قسم ثالث

خماسی مزید فیه بیاننده در

س خماسی نصل اولور

ج ثلاثی مجردك اوزرینه ایکی حرف زیاده سیله بش حرفدن مرکب اولان فعله خماسی تعبیر ایدرلر وبو دخی بش بابدر

س خماسینك اولکی بابی نصل اولور

ج خماسینك اولکی بابی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه
برالف وبرنون مکسوره زیاده سیله اولور اِنفَعَلَ
یَنْفَعِلُ اِنْفِعالٌ موزونی انکسر ینکسر انکسار
انفعال وزنی اوزره مصادر

فصل بونی انفعال بابندن مصدری یاپمق ایچون اولنه برالف
وبرنون مکسوره علاوه ایدرز اولور
انفعال بابندن مصدری انفصل ینفصل انفصال

س انفعال بابنك مصدرینك علامتی ندر

ج انفعال بابنك مصدرینك علامتی ثلاثی مجردك اولنه
برالف وبرنون مکسوره علاوه وعین الفعلیله
لام الفعلی اراسنه برالف دخی علاوه سیله اولور
هدم انهدام کبی

س انفعال بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج انفعال بابنك اسم فاعلی مادۀ اصلیه سنك اولنه برمیم
وبرنون مضمومه علاوه وعین الفعلنی کسره واسم
مفعولی دخی اسم فاعلنك عین الفعلنی مفتوح
اوقومغله اولور واستعمالی نادردر

ثلاثی	انفعال بابنڭ مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
قَطَعَ	اِنْقِطَاعْ	مُنْقَطِعْ	مُنْقَطَعْ

س انفعال بابنڭ بناسى نه ايچوندر

ج انفعال بابنڭ بناسى دائما مجهول ايچون استعمال اولنور

س خماسينڭ ايكنجى بابى نصل اولور

ج خماسينڭ ايكنجى بابى كلمه نڭ مادهٔ اصليه سنڭ اولنه
برالف مكسوره فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه
برتاء مكسوره زياده سيله اولور اِفْتَعَلَ يَفْتَعِلُ اِفْتِعَالْ
موزونى اجتمع يجتمع اجتماع

افتعال وزنى اوزره مصادر

خصوصیت بونى افتعال بابندن مصدر يايمق ايچون اولنه برالف
مكسوره فاء الفعليله عين الفعلى ارٰسنه برتاء مكسوره
علاوه ايدرز اولور افتعال بابندن مصدرى اختصم
يختصم اختصام

س افتعال بابنڭ مصدرينڭ علامتى ثلاثى المجردڭ اولنه
برالف مكسوره فاء الفعليله عين الفعلى ارٰسنه
برتاء مكسوره علاوه وعين الفعليله لام الفعلى ارٰسنه

برالف دخی علاوه سیله اولور جناب اجتناب کبی

س افتعال بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج افتعال بابنك اسم فاعلی ثلاثی مجردك اولنه برمیم مضمومه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر تاء مفتوحه علاوه وعین الفعلی دخی کسره واسم مفعولی دخی عین الفعلی مفتوح اوقونمغله اولور واستعمالی دخی نادردر

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
عَبْرَتْ	اِعْتِبارْ	لا	مُعْتَبَرْ

س افتعال بابنك بناسی نه ایچوندر

ج افتعال بابنك بناسی فعل متعدی یی مجهول قلمقدر وبعضاً دخی لازم ایچون استعمال اولنور

تنبیه اکر بر کلمه نك مادهٔ اصلیه سی ص ض ط ظ حرفلرندن بریله بدأ ایدرایسه افتعال بابنده کی تاء حرفی ط حرفنه قلب اولنور

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
صَبْرْ	اِصْطِبارْ	مُصْطَبِرْ	لا

ضَرَبْ	اِضْطِرَابْ	مُضْطَرِبْ	لا
ظُلْم	اِظْطِلَامْ	لا	لا
طَرْد	اِطِّرَادْ	مُطَّرِدْ	مُطَّرَدْ

کذا بر کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ اولنده د ذ ز حرفلرندن بری بولنورسه افتعال بابنده که تاء حرفی داله قلب اولنور

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
ذَکَرْ	اِذْدِکَارْ	لا	لا
زَحَمْ	اِزْدِحَامْ	مُزْدَحِمْ	مُزْدَحَمْ
دَمْع	اِدِّمَاعْ	لا	مُدَّمَعْ

کذلك اگر کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ اولنده او ی ث حرفلرندن بری بولنورسه افتعال بابندن او ی ث تا یه قلب اولنور و بو صورتله ایکی تا بر یره جمع اولنمغین اولکی حذف ایدرز و دیکرینی تشدید ایله اوقورز

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
أَخَذْ	اِتِّخَاذْ	لا	لا
وَصَلْ	اِتِّصَالْ	مُتَّصِلْ	لا
یَسَرْ	اِتِّسَارْ	لا	لا

ثغر اِثّغارْ لا لا

س خماسینك اوچنجی بابی نصل اولور

ج خماسینك اوچنجی بابی کلمه‌نك مادهٔ اصلیه‌سنك
اولنه بر تاء مفتوحه علاوه وعین الفعلی تشدید
اوقونمله اولور تَفَعَّلَ یَتَفَعَّلُ تَفَعُّلُ موزونی
تکبّر یتکبّر تکبّر

تفعّل وزنی اوزره مصادر

شکر بونی تفعّل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر تاء مفتوحه
علاوه ایدرز وعین الفعلی تشدید ایله اوقورز اولور
تفعّل بابندن مصدری تشکّر یتشکّر تشکّر

س تفعّل بابنك مصدرینك علامتی ندر

ج تفعّل بابنك مصدرینك علامتی اولنه بر تاء مفتوحه
علاوه وعین الفعلی تشدید وضمه ایله اوقونملی
نزول تنزّل کبی

س تفعّل بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج تفعّل بابنك اسم فاعلی مصدرینك اولنه بر میم مضمومه
علاوه وعین الفعلی کسره واسم مفعولی دخی اسم

فاعلنك عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور واستعمالی
دخی نادردر

ثلاثی	تفعل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
صَرَفْ	تَصَرُّفْ	مُتَصَرِّفِ	مُتَصَرَّفْ

س تفعل بابنك بناسی نه ایچوندر

ج تفعل بابنك بناسی تفعیل وزنی اوزره تصریف اولنان
فعللری مطاوعت یاخود لازم قلمقدر

س خماسینك دردنجی بابی نصل اولور

ج خماسینك دردنجی بابی کذلك ثلاثینك اولنه بر تاء
مفتوحه وفاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف
زیاده سیله اولور تَفَاعَلَ یَتَفَاعَلُ تَفَاعُلْ
موزونی تباعد یتباعد تباعد

تفاعل وزنی اوزره مصادر

عرض بونی تفاعل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر تاء
مفتوحه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف
علاوه ایدرز اولور تفاعل بابندن مصدری
تعارض یتعارض تعارض

س تفاعل بابنك مصدرينك علامتی ندر

ج تفاعل بابنك مصدرينك علامتی ثلاثيسنك اولنه
برتاء مفتوحه فاء الفعليله عين الفعلی اراسنه بر
الف علاوه وعين الفعلنی ضمه ايله اوقورز اولور
جسارت تجاسر كبی

س تفاعل بابنك اسم فاعلی نصل اولور

ج تفاعل بابنك اسم فاعلی مصدرينك اولنه برميم مضموم
علاوه وعين الفعلنی كسره واسم مفعولی دخی اسم
فاعلنك عين الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور
واستعمالی دخی نادردر

ثلاثی	تفاعل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
نَشَدْ	تَنَاشُدْ	مُتَنَاشِدْ	مُتَنَاشَدْ

س تفاعل بابنك بناسی نه ايچوندر

ج تفاعل بابنك بناسی چوق كره ايكيدن زياده واكره بين
الاثنين مشاركت ايچوندر

س خماسينك بشنجی بابی نصل اولور

ج خماسينك بشنجی بابی كلمه نك مادهٔ اصليه سنك

اولنه برالف مكسوره علاوه واخرنده كى حرفك
جنسندن برحرفك زياده سيله يعني اخرنده كى حرفى
تشديد ايله اوقومغله اولور اِفْعَلَّ يَفْعَلُّ
اِفْعِلالاً موزونى احمرّ يحمرّ احمرار

افعلال وزنى اوزره مصادر

سواد بونى افعلال بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه برالف
مكسوره علاوه واخرنده كى حرفى تشديد ايله اوقورز
اولور افعلال بابندن مصدرى اسودّ يسودّ
اسوداد

س افعلال بابنك مصدرينك علامتى ندر

ج افعلال بابنك مصدرينك علامتى ثلاثى المجرّدك
اولنه برالف مكسوره واخرينه برالف واخرنده كى
حرفك جنسندن برحرفك زياده سيله اولور
عور اعورار كبى

س افعلال بابنك اسم فاعلى نصل اولور

ج افعلال بابنك اسم فاعلى استعمال اولنمز واسم
مفعولى دخى مُفْعَلّْ وزنى اوزره كلور

ثلاثی	افعلال بابندن مصدر	اسم مفعول
غبر	اِغْبِرارْ	مُغْبَرّ

س افعلال بابنك بناسی نه ایچوندر

ج افعلال بابنك بناسی مطاوعت ایچوندر وبوندن ماعدا بر افعیلال وزنی دها واردر که فعلك مبالغه ایله اجراسنی افاده ایدر احمرار زیاده قرمزیلنمق کبی واستعماللری دخی پك نادردر

قسم ثالث

سداسی مزید فیه بیانندهدر

س سداسی ندر

ج ثلاثی الجذرك اوزرینه اوچ علاوه سیله التی حرفدن مرکب اولان فعله سداسی تعبیر ایدرلر

بو دخی بر بابدر

س سداسی نصل اولور

ج ثلاثی الجذرك اولنه بر الف و بر سین و بر تاء مکسوره علاوه سیله اولور اِسْتَفْعَلَ یَسْتَفْعِلُ

اِسْتِفْعَالْ موزونی   استقبل یستقبل استقبال
استفعال وزنی اوزره مصادر

عمل بونی استفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف بر سین و بر تاء مکسوره علاوه ایدرز اولور استفعال بابندن مصدری   استعمل یستعمل استعمال

س استفعال بابنک مصدرینک علامتی ندر

ج استفعال بابنک مصدرینک علامتی ثلاثی مجردک اولنه بر سین و بر تاء مکسوره علاوه و عین الفعلی ایله لام الفعلی آراسنه بر الف علاوه سیله اولور
فهم   استفهام کبی

س استفعال بابنک اسم فاعلی نصل اولور

ج استفعال بابنک اسم فاعلی مصدرینک الفلرینی حذف ایدوب اولنه بر میم مضمومه علاوه و عین الفعلنی کسره و اسم مفعولی دخی اسم فاعلنک عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور و اسم فاعلک استعمالی ازنادردر

ثلاثی	استفعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
عَجَلَه	اِسْتِعْجَالْ	مُسْتَعْجِلْ	مُسْتَعْجَلْ

س استفعال بابنك بناسی نه ایچوندر

ج استفعال بابنك بناسی اکثریا طلب سؤال ایچوندر

س فعل غیر سالم ندر

ج ثلاثی المجردك میاننده حروف علت واقع اولورسه
فعل غیر سالم تسمیه ایدرلر

س حروف علت قاچدر

ج حروف علت بشدر ا و ی الف مهموزه ومضاعف

س فعل غیر سالم قاچ نوعدر

ج فعل غیر سالم التی نوعدر مضاعف اجوف ناقص
مثال مهموز ولفیف

نوع اول مضاعف
بیاننده در

س مضاعف نه دیرلر

ج ثلاثی المجردك اخرنده ایکی حرف برجنسدن واقع اولانه
مضاعف تعبیر ایدرلر

مضاعف ثلاثی

رَدَّ فَدَّ غِشَّ حِسَّ

مَدَّ ضَمَّ بِرَّ جَرَّ وغيره

تاء تأنيث ايله منتهى اولان مضاعفلر

شِدَّتْ هِمَّتْ مِلَّتْ نِيَّتْ دِقَّتْ

حِجَّتْ اُمَّتْ عِلَّتْ

عين الفعليله لام الفعلى اراسنه بر الف اولان مضاعفلر

حَلَّالْ هَلَّالْ كَفَّافْ سَفَّافْ

مَلَّالْ نَمَّامْ جَلَّالْ غَلَّالْ

مؤنثلرى

حَلَّالَتْ هَلَّالَتْ شَفَّافَتْ طَبَّابَتْ

مَلَّالَتْ نَمَّامَتْ كَفَّافَتْ حَرَّارَتْ

س مضاعفده اسم فاعل نصل اولور

ج مضاعفده اسم فاعل يابمق ايچون فاء الفعليله عين الفعل اراسنه بر الف وعين الفعلنى تشديد اوقومغله اولور

مثلا ظَنّ ظانّ حَجّ حاج

س مضاعفده اسم مفعول نصل اولور

ج مضاعفده اسم مفعول يابمق ايچون كلمه نك ماده اصليه سنك اولنه بر ميم مفتوحه وعين الفعليله

لام الفعلی اراسنه بر واو مضمومه علاوه سیله اولور
ضم مضموم حد محدود کبی

س مضاعفده افعال بابی نصل اولور

ج مضاعفده افعال بابندن مصدر یاپمق ایچون کلمه نك
مادهٔ اصلیه سنك اولنه و عین الفعلیله لام الفعلی
اراسنه بر الف زیاده سیله اولور. مثـ امرار کبی

مضاعفده استعمال اولنان افعال وزنی
اوزره مصادر

حق بونی افعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه و عین الفعلیله
لام الفعلی اراسنه بر الف علاوه ایدرز اولور
افعال بابندن مصدری احتقاق بونك اسم فاعلی
کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر میم مضمومه علاوه
و فاء الفعلی کسره و اسم مفعولی دخی اسم فاعلنك
فاء الفعلی مفتوح اوقونمقله اولور و استعمالی نادردر

ثلاثی	افعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
حِس	اِحساس	مُحِس	مُحَس

س مضاعفده تفعیل بابی نصل اولور

ج مضاعفده تفعیل بابی کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ اولنه برتاء مفتوحه وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه بر یاء علاوه سیله اولور دقت تدقیق کبی

مضاعفده استعمال اولنان تفعیل وزنی اوزره مصادر

ذل بونی تفعیل بابندن مصدر یاپمق ایچون کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ اولنه برتاء مفتوحه وعین الفعلله لام الفعلی اراسنه بر یاء علاوه سیله اولور تفعیل بابندن مصدری تذلیل بونڭ اسم فاعلی کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ اولنه برمیم مضمومه علاوه وعین الفعلنی تشدید وکسره واسم مفعولی دخی اسم فاعلڭ عین الفعلنی تشدید ومفتوح اوقومغله اولور

ثلاثی	تفعیل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
حقّ	تحقیق	محقِّق	محقَّق

س مضاعفده مفاعله بابی نصل اولور

ج مضاعفده مفاعله بابی کلمه نڭ مادهٔ اصلیه سنڭ

اولنه برميم مضمومه فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه برالف واخرينه برهاء رسميه علاوه سيله اولور ضد مضاده كبى

مضاعفده استعمال اولنان مفاعله وزنى اوزره مصادر

ضرا بونى مفاعله بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه برميم مضمومه فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه برالف واخرينه برهاء رسميه علاوه سيله اولور مضاره كبى. بونك اسم فاعلى مصدرينك هاء رسميه سنك حذفيله اولور واسم مفعولى دخى مستعمل دكلدر

ثلاثى	مفاعله بابندن مصدر	اسم فاعل
حِضّ	مُحاضّة	مُحاضّ

س مضاعفده انفعال بابى نصل اولور

ج مضاعفده انفعال بابى كلمه نك مادۀ اصليه سنك اولنه برالف وبرنون مكسوره علاوه وعين الفعليله لام الفعلى اراسنه برالف زياده سيله اولور

فَكّ اِنْفِكاك كبى

مضاعفده استعمال اولنان انفعال وزنی اوزره مصادر

ضم بو انفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف و بر نون مکسوره علاوه و عین الفعلیله لام الفعلی آراسنه بر الف تزاید ایدرز اولور انفعال بابندن مصدری انضمام بونڭ اسم فاعلی استعمال اولنمز و اسم مفعولی دخی مادۀ اصلیه سنڭ اولنه بر میم و بر نون مکسوره علاوه و عین الفعلی دخی مفتوح مفتوح اوقومغله اولور

ثلاثی	انفعال بابندن مصدر	اسم مفعول
حَلّ	اِنْحِلَالْ	مُنْحَلّ

س مضاعفده افعال بابی نصل اولور

ج مضاعفده افعال بابی کلمه نڭ مادۀ اصلیه سنڭ اولنه بر الف مکسوره فاء الفعلیله عین الفعلی آراسنه بر یاء مکسوره و عین الفعلیله لام الفعلی آراسنه بر الف علاوه سیله اولور

مثل احقاق کبی

مضاعفده استعمال اولنان افتعال وزنی اوزره مصادر

مد بوده افتعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف مکسوره فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر تاء مکسوره و عین الفعلیله لام الفعلی اراسنه بر الف علاوه ایدرز اولور افتعال بابندن مصدر امتداد بوکا اسم فاعلی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر میم مضمومه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر تاء مفتوحه علاوه و عین الفعلی دخی تشدید و کسره و اسم مفعولی دخی اسم فاعلنك عین الفعلی مفتوح اوقومغله اولور فقط اسم فاعلنك استعمالی پك نادردر

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
عِلَّتْ	اِعْتِلال	لا	مُعْتَل

س مضاعفده تفعّل بابی نصل اولور

ج مضاعفده تفعّل بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر تاء مفتوحه علاوه و عین الفعلی دخی تشدید و ضمه ایله اوقومغله کَرَّ تَکَرُّرْ

مضاعفده استعمال اولنان تفعّل
وزنی اوزره مصادر

تتمه بونی تفعّل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برتاء
مفتوحه علاوه ایدرز وعین الفعلنی تشدید وضمه
ایله اوقورز اولور تفعّل بابندن مصدری تتمّم
بونك اسم فاعلی مصدرینك اولنه برمیم مضمومه
علاوه وعین الفعلنی کسره اوقومغله اولور واسم
مفعولی دخی مستعمل دکلدر

اسم فاعل	تفعّل بابندن مصدر	ثلاثی
مُتَضَرِّرْ	تَضَرُّرْ	ضَرَرْ

س مضاعفده تفاعل بابی نصل اولور

ج مضاعفده تفاعل بابی کلمه نك ماده اصلیه سنك
اولنه برتاء مفتوحه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه
برالف واخرنده کی حرفی تشدید اوقومغله اولور
ضَدّ تَضَادّ کبی

مضاعفده استعمال اولنان تفاعل وزنی
اوزره مصادر

بوني تفاعل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر تاء
مفتوحه علاوه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه
بر الف واخرنده کی حرفی تشدید اوقورز اولور
تفعل بابندن مصدر تسابّ بونك اسم فاعلی
مصدرینك اولنه بر میم مضمومه علاوه سیله اولور
واسم مفعولی دخی مستعمل دکلدر

ثلاثی	تفاعل بابندن مصدر	اسم فاعل
ضَمَّ	تَضَامٌّ	مُتَضَامٌّ

س مضاعفده افعلال بابی نصل اولور
ج مضاعفده افعلال بابی مستعمل دکلدر
س مضاعفده استفعال بابی نصل اولور
ج مضاعفده استفعال بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك
اولنه بر الف بر سین و بر تاء مکسوره و عین الفعلیله
لام الفعلی اراسنه بر الف علاوه سیله اولور
قَرَّ اِسْتِمْرَارْ کبی

مضاعفده استعمال اولنان استفعال
وزنی اوزره مصادر

قلت بوني استفعال بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه بر الف برسين وبر تاء مكسوره وعين الفعليله لام الفعلي اراسنه برالف علاوه ايدرز اولور استفعال بابندن مصدري. استقلال بونك اسم فاعلي كلمه نك مادۀ اصليه سندن اولنه برميم وبرسين مضمومه وبر تاء مفتوحه علاوه وعين الفعلي كسره واسم مفعولي دخي عين الفعلني مفتوح اوقومقله اولور

ثلاثي	استفعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
حَقّ	اِستِحقاق	مُستَحِقّ	مُستَحَقّ

نوع ثالث

اجوف بيانده در

س اجوف ندر

ج ثلاثي المجردك مابيننده بر حرف علت واقع اولانه اجوف يعني معتل العين تسميه ايدرلر

اجوف ثلاثي

قَوْل دَيْن عَوْن

مَيْل خَوْف عَيْب
صَوْت كَيْل طُول

تاء تأنيث ايله منتهى اولان اجوفلر

دَوْلَت حَيْرَت قِيمَت
صُورَت عَوْدَت غَيْرَت وغيره

عين الفعليله لام الفعلى اراسنده بر الف اولان اجوفلر

زَوَال طَوَاف بَيَان
دَوَام قِيَام مَيَال وغيره

مؤنثلرى

صِيَانَت قِيَامَت سِيَاحَت زَوَالَت وغيره

س اجوفده اسم فاعل نصل اولور

ج اجوفده اسم فاعل ياپمق ايچون كلمه‌نك فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه بر الف علاوه واكر اجوفك يعنى حرف معتلى واو ياخود الف ايسه همزه قلب وعين الفعلى كسره اوقومقله اولور قال قائل دور دائر

س اجوفده اسم مفعول نصل اولور

ج اجوفده اسم مفعول ياپمق ايچون ثلاثى المجردك اولنه

برميم مفتوحه علاوه واكر كلمه نك اجوفى واو ايسه ايكى
واو تكرار ايتمامك ايچون او بر واو حذف اولنور
صون مصون كبى واكر كلمه نك اجوفى ياء ايسه
صكره دن كلان واو حذف اولنور فقط الك چوغلرده
قالور مثلا زياده مزيد كيله مكيول كبى

س اجوفده افعال بابى نصل اولور

ج اجوفده افعال بابى كلمه نك ماده اصليه سنك اولنه
برالف واكر كلمه نك اجوفى واو ياخود ياء ايسه الفه
قلب واخرينه برتاء تأنيث علاوه سيله اولور
قَوَمْ اِقَامَتْ كبى

اجوفده استعمال اولنان افعال وزنى اوزره مصادر

بن بونى افعال بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه برالف
اجوفى الفه قلب واخرينه برهاء رسميه علاوه
ايدرز اولور افعال بابندن مصدرى اداته بونك
اسم فاعلى كلمه نك ماده اصليه سنك اولنه
برميم برميم مضمومه علاوه واكر كلمه نك اجوفى

واو یاخود الف ایسه یایه قلب وعین الفعلنی کسره واسم مفعولی دخی اجوفنی الفنه قلب ایتمکله اولور واستعماللری دخی نادردر

ثلاثی	افعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
رَوَدْ	اِرادَه	مُرِیدْ	مُرادْ

س اجوفده تفعیل بابی نصل اولور

ج اجوفده تفعیل ومفاعله بابی بالاده تصریف اولنان فعل سالملرده کوردیکمز کبی اولور

س اجوفده انفعال بابی نصل اولور

ج اجوفده انفعال بابی کلمه نڭ مادۀ اصلیه سنڭ اولنه برالف وبرنون مکسوره واکر کلمه نڭ اجوفی واو یاخود الف ایسه یایه قلب وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه برالف علاوه سیله اولور قَوْدْ اِنْقِیادْ کبی

اجوفده استعمال اولنان انفعال وزنی اوزره مصادر

سبب بونڭ انفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برالف

و بر نون مكسوره و عين الفعليله لام الفعلى اراسنه
بر الف علاوه ايدرز اولور انفعال بابندن مصدرى
انسياب بونلرك اسم فاعلى مستعمل دكلدر و اسم
مفعولى دخى كلمه نلرك مادهٔ اصليه سنك اولنه بر ميم
و بر نون مضمومه و اجوفى الفه قلب ايتمكله اولور

ثلاثى	انفعال بابندن مصدر	اسم مفعول
سَوْق	اِنْسِيَاقْ	مُنْسَاقْ

س اجوفده افتعال بابى نصل اولور

ج اجوفده افتعال بابى كلمه نك مادهٔ اصليه سنك
اولنه بر الف فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه بر
تاء مكسوره علاوه و اكر كلمه نلرك اجوفى
واو ياخود الف ايسه يايه قلب اولنور
شَوْق اِشْتِيَاقْ كبى

اجوفده استعمال اولنان افتعال وزنى

اوزره مصادر

خاتمه بونه افتعال بابندن مصدر يا پمق ايچون اولنه بر الف
فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه بر تاء مكسوره

علاوه اجوفنى يعنى الفى يايه قلب وعين الفعليله لام الفعلى اراسنه برالف تزايد ايدرز اولور افتعال بابندن مصدرى اختياح بونك اسم فاعلى كلمه نك ماده أصليه سنك اولنه برميم مضمومه فاء الفعليله عين الفعلى اراسنه برتاء مفتوحه علاوه وعين الفعلنى الفه قلب ايتمكله اولور واسم مفعولى دخى استعمال اولنمز

اسم فاعل	افتعال بابندن مصدر	ثلاثى
مُخْتَارْ	اِخْتِيَارْ	خَيْر

بو صيغه دخى هم اسم فاعل وهم ده اسم مفعول اولور

س اجوفده تفعل بابى نصل اولور

ج اجوفده تفعل وتفاعل بابى بالاده تصريف اولنان فعل سالمده كورديكمز كبى اولور

س اجوفده افعلال بابى نصل اولور

ج اجوفده افعلال بابى استعمال اولنمز

س اجوفده استفعال بابى نصل اولور

ج اجوفده استفعال بابى كلمه نك ماده أصليه سنك اولنه برالف برسين وبرتاء مكسوره علاوه واكر

كلمه نك اجوفى واو ياخود يا ايسه الفه قلب واخرينه برينه كوره بر هاء رسميه علاوه ايتمكله اولور دَيْنْ اِسْتِدانه كبى

اجوفده استعمال اولنان استفعال وزنى اوزره مصادر

قوم بونى استفعال بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه بر الف برسين و بر تاء مكسوره علاوه اجوفى يعنى واوى الفه قلب واخرينه بر تاء تأنيث علاوه ايدرز اولور استفعال بابندن مصدرى استقامت بونك اسم فاعلى كلمه نك مادهٔ اصليه سنك اولنه بر ميم و برسين مضمومه و بر تاء مفتوحه علاوه واكر كلمه نك اجوفى واو ايسه يايه قلب و عين الفعلنى كسره واسم مفعولى دخى اكر كلمه نك اجوفى ياء ايسه الفه قلب اولور واستعمالرى دخى نادردر

ثلاثى	استفعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
بَيانْ	اِسْتِبانْ	لا	مُسْتَبانْ

نوع ثالث

ناقص بياننده در

س ناقص نه دیرلر

ج کلمه نك آخرنده بر حرف علت اولانه ناقص یعنی معتل اللام تسمیه ایدرلر

ناقص ثلاثی

مَحْو سَهْو لَهْو رَمْی

سَعْی سَبْی عَفْو عَمَآءْ

تاء تأنیث ایله منتهی اولان ناقصلر

دَعْوَتْ حَلْوَتْ قَسْوَتْ

رُشْوَتْ قُدْوَتْ كِسْوَتْ

الف ایله منتهی اولان ناقصلر

صَفَا شِفَا رِضَا رِجَا

دُعَا جَزَا وَفَا كَفَا

الف وتاء تأنیث ایله منتهی اولان ناقصلر

عَدَاوَتْ قَسَاوَتْ صَبَاوَتْ

شِكَايَتْ تِلَاوَتْ كِفَايَتْ

س ناقصده اسم فاعل نصل اولور

ج ناقصده اسم فاعل یاپمق ایچون فاء الفعلیله عین الفعلی

آراسنه بر الف واكر كلمه نك ناقصى يعنى حرف علتى
الف ياخود واو ايسه يايه قلب ايتمكله اولور مثلا
دعا داعى علو عالى

س ناقصده اسم مفعول نصل اولور

ج ناقصده اسم مفعول ياپمق ايچون كلمه نك اوّلنه بر
ميم مضمومه علاوه واكر كلمه نك ناقصى الف ايسه
بعضاً يايه وبعضاً واوه قلب اولنور مثلا بناء مبنى
رجا مرجو واكر كلمه نك ناقصى واو ايسه الك
چوغنلرده قالور دعوت مدعو وبعضلرى
يايه تحويل اولنور رضوان مرضى كبى واكر بر ناقص
اولان كلمه نك اوچنجى حرفى ياء ايسه واو مضمومه
ياء مشدده يه قلب اولنور مثلا حمايت محمى
خشيت مخشى كبى

س ناقصده افعال بابى نصل اولور

ج ناقصده افعال بابى كلمه نك مادۀ اصليه سنك اوّلنه بر
الف واكر كلمه نك ناقصى ياء ياخود واو ايسه الفه
قلب ايتمكله اولور عطيه اعطاء كبى

ناقصده استعمال اولنان افعال وزنی اوزره مصادر

لهو بونی افعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف ناقصنی الفه قلب ایدرز اولور افعال بابندن مصدر الها . بونك اسم فاعلی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر میم مضمومه علاوه واکر کلمه نك ناقصی الف ایسه یایه قلب واسم مفعولی دخی مستعمل دکلدر

ثلاثی	افعال بابندن مصدر	اسم فاعل
فَتْوٰی	اِفْتَا	مُفْتِی

س ناقصده تفعیل بابی نصل اولور

ج ناقصده تفعیل بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر تاء مفتوحه علاوه واکر کلمه نك ناقصی واو ایسه یایه قلب واخرینه بر هاء رسمیه علاوه سیله اولور خَلْوَتْ تَخْلِیَه کبی

ناقصده استعمال اولنان تفعیل وزنی اوزره مصادر

رضوان بونی تفعیل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر تاء مفتوحه

علاوه ناقصنی یایه قلب ولخرینه بر هاء رسمیه علا
ایدرز اولور تفعیل بابندن مصدری ترضیه بوند
اسم فاعلی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه برمی
مضموم علاوه وعین الفعلنی تشدید وکسره وا
مفعولی دخی اگر کلمه نك ناقصی واو یاخود یاء ایس
الفه قلب ایتمکله اولور

ثلاثی	تفعیل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
سُمُوّ	تَسْمِیَه	مُسَمّی	مُسَمّا

س ناقصده مفاعله بابی نصل اولور

ج ناقصده مفاعله بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك
اولنه برمیم مضموم فاء الفعلیله عین الفعلی ارس
برالف واکر کلمه نك ناقصی واو یاخود یاء ایس
الفه قلب ولخرینه برتاء تأنیث علاوه سیله اولور
مَشْی تَماشات کبی

ناقصده استعمال اولنان مفاعله وزنی
اوزره مصادر

صفوت بونی مفاعله بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برمیم

مضمومه فاء الفعلی ایله عین الفعلی اراسنه بر الف دخی علاوه ناقصنی یعنی واوی الفه قلب واخرینه بر تاء تأنیث علاوه ایدرز اولور مفاعله بابندن مصدری مُصافات بونلك اسم مفعولی استعمال اولنمز واسم فاعلی دخی مصدرینك اخرنده‌کی الف تاسی حذف اتمکله اولور

ثلاثی	مفاعله بابندن مصدر	اسم فاعل
عَفو	مُعافات	مُعاف

س ناقصده انفعال بابی نصل اولور

ج ناقصده انفعال بابی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه بر الف و بر نون مکسوره واکر ناقصی واو یاخود یاء ایسه الفه قلب اتمکله اولور قَضَی اِنقِضا کبی ناقصده استعمال اولنان انفعال وزنی

اوزره مصادر

خنی بونی انفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف ناقصنی الفه قلب ایدرز اولور انفعال بابندن مصدری انخنا بونك اسم فاعلی کلمه نك

مادهٔ أصلیه سنك برمیم وبرنون مضمومه علاوه واكر ناقص واو یاخود الف ایسه یایه قلب وعین الفعلنی كسره واسم مفعولی دخی اسم فاعلنك ناقصنی الفه قلب ایتمكله اولور واستعماللری نادردر

ثلاثی	انفعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
قَضَى	اِنْقِضَا	مُنْقَضِی	مُنْقَضًا

س ناقصده افتعال بابی نصل اولور

ج ناقصده افتعال بابی كلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه برالف فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه برتاء مكسوره علاوه واكر كلمه نك ناقصی یاء یاخود واو ایسه الفه قلب ایتمكله اولور كِفَایَتْ اِكْتِفَا كبی

ناقصده استعمال اولنان
افتعال وزنی اوزره مصادر

نهایت بونی افتعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برالف فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه برتاء مكسوره علاوه وناقصنی الفه قلب ایدرز اولور افتعال بابندن مصدری انتها بونك اسم فاعلی مصدرینك

الفلرینی حذف ایدوب اولنه برمیم مضمومه علاوه واکر کلمه نك ناقصی واو یاخود الف ایسه یایه قلب واسم مفعولی دخی اسم فاعلنك ناقصنی الفه قلب ایتمکله اولور

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
دَعْوی	اِدِّعا	مُدَّعی	مُدَّعا

س ناقصده تفعل بابی نصل اولور

ج ناقصده تفعل بابی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه برتاء مفتوحه علاوه واکر کلمه نك ناقصی الف یاخود واو ایسه یایه قلب وعین الفعلنی تشدید اوقومغله اولور شِکایَتْ تَشَکّی کبی

ناقصده استعمال اولنان تفعل وزنی
اوزره مصادر

صدی بونی تفعل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برتاء مفتوحه علاوه وعین الفعلنی تشدید ایله اوقورز تفعل بابندن مصدری تصدّی بونك اسم فاعلی مصدرینك اولنه برمیم مضمومه علاوه ناقصنی یایه

قلب واسم مفعولی دخی اسم فاعلنك ناقصنی الفه قلب ایتمکله اولور واستعمالی دخی نادردر

ثلاثی	تفعل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
سَلْوَتْ	تَسَلّی	مُتَسَلّی	لا

س ناقصده تفاعل بابی نصل اولور

ج ناقصده تفاعل بابی کلمه نك ماده اصلیه سنك اولنه بر تاء مفتوحه فاء الفعلیله عین الفعلی آراسنه بر الف واکر کلمه نك ناقصی الف یاخود واو ایسه یایه قلب ایتمکله اولور لُقْیانْ تَلاقی

ناقصده استعمال اولنان

تفاعل وزنی اوزره مصادر

رضوان بونی تفاعل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر تاء مفتوحه فاء الفعلیله عین الفعلی آراسنه بر الف علاوه و ناقصی الفی قلب ایتمکله اولور تراضی کبی بونك اسم فاعلی مصدرینك اولنه بر میم مضمومه علاوه و اسم مفعولی دخی استعمال اولنمز

مثلا

اسم فاعل	تفاعل بابندن مصدر	ثلاثی
مُتَتالی	تَتالی	تِلاوَت

س ناقصدن افعلال بابی نصل اولور

ج ناقصدن افعلال بابی استعمال اولنمز

س ناقصدن استفعال بابی نصل اولور

ج ناقصدن استفعال بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه بر الف بر سین و بر تاء مکسوره علاوه واکر کلمه نك ناقصی واو یاخود یاء ایسه الفه قلب ایتمکله اولور عُلُوّ اِسْتِعْلا کبی

ناقصدن استعمال اولنان استفعال وزنی اوزره مصادر

رشوة بونی استفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف و بر سین و بر تاء مکسوره علاوه ناقصنی الفه قلب ایدرز اولور استفعال بابندن مصدری اِسْتِرْشا بونك اسم فاعلی مصدرینك الفنی حذف ایدوب اولنه بر میم مضمومه علاوه واکر کلمه نك ناقصی الف ایسه یایه قلب واسم مفعولی

دخی اکر کلمه نڭ ناقصی یاء ایسه الفه قلب ایتمکله اولور واستعماللری دخی نادردر

ثلاثی	استفعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
غَنِیَ	اِسْتِغْنا	مُسْتَغْنِی	لا

نوع رابع

مثال بیانندهدر

س مثال نه دیرلر

ج ثلاثی المجردڭ اولنده برحرف علت واقع اولانه مثال یعنی معتل الفاء تسمیه ایدرلر

مثال ثلاثی

اَمِرَ وَقَعَ وَجَبَ وَوَلَ اَكَلَ اَهِلَ

اَثَرَ وَصَلَ يَسَرَ اَخَذَ آداء اِذِنَ وغیره

تاء تأنیث ایله منتهی اولان مثاللر

اُجِرَتْ اَمِنَتْ اُنِسَتْ

وُصِلَتْ اُلِفَتْ وَسِعَتْ وغیره

س مثالده اسم فاعل نصل اولور

ج مثالده اسم فاعل فعل سالملرده کورديکمز کبي اولور
فقط اکر کلمه نك مثالي يعني حرف معتلي الف ايسه ايکی
الف تکرار ايتمامك ايچون الفك اوزرينه بر مد وضع
اولنور عين الفعلي دخي مکسور اوقونمغله اولور
اكل آكل امر آمر کبي

س مثالده اسم مفعول نصل اولور

ج مثالده اسم مفعول فعل سالملرده اولديغي کبي اولور
لکن اکر کلمه نك مثالي الف ايسه همزه يه تبديل اولنور
مثلا امر مأمور امل مأمول کبي

س مثالده افعال بابي نصل اولور

ج مثالده افعال بابي کلمه نك مادهٔ اصليه سنك اولنه
بر الف واکر کلمه نك مثالي واو ياخود الف ايسه يايه
قلب وعين الفعليله لام الفعلي آراسنه بر الف علاوه سيله
اولور يقظ ايقاظ کبي

مثالده استعمال اولنان افعال
وزني اوزره مصادر

وجود بوني افعال بابندن مصدر ياپمق ايچون اولنه بر الف

مثالنی یایه قلب وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه علاوه ایدرز اولور افعال بابندن مصدری ایجاد بونك اسم فاعلی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه برمیم مضمومه علاوه واکر کلمه نك مثالی الفایسه واوه قلب وبرهمزه علاوه واسم مفعولی اسم فاعلنك عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور واستعمالی نادردر

ثلاثی	افعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
أَجَرَتْ	ایجار	مُؤجِرْ	مؤجَرْ

س مثالده تفعیل بابی نصل اولور

ج مثالده تفعیل بابی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه برتاء مفتوحه علاوه واکر کلمه نك مثالی الفایسه همزه یه قلب وبعضاً آخرینه برهاء رسمیه علاوه سیله اولور اداء تأدیه کبی

مثالده استعمال اولنان تفعیل
وزنی اوزره مصادر

امر بونی تفعیل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برتاء مفتوحه

فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه برهمزه وناقصی یائیه
قلب واخرینه برهاء رسمیه علاوه ایدرز اولور تفعیل
بابندن مصدری تأتیه‌نك اسم فاعلی کلمه‌نك مادهٔ
اصلیه‌سنك اولنه برمیم مضمومه علاوه مثالی واوه
قلب وبرهمزه دخی علاوه وعین الفعلی تشدید
وکسره واسم مفعولی دخی اسم فاعلنك عین الفعلی
مفتوح وتشدیدلی اوقونمغله اولور واستعماللری دخی
نادردر

ثلاثی	تفعیل بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
أَتَیٰ	تَأْتِیَة	لا	مُؤَتًّا

س مثالده مفاعله بابی نصل اولور

ج مثالده مفاعله بابی کلمه‌نك مادهٔ اصلیه‌سنك
اولنه برمیم مضمومه واکثر کلمه‌نك مثالی واویه
فعل سالملرده کوردیکمز کبی اولور واکر یائی یاخود الف
ایسه واوه قلب وبرهمزه علاوه وفاء الفعلیله عین
الفعلی اراسنه برالف واخرینه برهاء رسمیه علاوه
اولنه، انسیّت مؤانسه

مثالده استعمال اولنان مفاعله وزنی اوزره مصادر

اكل بونی مفاعله بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر میم مضمومه علاوه مثالنی واوه قلب و بر همزه علاوه و فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر الف واخرینه بر هاء رسمیه علاوه ایدرز اولور مفاعله بابندن مصدری مؤاكله بونك اسم فاعلی مصدرینك اخرنده كی هاء رسمیه‌یی حذف ایدوب عین الفعلنی كسره واسم مفعولی دخی اسم فاعلنك عین الفعلنی مفتوح اوقومغله اولور واستعماللری نادردر

ثلاثی	مفاعله بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
یَقظ	مُیافَظَه	لا	لا

س مثالده انفعال بابی نصل اولور

ج مثالده انفعال بابی مستعمل دكلدر

س مثالده افتعال بابی نصل اولور

ج مثالده افتعال بابی كلمه نك مادهٔ اصلیه سنك اولنه برالف فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه بر تاء مكسوره

واكر كلمه نك مثالى الفايسه بعضاً يايه وبعضاً همزه يه قلب اولنمسى جائزدر وبوصورتده عين الفعلبله لام الفعلى اراسنه برالف علاوه سيله اولور

اُكْفَتْ ايتِلَافْ كبى

مثالده استعمال اولنان افتعال وزنى اوزره مصادر

امّت بونى افتعال بابندن مصدر ياپموق ايچون اولنه برالف مثالنى يعنى الفى همزه يه قلب وفاء الفعلبله عين الفعلى اراسنه برتاء مكسوره علاوه وعين الفعلبله لام الفعلى اراسنه برالف تزايد ايدرز اولور افتعال بابندن مصدرى اِئْتِمَامْ بونك اسم فاعلى كلمه نك مادۀ اصليه سنك اولنه برميم مضمومه علاوه واكر كلمه نك مثالى الفايسه واوه قلب برهمزه وبرتاء مفتوحه علاوه وعين الفعلنى دخى كسره واسم مفعولى دخى عين الفعلنى مفتوح اوقومغله اولور واستعمالى نادردر

مثلا

ثلاثی	افتعال بابندن مصدر	اسم فاعل	اسم مفعول
آمِنَتْ	اِئْتِمَانْ	مُؤْتَمِنْ	مُؤْتَمَنْ

س مثالده تفعل بابی نصل اولور

ج مثالده تفعل بابی کلمه نك مادهٔ اصلیه سندن اولنه برتاء مفتوحه واکر کلمه نك مثالی الفی ایسه برهمزه علاوه وعین الفعلنی تشدید اوقومغله اولور اهل تأهل کبی

مثالده استعمال اولنان تفعل وزنی اوزره مصادر

اکل بونی تفعل بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه برتاء مفتوحه فاء الفعلیله عین الفعلی اراسنه برهمزه وعین الفعلنی تشدید اوقورز اولور تفعل بابندن مصدری تأکل بونك اسم فاعلی کلمه نك مادهٔ اصلیه سندن اولنه برمیم مضمومه وبرتاء مفتوحه واکر کلمه نك مثالی الفی ایسه برهمزه علاوه وعین الفعلنی کسره واسم مفعولی دخی مستعمل دکلدر

ثلاثی	تفعل بابندن مصدر	اسم فاعل
آثَرْ	تَأَثُّرْ	مُتَأَثِّرْ

س مثالده تفاعل بابی نصل اولور

ج مثالده تفاعل بابی یالکز حرف معتل واوا وللان کلمه‌لرده استعمال اولنوب اندردخی فعل سالمرده کوردیکمز کبی اولور

س مثالده افعلال بابی نصل اولور

ج مثالده افعلال بابی استعمال اولنمز

س مثالده استفعال بابی نصل اولور

ج مثالده استفعال بابی کلمه‌نك مادهٔ اصلیه‌سنك اولنه بر الف بر سین و بر تاء مکسوره واکر کلمه‌نك مثالی واوایسه یایه قلب واکر الف ایسه بعضاً همزه‌یه وبعضاً یایه قلب اولنمسی جائزدر مثلا

اُجْرَتْ اِسْتِجارْ کبی

مثالده استعمال اولنان استفعال

وزنی اوزره مصادر

وطن بونی استفعال بابندن مصدر یاپمق ایچون اولنه بر الف

برسین وبرتاء مکسوره علاوه مثالنی یایه قلب وعین الفعلیله لام الفعلی اراسنه برالف علاوه ایدرز اولور استفعال بابندن مصدری استیطان بونك اسم فاعلی کلمه نك مادۀ اصلیه سنك اولنه برمیم برسین مضمومه وبرتاء مفتوحه علاوه واکر کلمه نك مثالی الف ایسه برهمزه وعین الفعلی کسره واسم مفعولی دخی عین الفعلی مفتوح اوقومغله اولور واستعمالری دخی نادر

مفعول اسم	فاعل اسم	استفعال بابندن مصدر	ثلاثی
لا	مُسْتَأْسِرْ	اِسْتِئْسارْ	آسِرْ

نوع خامس

مهموز بیاننده در

س مهموزنه دیرلر

ج ثلاثی المجردك میاننده برهمزه واقع اولورسه مهموز تعبیر ایدرلر تَأَوَّلْ قَالْ کبی

نوع سادس

لفیف بیاننده در

س لفيف نيه ديرلر

ج لفيف ايكي نوعدر بري لفيف مقرون وديكري لفيف مفروقدر

س لفيف مقرون نيه ديرلر

ج ثلاثي المجردلك اولنده ياخود اخرنده ايكي حرف علت واقع اولورسه اول كلمه يه لفيف مقرون تسميه ايدرلر

طَوَى دَعْوَى كبي

س لفيف مفروق نيه ديرلر

ج بر كلمه نك هم اولنده وهم اخرنده بر حرف علت واقع اولسه دخي اكا لفيف مفروق تسميه ايدرلر

وَقْى اُنْثَى كبي

تنبيه بو ايكي مهموز ولفيفلرك تصريفي بالاده تصريفي اولنان فعل غير سالملرك وزنلري اوزره تصريف اولنور

قاعده

ذكر اولنان ثلاثي المجردلرك بو جمله تركيبلرندن طقوز بابي مشتق اولور ايسه وجه اشتقاقي سؤال اولنورسه هر بابك استقبالي وزني اوزره استعمال اولنور مثلا (قسم) دن تقسيم ياخود انقسام مشتق اولورسه استفسار قسمدن

و (عودت) دن اعاده مشتق اولوب تعويذ قوللانلمز
وجلوس دن اجلاس مشتق اولوب تجليس كلمز و اشبو
مزيد فيه هر بابك معنالريني تغيير ايدر ايسه ده بعضيلري
واردركه كندولرينه مخصوص اولان معنالريني حفظ ايدرلر
مثلا ثلاثي المجرده قرار قرار ويرمك استقرار قرار ويرمك
كذا رعب ياخود ارتعاب قورقمق كذا ندامت ياخود
تندم پشيمان اولمق وغيره و اشبو مزيد فيه كندو كندولرينه
ثلاثي المجرد كبي اسم فعل عد اولنوب جمعلري ات علاوه سيله
جمع سالم اولور اعمال اعمالات توجه توجهات كبي
هر بابك بناسنه نظرا ايتمك اولمق اولنمق وتعظيم
مقامنده بيورمق فعليله تركيبا اولنه رق فعل اولورلر
تقسيم ايتمك علاوه اولنمق تشريف بيورمق وغيره
وبونلرك اسم فاعللري و مفعوللري سائر مصادر تركيبيه
كبي تصريف اولنورلر و اخرلرينه تاء تأنيث علاوه سيله
مؤنث اولورلر وبونلرك جمعلري دائما ون ياخود ين
علاوه سيله جمع اولور

تمت

نوع ثانی

اسم منسوب بیاننده در

س اسم منسوب ندر

ج لسان عثمانیده لایق متعلق و منسوب لفظلریله انتها
بولان کلمه معناسنده در

س ثلاثیدن اسم منسوب نصل یاپیلور

ج ثلاثی و رباعی المجردك و كافهٔ مصادر و كلماتك اواخرینه
بر یاء مشدده علاوه سیله اولور مثلا كتب كتبی
عثمان عثمانیّ نصر نصریّ برهان برهانیّ

تنبیه اسم منسوب كلماتك اخرینه تاء تأنیث هاء رسمیه
ویاخود (یت) اداتی بولنورسه حذف اولنور

مثللری

اسم	اسم منسوب
حكمت	حكمیّ
مكه	مكیّ
افریقیت	افریقیّ كبی

كذا اكر كلمه نك اخرنده یاء بولنورسه یاء حذف اولنوب

اخرینه وی حرفلرك علاوه سیله اولور

اسم	اسم منسوب
نبی	نبوی
علی	علوی
عیسی	عیسوی کبی

تکرار کلمه نك اخرینه تاء وایکنجی حرفلك مابعدنده یاء بولنور
ایسه ایکیسیده حذف اولنوب بریاء مشدده علاوه سیله
اولور مثلا جزیره جزری مدینه مدنی

کذا آکر کلمه نك اخرنده الف بولنورسه بعضاً الف
حذف اولنوب وبعضاً دخی حذف اولنمیوب اخرینه
وی علاوه سیله اولور معنا معنوی دنیا دنیوی

کذا اوچنجیسی حذف اولنوب ایکی حرفدن مرکب اولان
کلمه لرك حرف محذوفی واوه تبدیل اولنور مثلا
دم دموی اخ اخوی

وبعضاً ثلاثی المجردك اخرینه انی ادانك علاوه سیله
اسم منسوب اولوب رسماً استعمال اولنور مثلا
روح روحانی جسم جسمانی نور نورانی کبی

شكللري بونلردر
فَعْلْ فَعَلْ فَعِلْ فُعُلْ فُعْلْ فِعْلْ فَعْلَانْ
فُعْلَانْ فَعَالْ فُعَالْ اَفْعَلْ فَعُولْ فَعِيلْ

موزونلری

صعب حسن خشن مر صفر ملح سكران
عريان جبان شجاع احمر رسول رحيم

س بواون اوچ وزندن كتابده قنغيلری دها زياده مستعملدر

ج بواون اوچ وزندن كتابده مستعمل اولنلر بونلردر فعل فعل فعل فعلان فعول افعل فعيل وبونلرك موزونلری بونلردر
صعب حسن خشن مر شبعان عريان كتوم احمر قبيح

تنبيه اكر ثلاثی المجردك اخرنده كی حرفی واو اولورسه فعيل وزنی اوزره صفت مشبهه اولندقده مذكور واوی یاء حرفنه قلب ایدر واو حالده ایكی یاء تكرر ایتمامك ایچون حرفين مذكورينده اولكیسی حذف

اولنوب ایکنجیسی تشدید ایله تلفظ اولنور مثلا
صبو یرینه صبیّ علو یرینه علیّ وخفو یرینه
خفیّ دینلور

كذا ثلاثئ المجردك میاننده واو یاخود یاء حرفلری
اولورایسه فعیل وزنی اوزره صفت مشبّهه اولندقده
حرفین مذکورینی یاء حرفنه قلب ایدروا ولحالده
بالاده ذکراولندیغی کبی ایکی یاء تکرر ایتمامك ایچون
حرفین مذکوریندن اولکیسی حذف اولنوب ایکنجیسی
تشدید ایله اکتفا قلنور مثلا مویت یرینه میّت
نویر یرینه نیّر ولیین یرینه لیّن دینلور وبو
فعیل وزنی اکثریا اسم مفعول معناسنده در مثلا
قتیل غریب که اولدرمش وتعجب اولنمش
دیمك اولور

واشبو لسان عربینك صفت مشبهه لری دائما
اسم فاعل معناسنده درلر وانلردخی سماعی اولوب
برقاعده تحتنده دکلدر وبونلرك جمیعیچون برقاعدهٔ
مخصوصه سی اولمدیغندن لغات عثمانیه یه نظرگذار اولنمسی کرکدر

س اسم منسوبك جمعی نصل اولور

ج اسم منسوبك جمعی دخی اخرینه ون ، یاخود ین ، علاوه سیله اولور

نوع ثالث

مبالغه ایله اسم فاعل بیاننده در

س مبالغه ایله اسم فاعل نه در

ج لسان عثمانیده زیاده وچوق اداتلریله انتها بولان کلمه معناسنده در

س ثلاثیدن مبالغه ایله اسم فاعل نصل یاپیلور

ج ثلاثیدن مبالغه ایله اسم فاعل یاپمق ایچون ثلاثی المجردك عین الفعلیله لام الفعلی اراسنه بر الف علاوه ایتدکدن صکره عین الفعلی تشدید اوقومغله اولور

ثلاثی المجرد	مبالغه ایله اسم فاعل
صرف	صرّاف
کذب	کذّاب
بقله	بقّال کبی

واكر ثلاثی المجردك اخرنده كی حرف یا ایسه مبالغه ایله اسم فاعل اولدیغی وقت یاء مذكوره بی الفه قلب وعین الفعلی تشدید اوقومغله اولور سقی سقّا كبی وبعضاً مبالغه ایله اسم فاعلك اخرینه بر تاء تأنیث علاوه اولنوب فعله مبالغه ایله كثرتلك ویرر علّامه كبی لكن بو نوع مبالغه ایله اسم فاعلك اصلا جمع علامتی اخذ ایتمز

س مبالغه ایله اسم فاعلك جمعی نصل اولور

ج مبالغه ایله اسم فاعلك جمعی ون یاخود ین علاوه سیله اولور

نوع رابع

صفت مشبهه بیاننده در

س صفت مشبّهه نه دیرلر

ج فعلدن مشتق اولان صفتلره صفت مشبهه دیرلر

س صفت مشبهه ثلاثی المجردك قاج وزنی اوزره كلور

ج صفت مشبّهه ثلاثی المجردك اون اوچ وزنی اوزره

الفه قلب ایتمكله اولور مثلا وزن میزان
صفو مصفا كبی

س اسم آلتك جمعی نصل اولور

ج اسم آلتك جمعی دخی عین الفعلیله لام الفعلی اراسنه
بر الف اخذ ایدنلرك مفاعیل والف اخذ ایتمیانلرك
دخی مفاعل وزنلری اوزره كلور مفتاح مفاتیح
مسطر مساطر كبی

نوع سابع

اسم زمان مكان ومصدر میمی
بیاننده در

س اسم زمان مكان ومصدر میمی ندر

ج لسان عثمانیده زمان مكانلق ویالك اداتلریله
انتها بولان كلمه معناسنده در

س ثلاثیدن زمان مكان ومصدر میمی نصل یاپیلور

ج ثلاثی المجردك اولنه بر میم مفتوحه علاوه وعین الفعلی
مفتوح اوقومغله اولور

ثلاثی		اسم مکان
سکنی	مثاللری	مسکن
قعود		مقعد
رکز		مرکز

بعضاً اولنه بر میم مفتوحه علاوه و عین الفعلی کسره اوقومغله اولور

ثلاثی		اسم مکان
نزول	مثاللری کبی	منزل
وقع		موقع
شرق		مشرق

وبعضاً بونده بر تاء تأنیث علاوه اولنور محکمه مدرسه مطبعه کبی

تنبیه اگر ثلاثی المجردک آخرنده کی حرف واو یاخود یاء اولور ایسه مَفْعَل وزنی اوزره اسم مکان اولندقده حرفین مذکورینی الفه قلب ایتمکله اولور مثلا شتو مشتا رعی مرعا کبی

کذا اگر ثلاثی المجردک میاننده کی حرفی واو یاخود یاء اولور

نوع خامس

اسم تصغیر بیاننده در

س اسم تصغیر ندر

ج لسان عثمانیده جق وجك ادانلریله انتها بولنان کلمه معناسنده در

س ثلاثیدن اسم تصغیر نصل یاپیلور

ج ثلاثی المجردك عین الفعلیله لام الفعلی اراسنه بر یاء مفتوحه علاوه ایدوب اولی مضموم واخری مفتوح تلفظ اولنمغله اولور مثلا طفل طفیل حسن حسین کبی کذلك کلمات سائره نك حرف اولری مضموم وایکنجیلری مفتوح ایله تلفظ اولنوب مابعدلرینه یاء علاوه سیله اُفَیْعِل وزنی اوزره اسم تصغیر اولور مثلا أنضر انضیر کبی

س اسم تصغیرك جمعی نصل اولور

ج اسم تصغیرك جمعی اخرینه ون یاخود ین علاوه سیله اولور

نوع سادس

اسم آلت بیاننده در

س اسم آلت ندر

ج لسان عثمانیده آلت اداتیله انتها بولان کلمه معناسنده در

س ثلاثیدن اسم آلت نصل یاپیلور

ج ثلاثیدن اسم آلت یاپمق ایچون ثلاثی المجردك اولنه بر میم مکسوره علاوه و عین الفعلی مفتوح اوقو اولور مثلا سطر مسطر صقل مصقل کبی بعضاً دخی عین الفعلیله لام الفعلی آراسنه بر الف علاوه سیله اولور فتح مفتاح کبی وبعضاً دخی بونلر بر تأنیث اخذ ایدرلر مشربه کبی

تنبیه اگر ثلاثی المجردك اولنده یاخود آخرنده کی حرفی واو اولورسه مِفْعَل وزنی اوزره اسم آلت اولندقده ذکر اولنان ثلاثی المجردك اولنده اولان واو یایه قلب و آخرنده اولان واو حرفی

ایسه مَفْعَلْ وزنی اوزره اسم مکان اولندقده حرفین مذکورینی الفه قلب ایتمکله اولور نور مناره زیاده مزاد کبی

كذا اکر ثلاثی المجرّدك اولندهکی حرفی الف اولور ایسه مفعل وزنی اوزره اسم مکان اولندقده مذکور حرفی یعنی الفی همزه یه قلب ایدر مثلا امن مأمن اخذ مأخذ کبی

س اسم زمان اسم مکان ومصدر میمینك جمعلری نصل اولور

ج بونلرك جمعلری مفاعل وزنی اوزره کلور مکتب مکاتب کبی

نوع ثامن

اسم تفضیل بیانندهدر

س اسم تفضیل ندر

ج لسان عثمانیده اك ویك چوق اداتلریله انضمام بولان کلمه معناسنده در

س ثلاثیدن اسم تفضیل نصل اولور

ج ثلاثیدن اسم تفضیل یاپمق ایچون ثلاثی مجردك اولنه
برهمزهٔ مفتوحه وعین الفعلنی مفتوح اوقومغله
اولور

مثاللری

ثلاثی	اسم تفضیل
سهولت	اسهل
صعوبت	اصعب
کبر	اکبر

تنبیه اکر ثلاثی مجردك اولنده کی حرفی ایکی واو اولور ایسه
أَفْعَلْ وزنی اوزره اسم تفضیل اولندقده ایکی واو
جمع اولنمدیغیچون اولکی واوی حذف ایدوب اولنه
برالف علاوه ایدرز وایکنجی واوی تشدید ایله
تلفظ اولنمغله اولور   وول اوّل کبی   واکر الف
ایسه ایکی الف تکرر ایتمامك ایچون الفك اوزرینه
برمد ـ جائز ایدی فقط اسم فاعلدن تفریق
ایتمك ایچون الفك اوزرینه برهمزه وضع وعین الفعلی
تشدید ایله اوقومغله اولور   اكل أكلّ کبی

س اسم تفضیلك مؤنثی نصل اولور

ج هرنقدر جمع افعالك وكلمات سائره نك مؤنثلرى
اواخرينه بر تاء تأنيث علاوه سيله اولورلر ايسه
اسم تفضيلك مؤنثى فُعْلىٰ ياخود فَعْلا وزنى
اوزره كلور

تنبيه اكر كلمه معناسنده زياده لك واقع اولورسه مؤنثى
فعلى وزنى اوزره كلور مثلا

اسم تفضيل	مؤنث
اكبر	كبرى
اوّل	اولى

كذا اكر كلمه معناسنده زياده لك بولنميسه مؤنثى
فعلا وزنى اوزره كلور مثلا

اسم تفضيل	مؤنث
اغر	غرا
اصفر	صفرا

س اسم تفضيلك جمعى نصل اولور

ج اسم تفضيلك جمع مذكرى افاعل ومؤنثى فُعَل
وزنى اوزره كلور مثلا

مفرد مذکر ومؤنث		جمع مذکر ومؤنث
اکبر	مثاللری	اکابر
انصر		اناصر
کبری		کبر
صغری		صغر

بحث ثالث

لسان فارسینک انواع کلماتک اشتقاقلری بیاننده در

س لسان فارسنك کلمات اشتقاقلرندن الك زیاده مستعمل اولان نوعلر قنغیلریدر

ج لسان فارسنك کلمات اشتقاقلرندن الك زیاده مستعمل اولان نوعلر بونلردر مصدر ماضی
اسم مفعول امر حاضر اسم مصدر اسم صفت
صفت مشبهه اسم منسوب اسمای ملك
اسم فاعل اسم مکان اسم تفضیل
واسم تصغیر

نوع اول

مصدر بیاننده در

س مصدر ندر

ج ایتمك اولمق اولنمق معنالرینی افاده ایدن کلمه در

س مصادر فارسیه قاچ نوعدر

ج مصادر فارسیه ایکی نوعدر بیری دن ودیکری تن ایله منتهی درلر

س دن ایله انتها بولان مصدرلره مصدر دالی دیرلر
وتن ایله انتها بولان مصدرلره مصدر تالی دیرلر

س مصدر قاچ زمان تشکیل ایدر

ج مصدرك کتابتده استعمال اولنان بش زمان

تشكيل ايدر فقط ازمنهٔ مذكوره دن اوچی یعنی ماضی اسم مفعول وامر حاضر كتابتده پك چوق استعمال اولنور

نوع ثانی

ماضی بیاننده‌در

س ماضی نصل یاپیلور

ج مصدرك اخرنده كی نونك حذفیله اولور مثلا

مصدر	ماضی
فروختن : صاتمق	فروخت : صاتدی
رسیدن : یتشمك	رسید : یتشدی

تنبیه فارسیده ماضینك اوچنجی مفرد شخصینك لسان عثمانیده موصوف ویا مصدر كبی استعمال اولنور مصدر كبی استعمال اولندیغنده اخرنده اولمق ایتمك اولمق لفظلری وموصوف كبی استعمالنده اخرینه ادات مختلفه علاوه سیله اولور مثلا

مثاللری

مصدر	مصدر
کرفتی و فروختی الخ	فروخت ایتمك و کرفت ایتمك الخ

نوع ثالث

اسم مفعول بیاننده در

س اسم مفعول نصل یاپیلور

ج مصدرك آخرنده کی نون حرفی هاء رسمیه یه تبدیل اولنمغله اولور

مثلا

مثاللری

مصدر	اسم مفعول
رسیدن : یتشمك	رسیده : یتشمش
افشاندن : صاچمق	افشانده : صاچلمش

نوع رابع

امر حاضر بیاننده در

س امر حاضر نصل یاپیلور

ج مصدرلک آخرنده کی دن وتن اداتلرک حذفیله اولور افشاندن افشان کبی

تنبیه اکر امر حاضر اوله جق مصدرلک آخرنده یاء بولنورسه یاء دخی حذف اولنور مثلا

آفرین چین   آفریدن : یراتمق
کبی   چیدن : طوپلامق

استثنا

رس : یتش   رسیدن : یتشمك مصدر
آغاز : باشله   امر حاضر   آغازیدن : باشلامق

کذا مصدرلک آخرنده الف بولنور ایسه الف دخی حذف اولنور مثلا

ده کشا | دادن : ویرمك ـ نه : قوی ـ نهادن : قویمق مصدر
کبی اکشادن : اچمق ـ است : طور ـ استادن : طورمق

کذا اکر کلمه نك اخرنده واو بولنور ایسه الف یاء حرفنه
تبدیل اولنور مثلا

آزمای کشای ـ آزمودن : تجربه ایتمك مصدر
کبی کشودن : اچمق

کذا مصدرك اخرنده خاء بولنور ایسه ز حرفنه
قلب اولنور مثلا

شنا فروش | شناختن : اکلامق ـ باز : اوینا ـ باختن : اوینامق
کبی | فروختن : صاتمق ـ آموز : اوکرن ـ آموختن : اوکرنمك

کذا مصدرك اخرنده سین بولنورسه بعضاً حذف
وبعضاً هاء رسمیه و بعضاً دخی یایه قلب اولنور مثلا

بند جوی خیز ـ بستن : باغلمق ـ توان : قادر اول ـ توانستن : قادر اولمق
کبی جستن : ارامق ـ خواه : استه ـ خواستن : ایستمك
خاستن : قالقمق ـ پیرای : کوزلد ـ پیراستن : کوزللتمك

کذا مصدرك اخرنده شین بولنور ایسه را یه
قلب اولنور مثلا

کش نویس | کشتن: اولدرمك — پندار: دوشنك — پنداشتن: دوشنمك
کبی | نوشتن: یازمق — دار: مالك اولمق — داشتن: مالك اولمق

کذا مصدرك اخرنده فاء بولنورایسه اکثریا بی حرفنه قلب و بعضاً حالیله قالور مثلا

پذیر کیر کو — پذیرفتن: قبول ایتمك — تاب: پارله — تافتن: پارلامق
کبی — کرفتن: طوتمق — یاب: بول — یافتن: بولمق
کفتن: سویلمك — شکاف: یار — شکافتن: یارمق

و بونلردن بشقه سکز عدد مصدر دها واردر که امر حاضر انشالرنده برحالده مستثنی درلر که هیچ بر قاعده یه تطبیق اولنه مزلر و بونلردر. آمدن آی. بردن بر. زدن: شمردن شمار. فشردن فشار. کردن کن. کبی

فائده بالاده ذکر اولنان امر حاضرلردن لسان عثمانیده بعضاً موصوف و بعضاً فعل کبی استعمال اولنوب موصوف اولدقلرنده یالکز و فعل اولدقلرنده وصف ترکیبی مقامنده یا عربی و یا فارسی کلمه لردن مرکب استعمال اولنو

نوع خامس
اسم مصدر بیاننده در

س اسم مصدر نصل یاپیلور

ج فعل ماضینك آخرینه ار اداتنك علاوه سیله اولور

مثلا

مثالری

فعل ماضی	اسم مصدر
رفت کیتدی	رفتار کیدش
گفت سویلدی	گفتار سویلیش کبی

وبعضاً دخی ایکی فعل ماضی بر واو عطف ایله ربط اولنوب موصوف مقامنده استعمال اولنور مثلا

امدوشد : کیدوب کلمك
دادوستد : آلش ویرش
گفت وگو : صحبت کبی

س اسم مصدر یاپمق ایچون بشقه بر نوع دخی وارمی

ج امر حاضرلرك آخرینه بر شین مکسوره علاوه سیله اولور

مثلا

مثالری

امر حاضر	اسم مصدر
بخش : ویر	بخشش : ویرکو
پرور : تربیه ایت	پرورش : تربیه
رو : یوری	روش : یوریش

کبی

نوع سادس

اسم صفت بیانندەدر

س اسم صفت نصل یاپیلور

ج اسم صفت موصوف وصفاتك اواخرینه بر یاء مکسورهٔ علاوه سیله اولور مثلا

صفت		اسم صفت
نیك : ایو	مثاللری	نیکی : ایولك
بد : فنا		بدی : فنالق
درست : طوغری		درستی : طوغریلق کبی

تنبیه هاء رسمیه ایله انتها بولان کلماتك هاء رسمیه‌سی اکثریا حذف اولنوب کافه تبدیل وبعضاً دخی ابقا اولنور

موصوف		اسم صفت
زنده : قهرمان	مثاللری	زندگی : قهرمانلق
بنده : کوله		بندگی : کوله لك
تشنه : صوصامش		تشنه‌گی : صوصامشلق

مذکور اسم صفتلردن لسان عربینك صفتلری دخی بوصورتله اسم صفت اوله بیلور فقط عثمانلو لساننده بوصورت معتبر دکلدر

نوع سابع

صفت مشبهه بیاننده در

س صفت مشبهه لسان فارسیده نصل یاپیلور

ج بعضاً امر حاضرلرك اخرینه برالف وبعضاً دخی ان علاوه سیله صفت مشبهه اولور

مثاللری

امر حاضر	صفت مشبهه
دان : بیل	دانا : بیلیجی
بین : کور	بینا : کوریجی
شتاب : عجله ایت	شتابان : عجله ایدیجی
سوز : یاق	سوزان : یانان کبی

تنبیه برطاقم بونلردن بشقه صفت مشبهه لر دخی واردرکه ایکی صورتله تشکیل اولنور مثلا رواوروان . کویاوکویان . جوشاوجوشان کبی

فقط بونلرك اكثريسى كنديلرنده اولان معنالرينى
تتبع ايدرلر

نوع ثامن

اسم منسوب بيانندهدر

س فارسيده اسم منسوب نصل ياپيلور

ج كلمه لرك آخرينه بر ياء نسبت اداتى ياخود انه
وبعضاً ين اداتلرك علاوه سيله اولور
پدر پدرى ياخود پدرانه پادشاه پادشاهى
ياخود پادشاهانه . آتش آتشين . سيم سيمين

تنبيه اسم خاص اولان شهر وملك اسم منسوبلرى يالكز
بر ياء ايله اولور اصفهان اصفهانى ايران
ايرانى كبى وآخرنده هاء اولان اسملره ياء نسبت
علاوه اولندقده بر ده واو زياده قلنور مثلا
روسه وى فرانسه وى ادرنه وى كبى
واكثريا انه اداتك علاوه سيله كرك عربى
وكرك فارسى اسملردن اولسون اسم منسوب اولن

چوق كره حرف ظرف مقامنده استعمال اولنور

نوع تاسع

اسمای ملككك بیاننده در

س اسمای ملك نه در

ج بر كلمه نك آخرینه . مند . ور . ناك . كین . وار . سار كیر . وغیره اداتلرك علاوه سیله اولور مثلا

اسم	اسمای ملك
هنر : معلوم	هنرمند : هنر صاحبی
جان : معلوم	جانور : جانی اولان
غم : كدر	غمناك : مكدر
نم : معلوم	نمكین : نملی
مال : معلوم	مالدار : زنكین
شرم : اوتانمق	شرمسار : اوتانغج
قرار : معلوم	قراركیر : مقرر كبی

لسان عربیدن اخذ اولنان كلمه‌لر ذو . صاحب واهل لفظلریله تشكیل اولنورلر مثلا ذو عقل

ذوی العقول . صاحب عقل . اهل خبره کبی

نوع عاشر

اسم فاعل بیاننده‌در

س فارسیده اسم فاعل نصل اولور

ج فارسیده اسم فاعل اکثریا امر حاضرك اخرینه نده بعضاً گ نفس امر حاضر و بعضاً اخرینه . ا . انه و ان اداتلرك علاوه سیله اولور

امر حاضر	اسم فاعل
....	رسنده و رس
....	رسا
رس : یتش	رسانه یتیشجی
....	رسان

نوع حادی عشر

اسم مکان بیاننده‌در

س اسم مکان نصل اولور

ج کاه. یاخود. که. دان. ستان. زار وسار اداتلری
بر کلمه نك آخرینه وضع اولندقده اسم مکان اولور
وبو دخی اوچ نوعدر

س مذکور اوچ نوع اسم مکان قنغیلریدر

ج برنجیسی عموم محلك معناسنده اولان اسملر
ایکنجیسی اصل مکان معناسنده اولنلر واوچنجیسی
لسان عثمانیده هرنه اولورسه اولسون قاب معناسنده
اولان اسملرك تخصیص وافاده ایتمکدر

س عموم محلك معناسنده اولان اسملر اسم مکان
اولمق ایچون مذکور التی اداتلردن قنغیسنی استعمال
ایدرلر

ج عموم محلك معناسنده اولان اسملر اسم مکان
اولمق ایچون ذکر اولنان التی اداتلردن یالکز ستان
زار وسار اداتلری اخذ ایدرلر مثلا گلستان
گلزار. وگلسار. کبی که بونلر گللك معناسنی افاده ایدرلر

تنبیه محل ممالك اسملری یالکز ستان اداتك علاوه سیله
اسم مکان اولورلر مثلا عجم عجمستان

فرنك فرنكستان کبی

س اصل مکان معناسنده اولان اسملر مذکور التی اداتلردن
تعقیبسنی اخذ ایدرلر

ج اصل مکان معناسنده اولان اسملر مذکور التی اداتلردن
یالکز گاه یاخود کم اداتی اخذ ایدرلر مثلا عبادت
عبادتگاه یاخود عبادتکم خواب خوابگاه.
نشست نشستگاه کبی وغیره

س قاب معناسنده اولان اسملر مذکور التی اداتلردن
تعقیبسنی اخذ ایدرلر

ج قاب معناسنده اولان اسملر ذکر اولنان التی اداتلردن
یالکز دان اداتك علاوه سیله اسم مکان اولورلر
مثلا نمك : طوز نمکدان : طوزلق . ریك : قوم
ریکدان : ریك قابی کبی

تنبیه عربی کلماتك اواخرینه چوق کره خانه لفظی
دخی وضع اولنوب اسم مکان معناسنده استعمال
اولنور مثلا کتبخانه . درسخانه . خستهخانه
کلخانه کبی وغیره

نوع ثانی عشر

اسم تفضیل بیاننده در

س اسم تفضیل نصل اولنور

ج کلمه لرك آخرینه تر اداتی علاوه سیله اولنور
مثلا به: ایو . بهتر: پك ایو . بد: فنا . بدتر:
پك فنا کبی

تنبیه بعضاً اسم تفضیلك آخرینه ین اداتی دخی علاوه
اولنور بو وجهده معنا تأکید مفهومنی ایجاب
مثلا بدتر: پك فنا . بدترین: الڭ زیاده فنا کبی

نوع ثالث عشر

اسم تصغیر بیاننده در

س اسم تصغیر نصل اولنور

ج ذی روح کلمه لرك اواخرینه بر کاف مفتوحه و ذی
روحك غیرلرینك اواخرینه چه اداتی علاوه
اولنور

اسم		اسم تصغیر
پدر: معلوم	کبی	پدرك: کوچك پدر
پسر: اوغل		پسرك: اوغلانجق
باغ: معلوم		بغچه: کوچك باغ
دریا: دکز		دریاچه: کوچك دکز

وغیره

علاوه
صفت اوزرینه
بعض تنبیهات

ادات شرکت اولان هم اسملرك اولنه وضع اولنور اول اسملر دخی صفت اولور مثلا همذهب هموطن . همشیره . همشهری کبی که مذهبی بر وشهری بر دیمکدر وادات تشبیه اولان وش اسملرك اخرینه وضع اولندقده اول اسملر دخی صفت ایدر مثلا ماه وش . پروانه وش . پری وش

كبى كذا رنك . فام . كون لفظلرى اسملرك اواخرينه
علاوه اولنوب تلوين معناسنى افاده ايدرلر .
وبونلر دائما صفت موقعنده استعمال اولنور مثلا
سبز رنك زمرد فام كلكون كبى

وادات نفى اولان نا كرك عربى وكرك فارسى
صفتلرك اولنده وضع اولنور مثلا ناموجود .
ناپاك كبى

تنبيه ادات نفى نا بعض اسماى فارسيه ايله دخى مركب
اولور مثلا . ناتوان . نااميد . وبعضا اميد كلمه‌نك
الفى حذفيله ادغام واقع اولوب واو حرفنه قلب
اولنور نوميد كبى

وادات نفى اولان غير بالكز صفات عربيه‌نك
اولنده وضع اولنور مثلا غير مجهول غير معلوم
كبى

فائده وبونلردن بشقه عدم . ممتنع و مستحيل لفظلرى
واردركه حرف تعريف ايله برابر اولان
اسماى عربيه‌نك اولنده وضع اولنوب اوقـ

اسملره دخی نفی معناسنی اسناد ایدرلر مثلا
عدیم الوفا ممتنع التغییر مستعجل الاندراس کبی

املا وزیره

بعض تنبیهات

تاء طویله ایله ختام پذیر اولان اسمای عربیه حرف
تعریفی اخذ ایتمدیکی اکر مذکور تاء حروف اصلیه دن
ایسه تاء کرده قلب ایدر علام انشاه کبی
سائر موقعلرده هاء رسمیه یه قلب اولنور
فوق العاده رکن الدوله کبی
تاء طویله ایله یاخود هاء رسمیه ایله ختام پذیر
اولان اسمای عربیه یاخود صفات عربیه حرفین
مذکورینی تاء کرده قلب ایدر اولا حرف تعریف
ایله بر کلمه یی تعقیب ایدرسه بلدة الطیبة القسطنطنیة
وقوة الظهر کبی ثانیا بر کلمه تقدم ایدرسه ده
صاحب السلطنة بالاستحقاق کبی
شاذ اولهرق تاء طویله ایله ختام پذیر اولان

جمع مؤنث اسملر یاخود صفتلر که اصلا مذکور تاءبی
تاء کرده قلب ایتمزلر مثلا مفخر الملکات العظیمات
العیسویه مختارة المحدرات الفخیمات المسیحیه
و اشبو حرف تاء علامت تأنیث اولمقدن ماعدا
التی نوع معنالری دخی واردر . تاء وحدت . تاء نقل
تاء مبالغه . تاء مصدریت . تاء تذکیر . و تاء عوض
و بونلرك مثاللری تعریفات مختلفه لریله ایتیده ذکر
و بیان اولنور . اولا تاء وحدت کلمه نك آخرینه
علاوه اولندقده معنای عمومی یی تخصیص ایدر
مثلا لیل : کیجه . لیلت : رسمی کیجه ثانیا تاء نقل
صفتك اخرینه علاوه اولنوب موصوفه تبدیل ایدر
نفیس : کوزل نفیست : کوزل شیء ثالثا
تاء مبالغه کلمه نك اخرینه علاوه اولندقده
تکثیر معنا ایدر مثلا راوی : حکایت ایدیجی
راویت : زیاده حکایت ایدیجی رابعا تاء مصدریت
اخرینه علاوه اولنان کلمه ترکیده لق و یالك
اداتیله افاده اولنور مثلا مدنیت : شهریلك

مأمورت : مأمورلق كبى خامسا تاء تذكير
اوجدن اونه قدر عربی اسماء الاعداده جاريدر
مثلا ثلاثة . اربعة . خمسة . ستة . سبعة
ثمانية . تسعة . عشرة كبى

تنبيه اسماء الاعدادك اواخرنده بولنان تاء لر مذكر
تأسى اولوب مؤنثلری بالعكس تاء سز اولور
مثلا ثلاث . اربع . خمس . ست . سبع
ثمان . تسع . عشر كبى سادسا تاء عوض
اولكى واو حرفى حذف اولنان كلماتك اخرينه
بالمقابله علاوه اولنور ومعناى اصلينى تبديل
ايتمز مثلا وهب : ويرملك هبة : ويركو
و وجه دن جهة كبى وغيره

تمت تمام

حرره الفقير السيد حسين رمزى
سنه ١٢٨٩ فى رجب
٢٦
بصر
٢٥٧

﴾ مختصر صرف عثمانی ﴿

اثر

Sābit, Selim

سلیم ثابت

Muhtaṣar ṣarf-ı ʿOsmānī

(صبیان مکتبلرینه مخصوصدر)

استانبول

۱۲۹۷

بسم الله الرحمن الرحيم

علم صرف کلمه لرك اشتقاق واملاسندن بحث ایدن برفندر

(کلمه) حرفلردن یاپیلوب برمعنایه دلالت ایدن لفظه دیرلر

(حرف) دخی برکیفیت مخصوصه ایله آغزدن چیقان صدایه دینلورکه لسان عثمانیده اوتوز اوچ اولوب برطاقنه حروف ثقیله و برطاقنه حروف خفیفه تعبیر اولنور

(حروف ثقیله) صدالری قالین اولان حرفلردرکه طقوزدر

(ح خ ص ض ط ظ ع غ ق) حرفلریدر

(حروف خفیفه) صدالری اینجه اولان حرفلردرکه یکرمی درتدر

(ا ب پ ت ث ج چ د ذ ر ز ژ س ش ف ك گ ڭ ل م ن و ه ی) حرفلریدر

حروف مذکوره املا جهتیله دخی ایکی قسمه منقسم اولوب برینه حروف متصله دیکرینه حروف منفصله دینلور

(حروف متصله) یازیده بر برینه ربط اولنان حرفلردرکه یکرمی آلتیدر (ب پ ت ث ج چ ح خ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك گ ڭ ل م ن ه ی) حرفلریدر

(حروف منفصله) یازیده مابعدلرینه ربط اولنمیان حرفلردرکه یدیدر (ا د ذ ر ز ژ و) حرفلریدر

حرفلره عارض اولان کیفیتی یعنی صدالری بیلدرمك ایچون هر لسانده برطاقم علامت مخصوصه وضع اولنمشدرکه آنلره دخی حرکه تسمیه اولنور

لسان عثمانیده ایکی نوع حرکه مستعمل اولوب برینه حرکهٔ رسمیه دیکرینه حرکهٔ حرفیه دیرلر

(حرکهٔ رسمیه) یالکز لسان مذکوره مخصوص اولمیوب عربی وفارسی لسانلرنده دخی قوللانیلان

شـو (ـَ ـِ ـُ) اوچ درلو علامتلر درکه ترکجه (اوستون اسره اوتره) عربجه (فتحه کسره ضمه) دینلوب حروف ثقیله یه عارض اولانلره حرکهٔ ثقیله وحروف خفیفه یه عارض اولانلره حرکهٔ خفیفه تعبیر اولنور

(حرکهٔ حرفیه) یالکز لسان عثمانی یه مخصوص اولهرق حرکه مقامنده قوللانیلان شو (و ی ا ه) درت حرفدرکه آنلره حروف املا دخی دینلوب (اه) اوستون (ی) اسره (و) اوتره مقامنده استعمال اولنور

فقط اوتره مقامنده اولان (واوك) درت درلو صداسی بولندیغی کذلك عربی وفارسی وصاغر کاف شکلجه یکدیکره بکزه دیکی جهتله بونلر بربرندن فرق وتمییز اولنمق اوزره (انجمن دانش) قراریله شو (و و و ق ڭ ڭ ك) اشارتلر انتخاب اولنمشدرکه (الفبا) رساله مزده شکل وصدالری کوسترلمشدر بوندن صکره معلوم اولهکه لسان عثمانیده قوللانیلان کلمهلر بش نوعدر

(اسم فعل صفت کنایه ادات) اولوب بونلردن هر بری بر فصلده بیان اولنهجغندن بو رساله بش فصل اوزرینه ترتیب اولنمشدر

برنجی فصل اسملر بیاننده‌در

(اسم) زماندن مجرد اوله‌رق خارجده ویاذهنده موجود اولان برشیئه دلالت ایدن کلمه‌درکه ایکی نوع اولوب برینه اسم جنس دیکرینه علم دینلور ۰

(اسم جنس) برشیئك هرفردینه اطلاقی صحیح اولان کلمه‌در

(آرسلان واغاج) کبی‌که آرسلان جنسنك هر فردینه آرسلان وآغاج جنسنك هر فردینه آغاج اطلاقی صحیح اولور

(اسم علم) یالکز برشیئی معینی افاده ایدن کلمه‌در

(بروسه وطونه) کبی‌که بروسه شهرندن بشقه شهرلره بروسه‌وطونه نهرندن بشقه نهرلره طونه‌اطلاق اولنه‌مز

اسملرك افاده ایتدیکی شیئی بر ویالکز ایسه مفرد دینلور (آت واوت) کبی واکر بر ویالکز دکل ایسه جمع دینلورکه مفردلرك آخرینه لامك فتحیله بر (لَر) علاوه سیله یاپیلور (آتلر واوتلر) کبی

(تنبیه)

لسان عثمانیده تأنیث وتذکیر معتبر اولمدیغندن مؤنثلر ایچون برعلامت مخصوصه اولمیوب فقط بعض کره برشیئك مذکر اولدیغنی اشعار ایچون (ارکك)

ومؤنث اولديغنى افاده ايچون (ديشى) لفظلرى اسملرك اولنه كتوريله‌رك اوشيئك جنسى بيان اولنور (اركك آرسلان وديشى آرسلان) كبى

ايكنجى فصل فعللر بياننده‌در

(فعل) خارجده و ياذهنده بر ايشه دلالت ايدن كلمه‌دركه (فعل اصلى فعل زمانى فعل فرعى) قسملرينه منقسم اوله‌رق اوچ نوعدر

(فعل اصلى)

كندوسنده ذات وزمان ملاحظه اولنميه‌رق برايشه دلالت ايدن كلمه‌لردركه ديكر فعللرك اصلى ومأخذى اولدقلرندن بونلره مصدر دينلوب (فعلى اسمى وصفى) قسملرينه منقسم اوله‌رق اوچ نوعدر

(مصدر فعلى) مادهٔ اصليه‌سى فعل اولان كلمه‌دركه آخرى ميمك فتحيله خفيفلرده (مَكْ) وثقيللرده (مَقْ) اداتلريله نهايتلنور (يازمق وچيزمك) كبى

(مصدر اسمى) مادهٔ اصليه‌سى اسم اولان كلمه‌دركه آخرى لامك وميمك فتحه‌لريله (لَمَكْ) وياخود (لَمَقْ) اداتلريله كلور (ديشلمك وطاشلمق) كبى

(مصدر وصفى) مادهٔ اصليه‌سى صفت اولان كلمه‌دركه

آخری لامك فتحی وشین ونونك سكونیله خفیفلر ده
(لَشْمَكْ) ویاخود (لَنْمَكَ) ثقیللرده (لَشْمَقَ) ویاخود
(لَنْمَق) اداتلریله نهایتلنور (ایولشمك ایولنمك
وفنا لشمق فنا لنمق) كبی

شواوچ صورتله یاپیلان مصدرلرده بعض كره ادات
مصدرك (كاف وقافلری) حذف اولنه رق یرلرینه بر
(های) رسمیه كتوریلوب مصدر تخفیفی دیرلركه بونلرك
اكثریسی اسم مفعول معناسنه‌در

(یازمه وایشلمه) كبی وبعض كره دخی مصدرلردن
(مك ومق) لفظلری حذف اولنوب یرلرینه ماقبلی
مكسور بر (ش) ویاخود بر (م) ویابر (ج) ساكنه
ویاخود بر (تی) لفظی كتوریله رك برطاقم صیغه لر
تشكل ایدركه بونلره دخی حاصل مصدر واسم مصدر
تعبیر اولنور

(چالم صاتش سونچ كزنتی) كبی فقط (م ج) و(تی)
اداتیله اولان اسم مصدرلر مطرد اوله رق هرماده دن
یاپیله میوب یالكز بعض مصدر فعلیلر دن كلورلر

(املا)

مصدریاپیله‌جق مادهٔ اصلیه نك آخری یامتحرك ویاخود
ساكن اولور

متحرك اولدیغی صورتده اکر مضموم ایسه ضمه‌یی بیان ایچون ادات مصدردن اول بر (واو) املا یازیلور (اوقومق بیومك) کبی
واکر مکسور ایسه کسره‌یی بیان ایچون بر (یای) املا یازیلور (یوریمك قاریمق) کبی
مفتوح اولدیغی حالده اکر حرکهٔ ثقیله‌دن ایسه فتحه‌یی بیان ایچون بر (الف) املا تحریر اولنور (آرامق طرامق) کبی واکر حرکهٔ خفیفه دن ایسه فتحه‌یی اشعار ایچون بر (های) رسمیه یازلمق اصول املادندر (استه مك اوده مك) کبی فقط بوهای رسمیه بعض کره دخی ترك اولنور (بکامك استمك) کبی

(فعل زمانی)

کندوسنده ذات وزمان ملاحظه اولنه‌رق برایشه دلالت ایدن کلمه‌لر دزکه طقوز صیغهٔ مختلفه‌دن عبارتدر (ماضیٔ شهودی • ماضیٔ نقلی • حال مضارع • مستقبل فعل التزامی • فعل شرطی • فعل امری) صیغه‌لری اولوب مصدرلردن (مك ومق) لفظلری حذف اولندقده باقی قالان ماده‌نك آخرینه برطاقم ضمائر وهیئت مخصوصه علاوه سیله حاصل اولورلر

(تنبیه)

فعل زمانلرده ملحوظ و معتبر اولان زمان (ماضی حال و مستقبل) قسملرینه منقسم اولدیغی کبی ذات دخی (متکلم مخاطب و غائب) اوله رق اوچ نوعدر

بونلر اکر بر و یالکز ایسه مفرد متکلم مفرد مخاطب مفرد غائب و اکر بر و یالکز دکل ایسه جمع متکلم جمع مخاطب جمع غائب دینلور که هر برلرینه آیری آیری بر صیغه وضع اولنمشدر

ایمدی یوقاریده ذکر اولنان طقوز صیغهٔ مختلفه دن فعل امری نك درت ماعداسنك آلتیشر صیغهٔ مطرده لری اولوب اشتقاق و تصریفلری بروجه آتی بیان اولنور

(ماضیٔ شهودی)

چکمش زمانده وقوعی مشهود اولان بر ایشه دلالت ایدن صیغه لردر که مصدرلردن (مك و مق) لفظلری حذف اولندقده باقی قالان ماده نك آخرینه بر (دی) اداتی کتوریله رك مفرد غائب و بر (لر) زیاده سیله جمع غائب صیغه لری حاصل اولوب بعده ضمیر فعلیلر علاوه سیله متکلم و مخاطب صیغه لری یاپیلور

فقط متکلم صیغه لری مخاطبلرك یالکز مفردلرنده (دی) اداتنده بولنان (ی) حذف اولنمق اصول املادندر

(تصریف)

مثبت		منفی	
سودم	سودك	سومدم	سومدك
سودك	سودیكز	سومدك	سومدیكز
سودی	سودیلر	سومدی	سومدیلر

(ماضیٔ نقلی)

كچمش زمانده وقوعی منقول اولان بر ایشه دلالت ایدن صیغه لردر كه مصدر لردن (مك ومق) لفظلری ترك اولندقده باقی قالان ماده نك آخرینه میمك كسریله بر (مش) اداتی كتوریله رك مفرد غائب و (لر) زیاده سیله جمیع غائب صیغه لری حاصل اولوب بعده ضمیر نسبیلر علاوه سیله متكلم ومخاطب صیغه لری یاپیلور

(تصریف)

مثبت		منفی	
سومشم	سومشز	سوممشم	سوممشز
سومشك	سومشكز	سوممشك	سوممشكز
سومش	سومشلر	سوممش	سوممشلر

(فعل حال)

شمدیكی حالده بر ایشك وقوعنی اشعار ایدن صیغه لردر كه

مصدرلردن (مك ومق) لفظلری حذف اولندقده باقی قالان ماده‌نك آخرینه ضمهٔ ثقیلهٔ مبسوطه ایله بر (یور) اداتی کتوریله‌رك مفردغائب و (لر)زیاده‌سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بعده ضمیر نسبیلر علاوه سیله متکلم ومخاطب صیغه‌لری یاپیلور

فقط مادهٔ اصلیه نك آخری ساکن اولان یرلرده اول حرف مکسور اوقونمق شوهٔ لساندندر

(تصریف)

مثبت		منفی	
سویورم	سویورز	سومیورم	سومیورز
سویورسك	سویورسکز	سومیورسك	سومیورسکز
سویور	سویورلر	سومیور	سومیورلر

(فعل مضارع)

شمدیکی حالده ویا کله‌جك زمانده بر ایشك وقوعنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مصدرلردن (مك ومق) لفظلری ترك اولندقده باقی قالان ماده نك آخرینه بر (رای) ساکنه کتوریله‌رك مفرد غائب و (لر) زیاده سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بعده ضمیرنسبیلر علاوه‌سیله متکلم ومخاطب صیغه‌لری تصریف اولنور

فقط منفیلرده ادات مضارع اولان (ر) حرفی (زای) معجمه یه قلب اولنمق قاعده دن اولوب تخفیف ایچون اول زای معجمه دخی مفرد متکلملرده ترك و جمع متکلملرده (بایه) تبدیل قلنمق شیوهٔ لساندندر

(تصریف)

مثبت		منفی	
سورم	سورز	سومم	سومیز
سورسك	سورسکز	سومزسك	سومزسکز
سور	سورلر	سومز	سومزلر

(املا)

معلوم اولەکه مادهٔ اصلیه کثیر الهجا اولوبده آخرنده (ش ن ل) حرفلرندن بری بولنور ایسه ادات مضارع اولان (رانك) ماقبلی مضموم اوقونوب ضمه‌یی اشعار ایچون بر (واو) املا یازیلور

(قاریشور · اوتانور · چوغالور) کبی مادهٔ اصلیه‌نك آخری حروف مذکوره‌دن اولمدیغی ویاخود اولوبده بر هجالی بولندیغی تقدیرده ادات مضارعك ماقبلی مفتوح اوقونور

(سور • پیشر • بیز •) کبی فقط بو صورتده (ویرر • آلور • بولور • قالور • اولور • بیلور • کورر) کبی بعض کلمه‌لر شاذدرلر •

واکر مادهٔ اصلیه کثیرالهجا اولوبده آخری (ر) اولور ایسه ادات مضارعك ماقبلی مکسور اوقونور (صرارر • قیزادر) کبی

(فعل مستقبل)

کله‌جك زمانده بر ایشك وقوعنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مصدر اداتی ترك اولندقده باقی قالان مادهنك آخری ساکن ایسه مفتوح قلنوب بر (های) رسمیه علاوه واکر متحرك ایسه های رسمیه‌دن اول برده (ی) زیاده قلندقدن صکره خفیفلرده جیمك فتحیله (جك) وثقیللرده (جق) اداتلرینك الحاقیله مفرد غائب و (لر) زیاده‌سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بعده ضمیر نسبیلر انضمامیله متکلم ومخاطب صیغه‌لری تصریف اولنور

فقط متکلملرده (جك) اداتنك (کافی) کاف فارسی یه تحویل و (جق) اداتنك (قافی) دخی غینه تبدیل قلنمق اصول املادندر

(تصریف)

مثبت		منفی	
سوه‌جكم	سوه‌جكز	سومیه‌جكم	سومیه‌جكز
سوه‌جكسك	سوه‌جكسكز	سومیه‌جكسك	سومیه‌جكسكز
سوه‌جك	سوه‌جكلر	سومیه‌جك	سومیه‌جكلر

(فعل التزامی)

ملتزم اولان بر ایشك وقوعنی اشعار ایدن صیغه‌لردركه مصدرلردن (مك ومق) اداتلری ترك اولندقده باقی قالان ماده‌نك آخرینه میمك فتحی ولامك كسریله بر (ملی اداتی كتوریله‌رك مفرد غائب و (لر) زیاده‌سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بعده ضمیر نسبیلر الحاقیله متكلم ومخاطب صیغه‌لری یاپیلور

(تصریف)

مثبت		منفی	
سوملیم	سوملیز	سومملیم	سومملیز
سوملیسك	سوملیسكز	سومملیسك	سومملیسكز
سوملی	سوملیلر	سومملی	سومملیلر

(فعل تمنی)

تمنی اولنان برایشك وقوعنی اشعار ایدن صیغه لردركه

مصدر اداتلری ترك اولندقده باقی قالان ماده‌نك آخری ساكن ایسه مفتوح قلنوب بر (های) رسمیه علاوه واكر متحرك ایسه های رسمیه‌دن اول برده (ی) زیاده قلنه‌رق مفرد غائب و (لر) الحاقیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بعده ضمیر نسبیلر انضمامیله متكلم و مخاطب صیغه‌لری تصریف اولنور

فقط مفرد متكلملرده ضمیر نسبیدن اول بر (یای) مكسوره كتورلمك وجمع متكلملرده ضمیر نسبی لامك كسریله (لم) لفظنه تبدیل قلنمق شیوهٔ لساندندر

• (تصریف)

مثبت		منفی	
سوه‌یم	سوه‌لم	سومیه‌یم	سومیه‌لم
سوه‌سك	سوه‌سكز	سومیه‌سك	سومیه‌سكز
سوه	سوه‌لر	سومیه	سومیه‌لر

(فعل شرطی)

معناسنك وقوعی دیكر بر فعلك حصولنی مستلزم اولان صیغه‌لردركه مصدر اداتلری حذف اولندقده باقی قالان ماده‌نك آخرینه بر (سه) اداتی كتوریله‌رك تقرر

غائب وبر (لر) زیاده‌سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولوب بونده ضمیر فعللری الحاقیله متکلم و مخاطب صیغه‌لری تصریف اولنور

(تصریف)

مثبت		منفی	
سوسم	سوسك	سومسم	سومسك
سوسك	سوسكز	سومسك	سومسكز
سوسه	سوسه‌لر	سومسه	سومسه‌لر

(فعل امری)

امر و تنبیه طریقیله اجرا اولنان بر ایشه دلالت ایدن صیغه‌لردرکه مصدرلردن (مك ومق) اداتلری حذف اولندقده باقی قالان ماده مفرد مخاطب صیغه‌سی اولوب آخرینه بر ضمیر خطاب علاوه‌سیله جمع مخاطب یاپیلورکه بونلره امر حاضر دیرلر

مفرد مخاطبلرك آخرینه بر (سون) اداتی کتورلدکده مفرد غائب (لر) زیاده‌سیله جمع غائب صیغه‌لری حاصل اولورکه بونلره دخی امر غائب دینلور

فقط جمع مخاطبلرده ضمیردن اول بر (یای) مکسوره کتورلمك اصول املادندر

(تصریف)

مثبت	منفی
سو سویکز	سومه سومیکز
سوسون سوسونلر	سومسون سومسونلر

(فعل فرعی)

کندو سنده زمان ملاحظه اولنمیه رق یالکز ذاته مقارن اولدیغی حالده بر ایشه دلالت ایدن کلمه‌لردر که انلرده ده (اسم فاعل اسم مفعول صفت مشبهه صفت مبالغه اسم الت) صیغه‌لری اولوب مصدرلردن (مك ومق) لفظلری ترك اولندقده باقی قالان ماده‌نك اخرینه بر طاقم ادوات مخصوصه علاوه سیله حاصل اولورلر

فقط صفت مشبهه ایله صفت مبالغه واسم الت صیغه‌لری مطرد اوله‌رق هر ماده‌دن یاپیله‌میوب یالکز بعض مصدر فعلیلردن کلورلر

(اسم فاعل)

معنای مصدری کندوسیله قائم اولان ذاتی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مصدر معلوملردن (مك ومق) اداتلری حذف اولندقده باقی قلان ماده نك اخرینه خفیفلر ده

بر (نون) ساكنه وثقيلرده بر (الف نون) علاوه سيله وياخود بر (يجى) اداتى كتور يله رك مفرد صيغه سى حاصل اولوب بعده (لر) زياده سيله جمع صيغه لرى ياپيلور

فقط مادهٔ اصليه نك آخرى متحرك اولان يرلرده ادات مذكوره دن اول بر (ى) كتورلمك اصول املادندر

(تصريف)

مثبت		منفى	
سون	سونلر	سومين	سومينلر
سويجى	سويجيلر	سوميجى	سوميجيلر

(اسم مفعول)

معناى مصدرى كندوسى اوزرينه واقع اولان ذاتى اشعار ايدن صيغه لردركه مصدر مجهوللردن (مك ومق) لفظلرى ترك اولندقده باقى قالان ماده نك اخرينه خفيفلرده بر (نون) ساكنه وثقيللرده بر (الف نون) ويابر (يجى) وياخود (ميمك) كسرى و (شينك) سكونيله بر (مش) اداتى كتوريله رك مفرد صيغه سى حاصل اولوب بعده (لر) علاوه سيله جمع صيغه لرى ياپيلور

(تصریف)

مثبت	منفی
سویلن سویلنلر	سولمین سولمینلر
سویلیجی سویلیجیلر	سولمیجی سولمیجیلر
سولمش سولمشلر	سولممش سولممشلر

(املا)

کرك فعل زمانی وکرك فعلی فرعیلردة مادهٔ اصلیه کثیر الهجا اولوبده اخرنده ساکن وماقبلی مکسور (لی رش) حرفلرندن بری بولندیغی صورتده اولی حرفلر حرکه‌لندیکی یرلرده ماقبلرنده (یای) املا یازلمق کذلك مادهٔ اصلیه‌نك اخرنده (تای) ساکنه بولندیغی حالده اول (ت) حرکه‌لندیکی یرلرده (داله تبدیل قلنمق اصول املادندر تکیم (یازلمق کزنمك کورشمك اکلاتمق) مصدرلرندن (یازیلور یازیلان کزینور کوریشور کوریشن اکلادر) صیغه‌لری کبی

(صفت مشبهه)

بعضیلری اسم فاعل وبعضیلری اسم مفعول مقامنده اوله‌رق وصفیت معناسنی اشعار ایدن برطاقم صیغه لردرکه

مصدر اداتلری حذف اولندقده باقی قالان ماده نك اخرینه بعضا خفیفلر ده کافك کسریله (کین) یاخود ضمیله (کون) وثقیللر ده غینك کسریله (غین) ویاخود ضمیله (غون) اداتلرینك علاوه سیله وبعض کره دخی خفیفلر ده ماقبلی مکسور بر (کاف) وثقیللر ده بر (قاف) ساکنه زیاده سیله مفرد صیغه‌لری حاصل اولوب بعده (لر) الحاقیله جمعلری یاپیلور

(تصریف)

خفیف		ثقیل	
کسکین	کسکینلر	طالغین	طالغینلر
دوشکون	دوشکونلر	یورغون	یورغونلر
کسك	کسکلر	یانق	یانقلر

(صفت مبالغه)

معنای مصدری ایله برذاتك دوام اوزره اتصافنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مصدرلردن (مك ومق) لفظلری ترك اولندقده باقی قالان ماده نك اخرینه خفیفلر ده کافك فتحیله (کن) ویاخود کسریله (کیج) وثقیلر ده غینك فتحیله غان ویاخود

کسریله (غیج) اداتلرینك الحاقیله مفرد صیغه‌لری حاصل اولوب بعده (لر) علاوه‌سیله جمعلری یاپیلور

(تصریف)

ایشتکن ایشتکنلر صولوغان صولوغانلر
بیلکیج بیلکیجلر طالغیج طالغیجلر

(اسم آلت)

فعل اجرایه آلت وواسطه اولان برشیء اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مصدر اداتلری ترك اولندقده باقی قلان ماده‌نك آخرینه خفیفلرده کافك کسریله (کی) وياخود ضمیله (کو) وثقیللرده غینك کسریله (غی) وياخود ضمیله (غو) اداتلری کتوریله‌رك مفرد صیغه‌لری حاصل اولوب بعده (لر) زیاده‌سیله جمعلری یاپیلور

فقط اسم آلت صیغه‌لری اکثری علم مخصوص اولوب بعض کره دخی اسم مصدر مقامنده استعمال اولنورلر

(تصریف)

خفیف		ثقیل	
سوزکی	سوزکیلر	چالغی	چالغیلر
سورکو	سورکولر	بورغو	بورغولر

بوندن صکره معلوم اوله که فعللر صیغه جهتیله ایکی قسمه منقسم اولوب برینه (افعال بسیطه) دیکرینه (افعال مرکبه) دیرلر

(افعال بسیطه) مادهٔ اصلیه نك اخرینه برطاقم هیئت مخصوصه علاوه سیله تشکل ایدن صیغه لره درلرکه صورت تصریفلری یوقاروده ذکر و بیان اولندی

(افعال مرکبه) فعل اعانه ویاخود دیکر فعللرك بریله ترکیب ایدن صیغه لردرکه بوندن اشاغی اصول تصریفلری کوستریله جکدر

(فعل اعانه) سائر صیغه لری مستعمل اولمیوب یالکز ماضیلریله صیغهٔ شرطیه سی قوللانیلان ماده لردرکه بروجه اتی بیان اولنور

فقط شرطیه لرده (های) رسمیه نك حذفی دخی جائز اولورکه ایکنجی تصریفنده کوسترلمشدر

(تصریف)

ماضئ شهودی		ماضئ نقلی	
ایدم	ایدك	ایمشم	ایمشز
ایدك	ایدیکز	ایمشسك	ایمشسکز
ایدی	ایدیلر	ایمش	ایمشلر

(صیغهٔ شرطیه)

تصریف اول		تصریف ثانی	
ایسه‌م	ایسه‌ك	ایسم	ایسك
ایسه‌ك	ایسه‌کز	ایسك	اسکز
ایسه	ایسه‌لر	ایسه	ایسلر

ایمدی (فعل اعانه) واسطه‌سیله ترکیب ایدوب صیغه‌لر (حکایت ۰ روایت ۰ شرطیه) قسملرینه اوچ منقسم اولوب امرلردن ماعدا افعال بسیطه‌دن بری اشبو فعل اعانه‌نك ماضئ شهودی سیله ترکیب ایتدکده (فعل حکایت) وماضئ نقلی سیله ترکیب ایتدکده (فعل روایت) وشرطیه سیله ترکیب ایتدکده (فعل شرطی) دینلورکه ترکیب وتصریفلری بروجه اتی بیان اولنور

(فعل حکایت)

(افعال بسیطه) نك معنالرینی زمان ماضیده حکایه طریقیله بیان وافاده ایدن صیغه‌لردرکه بسیطلرك مفرد غائبلرینی فعل اعانه‌نك ماضئ شهودی سیله ترکیب وتصریفدن حاصل اولورلر

فقط ماضی شهودیلرده فعل اعانه‌نك مفرد غائبی ایله حاصل فعل تصریف اولنمق دخی جائز اولور

(فعل روایت)

(افعال بسیطه) نك معنالرینی زمان ماضیده نقل و روایت طریقیله بیان و افاده ایدن صیغه‌لردرکه بسیطلرك مفرد غائبلرینی فعل اعانه‌نك ماضیٔ نقلیسیله ترکیب و تصریفدن حاصل اولورلر

فقط ماضیٔ شهودیلر نقل طریقیله افاده اولنه مدیغندن بونلرك روایت صورتلری مستعمل دکلدر

(فعل شرطی)

افعال بسیطه‌نك معنالرینی بشقه برفعلك وقوعنه تعلیق ایدن صیغه‌لردرکه بسیطلرك مفرد غائبلرینی فعل اعانه‌نك صیغهٔ شرطیه‌سیله ترکیب و تصریفدن حاصل اولورلر

فقط ماضیٔ شهودیلرده فعل شرطینك مفرد غائبی ایله اصل فعل تصریف اولنمق جائز اولور

ایمدی شو اوچ صورتله یاپیلان افعال مرکبه جدوللره درج ایدیله‌رك ترکیب و تصریفلری بروجه آتی کوسترلمشدر

(افعال حکایت)

تصریف		
	حكايهٔ شهودی	
سودی	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	حكايهٔ حال	
سویور	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	حكايهٔ مستقبل	
سوه‌جك	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	حكايهٔ تمنی	
سوه	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر

تصریف		
	حكايهٔ نقلی	
سومش	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	جكايهٔ مضارع	
سور	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	حكايهٔ التزامی	
سوملی	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر
	حكايهٔ شرطی	
سوسه	ایدم	ایدك
	ایدك	ایدیكز
	ایدی	ایدیلر

(افعال روایت)

تصریف سومش

روایت نقلی

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسکز
ایمش ایمشلر

سور

روایت مضارع

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسکز
ایمش ایمشلر

سوملی

روایت التزامی

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسکز
ایمش ایمشلر

تصریف سوبور

روایت حال

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسکز
ایمش ایمشلر

سوه‌جك

روایت مستقبل

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسك
ایمش ایمشلر

سوه

روایت تمنی

ایمشم ایمشز
ایمشسك ایمشسکز
ایمش ایمشلر

تصریف سوسو

روایت شرطی

ایمشم ایمشسك ایمش
ایمشز ایمشسکز ایمشلر

(افعال شرطیه)

تصریف	شهودی شرطی	
سودی	ایسه م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌ك
	حال شرطی	
سوبور	ایسه‌م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌کز
	مستقبل شرطی	
سوه جك	ایسه‌م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌لر

تصریف	نقلی شرطی	
سودی	ایسه م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌لر
	مضارع شرطی	
سوبور	ایسه م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌لر
	التزامی شرطی	
سوه جك	ایسه‌م	ایسه‌ك
	ایسه‌ك	ایسه‌کز
	ایسه	ایسه‌لر

(املا)

حکایت وروایت وشرطیه) صیغه لرینك کافه سنده
فعل اعانه نك یالکز (الفی) ویاخود الف ایله (یاسی)
ایکیسی بردن حذف اولنمق جائز اولور
بو صورتده ثقیللردن یاپیلان حکایه وشرطیه لرك جمع
متکلملریله خفیفلردن اولان حکایهٔ حال وشرطیٔ حالك
جمع متکلملرنده بولنان (کاف) (قافه) تبدیل قلنمق
کذلك فعل تمنلرك حکایت وروایت صورتلرنده
اصل فعلك آخرنده بولنان (های) رسمیه حذف
اولنمق اصول املادندر

بوندن صکره معلوم اوله که فعل اعانه نك غیری دیکر برفعل ایله ترکیب ایدن افعال مرکبه دخی (اقتداریه تعجیلیه ، زمانیه) قسملرینه منقسم اوله رق باشلوجه اوچ نوعدرکه ترکیب وتصریفلری بروجه آتی بیان اولنور

(افعال اقتداریه)

برفعلك اجراسنده فاعلك اقتداری اشعار ایدن صیغه لردرکه فعل التزامی نك مفرد غائبنی (بیلمك) ماده سیله ترکیب وتصریفدن حاصل اولورلر
(یازه بیلمك چیزه بیلمك) کبی فقط منفیلرده جزء ثانی ترك اولنوب ادات نفی جزء اوله علاوه قلنور (یازه مامق چیزه ممك) کبی

(افعال تعجیلیه)

بر فعلك اجراسنده فاعلك تعجیلنی اشعار ایدن صیغه‌لردر که مصدرلردن (مك ومق) اداتلری حذف اولنوب یرلرینه ماقبلی مکسور بر (یای) ساکنه کتورلدکدنصکره (ویرمك) ماده‌سیله ترکیب وتصریفدن حاصل اولورلر

(یازی ویرمك چیزی ویرمك) کبی فقط منفیلرده ادات نفی بعض کره جزء اوله وبعض کره دخی جزء ثانی‌یه علاوه قلنه‌رق استعمال اولنور یازی ویرممك ویازمی ویرمك کبی

(افعال زمانیه)

مصدرلری زمان ماضی ویاخود زمان استقباله دلالت ایدن صیغه‌لردرکه ماضیٔ نقلی ویاخود مستقبلك مفرد غائبلرینی (اولمق) ماده‌سیله ترکیب وتصریفدن حاصل اولور (یازمش اولمق ویازه‌جق اولمق) کبی بونلرك منفیلرنده دخی ادات نفی بعض کره جزء اوله وبعض کره دخی جزء ثانی‌یی علاوه قلنه‌رق استعمال اولنور

ایمدی شو اوچ صورتله یاپیلان افعال مرکبه دخی جدوللره درج اولنه‌رق ترکیب و تصریفلری بروجه آتی کوسترلمشدر

(افعال اقتداریه)

تصریف	ماضیٔ شهودی		تصریف	ماضیٔ نقلی	
بارزه	بیلدم	بیلدك	بارزه	بیلمشم	بیلمشز
	بیلدك	بیلدیكز		بیلمشسك	بیلمشسكز
	بیلدك	بیلدیلر		بیلمش	بیلمشلر
	حال			مضارع	
بارزه	بیلورم	بیلورز	بارزه	بیلورم	بیلورز
	بیلورسك	بیلیورسكز		بیلورسك	بیلورسكز
	بیلیور	بیلورلر		بیلور	بیلورلر
	مستقبل			التزامی	
بارزه	بیله‌جكم	بیله‌جكز	بارزه	بیلملیم	بیلملیز
	بیله‌جكسك	بیله‌جكسكز		بیلملیسك	بیلملیسكز
	بیله‌جك	بیله‌جكلر		بیلملی	بیلملیلر
	تمنی			شرطی	
بارزه	بیله‌یم	بیله‌لر	بارزه	بیلسم	بیلسك
	بیله‌سك	بیله‌سكز		بیلسك	بیلسكز
	بیله	بیله‌لر		بیلسه	بیلسلر

(افعال تعجیلیه)

تصریف	ماضی شهودی	تصریف	ماضی نقلی
بازی	ویردم ویردك ویردك ویردیکز ویردی ویردیلر	بازی	ویرمشم ویرمشز ویرمشسك ویرمشسکز ویرمش ویرمشلر
	حال		مضارع
بازی	ویردم ویریورز ویریورسك ویریورسکز ویریور ویریورلر	بازی	ویریرم ویریرز ویررسك ویررسکز ویرر ویررلر
	مستقبل		التزامی
بازی	ویره جکم ویره جکز ویرجکسك ویره جکسکز ویره جك ویره جکلر	بازی	ویرملییم ویرملییز ویرملیسك ویرملیسکز ویرملی ویرملیلر
	تمنی		شرطی
بازی	ویره یم ویره لم ویره سك ویره سکز ویره ویره لر	بازی	ویرو ویرسك ویرسك ویرسکز ویرسه ویرسلر

(افعال زمانيه)

تصريف	ماضئ شهودی	تصريف	ماضئ نقلی
بازمش بازه جوق	اولدم اولدق اولدك اولديكز اولدی اولديلر	بازجوق	اولمشم اولمشز اولمشسك اولمشسكز اولمش اولمشلر
	حال		مضارع
بازمش بازه جوق	اوليورم اوليورز اوليورسك اوليوسكز اوليور اوليورلر	بازمش بازه جوق	اولورم اولورز اولورسك اولوسكز اولور اولورلر
	مستقبل		التزامی
بازمش	اوله جغم اوله جغز اوله جقسك اوله جقسكز اوله جق اوله جقلر	بازمش بازه جوق	اولمليم اولمليز اولمليسك اولمليسكز اولملی اولمليلر
	تمنی		شرطی
بازمش بازه جوق	اوله جغم اولهلم اولهسك اوله سكز اوله اوله لر	بازمش بازه جوق	اولسم اولسق اولسك اولسكز اولسه اولسلر

(تنبیه)

اشبو ذکر اولنان افعال مرکبه‌دن بشقه (استمراریه ومقاربه) دینلور برطاقم مرکب صیغه‌لر دها واردرکه بونلر مطرد اوله‌رق هر ماده‌دن یاپیله مدکلری جهتله مخصوص جدوللرده کوسترلمیوب صورت تصریفلری آیریجه بیان اولنمق مناسب کورلدی

(افعال استمراریه) معناسنك دوام اوزره وقوعنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه فعل تمنی نك مفرد غائبنی (طورمق ۰ وکورمك ۰ وقالمق ۰ وکلمك)ماده‌لریله ترکیب وتصریفدن حاصل اولورلر

(اوقویه‌کور ۰ یازه‌طور ۰ شاشه‌قالسنلر ۰ اوله‌کلمشدر) کبی

(افعال مقاربه) معناسنك وقوعی قوهٔ قریبه‌ده ایدوکنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه فعلی تمنی نك مفرد غائبنی (یازمق) ماده‌سیله ترکیب وتصریفدن حاصل اولورلر

(دوشه یازدی ۰ قیریله یازمش) کبی

ایمدی شو بش صورتله یاپیلان افعال مرکبه تکرار فعل اعانه‌لر ایله ترکیب ایتدکده بونلرك دخی (حکایت وروایت وشرطیه) صیغه‌لری حاصل اولورکه ترکیب وتصریفلری یوقاریده کوسترلدیکی وجهله اجرا اولنور

بوندن صکره معلوم اوله که فعللر یا متعدی و یا لازم اولورلر

(فعل متعدی) معناسی فاعلك برایش و یا برحالی اولوب بشقه سنه سرایت ایدن فعلدر

(کسمك و قیرمق) کبی که کسمکلك و قیرمقلق فعللری کسیلان و قیریلان شیئه سرایت ایدر

(فعل لازم) معناسی فاعلك برایش و یا برحالی اولوب بشقه سنه سرایت ایتمیان فعلدر

(کولمك ۰ و بایلمق) کبی که کولمکلك و بایلمقلق فعللری بشقه سنه سرایت ایتمیوب بلکه کولن و بایلان ذاتك کندی نفسنده قالور

ایمدی مصدر اسمیدن یاپیلان فعللرك کافه سی متعدی و مصدر وصفیدن یاپیلانلر لازم و مصدر فعلیدن اولانلر برطاقی متعدی و برطاقی لازم قبیلندن اولمش اولور

(قاعده)

(فعل لازملر) متعدی یاپلمق مراد اولندقده قاعده اولدرکه ادات مصدرك ماقبلی متحرك اولان فعللرده مادهٔ اصلیه نك آخرینه بر (تای) ساکنه علاوه و ساکن اولان یرلرده دالك کسریله بر (در) لفظی زیاده قلنه رق متعدی یاپیلور

(اویومق ۰ اویوتمق ۰ و کولمك ۰ کولدرمك) کبی

بعض کره متعدیلره دخی تکرار ادات تعدیه علاوه قلنوب ایکنجی واوچنجی درجه‌ده متعدی یاپیلورلر (یازمق • یاز درمق • یاز درتمق) کبی

فعللر نسبت جهتیله دخی معلوم و مجهول قسملرینه منقسمدر

(فعل معلوم) فاعل معلومه نسبت اولنان فعللر در (بن یازدم • سن اوقورسك) کبی که بو صیغه‌لر (یازمق واوقومق) فعللرینی اجرا ایدن ذوات معلومه‌یه نسبت اولنمشلردر

(فعل مجهول) فاعل ذکر اولنمیوب مفعول بهه نسبت اولنان فعللردر

(کتابلر یاپلدی • مکتبلر آچلدی) کبی که (یاپمق وآچمق) فعللرینی اجرا ایدن فاعللر مجهول بولندیغندن (یاپلدی وآچلدی) صیغه‌لری مفعول بهه نسبت اولنمشلردر که بو مفعوللره نائب فاعل تعبیر اولنور

(قاعده)

(فعل معلوملر) مجهول یاپلمق مراد اولندقده قاعده اولدرکه ادات مصدرك ماقبلی مبلی متحرك ویاخود (ل) اولان فعللرده مادهٔ اصلیه‌نك آخرینه بر (نون) ساکنه علاوه وساکن اولان یرلرده ماقبلی مکسور بر (لام) ساکنه زیاده قلنه‌رق مجهول یاپیلور

(اوقونمق . بيلنمك . يازلمق) كبى فقط ادات مجهول اولان (لام) ساكنه ايله تعديه ايچون اولان (در) لفظنك (راسى) حركه لندكلرى يرلرده ماقبللرنده بر (ياى) املا يازلمق كذلك ادات تعديه اولان (تاى) ساكنه حركه لنديكى يرده (داله) تبديل اولنمق اصول املادندر (اوقوديلور . يازديريلور . سويلور) كبى

اوچنجى فصل صفتلر بياننده در

صفت بر شيئك حال وكيفيتنى بيان ايدن لفظلر دركه اسملرك اولنه زياده قلنور

(كوزل آت . وصارى قوناق) كبى كه (كوزل وصارى) لفظلرينه صفت (آت وقوناق) لفظلرينه دخى موصوف تعبير اولنور

لسان عثمانيده صفتلر ايكى نوع اولوب برينه صفت قياسيه ديكرينه صفت سماعيه درلر

(صفت قياسيه) بر قاعده ايله ياپيلان صفتلر دركه بونلرده (اسم فاعل اسم مفعول صفت مشبهه وصفت مبالغه) صيغه لرى اولوب فعل فرعى بحثنده قاعده لرى كوسترلمشدر

(صفت سماعيه) ايشتمك ايله بللنيلان صفتلر دركه الوان عيوب وحسن وقبحه دلالت ايدرلر

(کوزل • وچرکین • وصاری • وقنبور) لفظلری کبی
صفت سماعیه لرك اولنه مبالغه ایچون برطاقم مهملات
وضع اولنوب (صاب صاری • بوس بتون) دینلورکه
بو مثللو مهملات انجق مذکور صفتلره لاحق اولوب
سائر کلمه لره علاوه قلنه مز

اسماء اعداد

(اسم عداد) صاییلری افاده ایدن برطاقم اسملردرکه
کندولرنده وصفیت معناسی بولندیغندن صفتلر صره سنده
بیان اولنمق مناسب کورلدی

اسمای مذکوره (اصلیه • رتبیه • کسریه • توزیعیه)
قسملرینه منقسم اوله رق درت نوعدر

(اعداد اصلیه) ذات عددلرك اسملریدرکه فن حسابده
بردن بیکه قدر اوچ مرتبه اعتبار اولنوب بو اوچ
مرتبه یه (عقد اول) دیرلر بیکدن ملیونه قدر ینه
اوچ مرتبه اعتبار اولنوب (عقد ثانی) کذلك
ملیوندن ملیاره قدر اوچ مرتبه اعتبار اولنه رق
(عقد ثالث) دینلوب بو منوال اوزره الی غیرنهایه تعداد
اولنور

فن مذکورده اول مرتبه لره (آحاد • عشرات • مآت)
دیرلرکه جمله عددلر بونلرك بربریله ترکیبندن حاصل اولورلر

(اعداد رتبیه) بر شیئك درجه و مرتبه سنی اشعار ایدن صایلر درکه اعداد اصلیه نك آخر لرینه نونك سکونیله بر (نجی) اداتی کتوریله رك حاصل اولورلر (برنجی ایکنجی) کبی

فقط آخر لرنده (ی) بولنان عدد لرده اول یانك حذفی و (ت) بولنان یرلرده تانك (داله) تبدیلی اصول املادندر (دردنجی یدنجی) کبی (اعداد کسریه) واحد فرض اولنان بر مقدارك بعض اجزاسنی اشعار ایدن صایلر درکه اعداد اصلیه نك آخر لرینه بر (ده) اداتی کتورلدکده مقدار مفروض حاصل اولوب اجزای مذکوره دخی ینه اصلیه نك بریله افاده اولنور (اوچده بر یوزده قرق) کبی (اعداد توزیعیه) بر مقدارك مساوات اوزره بلونمش اولان قسملرینی اشعار ایدن صایلر درکه آخرلری (ی) اولمیان اعداد اصلیه ده ماقبلی مفتوح بر (رای) ساکنه علاوه و (ی) اولان یرلرده شینك فتحیله بر (شر) اداتی زیاده قلنه رق حاصل اولورلر

فقط آخر لرنده (ت) بولنان عدد لرده اول تانك (داله) تبدیلی اصول املادندر (در در بشر یدیشر) کبی

﴿درنجی فصل کنایه‌لر بیانده‌در﴾

(کنایه) کندولریله خارجده موجود ومحسوس اولان برشیئه اشارت اولنان کلمه‌لردرکه باشلوجه ضمیر اسم اشارت واسم موصول) قسملرینه منقسمدر

(ضمیر) اسم مقامنه قائم اوله‌رق برذاتی اشعار ایدن لفظلردرکه (شخصی اضافی نسبی فعلی) قسملرینه منقسم اوله‌رق درت نوعدر

(ضمیر شخصی)

برشخص معینی ارائه واشعار ایدن ضمیرلردرکه آنلرده (متکلم مخاطب غائب) صورتلرندن عبارتدر

(ضمیر متکلم) کلامی سویلیان ذاتی اشعار ایدن لفظدرکه مفردنده (بن) جمعنده (بز) دینلور (ضمیر مخاطب) کلام کندوسنه سویله‌نیلان ذاتی اشعار ایدن لفظدرکه مفردنده (سن) جمعنده (سز) دیرلر (ضمیر غائب) کلام کندوسندن سویله‌نیلان ذاتی اشعار ایدن لفظدرکه مفردنده (او) جمعنده (آنلر) دینلور

فقط جمع متکلم ایله جمع مخاطبلره تکرار ادات جمع لاحق اوله‌رق (بزلر سزلر) دینلمك دخی جائز اولورکه بونلر مقام تعظیمده قوللانیلور

(ضمير اضافی)

(اسملره لاحق اولوب نسبت وتملك معنالريني افاده ايدن ضميرلردركه مفرد متكلمی (ميم) ساكنه جمعنده ميمك كسره‌يله (مز) ومفرد مخاطبی صاغر (لك) جمعنده كسره‌يله (كز) وغائب صورتلری دخی ماقبلی مكسور (ياى) ساكنه دركه هم مفرد وهمده جمعنه الحاق اولنور

(كتابم كتابمز كتابك كتابكز كتابی كتابلری) كبی

فقط آخرنده حروف املادن برحرف بولنان اسملرك مفرد غائبلرنده ضمير اضافيدن اول بر (سين) مكسوره زياده قلنمق كذلك (ق) بولنان يرلرده اول قاف (غينه) تبديل اولنمق شيوهٔ لساندندر

(باباسی • دده سی • اوشاغی) كبی

(قاعده)

معلوم اولهكه ماضئ شهودی ايله مستقبلك مفرد غائبلرينه دخی بعض كره ضمير اضافيلر لاحق اولوب اسم مشتقنده استعمال اولنورلركه بونلره صيغهٔ صله تعبير ايدرلر

فقط شهوديلرك آخرنده بولنان ضمير اضافيدن اول ثقيللرده بر (غين) وخفيفلرده بر (كاف) فارسی

تحریر اولنمق کذلك مستقبللرده بولنان قاف (غینه) وکاف دخی (کاف) فارسی یه تحویل قلنمق شیوهٔ لساندندر (یازدیغی چیزدیکی ویازه جغی چیزه جکی) کبی

ضمیر نسبی

فعل وخبرلره لاحق اولوب فعللرك فاعلنی بیان وخبرلری مبتدایه ربط ایدن ضمیرلردرکه مفرد متکلمی ماقبلی مسکور (م) وجمعی (زای) ساکنه مفرد مخاطبی سینك کسری وصاغر (کاف) ایله (سك) لفظی جمعی (سکز) وغائب صورتلری دخی دالك کسریله (در) لفظیدرکه خبرلره مخصوص اولوب فعللره الحاق اولنه مز (بن یازرم بزکاتبز سن عسکرسك) کبی فقط آخرنده حروف املادن بر حرف بولنان کلمه لرك متکلملرنده ضمیر نسبیدن اول بر (ی) زیاده قنمق اصول املادندر (بن اغایم بز کوله یز) کبی

(تنبیه)

معلوم اولهکه فعللره لاحق اولان ضمیر نسبیلرك مفرد مخاطبلری اکثری (نون) ایله تحریر اولنمقده ایسه ده بونلرك جمع مخاطبلری دائما صاغر (کاف) ایله یازلدیغنه کوره مفردلرنده (نون) تحریری املاجه بر نوع غلط دیمك اوله جغندن بو رساله ده مفرد مخاطب صیغه لری دخی عموما صاغر (کاف) ایله تحریر واملا اولنمشدر

(ضمیر فعلی)

یالکز فعل شهودیلر ایله شرطیلرك آخرینه لاحق اولوب فاعللرینی ارائه واشعار ایدن ضمیرلردرکه مفرد متکلمی (میم) ساکنه جمعی خفیفلرده (لك) وثقیللرده (قاف) ساکنه ومفرد مخاطبی صاغر (لك) جمع (کز) وغائب صورتلری دخی ماقبلی مکسور (یای) ساکنه درکه شهودیلره الحق اولنور (یازدم . یازدی ویازسم . یازسق) کبی

(اسم اشارت)

اسم اشارت (شو . بو . واشبو) لفظلریدرکه کندولریله برذات ویاخود برشیئه اشارت اولنور جمعلرنده (لر) اداتندن اول برده (نون) ساکنه زیاده قلنوب (بونلر . وشونلر) دینلورکه (بو) لفظی ایله قریبه و (شو) لفظی ایله بعیده اشارات اولنوب (اشبو) لفظی دخی (ایشته بو) کلمه‌لرندن مخفف اوله‌رق دها قریبه اشارت ایچون قوللانیلور

(اسم موصول)

اسم موصول (اول . وشول) لفظلریدرکه برشیئك ماهیتنی تعریف وبیان ایدرلر فقط بونلرك جمعلری اولمیوب دائما مفرد اوله‌رق استعمال اولنور

بشنجی فصل اداتلر بیاننده در

(ادات) کلمه وجمله‌لری بربرینه ربط ایدن ویاخود معنالرینه بشقه برخصوصیت کتورن لفظلردرکه حروف هجا اوزرینه بالترتیب بروجه آتی بیان اولنور

(اوزره ادات استعلادر مصدرلره لاحق اولدقده شرط معناسنی افاده ایدر

* آیاغك باش اوزره قورلر اوکره‌نورسك معرفت * کبی

(ایچون) ادات تعلیلدر علتلره لاحق اولور

* آق اقچه قاره کون ایچوندر * کبی

(ایله) ادات مصاحبتدر مصدرلره لاحق اولدقده تعلیل معناسنی افاده ایدر

* الك ایله قویمدیغك شیشه طوقونمه * کبی

(ایکن) ادات حالدر برشیئك حال وکیفیتنی بیان ایدر

* آغاج یاش ایکن اکیلور * کبی

فقط بعض کره (ایله وایکن اداتلری (الف ویالری) حذف اولنه‌رق دخی استعمال اولنور

(ایمدی) ادات تفصیلدر ماقبلنی بیان وتفصیل ایدر

(آنجق) ادات حصردر مدخولنه حکمك انحصارینی افاده ایدر

* بوایشی آنجق سن یاپه‌بیلورسك * کبی

بعض کره دخی استدراك مقامنده استعمال اولنور

* چوق رجا ایتدم آنجق مفید اولمدی * کبی

(ایشته) ادات تنبیهدر جملەلرك اولنه کتوریلور

* اوصلو اوتوریکز ایشته خواجه کلیور * کبی

(اوت) و (اه) لفظلری ادات تصدیقدر جملەلرك اولنه کلورلر

* مکتبه کیدەیورمیسکز اوت افندم کیدەیورز * کبی

(اك) ادات تفضیلدر صفتلرك اولنه زیاده قلنور

* اوقویوب یازمق هنرلرك اك اعلاسیدر * کبی

(آ) ادات ندادر اکثری تعریض مقامنده قوللانیلور

* برازده راحت طورسکز اولمازمی آجانم * کبی

فقط اولی همزه اولان لفظلره داخل اولدقده ادات مذکوردن صکره بر (ی) کتوریلور (آی افندم) کبی

(اوخ) تلذذ (اوف ۰ آی) تأثر معنالرینی افاده ایدر

(پك) ادات تفضیلدر صفتلرك اولنه زیاده قلنور

* یلانجیلق پك چیرکین خویدر * کبی

(باری) ادات تمنی در جملەلرك اولنه کتوریلور

* درسه چالشمیورسك باری اوصلو اوتور * کبی

(چونکه) ادات تعلیلدر برحکمك علتنی بیان ایدر

(جه) اسمره لاحق اولدقده نسبت وصفتره لاحق

اولدقده قلت معنالرینی افاده ایدر * ترجه عربجه کوزلجه * کبی بعض کره دخی آخرینه سینك کسریله بر (سنه) لفظی زیاده قلنه‌رق تشبیه معناسنی اشعار ایدر (دشمانجه سنه) کبی

(جلین) ادات تشبیهدر اسملرك آخرینه لاحق اولور

(جك وجق) ادات تصغیردر اسملره لاحق اولور

* اوجك ویولجق * کبی

(ده) ادات ظرفدر مصدرلره لاحق اولدقده زمان حالی افاده ایدر بعض کره دخی ادات عطف اولور

* قورنیك یانیده یاشده ینار * کبی

(دن) ادات ابتدادر برایشك مبدئنی اشعار ایدر

* اودن مکتبه قدر یوریه‌رك کیتدم * کبی

بعض کره دخی ادات بیان اولوب برشیئك جنسنی بیان ایدر

* آلتوندن یوزك طاشدن بنا * کبی

فقط (ده ودن) اداتلری آخرنده (یای) اضافی بولنان کلمه‌لره لاحق اولدقده اول (ی) حذف اولنوب یرینه بر (نون) ساکنه زیاده قلنور

* افندینك قپوسنده بنده‌لرندن بری * کبی

(دك ودکین) ادات انتهادر برشیئك نهایتنی اشعار ایدرلر * اخشامدن صباحه دك اویو مدی * کبی

(دخی) ادات عطفدر ایکی شیٔ بر حکمده جمع ایدر
* بو عالمه کلان کیدر بز دخی کیده جکز * کبی

(دکل) ادات نفی در * عقلَ یاشده دکل باشده در * کبی

(دهـا) ادات تفضیلدر صفتـلره علاوه قلنور
* بال شکر دن دها طاتلیدر * کبی

(رك ورق) حالی استمراری اداتیدر فعل تمنی مفرد غائبلرك آخرینه علاوه قلنور
* کوله رك کلدی اغلایه رق کیتدی * کبی

(سز) ادات نفی در * پاره سز پولسز * کبی مصدرلره لاحق اولدقده آخرینه برده (ی ن) زیاده قلنور اوقومقسزین کبی

(سی) ادات تشبیهدر * بیاتسی کوفسی * کبی لاحق اولدیغی کلمه نك آخری متحرك اولان یرلرده برده (میم) ساکنه زیاده قلنه رق دده مسی بابامسی دینلور

(صانکه) ادات تمثیلدر * صانکه بن سنی بیلمیورم * کبی

(کبی) ادات تشبیهدر * عالمی نصل بیلوسك کندك * کبی

(که) ادات ربطدر صفتی موصوفه ویاخود بر جمله یی دیکر جمله یه ربط ایدر

(کی) ادات تعریفدر مضاف الیه وظرفلرك آخرینه علاوه قلنوب مضاف ومظروفی بیـان وتعریف ایدر
* اوده کی بازارلق چارشویه اویماز * کبی

(کیم) استفهام ایچوندر ذوی العقولده استعمال اولنور

(قنغی ادات استفهامدر ذوی العقول وغیریده قوللانیلور

(لك ولق) اسملره لاحق اولدقده ادات مکان وصفتلره لاحق اولدقده مصدریت معناسنی افاده ایدرلر
* آغاجلق یشیللك * کبی

(لی ولو) ادات نسبتدر اسملرك آخرینه لاحق اولورلر (بروسه‌لی) کبی (می) ادات استفهامدر فقط آخرنده ضمیر نسبی بولنان کلمه‌لرده دائما ضمیردن اول وضع اولنور *حساب اوقیورمیسکز مکتبده‌می اوقویورسکز * کبی

(نه) ادات استفهامدر ذوی العقولك غیریده قوللانیلور * نه اوقویورسك کبی بعض کره دخی ادات نفی اولوب بو صورتده مکرر استعمال اولنور * نه یازدی ونه اوقودی* کبی (نجه) ادات استفهامدر برشیئك حاله وکیفیتندن سؤال مقامنده قوللانیلور

(نره وقنی) ادات استفهامدر مکاندن سؤال ایچون قوللانیلمور * نره‌دن کلیورسك * کبی

(ندی) ادات تعجیلدر امر حاضرلرك آخرینه علاوه قلنور * کلندی اوتورندی * کبی

(تکیم) ادات تمثیلدر ماقبلنی تمثیل وتفصیل ایدر

(وای) تعجب (واه) تأسف مقامنده استعمال اولنورلر

(هایدی) ادات ندادر تعجیل مقامنده قوللانیلور

(های های) تصدیق (ها) تنبیه (هله) ترجی و تحذیر مقامنده استعمال اولنور

(یوقسه) ادات استثنادر * کنجلکده یاز اوقو یوقسه اختیارلقده زحمت چکرسك * کبی

(یا) ادات تأکیددر جمله لرك آخرینه علاوه قلنور * یازر اوقورسك یا * کبی بعض کره دخی تردید مقامنده قوللانیلور یادوه یی کوتملی یابو دیاردن کیتملی

الله ولی التوفیق نعم المولی
ونعم الرفیق

اوچنجی طبعیدر

سؤال وجواب
قواعد

Rāsiḫ

مصححی

Suāl ve
cevāb-ı ḳavāʿid

راسخ

صاحب وناشری: کتابجی آراهام

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول
(ا.م.) شرکت مرتبیه مطبعه‌سی — بابعالی جاده‌سنده نومرو ۵۲
۱۳۰۵

[illegible] اعدادی [illegible]

[illegible]

شرکت مرتبیه مطبعه وکتبخانه‌سی — باب عالی جاده‌سنده
نومرو ۵۲

افادۀ مخصوصه

حامئ دین مبین وخلیفۀ مسلمین السلطان ابن السلطان السلطان الغازی {عبد الحمید} خان خلد الله ملکه وسلطنته الی اخر الدوران افندمز حضرتلرینك عصر معدلت حصر معارف پروریلرینه مصادف اولوب تأسیس وکشادی دخی ارادۀ الهام معتادۀ خلافتپناهیلرینه مستند اولان مکتب فیض مکسب اعدادیۀ ملکیه‌ده حسب الوظیفه اوقوتدیغم شاکردان زکاوت نشان افندیلرك ذهنلرنده تقرر وتمکن ایتسون املیله اجرای تطبیقات اثناسنده امتحانمسی بر طاقم سؤال وجواب ایتمکی عادت ایدنمشدم. صنف ایچنده بحق تفرد ایتمش دینمکه شایان

مینی مینی هنوز اونبر اون ایکی یاشنده بر افندی وقوعبولان سؤال وجوابلری بر رساله‌جك صورتنده جمع ایلمش واوزرینه {سؤال وجواب قواعد} عباره‌سنی یازمش اولدیغی حالده درس شریکلرینه کوستردیکی مشهود عاجزی بولنمش اولمغله مومی‌الیهی شهراه معارفه تشویق و ترغیب ایتمکله برابر بلکه شو ترتیب ابتدائیه ورشدیه مبتدیلرینك استفاده‌لرینه دها زیاده سهولت بخش اولور ظنیله رسالهٔ مذکوره‌جكك عالم آباد عدمده قالمسنی بر درلو فکر قاصرانه‌مه صیغدیره‌میوب مومی الیهك سعی وغیرتنه مکافات وسائر مبتدیلره تسهیلات اولمق اوزره درجهٔ الزمیتده اولان سقطات وغلطاتنی مهماامکن تصحیح ایله طبع ونشرینی موافق مصلحت کوردم کرچه شو

تحریر و ترتیب نفس الامرده برجزء لا یتجزی قدر دکرسز و اهمیتسز اولسه بیله مرتبنك صغر سننه نسبتله ینه شایان تقدیر وتحسین اولدیغی اصحاب وجدانه بوشیده ونهان دکلدر فکرندهیم.

عموم مکاتب رشدیه وخصوصیه مفتشی
ومکتب اعدادیه قواعد معلمی
راسخ

س ـ کلام نیه دیرلر. ج ـ مرادیمزی افاده ایچون سویله‌دیکمزه ویازدیغمزه کلام اطلاق اولنور. س ـ کلام ندن ترکب ایدر؟ ج ـ کلمه‌دن و کلمه‌ده حرفلردن ترکب ایدر. س ـ کلمه نیه دیرلر؟ یالکز برمعنایه موضوع اولان لفظه دیرلر. س ـ کلمه قاچ نوعدر؟ ج ـ لسان عثمانیده بش نوعدر اوده اسم صفت فعل ضمیر ادواتدر. س ـ اسم نیه دیرلر؟ ج ـ زماندن مجرد اوله‌رق خارجده ویا ذهنده موجود اولان برشیئه دلالت ایدن کلمه‌یه دیرلر. س ـ بوتعریف ایله معرف اولان اسم قاچ قسمدر؟ ج ـ ایکی قسمدرکه بری اسم خاص ونام دیکرله علمدر ایکنجیسی اسم عام یاخود اسم جنس‌در. س ـ اسم خاص نیه دیرلر؟ ج ـ فرد معینه دلالت ایچون موضوع اولان اسمه اسم خاص یاخود علم دیرلر مثلا حلب لفظی کبی که بونام ایله مشهور اولان ولایتك غیرینه حلب دینیله‌مز. س ـ اسم جنس نیه دیرلر؟ ج ـ افرادکثیره‌یه اطلاقی صحیح اولدیغی کبی هر برفردینه‌ده یالکز اطلاق اولنه بیلان اسمه اسم جنس

تعبیر اولنور مثلا انسان لفظی کبیکه برشخصـه مخصوص
اولمیوب بنی ادمك بتوننه شامل اولور.

﴿ قاعده ﴾ اسم جنسك اولنه (او) لفظی کتوریلورسه
علم کبی فرد معینه منحصر اولور اکر (بر) لفظی
کتوریلورسه نکره اولور اکر (هر) لفظی کتوریلورسه
جمیع افرادینه شامل اولور بواسم جنسـك ذکرنده
فرد مراد اولنور ایسه مفرد و بردن زیاده مراد اولنور
ایسه جمع دینیلور ترکجهده ادات جمع (لر) اداتیدر کرك
ترکی وکرك فارسی و یا عربی کلمه‌لرك اخرلرینه علاوه اولندقده
جمع اولور آتلر اسبلر فرسلر کبی.

س ــ اسم مکان نیه دیرلر؟ ج ــ بر شـیئك محل
ومکاننی کوسترن لفظه دیرلر. س ــ اسم مکان یاپمه‌نك طریقی
ندر؟ ج ــ اسم مکان یاپیله‌جق اسمك اخرنده‌کی حرفك
حرکه‌سی خفیف ایسه (لك) اکر ثقیل ایسه (لق) علاوه‌سیله
یاپیلور چیچکلك لیمونلق کبی. س ــ اسم تصغیر نیه
دیرلر؟ ج ــ بر شـیئك کچوکلکنی افاده ایدن لفظدر.
س ــ اسم تصغیر نصل یاپیلور؟ ج ــ خفیف حرکه‌لی
اسملرك اخرینه (جك) واغر حرکه‌لی اسملرك اخرینـه
(جق) الحاقیله اولور اوجك یالیجق کبی و اکر اسم ایکی

حرفلی اولوبده اخری ساکن اولورسه (جك) یرینه جكز و(جق) یرینه (جغز) كتوریلور اوجكز قیزجغز كبی واكر تصغیر اولنهجق اسمك اخرنده كاف وقاف اولورسه كاف وقاف حذف اولنور دوشهجك كبی.

س – اسم عدد نیه دیرلر؟ ج – صاییلری افاده ایدن برطاقم لفظلردر. س – اسماً عدد قاچ قسمدر؟ ج – درت قسمدر یعنی اصلیه رتبیه كسریه توزیعیهدر. س – اعداد اصلیه ایچون قاچ مرتبه اعتبار اولنمش؟ ج – ایكی مرتبه اعتبار اولنوب بریسی احاددر یعنی بردن طقوزه قدر اولان عددلردر ودیكری عشراتدر یعنی رأس عشرت اولوب اون یكرمی اوتوز قرق اللی التمش یتمش سكسان طقسان بو سكز كلمهدر هر برینك اخرینه احاددن بری علاوه اولنهرق اونبر اون ایكی اونطقوزه قدر صاییلور بعده یوز كلور بو منوال اوزره یوز طقسان طقوزه قدر صاییلور وآندن صكره یوزك اولنه احاددن بری علاوه اولنهرق ایكی یوز اوچیوز وهكذا طقوز یوز طقسان طقوزه قدر صایلدقدنصكره بیك اولور اندنصكره دخی بو منوال مشروح اوزره صاییلور. س – اعداد رتبیه نیه دیرلر؟ ج – برشیئك درجهومرتبهسنی اشعار ایدن صا-

بیلردرکه اعداد اصلیه‌نك اخرلرینه نونك سکونیله (نجی) اداتی کتوریله‌رك حاصل اولور برنجی ایکنجی کبی فقط آخرلرنده (یا) اولان عددلرده اول یانك حذفی و(ت) بولنان یرلرده تانك داله قلبی اصول املادندر دردنجی یدنجی کبی. س ــ اعداد کسریه نیه دیرلر؟ ج ــ واحد فرض اولنان بر مقدارك بعض اجزاسنی اشعار ایدن صایلردر اعداد اصلیه‌نك آخرلرینه (ده) اداتی کتورلدکده مقدار مذکور حاصل اولوب اجزای مذکوره دخی ینه اعداد اصلیه‌نك بریله افاده اولنور اوچده بر اونده درت یوزده قرق کبی.

س ــ اعداد توزیعیه نیه دیرلر؟ برمقدارك مساوات اوزره بولنمش اولان قسملرینی اشعار ایدن صایلردر اسم عددلرك اخری مفتوح قیلنه‌رق (راء) ساکنه الحاق اولنور (دردر) کبی واکر اخری مکسور ایسه رادن اول برده شین مفتوحه زیاده قلنور (یدیشر) کبی فقط اخرلری (تا) اولان عددلرده اول تانك داله تبدیلی اصول املادندر.

س ــ مبهمات یعنی معناسنده ابهام اولان قاچدر؟
ج ــ اصل مبهمات ترکیه یدیدر (کندی) (کیم) (نه)

(قاچ) (قچان) (قنی) (قنغی) کلمه‌لریدر بو قدر شو قدر او قدر لفظلری دخی مبهماتدن معدوددر. س ـ کندی کلمه‌سی نیه موضوعدر؟ ج ـ بشقه کمسه قارشمیوب بر ذات دیمکدر مثلا بوایشی کندی یاپدی دینلدکده او فعلك بالذات فاعلی ایشلدی دیمکدر او ایشده غیرك مدخلی اولمدیغنی بیان ایدر وکندی لفظی ادات جمع اولان (لر) اداتیله جمعلنور کندیلر یاخود کندولر دنیلوب وبعضا تأکید ایچون تکرار اولنور کندی کندینه وکندو کندویه دینلور. س ـ کیم لفظی نیه موضوعدر؟ ج ـ ذوی العقولدن برشخصی استفهامه‌موضوعدر کیم کلدی کبی بعضاً استغراق ایچون قوللانیلور کیم اولورسه اولسون دیرسك هرکیم اولورسه اولسون دیمکدر وبعضاً تکرار اولنه‌رق بعض معناسنه اولور انلرك کیمی شویله کیمی بویله دینلور کیمسه وکمسنه لفظلری مبهم برشخص دیمکدر • س ـ (نه) لفظی نیه موضوعدر؟ ج ـ ذوی العقولدن اولمیان شیئی استفهام ویا استغراق ویا ابهام ایچوندر نته‌کم مقام استفهامده نه اولدی ومقام استغراقده نه اولورسه اولسون ومقام ابهامده نه اولدی بلم دنیلور واکثریا (نه)

لفظی مابعدینه وصل ایله هاء رسمیه‌سی اسقاط اولنور (تلر ندر ندن) ده اولدیغی کبی ·

س ــ قاچ لفظی نیه موضوعدر ؟ ج ــ عددك استفهام یا استغراق ویا ابهامی ایچوندر دائما مفرد اوله‌رق قوللانیلور نته‌کم مقام استفهامده قاچ غروشلك وار ومقام استغراقده قاچ اولورسه اولسون ومقام ابهامده ساعت قاچه کلدی بیلیورم دینلور وبعضاً مقام ابهامده کثرت معناسنی مفید اولور قاچ کره کبی که چوق کره دیمکدر وبرقاچ دینلورسه (بعض) و (بر آز) معناسنی افاده ایدر. س ــ قاچان لفظی نه معنی افاده ایدر ؟ ج ــ نه وقت ونه زمان معناسنه دیرکه بعضیلر الفسز اوله‌رق قچن یازارلر س ــ قنی لفظی نه معنایه موضوعدر؟ ج ــ نره‌ده دیمکدر هانی کبی تلفظ اولنور. س ــ قنغی لفظی نیه موضوعدر؟ ج ــ قنغی لفظی کلمات استفهامیه‌دندر (قنغی) کاتب کبی شمدی بین الانام هانکی استعمال اولنور. س ــ اسم اشارت نیه دیرلر؟ ج ــ فرد معینه اشارت ایچون موضوع اولان (بو) و (شو) لفظلریدر ادواتدن بر شیئه متصل اولدقلرنده بر نون زیاده‌قلنور تصغیرنده (بونجغز) و (شونجغز) و جمعلرنده (بونلر) و (شونلر) دینلور (بو) لفظی قریبه

و(شو) لفظی اکا نسبتله بر آز بعیده موضوعلردر مشارالیهی معین اولمق لازمدر فقط بعضاً اسم مبهم مقامنده استعمال اولنورلر و (شو) لفظی بعضاً (شول) استعمال اولنور.

س ـ صفت نیه دیرلر؟ ج ـ اسملرك اولنه علاوه اولنوب حال وکیفیتنی بیان ایدن لفظلردرکه بوصفتلر دخی اسملر کبی (لر) اداتیله جمعلنور (کوزللر) کبی. س ـ لاحق اولان اداتلری اعتباریله صفتلر قاچ قسمدر؟ ج ـ درت قسمدرکه (تصغیر) (تأکید) (مبالغه) (تفضیل) در. س ـ صفتلرده ادات تصغیر الحاق اولندقده نه افاده ایدر؟ ج ـ معنای وصفتك تقلیلنی مفید اولور. س ـ صفتلرك تصغیری ایچون قاچ ادات واردر؟ ج ـ اوچ ادات واردرکه برنجیسی (جه) اداتیدرکه صفتلری تصغیر ایچون بونك استعمالی کثیردر (فرهجه) (خفیفجه) کبی ایکنجیسی (مترك) ویا (متراق) اداتیدرکه بونك استعمالی قلیلدر اکشیمترك) (اجیمتراق) کبی اوچنجیسی اسملرده ادات تصغیر اولان (جك) و (جق) اداتیدرکه بونك استعمالی نادردر وبعضاً دخی صفتلرده (مسی) اداتی الحاق اولنهرق معنای تشبیهی متضمن اولور (اکشممسی) کبی. س ـ صفتلره

ادات تأكيد الحاق اولندقده نه افاده ايدر؟ ج ـ معناى وصفينك تماميتنى افاده ايچون صفتلر تأكيد اولنور بو تأكيدك اكثريا قاعدهسى صفتك اولكى حرفنى تكرار ايله بر (پ) ياخود (س) ياخود (م) زياده قلنور (قاپ قره) (موس مور) (سيم سياه) كبى.

س ـ صفتده مبالغه نه ديمكدر؟ معناى وصفينك قوت وشدت اوزره اولديغنى افاده ايتمكدن عبارتدركه بوده صفتلرك اوللرينه (چوق) و(پك) و(زياده) لفظلرندن برينك زيادهسيله حاصل اولور وزياده مبالغه قصد اولنورسه (غايت) ياخود (پك چوق) ديو تأكيد اولنور.

س ـ صفتلرك تفضيلى ندن عبارتدر؟ ج ـ برينك ديكره نسبتله فضل ورجحاننى افادهدركه بوده ايكى صورتله ياپيلور بريسى صفت تفضيليه مضاف قلنهرق اولنه (اك) كتوريلور نتهكيم انلرك اك كوزلى شودر دينلور ايكنجيسى (دن) اداتندنصكره كلهرك اولنه (ها) كتوريلور نتهكيم بواندن دها كوزلدر دينلور وبعضاً ادات تفضيل حذف اولنور بواندن كوزلدر دينلوركه دها كوزلدر ديمكدر.

س ـ اصل صفت قاچ قسمدر؟ ج ـ ايكى قسمدركه برى سماعى ديكرى قياسيدر. س ـ صفت سماعيه نيه

دیرلر؟ ج ـ ایشیدوب بلله‌مك ایله ضبط اولنان صفتلردر (یوجه) لفظی کبی. س ـ صفت قیاسیه نیه دیرلر؟ ج ـ برقاعده ایله ضبط اولنان صفتلردر. س ـ اسملری صفت یاپمق ومعنای وصفیت افاده ایتدیرمك ایچون ادات قاچدر؟ ج ـ یدیدرکه (برنجیسی) اسملرك اخرلرینه ادات نسبت اولان (لی) یاخود (لو) حرفلریدر بروسه‌لی کبی (ایکنجیسی) بر اسمك اخرینه (جه) الحاق اولندقده (عربجه) کبی (اوچنجیسی) (جی) الحاق اولندقده سوتجی کبی (دردنجیسی) (دش) یاخود داش الحاق اولندقده پیردش یولداش کبی فقط بوصفت برلك معناسنی‌ده مفیددر اکر اسمك اخرنده دال بولنورسه اودال حذف اولور اداش کبی (بشنجیسی) (س) اداتی الحاقیله اولور ابدالسی کبی اکر کلمه‌نك اخری متحرك ایسه بر میم زیاده قلنور بدلامسی کبی (التنجیسی) مکانه دلالت ایدن اسمك اخرینه (لك) و(اق) علاوه‌سیله جنتلك کبی (یدنجیسی) زمانه دلالت ایدن اسملره (لك) و (لق) الحاقیله بیراملق کبی اسملر معنای وصفیتی افاده ایدر بو صفتلردن بشقه فعللردن مشتق پك چوق صفتلر دخی واردر.

س ـ فعل نیه دیرلر؟ ج ـ اوچ زمانك برنده بر

ایشك یاخود برحال وكیفیتك وقوعنی افاده ایدن كلمه‌در . س ـ فعللر كیمدن مشتقدر؟ ج ـ فعللرك معنالرنده ذات وزمان ملحوظدر زمان ملاحظه اولنمقسزین یالكز فاعلك برامرایله اتصافی ایچون موضوع اولان كلمه‌لر صفات مشتقه دركه بونلرده زماندن مجرد درلر ذات وزمانه تعرض اولنمقسزین مجرد معنای فعلیه دلالت ایچون موضوع اولان كلمه‌لر مصدردر بناء على ذلك معنای مصدری كرك فعللره وكرك صفات مشتقه‌یه نسبتله ساده اولدیغندن جمله‌سی بحسب المعنا مصدردن مشتق اعتبار اولنور اما بحسب اللفظ جمله‌سنك مأخذی مادۀ اصلیه‌دركه لسان تركیده امرحاضر صیغه‌سی اولوب خفیف حركه‌لی اولنلرك اخرلرینه (مك) واغر حركه‌لی اولانلرك اخرلرینه (مق) الحاق اولندقده مصدر اولور وصور سائرۀ مختلفه ایله تصریف اولنه‌رق ذات فعللر وفرع فعللر حاصل اولور واو صورتلره صیغه دینلور .

س ـ فعللر مادۀ اصلیه اعتباریله قاچ قسمدر؟ ج ـ ایكی قسمدركه بری مجرد ودیكری مزید فیهدر . س ـ مجرد نیه دیرلر ؟ ج ـ مادۀ اصلیه‌ده زائد حرف یوق ایسه مجرد دیرلر . س ـ مزید فیه نیه دیرلر ؟ ج ـ

برمعنا افاده ایچـون جوهر کلمه‌یه زیاده قلنمش حرف بولنورسه مزید فیه دیرلر. س ــ مجرد قاچ قسمدر ؟ ج ــ بش قسمدرکه بافرادی اولور یعنی کلمه‌نك جـوهری تك حرفدن عبارت بولنور یا ثنائی اولورکه ایکی‌حرفلی‌اولور یا ثلاثی اولور اوچ حرفلی دیمکدر یا رباعی اولورکه درت حرفلی اولور یا خماسی اولور یعنی بش حرفلی اولور.

س ــ بو بش قسم بحسب الوجود قاچ‌قسمدر؟ ج ــ ایکی قسمدرکه یا برقاچ کلمه‌یه منحصردر یاخود برچوق کلمه‌لر بولنور فرادی وخماسـیلر منحصردر یعنی فرادی لسـان عثمـانیده (دیمك قومق یمك یومق) کلمه‌لرندن عبارتدر خماسیده (اصمارلمق ایمزغنق اینجقرمق) کلمه‌لرینه منحصردر ثنائی وثلاثی ورباعیلر دخی سماعیدر.

س ــ اولاً فعللرك معنا جهتیله قاچ قسمی واردر ؟ ج ــ ایکی قسمی واردرکه بری لازمدر یعنی فاعلك فعلی آخره تجاوز ایلمز دیکری متعدیدرکه فاعلك فعلی مفعول بهه تجاوز دیمك فعللر ذکر اولندقدن صکره (کیمی ونه‌یی) کلمه‌لرینك بریله سؤال صحیح اولان فعللردر مثـلا اقربایی سومك ترکیبنده سومك فعلی سویله‌نلمش اولسه کمی دیو سؤال صحیح اولور فعل لازملرده ایشته بو سـؤال صحیح

اولمز مثلا (كولمك) كلمه‌سى سويلانسه (كمى) ياخود (نه‌يى) ديئلمز اما مفعول لهه تعلق ايدر مفعول لهده (كيمه) و (نيه) كلمه‌لريله سؤال صحيح اولور مثلا (كولمك) لفظى ذكر اولنسه كيمه كولمك ياخود نيه كولمك دينه‌بيلور (اسنه‌مك) واويومق كبى يالكز فاعلك هيئتنى مبين اولان بعض فعللر دخى واردركه بونلر نه مفعول به‌ه ونه مفعول لهه تعلق ايدرلر متعديلرك بعضيلرى يالكز مفعول به‌ه تعلق ايدر وبعضيلرى هم مفعول به وهمده مفعول لهه تعلق ايدر. س ـ على العموم فعللر دها قاچ قسمه تقسيم اولنور؟ ج ـ ايكى قسمه تقسيم اولنوركه بريسى مخصوص بر ايش ياخود مخصوص بر كيفيت بيان ايدن فعللردركه بوكا فعل خاص دينور كسمك قيرمق كبى و (بريسى) جميع افعال واحواله شامل اولان فعللردر بوكا دخى فعل عام دينور ايتمك اولمق كبى.

س ـ افعال قلوب نيه‌ديرلر؟ ج ـ ذهنده بر وصفك بر شيئه نسبتنه دلالت ايليان فعللره افعال قلوب دينوركه مضمونلرى اولان نسبت ذهنيه قلبه مخصوص احوالدندر. س ـ ازجمله برقاچ دانه‌سنى بيان ايت؟ ج ـ صان ظن زعم تخمين عد اعتقاد هپ افعال قلوبدندر امائلمك ايكى وجهله استعمال

اولنور بریسی برشیئی بروصفله متصف دیو اعتقاد ایلمك در
بوصورتده افعال قلوبدندر دیكری برشیئی مخصوص ذهنه
المقدركه اوكرنمك قبیلندن اولور بوصورتده افعال قلوبدن
معدود اولماز. س ـ ادات تعدیه یعنی فعل لازمی متعدی قیلمق
ایچون قاچ ادات واردر؟ ج ـ ادات تعدیه اوچدر كه
ایكیسی فعل لازمی متعدی قیلار بریسی دخی اسمه لاحق
اولدقده فعل متعدی صیغه‌سی حاصل اولور. س ـ فعل
لازمی متعدی قیلان ایكی ادات ندر. ج ـ بریسی (تاء)
ساكنه دیكری (در) اداتیدركه بونلر لازمه الحاق اولنسه بر
مفعوله متعدی اولور برمفعوله متعدی اولان فعله الحاق اولنسه
ایكی مفعوله متعدی اولور ایكی مفعوله متعدی ایسه فعلك
اجراسنده برواسطه بولندیغنی اشعار ایدر. س ـ الحاقك
قاعده‌سی نصلدر؟ ج ـ جوهر كلمه برحرفدن عبارت ایسه انی
متعدی قیلمق ایچون (در) الحاق اولنور (دیدرمك) كبی
اكر برحرفدن زیاده ایسه حرف اخیری یا متحرك اولور
یا ساكن اولور اكر متحرك ایسه (تاء) الحاق اولنور آجیمق
آجتمق كبی واكر حرف اخیری ساكن ایسه (در) الحاق
اولنور (كزمك كزدرمك) كبی فقط جوهر كلمه ایكی
حرفدن زیاده اولدیغی حالده حرف اخیری (را) یاخود

لام ایسه (تا) الحاق اولنور (اوتورمق اوتورتمق) (طارلمق طارلتمق) کبی. س ـ بواداتلر ایله متعـدی اولان کلمه‌یی برمرتبه دها متعدی قیلمق مراد اولنسه قاعده ندر؟ ج ـ اکر تا ایله متعدی ایسه (در) الحاق اولنور وبالعکس (در) ایله متعدی اولمش ایســه (تاء) الحاق اولنور (یازدرتمق بیوتدرمق) کبی آقمق صاپمق صارقمق قوقمق کلمه‌لرینـك متعدیلری شاذ اوله‌رق تائیله (اقیتمق صاپتمق صارقتمق قوقتمق) کلور و قالقمق کلمه‌سنك متعدیسی حذف قاف ایله قالدرمق کلور و (امMك) کلمه‌سنك متعدیسـنده برقاعده (امدرمك) دینلدیکی کبی (زا) ایله امزرمك دخی دینلور ایچمك اوچمق آرتمق اشمق اوشمك باتمـق بیتمك پیشمك چیقمق دوشمك شاشمق طاشمق طوغمق طویمق قویمق قاچمق کچمك کوچمك ماده‌لرینك متعدیلرنده (در) لفظنك دالی حذف ایله ماقبلی حرکه‌لنه‌رك ایچرمك اوچرمق دینور وباقیلری بونلره قیاسیله‌در.

س ـ ادات تعدیه‌نك هر برلریله یعنی بعضاً تاء وبعضاً (در) لفظی ایله متعدی اولانلر وارمیدر؟ ج ـ واردر آزمق چوکمك صیزمق ماده‌لرینك متعدیلری قاعده اوزره (در) ایله کلوب آزدرمق دینلدیکی کبی بعضاً دخی آزتمق

چوكدرمك خيزدرمق دخی كلور (كورمك) كلمه‌سی رؤيت وتسويهٔ مصالح معناسنه اولورسه متعديسی كوردرمك كلديكی كبی مشاهده معناسنه اولورسه متعديسی كوسترمك دينلوركه ارائه ديمكدر و (كلمك) لفظنك متعديسنده (كتورمك) و كتمك لفظنك متعديسنده حمل و نقل مقامنده كتورتمك دينيلور. س ـ اسمك آخرينه لحوقيله فعل متعدی صيغه‌سی حاصل ايتديرن ادات ندر؟ ج ـ لام مفتوحه‌دركه خفيف حركه‌لی اولنلرده های رسميه واغر حركه‌لی اولنلرده الف يازيلور تلله‌مك پوللامق كبی اشبو لام مفتوحه اسم زمانلره لاحق اولدقده دخول ووصول معناسنی افاده ايدر برفعل لازم اولور كيجه‌لدی كبی كذلك اصواته لاحق اولدقده فعل لازم اولور (ايكله‌مك) كبی فقط اصواتك انجق ثنائيلرينه لاحق اولور رباعيلرينه لام يرينه دال مفتوحه كلور (چاتردامق) كبی نادراً بو لام مفتوحه تشبيه ايچون كلور (آتلامق) كبی كه آت كبی صچرامق ديمكدر سين دخی بعضاً بو تشبيهی مفيد اولور (اغسامق) كبی بعضاً سينك اولنه برميم علاوه اولنور ازمسامق كبی آزكورمك معناسنه‌در فقط بو (لام) ايله (سين)ك استعماللری سماعيدر.

س ــ مطاوعت نیه دیرلر؟ ج ــ فاعلك بر فعل وتأثیری قبول ایتمه‌سی کیفیتی‌در. س ــ قاعده‌سی نصلدر؟ ج ــ مادهٔ اصلیه‌یه نون ساکنه علاوه اولنمق واخری ساکن ایسه حرکه‌لنمکدر (سونمك) کبی (یوتمق)دن (یوتقمق) شاذدر وبعضاً نون یرینه لام کلور (دیکلمك) کبی (طاغتمق) دن (طاغلمق) (قورتارمقدن) (قورتلمق) شاذدر وبعضاً بو لام و نون بر اسمه الحاق اولنور ادات مطاوعت اولور اولتمك کبی وبعضاً نون یرینه (شین) کلور (ایولشمك) کبی وبعضاً لام ونون یاخود شین تکلیف وتشبیه ایچون کلور (شاعرلندی) کبی یعنی طبیعت شعریه‌سی اولمدیغی حالده شعر سویلکه چبالدی دیمك اولور.

س ــ صیغهٔ شرکت نیه دیرلر؟ ج ــ برفعلده متعدد فاعللرك شرکتنی افاده ایدن صیغه‌در. س ــ قاعده‌سی نصلدر؟ ج ــ مادهٔ اصلیه‌یه شین ساکنه الحاق اولنور وآخری ساکن ایسه حرکه‌لنور (چکشمك) کبی شاذ اوله‌رق (طوقنمق) ماده‌سنده نونك حذفیله وصارمق ماده‌سنده میم زیاده‌سیله (طوقشمق) و(صارمشمق) دنیلور وبعضاً اسملره لام وشین الحاق اولنه‌رق صیغهٔ شرکت یاپیلور (عهدلشمك اوزلاشمق) کبی بو صیغه‌یه بعضاً ادات تعدیه

علاوه اولنور (چکشدرمك) کبی. س ـ بوصیغهٔ شرکت لسان عثمانیده قاچ صورتله استعمال اولنور! ج ـ ایکی صورتله استعمال اولنورکه (صورت اولی) شرکت بین الاثنین اولوب بو ایکیدن بری فاعل ودیکری مفعول الیه قلنور وفاعلك فعله مبدأ و بادی اوله‌رق مفعول الیهه مشارکتنی صراحةً ومفعول الیهك دخی اکا مشارکتنی ضمنا افاده ایلر نته‌کم (بوالبسه اکا یاراشدی) دینلدکده صراحةً البسه اکا یارادی یعنی اویدی وضمناً انك البسه‌یه اویغون اولدیغی اکلاشیلور وبعضاً اول ایکیدن بری فاعل اولوب دیکری (ایله) اداتیله کتوریلور نته‌کم (بایع ایله مشتری سویلشدی) دینیلور صورت ثانیه برفعلده ایکی یاخود زیاده فاعللرك علی الاطلاق اشتراکی افاده اولنمقدر نته‌کم (محله اهالیسی چاغرشدی) دینلور.

س ـ مثبت نیه دیرلر؟ ج ـ ادات نفیدن عاری اولان فعللردر. س ـ منفی نیه دیرلر؟ ج ـ مادهٔ اصلیه‌سنه ادات نفی لاحق اولان فعللردر. س ـ فعللرده ادات نفی ندر؟ ج ـ میم مفتوحه‌درکه اشبو میم مفتوحه بعضاً خفیف حرکه‌لی اولانلرده های رسمیه ایله و اغر حرکه‌لی

ایسه الف ایله یازیلور کلمه‌مك یازمامق کبی وبعضاً
حفیف‌لرده دخی الف ایله یازیلور کلمامك کبی.

س ـ فعل متعدی قاچ قسمدر؟ ج ـ ایکی قسمدرکه
یا معلوم ویا مجهول اولور. س ـ معلوم نیه دیرلر؟
ج ـ اکر فعل فاعلنه اسناد اولنورسه اکا معلوم دینور.
س ـ مجهول نیه دیرلر؟ ج ـ فاعلی مسکوت‌عنه اولوب
مفعول بهی فاعلی مقامنه قائم اولورسه مجهول دینور
(سوز کسلدی) دینلدکده کیمك کسدیکی معلوم اولمدیغندن
بوکا مجهول دینور. س ـ معلومی مجهول قلمنك طریقی
نصلدر؟ ج ـ اکر ادات مصدرك ماقبلی لامدن بشقه
برحرف ساکن ایسه حرکه‌لنه‌رك اکا برلام علاوه اولنور
(کسلمك) کلمه‌سنده اولدیغی کبی واکر لام یاخود دیکر بر
حرف متحرك ایسه نون علاوه قلنور (بلنمك) (ارانمق)
لفظلرنده اولدیغی کبی بعضاً شاذ اوله‌رق (دینمك) و(ایستنمك)
مصدرلرندن دینلمك وایستنلمك دخی دینیلور. س ـ فعل
لازمدن کلزمی؟ ج ـ مفعول الیهی اولان فعل لازملرك
مجهولی کلور اما (استه‌مك) کبی مفعول الیه تعلق
ایتمیان لازملردن مجهول کلمز. س ـ اخری متحرك اولان
کلمه‌نك مجهولی ایله صیغهٔ مطاوعتك فرقی ندر؟ ج ـ

بونلرك لفظده فرقی یوقدر اما قرینــه ایله فرق اولنور مثلا بر ادم شوراسنی بوراسنی ارادی مقامنــده اراندی دینلور ایســه مطاوعت اولور و اکر فلان شیٔ اراندی دینیلور ایسه مجهوله اولور کذلك لام ایله مستعمل اولان مطاوعت لفظا مجهول مشابهدر ولام ایله متعدی قلنان کلمه‌لرك دخی مجهوللری ایله صیغهٔ مطاوعتلری بردر.

(ضابطه) ادات تعدیه اولان تالر ادواتدن بر شــیئه متصــل اولوبده حرکه‌لندکارنده داله منقلب اولمق قاعدهٔ در بناء علیــه مجهوللرده دخی بو قاعده جاری اولوب (اریدلمك) (ارادلمق) دینلور بو قاعده جوهر کلمه اولان تالر حقنــده دکلدر فقط (ایشتمك اونوتمق اوتمق دیتمك کیتمك کوتمك) کلمه‌لرینك تالری بروجه بالا حرکه‌لندکارنده تاء تعدیه کبی داله قلب اولنور و مجهوللری (ایشــیدلمك اودلمق دیدلمك کیدلمك کودلمك) کلور وکذلك ایتمك اکر ایلمك معناسنه اولورسه مجهول (ایدلمك) ودورتمك وقاقمق معناسنه اولورسه مجهول (ایتلمك) کلور (یوتمق) دخی بلع معناسنه اولورسه مجهول (یودلمق) واویونده قازانمق معناسنه اولورسه مجهول (یوتلمق) کلور (ایتمك دیتمك) ماده‌لرینك مطاوعلری (ایدنمك دیدنمك) کلور.

س ـ مصدر نیه دیرلر؟ ج ـ مادهٔ اصلیه اولان امرك اخرینه (مك) یاخود (مق) علاوه اولندقده مصدر اولور (سومك) کبی بوکا مصدر اصلی تعبیر اولنور بر زمانه دلالت ایتمدیکی کبی برذاته نسبتی دخی ملاحظه اولنمیوب مجرد ذهنده متصور اولان معنایی فعلیدن عبارتدر بوجهتله مضاف ومضاف الیه اولماز وجمع قلنمز فقط سائر اسملر کبی مبتدا وخبر اولور (مکتبه دوام ایتمك لازمدر) دینلدیکی کبی کذلك مفعول به ومفعول الیه دخی اولور (بوش کزمکی سومم) دینلدیکی کبی.

﴿ قاعده ﴾ مصدر اصلی‌یه نون ساکنه الحاق اولندقده تعلیل معناسنی مفید اولور (سومکین) کبی‌که سودیکی‌ایچون دیمکدر و بعضاً (لك) و (لق) زیاده قلنوب تأکید افاده ایدر (بیومکلك) کبی وبعضاً کاف وقاف حذف اولنه‌رق یرلرینه هاء رسمیه کتوریلور مصدر تخفیفی اولور (بیومه) کبی مصدر تأکیدی وتخفیفی جمعلنمزلر فقط مبتدا وخبر اولدقلری کبی مفعول به و مفعول الیه ومضاف الیه دخی اولورلر نته‌کم (انسانك بوش کزمکلکی وبیهوده طولاشمه‌سی فنا شیدر) دینلوب مصدر تخفیفی براداته متصل اولدقده اکثریا هاء رسمیه‌سی حذف اولنه‌رق (کزمنك)

صورتنده یازیلور مصدرلرك مجهوللری هر حکمده معلوملری کیبدر شو قدر فرق وارکه معلوملری فاعللرینه ومجهوللری مفعوللرینه مضاف اولور وبعضاً مصدر تأکیدینك منفیسنده کاف وقاف زایه قلب اولنه‌رق نفس الامرده اولمیان فعلی اظهار ایتمك معناسنی مفید اولور کورممزلك ایتدی دینلور.

س ـ حاصل بالمصدر نیه دیرلر؟ ج ـ معنای مصدرینك حاصلی اولان حالت خارجیه‌یه دلالت ایدن لفظدر. س ـ حاصلی بالمصدر یاپمه‌نك طریقی ندر؟ ج ـ مادۀ اصلیه‌نك اخرینه برشین ساکنه الحاق اولنوب شینك ماقبلی ساکن ایسه حرکه‌لنور وبو حرکه اوست طرفنده‌کی حرف فتحه یا کسره ایسه بو حرکه کسره اولور وبعضاً کسره‌یه علامت اوله‌رق یا یازیلور واکر انك حرکه‌سی ضم ایسه بو حرکه ضمۀ مفتوحه اولور (الیش) (طورش) کبی فعل مجهوللردن حاصل مصدر کلور (کسیلش) کبی وبعضاً فعل معلومده شین یرینه میم کلور وحاصلی مصدرك مجهولی مقامنه قائم اولور نته‌کیم الان صاتان یوق مقامنده آلش صاتش یوق دینلدیکی کبی النان صاتلان یوق مقامنده آلیم صاتم یوق دینیلور. س ـ حاصل مصدرلرده بولنان میم دها معنای دیکر افاده ایدرمی؟ ج ـ بومیم بعض

کره (مره) یعنی وحدت معناسنی اشعار ایدر واولنه اسم عدد کتوریلور وبو حالده اکثریا معنای مصدرینک متعلقنه اسم اولور نته‌کم (برایچیم صو) (ایکی دیلم اکمك) دینلور.

س ـ اسم مصدر نیه دیرلر؟ ج ـ اسم مصدر ادات مصدریتدن عاری اوله‌رق معنای مصدری‌یی افاده ایلیان اسملردر (یاردم) (سوکی) کبی اصواتدن دال مفتوحه الحاقیله یاپیلان فعللرده دال مکسور قلندقده اسم مصدر قبیلندن اولور (ایکلدی) کبی.

س ـ فعللردن مشتق اولان صفتلر قاچ قسمدر!
ج ـ ایکی قسمدر که قسم اول اسم فاعل ایله اسم مفعول قسم ثانی مبالغه اسم فاعل ایله صفت مشبهه‌در.
س ـ اسم فاعل واسم مفعول نیه‌دیرلر؟ ج ـ معنای مصدری ایله متصف اولان شی دیمکدر. س ـ بو اسم فاعل ایله اسم مفعول کیمدن مشتقلردر؟ ج ـ ایکیسیده فعللردن مشتق درلر فقط اسم فاعل معلومدن واسم مفعول مجهولدن مشتق اولور بونك ایچون مجهولی اولمیان فعللردن اسم مفعول کلمز بونلر دخی صفتلر کبی (لر) اداتیله جمعلنورلر. (س ـ طریق اشتقاقلری نصلدر؟
ج ـ برفعل معلومك مادهٔ اصلیه‌سنه نون ساکنه الحاق

اولندقده اسم فاعل اولور وبونك ماقبلی ساکن ایسه متحرك قلنور ومتحرك ایسه بریاء مفتوحه زیاده قلنور واغر حرکه‌لی اولانلرده فتحه‌یه علامت اوله‌رق الف یازیلور اسم مفعول دخی فعل مجهولدن بعینه بو وجهله مشتق اولور (چکن) اسم فاعل (بلله‌ین) (چکیلن) اسم مفعول) (بلله‌ین) مثاللرنده اولدیغی کبی اسم فاعلك بر صیغه‌سی دها واردرکه فاعلك برفعلی برنوع کار اتخاذ ایلدیکنه دلالت ایلر مادۀ اصلیه‌یه (جی) علاوه اولنور ماقبلی ساکن ایسه حرکه‌لنور متحرك ایسه بر یا زیاده قلنور (سیلیجی) یازیجی کبی اسم مفعولك دخی دیکر بر صیغه‌سی مجهولك مادۀ اصلیه‌سنه (مش) علاوه‌سیله اولور (یازلمش اوقونمش) کبی اسم مفعولك معلومدن مشتق دیکر برصیغه‌سی وار درکه مصدر تخفیفی صیغه‌سیدر نته‌کم یازم کنار دینلور.

س ـ مبالغۀ اسم فاعل اداتی ندر وطریق اشتقاقی نصلدر؟ ج ـ خفیف حرکه‌لیلرده (کن) واغر حرکه‌لیلرده (غان) لفظلریدرکه مادۀ اصلیه‌یه لاحق اولدقده مبالغۀ اسم فاعل اولور (چکشکن) اوتانغان کبی فقط مادۀ اصلیه‌نك اخری (تا) یاخود (شین) ایسه غین یرینه قاف کلور جالشقان کبی (بیلکیچ سوزکچ طالغیچ) دخی جیم ایله

كلمشدر (اوشمك)دن برقاعده (اوشنكن) كلديكى كبى (اوشنكج) دخى كلور كذلك (اوتانمق)دن هم (اوتانغان) هم (اوتانغاج) كلور.

س ــ صفت مشبهه نيه ديرلر؟ ج ــ بعضيلرى اسم مفعول مقامنده قوللانيله‌رق صفت معناسنى افاده ايدن كلمه‌در. س ــ صفت مشبهه ياپمه‌نك طريقى قاچدر؟ ج ــ ايكيدر اولكيسى ادات مصدرك ميمنى حذف ايتمكدر (بوناق) (چوروك) كبى فقط مادهٔ اصليه‌نك اخرى ساكن اولديغى صورتده حركه‌لنور (آچيق) كبى (طراق) و(اولچك) كلمه‌لرى اسم آلت اولدقلرى حالده بووزنده كلمشدر ايكنجيسى مادهٔ اصليه خفيف حركه‌لى ايسه (كاف) ايله واغر حركه‌لى ايسه (غين) ايله نون الحاق اولنور (پشكين) طالغين كبى مبالغهٔ اسم فاعلده اولديغى كبى بونلرده دخى مادهٔ اصليه‌نك اخرى (تا) ياخود شين ايسه (غين) يرينه (قاف) كلور (چاتقين) كبى (كسكين) لفظى مبالغهٔ اسم فاعل اولديغى حالده شاذ اوله‌رق بو صيغه اوزرينه كلمشدر. س ــ صفت مشبهه ايله اسم فاعل و اسم مفعولك فرقى نصلدر؟ ج ــ صفت مشبهه‌لر فعل لازمدن مشتق اولور ايسه مفعولك وصفى اولوب اسم مفعوله بكزر فرقى اسم فاعل

واسم مفعول قیاسیدر هر ماده‌دن تصریف اولنور صفت مشبهه ایسه سماعیدر واسم فاعل اسم مفعول حدوثه‌وصفت مشبهه ثبوته دلالت ایدر مثلا (دون فلان یرده اورکن حیوان) دینلدکده (اورکن) اسم فاعل اولوب بروقت معینده (اورکمك) فعلنك حدوث ووقوعنه دلالت ایدر اما اورکك حیوان دینلدکده اورککلك حیوانده برصفت ثابته اولدیغی مستفاد اولور.

﴿ قاعده ﴾ برکلمه‌نك اخرینه ادواتدن برحرف ساکن الحاق اولندقده کلمه‌نك اخری ساکن ایسه ماقبلنده‌کی حرکه کسره یاخود فتحه ایسه اخر کلمه مکسور قلنورواکر ضمه ایسه کرك مبسوطه اولسون وکرك مقبوضه اولسون کلمه‌نك اخری ضمهٔ مقبوضه ایله حرکه‌لنور (کیدش سیلیك دوشکون بورغون) کبی (دونمك)دن (دونك)(اورکمك)دن (اورکك) شاذدر.

س ـ فعلك مفهومنده مذکور اولان زمان قاچدر؟

ج ـ اوچدرکه کچمش وشمدیکی وکله‌جك زمانلردر ایشته فعللر بو زمانه دلالت اعتباریله ایکی قسمدر بری انشائی و دیکری اخباریدر انشائی یالکز استقبالده اولور زیرا کچمش ایچون امر اولنمز وطلب اولنان شیء زمان تکلمدن

صكره اجرا اولنه بیله‌جكندن حال دخی اوله‌من اخباری ایسه اوچ زمانده برفعلك وقوعنی خبر ویره‌بیلور.

س ـ لسان ترکیده انشائی قاچدر؟ ج ـ التیدر.
س ـ ندر تعداد ایدن؟ ج ـ (امر حاضر) (نهی حاضر) (امر غائب) (نهی غائب) (فعل التزامی) (فعل لزومی) در
س ـ امر حاضر نیه دیرلر؟ ج ـ مخاطب بولنان حاضر برذاتدن برشیٔ طلب دیمکدرکه لسان ترکیده فعللرك مادهٔ اصلیه‌سی امر حاضردر (کل) یاز ایسته کبی؟ س ـ امر حاضرك جمعنده قاعده ندر؟ ج ـ اخرینه برصاغر کاف علاوه اولندقده جمع اولور فقط اخری ساکن ایسه حرکه‌لنور متحرك ایسه بریا زیاده قلنور (کل) لفظنك جمعنده (کلیك) دینور اکثریا تعظیم ایچون بر (زا) زیاده قلنور وکاف حرکه‌لنور (کلیکز) کبی وبعضاً امر حاضرك جمعنه (دی) علاوه اولنه‌رق رجا مقامنده قوللانیلور (کلیدی) کبی .

س ـ نهی حاضرك قاعده‌سی ندر؟ ج ـ امر حاضره برمیم نافیه الحاق اولندقده نهی حاضر اولور (کلمه) (یارمه) کبی جمعی دخی امر حاضر کبیدر (کلمیك) کبی تعظیمی مشعر جمعی (کلمیکز) کلور. س ـ امر غائبك قاعده‌سی ندر؟

ج ـ مادهٔ اصلیه‌نك اخرینه بر(سون) الحاقیله اولور (كلسون) كبی اخرینه (لر) علاوه اولندقده جمع اولور كلسونلر كبی.

س ـ نهی غائبك قاعده‌سی ندر؟ ج ـ (سون) اداتنك اولنه بر میم علاوه اولندقده نهی غائب اولور كلمسون كبی جمعنده (كلمسونلر) دینور بو امردن متكلم كبی جمعنده (كلمسونلر) دینور بوامردن متكلم صیغه‌سی كلمز. س ـ فعل التزامی نیه دیرلر؟ ج ـ معنای مصدرینك وقوعی متكلمك ملتزم ومطلوبی اولدیغنه دلالت ایلیان بر صیغه‌در. س ـ قاعده‌سی ندر؟ ج ـ مادهٔ اصلیه‌نك اخری ساكن ایسه مفتوح قلنوب ومتحرك ایسه بر یازیاده ایدیلوب برده های رسمیه الحاق اولندقده مفرد غائب اولور و (لر) علاوه‌سیله جمع اولور (یازه یازه‌سین یازه‌یم یازه‌لر یازه‌سكز یازه‌لم) كبی اشبو فعل التزامینك مفردی نادراً صفت مقامنده قوللانیلور (صابه یول) كبی و چوق دفعه دعا مقامنده قوللانیلور (الله موفق ایلیه) كبی اخرینه (س) الحاق اولندقده فعلك لازم الاجرا اولدیغنی مبین بر صفت اولور ویره‌سیه الدم دینور و بعضاً بد دعا مقامنده قوللانیلور (اصلیه‌سی حریف)

دینور لازم القاب دیمکدر. س ــ فعل التزامی‌یه بعضاً (رك) یاخود (رق) الحاق اولنور. س ــ اووقت نه معنا افاده ایدر؟ ج ــ اجرای فعل عندنده فاعلك بولندیغی حالی مبین بر صفت اولور (سویلنه‌رك کندی) کبی که بوکا حال ترکیبی اطلاق اولنور و بعضاً حال ترکیبی تکرار اولنور اول حالده (رك) و (رق) اداتلرندن عاری اوله‌رق قوللانیلور دوشه قالقه کلدی دینلور که دوشه‌رك قالقه‌رق کلدی دیمکدر. س ــ فعل وجوبی نیه دیرلر؟ ج ــ بر ایشی ایشلمك ایچون فاعله لزوم کوسترن صیغه‌در. س ــ قاعده‌سی نصلدر؟ ج ــ ادات مصدرك (کاف) یاخود (قاف) (لی) حرفنه تبدیل اولندقده بو فعلك مفرد غائبی اولور (سوملی) کبی که سومك کرك دیمکدر و (لر) ایله جمعلنور (سوملیلر) کبی و بعضاً تأکید ایچون (در) علاوه اولنور (سوملیدر) (سوملیدرلر) کبی .

س ــ اخباری قاچدر؟ ج ــ اصل اخباری درتدر (فعل ماضی) (حال) (استقبال) (مضارع) در فقط بونلرك منفیلری و مرکبی و مقاربه‌سی و فعل اعانه و حکایه‌لری و روایتلری و شرطیلریله برچوق افعال و صیغه حاصل اولور. س ــ لسان عثمانیه‌ده فعل ماضی قاچ قسمدر؟

ج – ایکی قسمدر بری ماضی شهودی ودیکری ماضیٔ
نقلیدر. س – ماضی شهودی نیه دیرلر؟ ج – متکلمك
رأی العین کوردیکنی خبر ویرن صیغه‌درکه مادهٔ اصلیه‌نك
اخرینه بر (دی) علاوه اولندقده مفرد غائب حاصل
اولور و (لر) اداتیله جمعلنور (سودی) و (یازدی) کبی.
س – ماضیٔ نقلی نیه دیرلر؟ ج – متکلمك سماع ایله
بلدیکنی بیان ایلدیکی صیغه‌در مادهٔ اصلیه‌یه (مش)
علاوه‌سیله اولور و (لر) اداتیله جمعلنور و بعضا تأکید
ایچون بونلره (در) علاوه اولنور (سومش) (سومشلر)
کبی اشبو ماضیٔ نقلی صیغه‌سنك مجهولی اسم مفعول
صیغه‌سیله متحددر (سولمش) کبی ومنفیلری میم علاوه‌سیله
اولور بعضاً نفی تأکید ایچون اولنه بر (هیچ) کتوریلور
هیچ سومدی کبی. س – حال نیه دیرلر؟ ج – زمان
حالده برفعلك وقوعنی بیان ایچون موضوع اولان صیغه‌در
مادهٔ اصلیه‌یه (یور) لفظی علاوه اولنوب مادهٔ اصلیه‌نك
اخری ساکن ایسه حرکه‌لنور وهای رسمیه یازیلور مفرد
غائب اولور (لر) اداتیله جمعلنور (سوه‌یور) (سوه‌یورلر)
کبی اکثریا بو هاء رسمیه‌یی حذفیله (سویور) یازیلور

نفي دخی (یور) اداتنك اولنه بر میم علاوه‌سیله اولور (سومیور) کبی.

س ـ استقبال نیه دیرلر؟ ج ـ کله‌جکدن خبر ویرن صیغه‌لره فعل استقبال دینور بونك قاعده‌سی فعل التزامینك مفرد غائبنه (جك) یاخود (جق) علاوه اولندقده فعل استقبالك مفرد غائبی اولور و بعضاً تأکید ایچون (در) علاوه اولنور (سوه‌جك) (سوه‌جکلر) (یازه‌جق) (یازه‌جقلر) کبی نفی دخی (سومیه‌جك) (سومیه‌جکلر) (یازمیه‌جق) (یازمیه‌جقلر) کبی.

س ـ فعل مضارع نیه دیرلر؟ ج ـ حال واستقباله شامل اولان معنای عمومی‌یه دلالت ایلر و بعضاً دوام و استمرار معناسنی اشعار ایدن بر صیغه‌در مادۀ اصلیه‌یه (راء) ساکنه علاوه اولندقده مضارعك مفرد غائبی اولور و (لر) علاوه‌سیله جمعلنور اگر اخری متحرك ایسه واگر ساکن ایسه حرکه‌لنور. س ـ بو حرکه‌نك نه جنس اولمه‌سی لازمدر؟ ج ـ بو حرکه‌نك انواعی مختلفدر شویله‌که ثنائیلرده بو حرکه هپ فتحه‌در فقط (اورور) (بولور) (کورور) (ویریر) (آلیر) (بیلیر) (صانور) (قالیر) (کلیر) کلمه‌لری شاذدر (ثلاثیلرده) اگر حرکه‌لنه‌جك حرفك

ماقبلی ساکن ایسه اوچنجی حرف مفتوح قلنور (اولچر) کبی و اکر ایکنجی حرف متحرك ایسه اوچنجی حرفك حرکه‌سی اکا تابعدر اکر انك حرکه‌سی ضمه ایسه اوچنجی حرفی ضمهٔ مقبوضه ایله تلفظ اولنور (اوتورور) کبی فقط ضمهٔ مقبوضه علامتی اکثریا حذف ایله (اوتورر) صورتنده یازیلور و اکر ایکنجی حرف مکسور ایسه یاخود مفتوح ایسه اوچنجی حرفی کسره ایله تلفظ اولنور (ایشیدیر) (اوصانیر) کبی بونلرك یاسی دخی اکثریا حذف اولنه‌رق (ایشیدر) صورتنده یازیلور رباعی و خماسیلرك مضارعنده دخی بو قاعده‌یه توفیقاً حرف اخیرلری ماقبلنك حرکه‌سنه کوره حرکه‌لنور (اوکسورور) (قصقانیر) کبی. س ـ مضارع منفیلرده قاعده ندر؟ ج ـ مضارع مثبتده اولان اختلافلر بونده اولمیوب مطرداً (مز) علاوه‌سیله مفرد غائب اولور (سومز) کبی واغر حرکه‌لیلرده اکثریا الف ایله یازیلور (یازماز) کبی وجمعنده (سومزلر) دینور فقط اکثریا تخفیف ایچون (زا) حرفی متکلمك مفردنده حذف و جمعنده یایه قلب اولنور (یازمم) (اوقومیز) کبی.

﴿ فائده ﴾ ماضئ شهودینك جمع متکلم صیغه‌سی

بعضاً اسم فاعل و اسم مفعول مقامنده قوللانيلور نته‌كم انى بيلمدك كمسه وارمى دينوركه بيلين ديمكدر.

﴿فائده﴾ ماضئ نقلى و مستقبل و مضارعك مفرد غائبلرى بعضاً صفت مقامنده استعمال اولنور (كچمش زمان) (كله‌جك سنه) (يانار طاغ) كبى و بعضاً موصوفلرى محذوف صفتلر كبى استعمال اولنور بروسه‌يه كيده‌جك وارمى دينلور. س ــ افعال مركبه نه ديمكدر؟ ج ــ بعض مواد ايله تركيب اولنه‌رق بر معناى مخصوصى مفيد اولور. س ــ افعالك مركب اولدقلرى مواد قاچدر؟ ج ــ فعل اعانه و صيغهٔ شرطيه‌دن ماعدا سكزدركه (ويرمك) (بيلمك) (يازمق) (كورمك) (كلمك) (كتمك) (قالمق) (اولمق) ماده‌لريدر.

س ــ (ويرمك) لفظى هانكى فعل ايله مركب اولور ونه معنا افاده ايدر؟ ج ــ مادهٔ اصليه ايله مركب اولور اما مادهٔ اصليه‌نك اخرى ساكن ايسه مكسور قلنوب متحرك ايسه بر يا زياده ايديلور و فعلك سرعت اجراسنى مفيد بر صيغه اولوركه ويرمك ماده‌سنك تصريفيله سائر فعللر كبى تصريف اولنور (يازيويرمش) (يازيويره‌جك) كبى. س ــ (بيلمك) لفظى هانكى فعل ايله تركيب

اولنور؟ ج ــ فعل التزامینك مفرد غائبیله ترکیب اولنور فعل اقتدار اولور (یازه‌بیلك) کبی یازمغه مقتدر اولمق دیمکدر بیلك ماده‌سنك تصرفیله سائر فعللر کبی تصریف اولنور (یازه بیلدی) (یازه‌بیلور) (یازه بیله‌جك) کبی فقط منفیلرنده مادهٔ اصلیه یعنی (بیل) لفظی حذف وادات نفی ایله اکتفا اولنور (یازه‌مامق) کبی.

س ــ یازمق لفظی نه ایله ترکیب اولنور؟ ج ــ فعل التزامینك مفرد غائبی ایله ترکیب اولنوب افعال مقاربه صیغه‌سی حاصل اولور نته‌کم (دوشه‌یازدی) دینلورکه آز قالدیکه دوشه دیمکدر فقط بونك یالکز ماضی صیغه‌لری استعمال اولنور ماضئ شهودیسنده (دوشه‌یازدی) وماضئ نقلیسنده (دوشه‌یازمش) دینیلور. س ــ کورمك لفظی نه ایله مرکب اولور؟ ج ــ ینه فعل التزامینك مفرد غائبی ایله ترکیب اولنور فاعلك اول فعلده دوام واسترارینی مفید اولور (ایده‌کوردی) (ایده‌کورر) کبی. س ــ کلمك ماده‌سی نه ایله ترکیب اولنور؟ ج ــ ینه فعل التزامیله ترکیب اولنور فعلك زمان ماضیدن حین متکلمه قدر استمرارینی اشعار ایدر (اوله کلمش) (سویلنه کلمش) کبی و (چیقه) لفظی دخی (کلمك) ماده‌سیله ترکیب اولندقده

مفاجئه معناسنی مفید اولور (چیقه‌کلدی) کبی که اکسزین کلدی دیمکدر . س ــ کتمك ماده‌سی نه ایله ترکیب اولنور ؟ ج ــ ینه فعل التزامیله ترکیب اولنور که فعلك زمان استقبالده استمرارینی مفید اولور (یایه کیتسون) کبی اکثریا بو مقامده (طورمق) ماده‌سی استعمال اولنور (یایه طورسون) کبی . س ــ قالمق ماده‌سی نه ایله ترکیب اولنور ؟ ج ــ ینه فعل التزامیله ترکیب اولنور استقرار معناسنی مفید اولور (طونه قالدی) کبی . س ــ (اولمق) ماده‌سی نه ایله ترکیب اولنور ؟ ج ــ ماضی نقلی ومستقبل ومضارعك مفرد غائبلری ایله ترکیب اولنور زمانی متضمن مصدر اولور (ایتمش اولمق) (ایده‌جك اولمق) (ایدر اولمق) کبی . س ــ فعل اعانه صیغه‌سی ندر ؟ ج ــ (ایدی) شهودی فعل اعانه اولوب ماضیٔ نقلیسی (ایمش) و صیغهٔ شرطیه‌سی (ایسه) لفظیدر بونلر افعال بسیطه صیغه‌لریله ترکیب اولندقده مرکب صیغه‌لر پیدا اولور شویله‌که فعل اعانه‌نك ماضیٔ شهودیسیله ترکیب اولندقده افعال حکایه صیغه‌لری وماضیٔ نقلیسیله ترکیب اولندقده افعال روایت صیغه‌لری وصیغهٔ شرطیه ایله ترکیب اولندقده افعال شرطیه حاصل اولور . س ــ افعال حکایه نیه دیرلر ؟ ج ــ

معنای فعلیی مشاهده طریقیله حکایه‌یه دلالت ایدن کلمه‌در.
س ـ افعال روایت نیه دیرلر؟ ج ـ سماع طریقیله نقل و روایته دلالت ایدن صیغه‌لردر افعال شرطیه دخی متضمن اولدیغی معنای شرطی‌یه دیکر برجمله‌یی ربط وتعلیق ایلر.

س ـ فعل التزامینك حکایه‌سی نصلدر؟ ج ـ فعل التزامیله افعال اعانه ترکیب اولنور مثلا (سوه) فعل التزامیله (ایدی) فعل اعانه ترکیب اولندقده (سویدی) اولور دیکر صیغه‌لرینی بوکا قیاس ایتمه‌لیدر حکایهٔ فعل وجوبیده (سوملی ایدی) ماضیٔ شهودیده (سویدی) ماضیٔ نقلیده (سومش ایدی) حالده (سوه‌یور ایدی) مستقبلده (سوه‌جك ایدی) مضارعده (سور ایدی) دینلور. س ـ فعل التزامینك روایتی نصلدر؟ ج ـ فعل التزامیله فعل اعانه‌نك نقلیسی ترکیب اولنور (سویمش) کبی روایت فعل وجوبیده (سوملی ایمش) کلور ماضیٔ شهودینك روایت فعلیسی یوقدر روایت ماضیٔ نقلی (سومش ایمش) کلور حالده (سوه‌یور ایمش) مستقبلده (سوه‌جك ایمش) مضارعده (سور ایدی) کلور. س ـ فعل التزامینك شرطی نصلدر؟ ج ـ فعل التزامینك شرطیسی (سوسه) فعل وجوبیده (سوملی ایسه) ماضیٔ شهودیسی (سودی ایسه) ماضیٔ

نقلیده (سومش ایسه) حالده (سویورسه) مستقبلده (سوه‌جك ایسه) مضارعده (سور ایسه) کلور.

﴿ فائده ﴾ فعل التزامینك حکایه و روایت صیغه‌لری بعضاً شرط مقامنده استعمال اولنورلر نته‌کیم (بروسه‌یه کیدیدك چوق منفعت کورردك) دیناور و بونلر بعضاً تمنی ایچون قوللانیلورلر (کاشکی وقتیله اوقومغه چالیشیدم) دینلور و بعضاً فعل التزامینك شرطی دخی بویله تمنی مقامنده قوللانیلور نته‌کم (آه بوسنه بروسه‌یه کیتسم) دینلور و بعضاً تعظیم ایچون امر مقامنده بوفعل التزامیٔ شرطی قوللانیلور نته‌کم (شومکتوبی یازیکز) مقامنده (یازسه‌کز) دینلور.

س ـ ضمیر نیه دیرلر؟ ج ـ کندوسیله بر ذاته اشارت اولنان لفظدر. س ـ ضمیر قاچ صنفدر؟ ج ـ بش صنفدرکه ضمیر شخصی ضمیر اضافی ضمیر وصفی ضمیر نسبی ضمیر فعلی‌در. س ـ ضمیر شخصی نیه دیرلر؟ ج ـ برذات معینی ارائه و اشعار ایدن ضمیرلردر. س ـ ضمیر شخصی قاچدر؟ ج ـ اوچدر یعنی غائب ومخاطب ومتکلم ضمیرلریدرلرکه (او) (سن) (بن) کلمه‌لریدر جمعلرنده (انلر) (سز) (بز) دینلور و بعضاً (او) یرینه (اول) قوللانیلور

و بعضاً تعظیم ایچون مخاطب و متکلمك جمعلرینه دخی (لر) علاوه اولنور (سزلر) (بزلر) دینور اشبو ضمیر شخصیلر مجرد یعنی مبتدا وخبر اولدقلری کبی مضاف الیه ومفعول دخی اولورلر فقط (او) لفظی بر اداته متصل اولدقده مفتوح قالنور وبرنون زیاده ایدیلور. س ــ ضمیر شخصینك مجردی یعنی مبتدا وخبر اولدقلرنده مفرد وجمعی قاچه بالغ اولور؟ ج ــ التیدرکه (او) (سن) (بن) (انلر) (سز) (بز) کلمه‌لریدر. س ــ بونلر مضاف الیه اولدقلرنده نصل کلور؟ ج ــ (انك) (سنك) (بنم) (انلرك) (سزك) (بزم) دینور. س ــ مفعول به اولدقلرنده نصل اولورلر؟ ج ــ (انی) (سنی) (بنی) (انلری) (سزی) (بزی) دینور. س ــ مفعول الیه اولدقلرنده نصل اولورلر؟ ج ــ (اکا) (سکا) (بکا) (انلره) (سزه) (بزه) دینلور.

﴿قاعده﴾ ضمیر غائبك بر مرجعی اولمق یعنی یرینه قائم اولدیغی شخصك یاخود دیکر شیئك اولجه ذکری کچمك لازم کلور فقط بعضاً مرجعسز قوللانیلوب ضمیر مبهم دینلور و بر اسم مبهم یرینی طوتار نته‌کم (انسانیت او درکه نعمت قدرینی بیله‌سین) کلامنده (او) لفظی کبی. س ــ ضمیر اضافی نیه دیرلر؟ ج ــ ضمیر اضافی مضافه

لاحق ومضاف الیهه راجع اولان ضمیردر و مضاف الیهك ادات اضافتدن عاری اولدیغی صورتده اضافته دلالت ایلیان ضمیر اضافیدر. س ـ ضمیر اضافی قاچدر؟ ج ـ بودخی اوچدر فقط ضمیر اضافی مضاف الیهك حالنه كوره غائب ومخاطب ومتكلم اولور شویله‌كه غائب صورتنده ضمیر اضافی غائب ضمیری اولور بوده كسره‌یه علامت اولان (یا)دن عبارتدر (انك امری) كبی اكر مضافك اخرنده حرف املا یاخود حرف مد بولنور ایسه بر (سین) زیاده قلنور (انك خانه‌سی) كبی اكر مضاف جمع اولورسه ینه حكمی بو وجهله‌در (انك امرلری) كبی اما ضمیر اضافی جمعلنمز (انلرك كتابلری) دینلمز ومضاف الیه ضمیر مخاطب ایسه او دخی مخاطب اولور ضمیر اضافینك مفرد مخاطبی صاغر (كاف) وجمعی (كز)در واكر مضاف الیه ضمیر متكلم ایسه او دخی متكلم ضمیری اولور ضمیر اضافینك مفرد متكلمی (میم) و جمعی (مز)در. س ـ بونلره بر مثال ایراد ایت. ج ـ (سنك كتابك) (سزك كتابكز) (بنم كتابم) (بزم كتابمز) كبی.

س ـ ضمیر وصفی ندر؟ ج ـ (كی) حرفدركه ظرفلره لاحق اوله‌رق صفت مقامنده قوللانیلور نته‌كم

(اوده‌کی بازار چارشویه اویماز) دینلورکه اوده اولان بازار دیمکدر بوصورتده دائما مفرد اوله‌رق استعمال اولنور برنجی معناسنه اولان اولکی و ابتداکی دخی بوقبیلدندر و بعضاً مضاف الیهه لاحق اوله‌رق موصوفی محذوف صفتلر کبی اسمك مقامنه قائم اولور و (لر) ایله جمعلنور ومضاف اولدقده برقاعده اخرینه (نك) کلور (بنمکینك) کبی ومفعول به ومفعول الیه اولدیغنده اخرینه نون کلور (بنمکنی) (بنمکنه) دینلور (کی) اداتی بعضاً فعللره لاحق اولور واغر حرکه‌لی ماده‌لرده (غی) لفظنه مبدل اولور بوکا دخی صیغهٔ صله تعبیر اولنور (سودیکی) (یازدیغی) کبی جمعلرنده (کی) و (غی) کاف وقافه تبدیل اولنور (سودکلری) (یازدقلری) کبی.

س ــ ضمیر نسبی نیه دیرلر؟ ج ــ جملهٔ اسمیه‌لرك جزء اخیرینه لاحق و ادات ربطدن منفی اولور بونلرك غائبی یوقدر غائب صورتنده ادات ربط انلردن مغنیدر (او شاعردر) (انلر شاعردرلر) کبی اسملر بو بابده ضمیر غائب حکمندددر. س ــ ضمیر نسبینك مفرد مخاطبی وجمعی نه کلور؟ ج ــ مفرد مخاطبی (سین) وجمعی (سکز) لفظلریدر (سن کاتبسین) (سز کاتبسکز) کبی وبعضاً جمعی

کافسز اوله‌رق قوللانیلور (کاتبسز) کبی. س ـ متکلملر نصلدر؟ ج ـ مفرد متکلمی (میم) ساکنه وجمعی (زای) ساکنه ایله اولوب ایکیسنده دخی خبرك اخری ساکن ایسه کسره ایله حرکه‌لنور (بن کاتبم) (بز کاتبز) کبی واکر متحرك ایسه بر یا زیاده قلنور (بن بنده‌یم) (بز بنده‌یز) کبی.

س ـ ضمیر فعلی نیه دیرلر؟ ج ـ یالکز بعض فعللره لاحق اوله‌رق فاعللرینی ارائه واشعار ایدن ضمیرلردر بونلر دخی مخاطب ومتکلمه منحصر اولوب غائبلری یوقدر مخاطبك مفردی صاغر کاف اولوب جمعنده اکا بر زا علاوه اولنور (کلدك) (کلدیکز) کبی مفرد متکلمی میم وجمعی خفیف حرکه‌لی کلمه‌لرده (کاف) واغر حرکه‌لیلرده (قاف)در (کلدم) (کلدك) (یازدم) (یازدق) کبی. س ـ ادوات نیه دیرلر؟ ج ـ کلمه وجمله‌لری بربرینه ربط ایدن یاخود معنالرینه بر خصوصیت کتورن لفظلردر. س ـ لسان ترکیده آ اداتی نیچوندر؟ ج ـ آ حرف ندادر عربینك یا لفظنه مقابلدر آ جانم کبی فقط اولنده همزه بولنان لفظلرده ادات مذکوره‌دن صکره بر ده (ی) حرفی زیاده قلنور (ای افندم) کبی و بعضاً بوکا ها الحاق اولنه‌رق

مقام تحسرده (آه) دینلور و فتحهٔ خفیفـه ایله حرکه‌لنه‌رك یتیشـور مقامنـده (اه) دینلور و ضمهٔ مبسوطـه ایله حرکه‌لنـه‌رك مقام تلذذده (اوه) دینلور و اولنـه (واو) ادخال اولنه‌رق مقام تأسـفده (واه) دینلور و استعجـال مقامنده (هایدی) لفظی قوللانیلور نته‌کم (هایدی کیده‌لم) دینلور و بعضاً تأکید ایچون فعللرك اخرینه (آ) کتوریلور (بویله اولور آ) دینلور (شـبهه‌سز بویله اولور) دیمکدر فقط فعل خفیف حرکه‌لی ایسـه آ دخی خفـیف ایله حرکه‌لنور و فعله وصل اولنور (کیدرك) دینلور و اخری متحرك اولان فعللردن صکره کلدکلرنده یایه قلب اولنور مثلا (کلدی‌یه) دینلور.

س ــ لسان ترکیده ادات تنبیه قاچدر؟ ج ــ اوچدر برنجیسی (ایشـته) لفظیدر (ایشته ایش بویله کوریلور) دینلور (ایکنجیسی) (هله) لفظیدر (هله شوکاباق) دینلدیکی کبی فقط اکثر مقام مظفریتده قوللانیلور (هله درسمی بللدم) دینلور و بعضاً خصوصـا مقامنـده قوللانیلور (استانبولك هله بوغاز ایچنك هواسی نه لطیفدر) دینلور (اوچنجیسی) (ها) اداتیدر نته‌کم (ها دکله نه‌سـویله‌یه‌جکم) دینلدیکی کبی.

س ـ ادات تعليـل قاچدر ؟ ج ـ درتدر برنجيسى (ايچون) اداتيدركه بر حكمك علتنه لاحق اولور (زيارت ايچون كلدم) دنيلور مبهماته و اسم اشارتلره و ضميرلره و صيغهٔ صـلهيه دخى لاحق اولور. (ايكنجيسى) (نهيه) اداتيدركه تخفيف اولنـهرق تعايـل ايچون اولور (نيه) دينلـور (اوچنجيسى) (زيرا) دركه جملهلرك اوللرينه داخل اولور (دردنجيسى) چونكه لفظيدركه زيرا مقامنده قوللانيلور . س ـ ادات استعلاندر ؟ ج ـ (اوزره) لفظيدركه اكثريا ضمير اضافى ايله قوللانيلور (اوزرينه) (اوزريكه) كبى و مصدرلره لاحق اولدقده شرط معناسنى افاده ايدر دفتر طوتمق اوزره مأمور اولدى دينور و بعضاً زمان استقبالى زمان حاله تقريب ايدر (كتمك اوزرهيم) كبى همان شمدى كيدهجكم ديمكدر . س ـ لسان تركيده حرف شرط ندر؟ ج ـ حرف شرط فارسـيدن مأخوذ (اكر) لفظيـدر (اكر كيدرسك) كبى و شرط حالى اوزره داخل اولدقده اكا (چه) علاوه قلنور (اكرچه) قوللانيلور و بعضا الفى حذفيله (كرچه) يازيلور .

س ـ لسان تركيده ادات حاليت ندر ؟ ج ـ (ايكن) لفظيـدركه جملهلره لاحق اولور بن سكا مخلص ايكن

دینلورکه مخاص اولدیغی حالده دیمکدر و بعضاً الفی حذفیله تخفیف اولنور کیدرکن دنیلور. س ـ (ایله) اداتی نیچوندر ؟ ج ـ بعضاً مصاحبت ایچون اولور یعنی برلکده اولمق معناسنی افاده ایلر (فلان فلان ایله کیتدی) دینلدیکی کبی و بعضاً تأکید ایچون بیله یاخود برابر علاوه اولنور (فلان افندی ایله بیله یاخود برابر کیتمش) دینلدیکی کبی و بعضاً استعانه ایچون اولور و آلتیت معناسنی افاده ایلر (قلم ایله یاخود کندی قلمی ایله یازدی) دینلور و بعضاً الفی حذفیله تخفیف اولنور (قلمله قلمیله) دینلور و بعضاً مصدره لاحق اوله‌رق تعلیل معناسنی افاده ایدر (کیتمکله) کبی که کیتدیکی ایچون دیمکدر و بعضاً (ایله) مقامنده برله قوللانیلور (ایتمک برله) دینلور. س ـ (امدی) اداتی نیچوندر ؟ ج ـ امدی اداتی تفصیلدر بر کلام مجملی تفصیل ایچون کلان جمله‌نک اولنه داخل اوله‌رق بو جمله‌نک ماقبلنی تفصیل ایده‌جکنی اشعار ایدر.

س ـ (اما) اداتی نیچوندر ؟ ج ـ عربیدن مأخوذ اوسط طرفنده کچن مبهم سوزی ایضاح ایچون ایراد اولنان جمله‌نک اولنه داخل اولور. س ـ (آنجق) اداتی نیچوندر ؟ ج ـ ادات حصردر بر حکمک بر شیئه

انحصارینی افاده ایلر بو حصر دخی ایکی معنایی مشتملدر
بری معنای ثبوتدرکه بر شیئك دیکر بر شیده یرلشمسیدر
دیکری معنای سلبیدکه اول حکمك بشقه یره سرایت
ایتمه‌مسیدر (فلان کشی ایله استانبوله انجق بن کیتدم
جمله‌سنده اولدیغی کبی و بعضاً جملهٔ استدراکیه‌یه داخل
اولور عربیدن مأخوذ (فقط) لفظی (انجق) کبی حصر
استدراك ایچون قوللانیلور ینه عربیدن مأخوذ اولان
لکن لفظی دخی استدراك ایچون استعمال اولنور. س ـ
(بلکه) اداتی نیچوندر؟ ج ـ (بلکه) ادات اضرابدر یعنی
اوست طرفنده‌کی سوزدن صرف نظرله الت طرفنده‌کی
سوزه باق دیمکی اشعار ایلر نته‌کم (آنك سوء حالی یالکز
کندوسنه دکل بلکه (بتون اقرباسنه مضردر دینلدیکی کبی.

س ـ (جه) اداتی نیچوندر؟ ج ـ اسملره لاحق
اوله‌رق ادات نسبت و صفتلره لاحق اوله‌رق ادات تصغیر
اولور بعضاً دخی ادات تمییز اولورکه بر حکمك جهتی
بیان ایلر (معلوماتجه) دینورکه معلومات جهتی دیمکدر
و بعضاً ماضئ نقلینك ویا مضارعك مفرد غائبنه لاحق
اولور و اکا برده سنه علاوه اولنه‌رق تشبیه معناسنی افاده
ایلر (ایدرجه‌سنه) (اولمشجه‌سنه) دینورکه (اولمش) کبی

(ایدر) کبی دیمك اولور . س ــ (ده) اداتی نیچوندر ؟ ج ــ ادات ظرفیتدر (بونده) (شونده) (انده) استانبولده کبی صیغهٔ صله‌یه (بوده) اداتی لاحق اولدقده (نون) ایله مثلا (واردیغنده) دینلور .

﴿فائده﴾ ظرفلر ایکی قسمدر بری ظرف مکان (یرده) (قوناقده) (مکتبده) کبی دیکری ظرف زماندر آیده یلده کبی بعضاً ظرف زمانلردن ادات ظرفیت طی اولنور (اخشام چیقدم) کبی صکره کلمه‌سی طرف زمان اولدیغی حالده دائما اداتسز قوللانیلور (صکره) کل) کبی .

س ــ (دك) اداتی نیچوندر ؟ ج ــ ادات انتها در بر فعلك نهایت بولندیغی شیئه لاحق اولور (بروسه‌یه‌دك کیتدم) دینلدیکی کبی بعضاً اخرینه نون ساکنه علاوه اولنور (دکن) دینلور و بعضاً تأکید ایچون کلمه‌سنك اولنه (چاق) کتوریلور چاق بروسه‌یه‌دك دینلدیکی کبی و بعضاً (دك) یرنده قدر قوللانیلور برسه‌یه قدر کیتدم دینلور .

س ــ (دن) اداتی نیچوندر ؟ ج ــ ابتدا ایچوندر که بر مسافه‌نك یاخود بر زمانك مبدئنه لاحق اولور استانبولدن مصره قدر یاخود رمضاندنبرو دینلدیکی کبی

و بعضاً سببیت ایچون اولوب فعلك منشأ و سببنه لاحق اولور (بوندن ناشی شویله اولدی) دینلور و بعضاً بیان ایچون اولور (کومشدن ظرف) کبی و بعضاً مصدر تخفیفیه لاحق اولەرق اندن مقدم بر فعلك وقوعنی اشعار ایلر (سن اورایه کتمدن بن کلیوردم) دینلدیکی کبی و بعضاً ادات تفضیل اولان (دها) لفظندن اول کلور (بو اندن دها اعلادر) کبی و بعضاً (دن) اداتندن صکره ایسه زیاده قلنور ایشتمکدن ایسه دینلور و (دن) بعضاً بشقه لفظیله برابر استثنا مقامنده استعمال اولنور (مکتبدن بشقه بر یره کتمه) دینلدیکی کبی که هیچ بر یره کتمه الا مکتبه کیت دیمك اولور .

س ـ (دیو) اداتی نیچوندر ؟ ج ـ ترجی یعنی بر فعلك وقوعنی امید و مأمول ایتمك مقامنده قوللانیلور (اکرام اولور دیو کلدم) دینلور که اکرام اولنور امیدی ایله کلدم دیمکدر .

س ـ سز اداتی نیچوندر ؟ ج ـ ادات نفی در اسملره لاحق اولدقده صفت اولورلر عقلسز پارەسز کبی عقلی پارەسی اولمیان دیمکدر و بعضاً اخرینه (نون) ساکنه علاوه اولنور و (زا) دخی مکسور قلنور (اکسزین) کبی

مصدرلره لاحق اولدقده دائمابويله قوللانيلور (كلمكسزين) كبي اما صفتلره لاحق اولمز صفتلرده ادات نفي دكل لفظيدر (عاقل دكل) كبي (هيچ) لفظي دخي نفي تأكيد ايچوندر (اوهيچ بر درسي فوت ايتمدي) دينلور. س ــ (كه) اداتي نيچوندر؟ ج ــ فارسيدن مأخوذ ادات ربطدر بعضاً صفتي موصوفه ربط ايلر نته‌كم بر چوجق كه درسنه مداومدر دينلور و بعضاً مفعولي فعله ربط ايدر نته‌كم اكلادم كه (سن شو ايشي ياپمه‌مشسين) دينلور و بعضاً ميم الحاق اولنور وهاى رسميه يايه قلب اولنور ياخود حذف اولنور كيم ياخود كم دينلور.

س ــ كبي اداتي نيچوندر؟ ج ــ ادات تشبيهدر مشبه بهه لاحق اولور نته‌كم (اينجو) كبي دينلور و بعضاً صيغهٔ صله‌يه لاحق اوله‌رق درحال معناسني افاده ايلر (او كلديكي كبي بن كيتدم) دينلور نادراً (جلين) دخي تشبيه ايچون قوللانيلور (بنجلين) كبي بنم كبي ديمكدر (بويله) (شويله) (اويله) لفظلري دخي (بونك كبي) (شونك كبي) (انك كبي) معنالرينه استعمال اولنور (صان) امرحاضر ايكن (صانكه) لفظي تشبيه مقامنده استعمال اولنور صانكه او بني بيليور دينلور (نته‌كه) و (نته‌كم) دخي تشبيه وتمثيل

ایچـوندر . س ـ (می) اداتی نیچـوندر ؟ ج ـ ادات
استفهامدر دائما مسئول‌عنه لاحق اولور مثلا (بروسه‌یه‌می
کتدك) دینلدکده کتدیکی بروسه‌میدر دیو سئوال ایدلمش
اولور و اکر کتمك فعلنك وقوع و عدم وقوعندن سئوال
اولنه‌جق اولورسه فعله الحاق اولنور وضمیر فعلیلردن صکره
وضمیرنسبیلردن اول کتوریلور (کتدکمی) (کیده‌جکمیسن)
دنیلور بو وجهله سـئوللرك جوابلرنده اکر جمله حالی
اوزره تقریر اولنه‌جق اولورسه (اوت) لفظی قوللانیلور.
و استفهام بعضاً مقام نفیده ایراد اولنوب استفهام انکاری
تسمیـه اولنور (یاپه‌مدك) مقامنـده (یاپه‌بیلدکمی) دنیلور .
س ـ لسان ترکیـده حروف عاطفه قاچدر ؟ ج ـ التی
کلمه‌درکه (اولکیسی) واو مفتوحه در ایکی ذاتك برحکمده
یاخود ایکی حکمك بر ذاتده اشتراکلرینی افاده ایدر مثلا
فلان وفلان کلـدی فلان و فلانی کوردم دینلور اکر
معیت معناسی افاده اولنمق مراد اولنورسه (برلکده) یاخود
برابر کلدیلر دینلور تقـدم وتأخر ایچون دخی (صکره)
یاخود (بعده) علاوه اولنـور و چوق دفعه حرف عطف
ترك اولنور (ایکنجیسی) (دخی) لفظیـدرکه بعضاً تخفیف
اولنـور (ده) قوللانیلور وواو یرنده استعمـال اولنور

(دون كلدی) (بو كوندخی) یاخود (بو كونده كتدی) دینلور بعضاً دخی جزالره داخل اولور (اوكاورسه بن دخی) یاخود (بنده كیدرم) (اوچنجیسی) (هم) اداتیدركه جمع واشتراك معناسنه ادات عطفدر (كلدی هم كتدی) كبی وچوق دفعه مكرر اولەرق ایراد اولنور (هم كلدی هم كتدی) كبی و بعضاً ایكنجینك اخرینه (ده) علاوه اولنور (هم كلدی همده كتدی) (دردنجیسی) (یاخود) لفظیدركه بعضاً تخفیف اولنوب (یا) استعمال اولنور بونلر احد امرین ایچوندر (صو یاخود شربت كتور) (فلان یا فلان كلسون) دینلور ویا چوق دفعه تكرار اولنور (بشنجیسی) یوقسه لفظیدركه مقام استفهامده (یاخود) یرینه كتوریلور كلدیمی یوقسه كلمدیمی دینلوركه یوق بلكه كلمدیمی دیمكدر (التنجیسی) (كرك) لفظیدركه امرینده تساوی قصد اولنور (كرك اولنورسه) لفظی استعمال اولنور (كرك كلسون كرك كلمسون) كبی. س ـ عرب لسانندن آلنوبده تركجەده استعمال اولنان كلمەلر قاچ نوعدر؟ ج ـ اوچ نوعدركه (اسم) (فعل) (بعض ادواتدر. س ـ اسماء عربیه قاچ قسمدر؟ ج ـ ایكی قسمدر. س ـ ندر؟ ج ـ بری مشتق دیكری جامددر. س ـ اسماء ومشتقه نلردر؟ ج ـ

مصدرلردن یاپیلان صیغه‌لردر. س ــ اسماء جامده نلردر؟ ج ــ دیکر لفظلردن مأخوذ ومشتق اولمیان کلمه‌لردر بو دخی اسماء ترکیه کبی علم و اسم جنس قسملرینه منقسمدر .

(فائده) عرب لساننده تذکیر و تأنیث معتبر اولدیغندن اسماء عربیه مذکر و مؤنث قسملرینه منقسمدر . س ــ مؤنث ومذکر نیه دیرلر؟ ج ــ (مذکر) ارکك ویا ارکك حکمنده اولانلرك اسملرینه دیرلر (مؤنث) دیشی یاخود دیشی حکمنده اولانلرك اسملریدر. س ــ علامت تأنیث قاچ دانه‌در ؟ ج ــ علامت تأنیث مادهٔ اصلیه‌اوزرینه زائد اوله‌رق اسملرك اخرلرنده بر (ت) یاخود (ی) شکلنده برالف مقصوره یاخود برالف ممدوده بولنان کلمه‌لردر (فاطمه) (کبری) (زهراء) کبی و بو علامتلردن خالی اوله‌رق برطاقم مؤنثلر واردرکه انلر مؤنث سماعیدرلر.

س ــ اسماء عربیه کمیت جهتیله قاچ قسمدر ؟ ج ــ اوچ قسمدرکه (مفرد) (تثنیه) (جمع)در. س ــ مفرد نیه دیرلر ؟ ج ــ یالکز برشیئی افاده ایدن کلمه‌در . س ــ تثنیه نیه دیرلر؟ ج ــ ایکی شیئی افاده ایدن کلمه‌درکه مفردلرك اخرینه ماقبلی مفتوح بر (ی ن) ویاخود بر(ان) علاوه‌سیله حاصل اولور (قمرین) (عالمان) کبی.

س ــ جمع نیه دیرلر ؟ ج ــ ایکیــدن زیاده شیئی افاده ایدن کلمه‌درکه بوده ایکی قسم اولوب بری جمع سالم ودیکری جمــع مکسردر. س ــ جمع ســالم نیه دیرلر ؟ ج ــ مفردینك صیغه‌سی بوزلمیه‌رق قیاساً یاپیلان صیغه‌لردر اکر جمع سالم مذکر ایسه مفردینك اخرینه ماقبلی مکسور بر (ین) یاخود ماقبلی مضموم بر (ون) علاوه‌سیله یاپیلور واکر جمع سالم مؤنث ایســه مفردینك اخرینه بر (ات) زیاده‌سیله یاپیلور (عتبات) کبی.

س ــ جمع مکسر نیه دیرلر ؟ ج ــ مفردینك هیئتی بوزیله‌رق یاپیلان صیغه‌لردر مفردینه بعض حرف علاوه‌سیله وبعض حرفنی حذفیله حاصل اولور. س ــ لسان عربدن مأخوذ اوله‌رق ترکجه‌ده مستعمل اولان اسملر قاچ صنفدر؟ ج ــ اوچ صنفدرکه (ثلاثی) و (رباعی) و (خماسی) در.

س ــ ثلاثی قاچدر ؟ ج ــ ایکی بری ثلاثی مجرد ودیکری ثلاثی مزیددر . س ــ ثلاثی مجرد نیه دیرلر ؟ ج ــ مادهٔ اصلیه‌سی اوچ حرفلی اولان کلمه‌در. س ــ ثلاثی مزید نیه دیرلر ؟ ج ــ مادهٔ اصلیه اوزرینه ادات تأنیثدن ماعدا (أ ی و ا ن) شو بشــدن بر ویا ایکی حرف زیاده قلنان اسملردر. س ــ اسم ثلاثئ مجردك قاچ وزنی واردر؟

ج ـ اون وزنی واردر (فعل) (فعل) (فعل) (فعل) (فعل) (فعل) (فعل) (فعل) بونلردر.

س ـ رباعی نیه دیرلر. ج ـ مادهٔ اصلیه‌لری درت حرفلی اولان اسملردر بو صنفك دخی مجرد ومزیدی واردر. س ـ اسم رباعئ مجردك وزنی قاچدر؟ ج ـ التی وزنی واردر.

س ـ خماسی نیه دیرلر؟ ج ـ مادهٔ اصلیه‌لری بش حرفلی اولان اسملردر. س ـ اسم خماسی مجردك قاچ وزنی واردر؟ ج ـ درت وزنی واردر. س ـ فعل قاچ قسمدر؟ ج ـ فعل ایکی قسمدرکه بری اصلی وبری فرعیدر. س ـ فعل اصلی نیه دیرلر؟ ج ـ بالاده بیان اولندیغی اوزره کندوسنده ذات وزمان ملاحظه اولنمیوب برایشه دلالت ایدن کلمه‌لردرکه بوکلمه‌لرده مصدرلردر. س ـ مصدر ایچون قاچ صنف واردر؟ ج ـ مصدرلر مجرد ومزید قسملرینه منقسم اوله‌رق ایکی صنف اعتبار اولنمشدر.

س ـ مصدر مجرد نیه دیرلر؟ ج ـ مادهٔ اصلیه‌سی اوچ حرفلی اولوب حرکه‌لرك اختلافی و مادهٔ اصلیه اوزرینه بعض حرفلر علاوه‌سیله تشکل ایدن صیغه‌لردر.

س ــ مصدر مجردك وزنی قاچدر؟ ج ــ كتب صرفیهٔ عربیه‌ده بیان اولندیغی اوزره (امام سیبویه) عندنده اوتوز اوچدر (قتل) (فسق) (شغل) (رحمة) (نشدة) (كدرة) (دعوی) (ذكری) (بشری) (لیان) (حرمان) (غفران) (نزوان) (طلب) (حنق) (صغر) (هدی) (غلبة) (سرقة) (ذهاب) (صراف) (سؤال) (زهادة) (درایة) (بغایة) (قبول) (دخول) (وجیف) (صهوبة) (مدخل) (مرجع) (مسعاة) (محمدة) وزنلریدر.

س ــ مصدر مزیده نیه دیرلر؟ ج ــ مادهٔ اصلیه اوزرینه بعض حرفلر یعنی معنالی حرفلر زیاده‌سیله یاپیلان صیغه‌لردر. س ــ مصدر مزیدك وزنی قاچدر؟ ج ــ لسان عثمانیده استعمال اولنانلرك وزنی اون ایكیدركه (افعال) (تفعیل) (مفاعله) (انفعال) (افتعال) (تفعل) (تفاعل) (استفعال) (افعلال) وزنلری اولوب برباعی مجرددن (فعلل) و برده رباعی مزیددن (تفعلل) وزنلریدر.

﴿قاعده﴾ كرك مصدر مجرد وكرك مزید صیغه‌لرینك استعماللری سماعی اولدیغندن هر ماده‌ده ایسته‌نیلان وزن اوزره قوللانیله‌مز مثلا (خرج) ماده‌سندن فانك ضمیله

فعـول وزنی اوزره خروج صیغـه‌سی کذلك مزیداتدن (افعال) و(استفعال) وزنلری اوزره (اخراج) و(استخراج) صیغه‌لری قوللانیلوب دیکرلری استعمال اولنه‌مز.

س ـ فعل فرعی نیـه دیرلر؟ ج ـ بعض حرفلر علاوه‌سیله مصدرلردن یاپیلان کلمه‌لردر. س ـ مصدرلردن مأخوذ لسان ترکیده مستعمل اولان صیغه‌لر قاچدر؟ ج ـ لسان ترکیده مستعمل اولان فعل فرعینك مشهورلری سکزدر (اسم فاعل) (اسم مفعول) (اسم مکان) (اسم الت) (اسم منسوب) (صفت مبالغه) (اسم تفضیل) (صفت مشبهه) صیغه‌لریدرکه بونلردن اسم فاعل ایله اسم مفعول صیغه‌لری هم مصدر مجرد همده مزیداتدن تشکل ایدوب دیکرلری یالکز مصدر مجردلردن یاپیلور.

س ـ اسم فاعلك طریق اشـتقاقی نصلدر؟ ج ـ مصدر مجرددن یاپیلان اسم فاعلده مادهٔ اصلیه‌نك برنجی حرفندنصکره برالف زیاده ومزیداتدن اولانلرده مصدرلرك اولنه بر (میم) مضموم علاوه قلنه‌رق مفرد صیغه‌لری حاصل اولوب بعده تثنیه وجمع اداتلریله دیکر صیغه‌لری یاپیلور (شکر) دن (شاکر) و (تشکر) دن (متشکر) کلور فقط اوللرنده (همزه) ایله حرف اخیرلرینك ماقبلی (الف)

اولان مصدر مزيدلرك اسم فاعل واسم مفعوللرنده حروف مذكوره حذف اولنديغى كبى اولنده (تا) ايله حرف اخيرك ماقبلنده (ى) بولنان يرلرده دخى اول حرفلر حذف اولنوب حرف اخيرك ماقبلى تضعيف قلنور مثلا (اسراف) دن (مسرف) و(ترتيب) دن (مرتب) كلور .

س ـ اسم مفعول ياپمه‌نك طريقى ندر؟ ج ـ مصدر مجردلرده مادهٔ اصليه‌نك اولنه بر (ميم) مفتوحه ايله ايكنجى حرفدنصكره بر (واو) ساكنه ومزيداتده مصدرلرك اولنه بر (ميم) مضمومه علاوه‌سيله مفرد صيغه‌لرى حاصل اولوب بعده تثنيه وجمع اداتلريله ديكر صيغه‌لر ياپيلور (علم) دن (معلوم) (تعليم) دن (معلم) كلور .

فقط اسم فاعللرده حرف اخيرك ماقبلى مكسور و مزيداتدن ياپيلان اسم مفعوللرده حرف اخيرك ماقبلى مفتوح اوقنه‌رق بربرندن فرق اولنور .

س ـ اسم مكان ياپمه‌نك طريقى ندر ؟ ج ـ مادهٔ اصليه اولنه بر (ميم) مفتوحه علاوه‌سيله مفرد صيغه‌لرى حاصل اولوب بعده تثنيه وجمعلرى اسملر كبى ياپيلور

(مكتب) (مكسب) كبى فقط حرف اخيرك ماقبلى اكثرى مفتوح وبعضاً مكسور اوقنور ،

س ـ اسم الت ياپمه‌نك طريقى نصلدر ؟ ج ـ مادۀ اصليه‌نك اولنه بر (ميم) مكسوره علاوه‌سيله بعضا دخى ميم مكسوره ايله برابر حرف اخيرك ماقبلنه برده (الف) زياده قلنور (معبر مفتاح) كبى. س ـ اسم منسوب ياپمه‌نك طريقى نصلدر؟ ج ـ كرك مصدرلرك وكرك افعال فرعيه‌نك اخرلرينه بر (ياى) مشدده زياده‌سيله مفرد صيغه‌لرى حاصل اولوب بعده تثنيه وجمع اداتلرى علاوه‌سيله ديكر صيغه‌لر ياپيلور (علمى) (مكى) كبى و بعضاً اسم منسوبلرك اخرينه بر (تاء) طويله زياده قلنوب مصدريت معناسنى افاده ايدر (حلميت) (كامليت) كبى.

س ـ صفت مبالغه ياپمه‌نك طريقى ندر؟ ج ـ مادۀ اصليه‌نك ايكنجى حرفى تضعيف اولندقدنصكره حرف اخيرك ماقبلنه بر (الف) علاوه‌سيله مفرد صيغه‌سى حاصل اولور بعده تثنيه وجمع اداتلريله ديكر صيغه‌لرى ياپيلور (علم) دن (علام) (ستر) دن (ستار) كلور صفت مبالغه‌نك بوندن بشقه اون بش قدر وزنى وار ايسه‌ده لسان عثمانيده مستعمل دكلدرلر. س ـ اسم تفضيل ياپمه‌نك

طریقی ندر؟ ج ــ مادهٔ اصلیه‌نك اولنه بر (همزهٔ) مفتوحه زیاده‌سیله مفرد صیغه‌سی حاصل اولوب بعده تثنیه وجمع اداتلریله دیگر صیغه‌لری یاپیلور (اعظم) (اکبر) کبی . س ــ صفت مشبهه یاپمه‌نك طریقی ندر ؟ ج ــ مادهٔ اصلیه‌دن حرف اخیرك ماقبلنه بر (یای) ساکنه علاوه‌سیله یاپیلور (وکیل) (وزیر) کبی صفت مشبهه‌نك لسان عربده اوندن زیاده وزنی وار ایسه‌ده لسان عثمانیده کثیر الاستعمال اولان (فعیل) وزنیدر .

﴿ قاعده ﴾ بر کلمه‌ده حرف علّه دنیلان (واو) (یاء) (الف) شو حرفلردن بری بولنیوب ایکنجی واوچنجی حرفلریده برجنسدن اولمز ایسه اول کلمه‌یه (سالم) واگر حروف مذکوره‌دن برحرف بولنور ایسه یاخود ایکنجی واوچنجی حرفلری بر جنسدن اولور ایسه اول کلمه‌یه (معتل) تسمیه اولنور حرف مذکور مادهٔ اصلیه‌نك اولنده اولور ایسه (مثال) اورته‌سنده اولور ایسه (اجوف) اخرنده اولور ایسه (ناقص) ایکنجی و اوچنجی حرفلری برجنسدن اولدیغی حالده دخی (مضاعف) دنیلور بعض کره بر کلمه‌ده حرف علتدن ایکی حرف اولورکه ا کاده (لفیف) تعبیر اولنور . فقط حرفینك بری اولده وبری

اخرده اولور ایسه (لفیف مفروق) واکر اورته‌سیله اخرنده اولور ایسه (لفیف مفروق) تسمیه اولنور .

س — لسان عربدن النه‌رق لسانمزده مستعمل اولان ادات قاچدر ؟ ج — یکرمی بشدرکه ایکی قسم اولوب برقسمی دائما الفاظ عربیه‌نك اوللرینه زیاده قلنور وبر قسمیده فارسی وترکی الفاظیله مشترکدر .

س — الفاظ عربیه‌نك اوللرینه زیاده قلنان ادات قاچدر ؟ ج — اون درتدر . س — ندر تعداد ایت ؟ ج — ۱ همزه‌نك فتحیله (ال) لفظی ادات تعریفدر (الحاصل) (السلام) کبی ۲ مشدد اولان (ی) حرفی ادات نسبتدر بصری کبی ۳ علی (اوزره) معناسنه ادات استعلا در (علی الحساب) کبی ٤ (من) (دن) معناسنه ادات ابتدادر (من بعد) کبی ٥ (الی) (دك) معناسنه ادات انتهادر (الی نهایه) کبی ٦ (فی) (ده) معناسنه ادات ظرفدر (فی الحال) کبی ۷ (عن) (دن) معناسنه ادات مجاوزتدر (عن قصد) کبی ۸ (مع) (ایله) معناسنه ادات مصاحبتدر (مع التأسف) کبی ۹ (ل) ایچون معناسنه ادات تعلیلدر (لمصلحة) کبی ۱۰ (ب) (ایله) معناسنه ادات الصاقدر (بالسلام) کبی ۱۱ (ك) (کبی) معناسنه ادات تشبیهدر (کالاول) کبی

١٢ (لا) (سز) معناسنه ادات نفیدر (لابأس) کبی ١٣ (ذی) (صاحب) معناسنه ادات نسبتدر (ذی‌عیال) کبی ١٤ (لدی) (ظرفیت) معناسنه ظرف زماندر (لدی الحاجه) کبی.

س ـ فارسی و ترکی لفظلرینله مشترك اولان ادات عربیه قاچدر؟ ج ـ اونبر در. س ـ ندر تعدادایت ج ـ ١ (مثلا) (نته‌کم) معناسنه ادات تمثیلدر ٢ (البته) ادات تأکیددر ٣ (کأن) (صانکه) معناسنه تشبیه و تمثیل مقاملرنده قوللانیلور ٤ (الا) (یوقسه) معناسنه استثنا و تأکید مقامنده قوللانیلور ٥ (فقط) (انجق) معناسنه ادات حصر در استدراك ایچون دخی کلور ٦ (اما) (ایمدی) معناسنه ادات تفصیلدر شرط مقامنده قوللانیلور ٧ (حتی) (بیله) معناسنه ابتدا و ترقی مقاملرنده قوللانیلور ٨ (ماعدا) (بشقه) معناسنه استثنا مقامنده قوللانیلور ٩ (لکن) استدراك و استثنا مقاملرنده قوللانیلور ١٠ (مادام) (چونکه) معناسنه تعلیل مقامنده استعمال اولنور ١١ (حاشا) ادات استثنا در انکار مقامنده قوللانیلور.

س ـ لسان فارسیدن النه‌رق ترکجه‌ده قوللانیلان کلمه‌لر قاچدر؟ ج ـ اوچ نوعدر (اسم) (فعل فرعی)

(بعض ادواتدر) س ــ اسماء فارسیه قاچ قسمدر ؟ ج ــ اسماء عربیه و ترکیه کبی ایکی قسم اولوب بری (علم) و دیکری (اسم جنسدر) . س ــ لسان فارسینك تأنیث وتذکیری نصلدر؟ ج ــ لسان فارسیده تأنیث وتذکیر معتبر دکلدر فقط بعض کره اسملرك اخرلرینه نونك فتحیله (نر) لفظی علاوه اولنهرق ارکك اولدیغنی و (ماده) لفظی زیاده قلنهرق دیشی اولدیغنی اشعار ایدر (شیرنر) (شیرماده) کبی.

س ــ اسماء فارسیه کمیت جهتیله قاچ قسمدر ؟ ج ــ ایکی قسمدر که بری مفرد و بری جمعدر . س ــ مفرد نیه دیرلر ؟ ج ــ بر شیئی افاده ایدن کلمهلردر (دست) (مست) کبی. س ــ جمع نیه دیرلر ؟ ج ــ بردن زیاده شیئی افاده ایدن صیغهلر در. س ــ فارسیده جمع یاپمهنك قاعدهسی نصل در ؟ ج ــ حیات و نمایه دلالت ایدن اسملرك اخرلرینه بر (ان) زیادهسیله حاصل اولور (مردان) (درختان) کبی فقط جمع قلنهجق کلمهلرك اخرنده (های) رسمیه بولنورسه اول ها کاف فارسییه تبدیل اولنور (خواجکان) کبی کذلك (الف) یاخود (واو) بولندیغی حالده ادات جمعدن اول برده (ی) زیاده قلنمق لازمدر

(اشنایان) کبی حیات و نمایه دلالت ایتمیان اسملر دخی بر (ها) علاوه‌سیله جمع قلنور (میوه‌ها) کبی .

س ــ اسماء فارسیه‌نك اخرلرینه لاحق اولان اداتلر اعتباریله قاچ نوعدر ؟ ج ــ اوچ نوعدر (اسم منسوب) (اسم مکان) (اسم وصفی) در . س ــ اسم منسوب نصل یاپیلور ؟ ج ــ اسماء فارسیه وعربیه‌نك اخرلرینه (بر یای) نسبیه ویاخود (مند) (وار) (سار) (ناك) اداتلرندن بریسنك علاوه‌سیله یاپیلور (سیرازی) (دردمند) (مجنون وار) (غمناك) (شرمسار) کبی فقط (یای) نسبیه ایله یاپیلان اسم منسوبلرك اخرلرنده (های) رسمیه بولنور ایسه (یادن) اول با برده (و) کتوریلور و بعضاً تأکید ایچون یادن صکره برده نون کتوریلور (رنکین) کبی . س ــ اسم مکان یاپمه‌نك طریقی ندر ؟ ج ــ اسملرك آخرینه (ستان) (زار) (سار) (دان) (کاه) اداتلرندن برسینك علاوه‌سیله یاپیلور (کلستان) (لاله‌زار) (خاکسار) (شمعدان) (نمازکاه) کبی بو کاه اداتی بعض کره دخی زمان افاده ایدر (سحرکاه) (صبحکاه) کبی .

س ــ اسم وصفی یاپمه‌نك طریقی نصلدرر ؟ ج ــ اسملرك اخرینه (کار) (کر) (بان) اداتلرندن برینك

علاوه‌سیله یاپیلور (ستمکار) (باغبان) (زرکر) کبی .

س ــ لسان فارسیدن النه‌رق ترکجه‌ده قوللانیلان فعل فرعیلر قاچ نوعدر ؟ ج ــ اوچ نوعدر . س ــ ندر ؟ ج ــ (اسم فاعل) (اسم مفعول) (صفات مرکبه) در.

س ــ فعل فرعیلرك مشتق اولدقلری مصدرلر لسان فارسیده قاچ قسمدر ؟ ج ــ ایکی قسم اولوب بری دالیدر یعنی مصدر (دن) اداتیله نهایتلنمش اولور بوکا مصدر دالی دیرلر و ایکنجیسی (تن) اداتیله نهایتلنمش اولور بوکاده مصدر تائی دیرلر فقط مصدر دالیده دالك ماقبلی (ی ا ر ن و) شو بش حرفدن بری و مصدر تائیده تانك ماقبلی (خ ش س ف) شو درت حرفدن بری اولمق لازمدر اکر مذکور حرفلردن بری بولنمزسه شاذ در دینلور .

س ــ اسم فاعل یاپمه‌نك طریقی نصلدر ؟ ج ــ مصدر دالیلرده ادات مصدر یعنی (دن) اداتی حذف اولنوب دالك ماقبلی (الف) یاخود (ی) ایسه آنلرده حذف اولنور و اکر (و) ایسه او (و) حذف اولنوب یرینه (الف و یاء) کتوریلور و اکر اخر (ن) یاخود (را) ایسه حالی اوزره ترك اولنور کذلك مصدر تائیلرده ادات مصدر حذف اولنوب تانك ماقبلی (خ) ایسه (زایه) (ش)

ایسه (رایه) (ف) ایسه (بایه) تبدیل و اکر (س) ایسه حذف یاخود (ها) و یا (بایه) تحویل قلندقده اسم فاعلك مادهٔ اصلیه‌سی اولان امر حاضر صیغه‌سی حاصل اولور بعده (نونك) سکونیله بر (نده) اداتی علاوه قلندقده اسم فاعل اولور (خواننده) (فرماینده) (سازنده) (دارنده) (خواهنده) کبی. س ــ اسم فاعلك جمعی نصل اولور؟ ج ــ جمعنده اخرده‌کی اولان های رسمیه کافه تبدیل اولنه‌رق اخرلرینه بر (الف نون) زیاده‌سیله اولور (خوانندکان) (سازندکان) کبی.

س ــ اسم مفعولك طریق اشتقاقی نصلدر؟ ج ــ مصدرلرك اخرلرنده اولان ادات مصدردن یالکز (نون) حذف اولنوب برینه بر (های) رسمیه کتورلدکده اسم مفعول اولور. س ــ اسم مفعولك جمعی نصل یاپیلور. ج ــ ینه اخرنده بولنان های رسمیه کافه تبدیل اولندقدن صکره آخرینه بر (الف‌نون) زیاده‌سیله اولور (فرمودکان) کبی.

س ــ صفت مرکبه یاپمه‌نك طریقی ندر؟ اسم‌مفعولك یاخود امر حاضرك مفعولی‌تقدیم قلنه‌رق ترکیب اولندقدة صفت مرکبه حاصل اولور (دلشکسته) (خاطرشناس) کبی.

﴿فائده﴾ بعض كره امر حاضرلرك اوللرینه بر ادات نفی و یا اخرلرینه یالكز بر (الف) و یاخود (ان) علاوه قلنه‌رق بر طاقم صفتلر یاپیلور كه بونلره صفت مشبهه دینلور (نادان) (خندان) (دانا) كریان كبی و بعضا دخی امر حاضرلرك اخرلرینه ماقبلی مكسور بر (شین) ساكنه كتوریله‌رك بر طاقم كلمه‌لر یاپیلور بونلره دخی (حاصل مصدر دیرلر (كشایش) (بخشایش) (افزایش) كبی .

س — لسان فارسیده مستعمل اولوب ولسان تركیده دخی قوللانیلان ادوات قاچدر ؟ ج — یكرمی یدی دانه ادات واردر . س — بو یكرمی یدی اداتی تعداد ایت. ج — ١ ازدر (دن) معناسنه ادات ابتدادر (ازهرجهت) كبی. ٢ (اسا) در كبی معناسنه ادات تشبیهدر (عنبرآسا) كبی. ٣ (اك) در مشتركا قوللانیلور ادات شرطدر. ٤ (آیا) درعجبا معناسنه تمنی مقامنده استعمال اولنور. ٥ ای ادات ندا در مشترك قوللانیلور . ٦ بر اوزره معناسنه ادات استعلا در. ٧ برای ایچون معناسنه ادات تعلیلدر . ٨ (با) ایله معناسنه ادات الصاقدر (با ارادهٔ سنیه) كبی. ٩ (بی) سز معناسنه ادات نفیدر اكثری جامده داخل اولور (بی ادب) كبی . ١٠ (بلكه) ادات استدراك و اضرابدر

مشترك قوللانیلور. ١١ (پس) ایمدی معناسنه ادات تفصیل وتفریقدر. ١٢ (تا) دك معناسنه ادات انتهادر (تابصباح) کبی. ١٣ (تر) اك معناسنه ادات تفضیلدر (فاضلتر) کبی. ١٤ (چند) (قاچ) معناسنه ادات استفهامدر. (چند نفر) کبی. ١٥ (چونکه) ادات تعلیل و شرطدر مشترك استعمال اولنور. ١٦ (در) ده معناسنه ادات ظرفدر (درحال) کبی. ١٧ (کرچه) اداث شرطدر مشترك قوللانیلور. ١٨ (کاشکی) باری معناسنه ادات تمنیدر. ١٩ (مکر) یوقسه معناسنه استثنا موقعنده قوللانیلور. ٢٠ (وش) کبی معناسنه ادات تشبیهدر (لاله‌وش) کبی. ٢١ (نا) سز معناسنه ادات نفیدر اکثری مشتقلره داخل اولور (نادان) کبی. ٢٢ (هم) ادات مصاحبتدر همحال کبی. ٢٣ (هر) هپ معناسنه ادات سور در (هرحالده) کبی. ٢٤ (همان) آنجق معناسنه ادات حصردر تعجیل مقامنده قوللانیلور. ٢٥ (همه) ادات تأکید در (باء) مفتوحه زیاده‌سیله قوللانیلور (بهمه‌حال) کبی. ٢٦ (هیچ) ادات نفي تأکید ایچوندر. ٢٧ (یاخود ادات تردید در.

﴿فائده﴾ ادات ترکیه فارسی و عربی لفظلرینه لاحق اولور (خانه‌لر) (بیتلر) کبی فقط عربی وفارسی اداتلری

الفاظ ترکیه‌یه داخل اوله‌مز (اوات) دینله‌مز (چفتلکات) شاذ در کذلك ادات فارسیه الفاظ عربیه‌یه لاحق اولور (بیتها) دینلور فقط ادوات عربیه الفاظ فارسیه‌یه داخل اوله‌مز خانه‌وان فی خانه دیمك صحیح دکلدر (خردوات) (سبزوات) دخی شاذ درلر.

﴿تراکیب بیاننده‌در﴾ س ـ لسان عثمانیده مستعمل اولان ترکیبلر قاچ دانه‌در؟ ج ـ اوچ دانه‌در. س ـ ندر تعداد ایت. ج ـ ترکیب اضافی ترکیب وصفی ترکیب اسنادی. س ـ ترکیب اضافی نیه‌دیرلر؟ ج ـ خصوصی برمعنایی افاده ایچون براسمی دیکر اسمه عقدوربط ایتمکه‌دیرلر.

س ـ اضافتك معنای لغویسی ندر؟ ج ـ بر شیئی دیکر شیئه اولاشدرمقدر بونك ایچون مشهور اولان حروف جرك براسمیده حروف اضافتدر. س ـ قنقیسنه مضاف قنقیسنه مضاف الیه دیرلر؟ عربیده واقع اولان ترکیب اضافیده مضاف مضاف الیه اوزرینه تقدم ایدر غلام زید کبی لکن لسان عثمانیده دائم مضاف الیه مضاف اوزرینه تقدیم اولنور احمدك اوی کبی.

﴿قاعده﴾ مضافك اخری ساکن ایسه مکسور قیلنور متحرك ایسه بر سین زیاده قلنور ببکك مهتابی

و بیكك باغچه‌سی مثاللریمزده اولدیغی كبی. س ــ اضافت قاچ قسمدر. ج ــ اضافت ایكی قسمدر. س ــ ندر تعداد ایت. ج ــ بریسی اضافت لامیه دیكری اضافت بیانیه‌در. س ــ اضافت لامیه نصل اولور. ج ــ اضافت لامیه تملك ونسبت معناسی افاده ایدر.

س ــ نه كبی مثال كتور. ج ــ مثلا فلانك اوی دیدیكمز وقت او فلانك براوه مالك اولدیغنی افاده ایتمش اولدق.

س ــ نسبت معناسنی افاده ایلدیكنه مثال كتور. ج ــ اوك طامی كبی كه طام اوك اجزاسندن اولمغله اكا نسبتنی افاده ایتمش اولور. س ــ دها بشقه درلو اضافت اولمزمی؟ ج نسبت معناسی اكلاشیلان اضافت بعضا ادنی ملابسه ایچون اولور یولمك اوزرنده كبی.

﴿ فائده ﴾ اشبو اضاقت لامیه‌نك قاعده‌سی بودركه مضاف الیهك آخری ساكن ایسه مكسور قیلنور متحرك ایسه برنون زیاده قیلنور (استانبولك آره‌ودی) (چاملیجه‌نك اوزومی) مثاللریمز كبی شاذ اوله‌رق صو لفظنك مضاف الیهنده نون یرینه یاكلور مثلا صویك افندیسی كبی.

س ــ ادات اضافت اولان كافك حذفی جائزمیدر

دکلیدر؟ بعضاً ادات اضافت اولان کافك حذف اولنمسی جائزدر خصوصا علم یاخود بر صنف مخصوصك اسمی اولورسه حذف اولنمسی مطرددر. س ــ نه کبی مثال کتورر. ج ــ مثلا ابراهیم اغانك چایری وکوشکك بکجیسی دنیله‌جك یرده ابراهیم اغا چایری و کوشك بکجیسی دینور بو ایسه لسان عثمانیده کثیر الاستعمالدر ازان جمله مرمره دکزی دخی بوقبیلدندر.

س ــ اضافت بیانیه نیه دیرلر؟ ج ــ اضافت بیانیه‌ده مضاف الیه مضافك نوعنی یاخود اصلنی بیان ایدر.

﴿ فائده ﴾ شوایکی نوعك یعنی بریسی اصلنی دیکری نوعنی بیان و تعیین ایدر دیمشدك اولکیسنده مضافك کسره‌سی یاخود مضافك سنی ایله اکتفا اولنه‌رق مضاف الیه کاف اضافتدن تجرید اولنه‌رق ایراد وبیان اولنور مثلا چنار آغاجی دینلدکده چنار لفظی مضاف الیه‌اوله‌رق اغاجك نوعنی تعیین وتخصیص ایلر سواری فرقه‌سی دخی بوقبیلدندر.

س ــ ایکنجی نوعی که مضافك اصلنی بیان ایدر دیمشدك بونصل اولور؟ ج ــ مضافه کسره وسین داخل اولماز مثلا التون کوپه دینلدکده التون مضاف الیه اوله‌رق

کوپه‌نك قنغی اصلدن ونه معدندن اولدیغنی تعیین و بیان ایتمشدر.

﴿ فائده ﴾ برشی برشیئه تشبیهده مبالغه قصدیله مشبه بهك مشبهه اضافتی دخی اضافت بیانیه قبیلندندر مثلا کوکل کعبه‌سنی ییقمه دینلورکه کعبه کبی اولان کوکلی ییقمه دیمك دیمك اولور. س ـ کلمات ترکیه‌نك آخرلرنده بولنان قافلر بر اداته متصل اولدقلری وقت نیه تبدیل اولنور ج ـ اوقافلرك غینه تبدیل اولنملری قاعدهٔ مطرده‌دندر.

س ـ بناءً علیه مضاف یاخود مضاف الیه اولان کلمه‌لرك اخرلرنده‌که قافلرك غینه تبدیل اولنمسی قاعده مقتضیاتندندر. ج ـ اوت قافلر حرکه‌لندکلری وقت تبدیل اولملری ایجاب ایدر قوناغك اوجاغی کبی لکن حرکه‌لنمدکلری وقت تبدیل اولمازلر قوناقلر اوجاقلر بوجاقلر کبی.

س ـ کلمه‌نك آخرنده بولنان کافلر حرکه‌لندیکی وقت نصل اوقونور؟ ج ـ رسم خط دکشمز ایسه‌ده حرفك صداسی یا صداسنه ملایم برصورتده تلفظ اولنور اینکك کپکی کبی. س ـ اسماء فارسیه وعربیه بربرلرینه قاعدهٔ فارسیه اوزره مضاف اوله‌بیلورمی یعنی یکدیکرلرینه

اضافتلری صحیح اوله‌بیلورمی؟ ج ـ کرك اضافت لامیه‌ده وکرك اضافت بیانیه‌ده مضافك آخری مکسور قیلنه‌رق مضاف الیهك اوزرینه تقدیم اولنور واضافت صحیح اولور برك کل چشم بلبل کبی.

س ـ اکر مضافك آخرنده هاء رسمیه یاخود یاء ممدوده بولنورسه نصل ایده‌رز؟ ج ـ بر همزه زیاده‌سیله یاپیلور (ساحهٔ‌زمین) (کعبهٔ دل) (صوفیٔ بروسه) (قاضیٔ بلده) کبی اکر الف یاخود واو ممدوده بولنور ایسه بر یا زیاده قیلنور (صفای دل) (غدای روح) (بوی کل) (جوی صفا) کبی.

س ـ آخرلرنده الف مقصوره اولان اسملری حال اضافتده اهل فارس نصل اولورلر. ج ـ حال اضافتده اولسون و سائر محلده اولسون یا ایله تلفظ ایدر. س ـ حال اضافتده یا کبی تلفظ اولنمسنه مثال کتور. ج ـ (فتویٔ مفتی) و(معنیٔ بیت) کبی. س ـ اضافتك ماعداسنده یا صورتده تلفظ اولنمسنه مثال نه کبیدر؟ ج ـ (فقیه مدرسه دی مست بود فتویٔ داد) مصراعنده واقع اولان فتوی کبی. س ـ لسان عثمانیده نصل تلفظ اولنور ج ـ او کبی کلمه‌لر یا ایله یازلسه بیله الف ایله تلفظ اولنور

فتوای مفتی و معنای بیت کبی.

س ــ حمرا وغدا کبی فی الاصل آخرلرنده همزه اولوبده قاعدهٔ ترکیه اوزره اسقاط اولنان کلمه‌لر حال اضافتلرنده نصل اولور؟ ج ــ برقاعده آخرلرینه یا کتوریلور صحرای تیه وغدای روح کبی لکن همزه ایله دخی اوقونمق جائزدر صحرای تیه وغداء روح کبی.

﴿ قاعده ﴾ آخری مشدد اولان کلمات عربیه لسانمزده مخفف اوله‌رق استعمال اولنور مثلا لسان عربیده مشدد اولان (در) لفظی لسان عثمانیده مخفف اوله‌رق (در) تلفظ اولنور اما آخری حرکه‌لنه‌جك اولور ایسه تخفیف وتشدیدی جائز اولور مثلا (درتاج) ترکیبنده رانك مشدد یا مخفف اوقونمسی جائز اولور.

س ــ کلمه‌نك آخرنده فی الاصل یاء مشدده یاخود واو مشدده بولنورسه نه یاپمق لازم کلور؟ ج ــ تخفیف ومد اولنور (قسی) (وعدو) کبی.

س ــ بونلر قاعدهٔ فارسیه اوزره مضاف اولدقلرنده نه یاپیلور؟ ج ــ همزه یاخود یا علاوه ایدرز قسیٔ افلاك و عدوی جان کبی لکن یالکز تشدیدك اعاده‌سیله قسی افلاك وعدو جان دینمك دخی جائز اولور.

س ـ اسماء تركيه قاعدهٔ فارسيه اوزره مضاف ومضاف اليه اوله بيلورمى؟ ج ـ اوله ماز مثلا (طام قوناق)(چفتلك ضابط) (زمين كوشك) (موقع يالى) دنيله مز.

﴿ تركيب وصفى بياننده در ﴾ س ـ تركيب وصفى نيه ديرلر؟ ج ـ بر اسمى برصفتله توصيف ايتمكه دير يعنى بر اسم شو صفتله موصوفدر ديمكدركه موصوف او اسمك عقبنده كلور ايشته تركجه تركيب وصفى بوندن عبارتدر. س ـ صفت و موصوفك هر برلرى لغت جهتيله بربرلرينه توافق ايتمسى ايجاب ايدرمى يعنى صفت عربى اولسه موصوفك دخى عربى اولمسى لازميدر؟ ج ـ صفت وموصوف كرك تركى وكرك فارسى ياعربى اولسون بوقاعده اوزره يكديكريله تركب ايدرلر مثاللرى بونلردر.

كوزل چپكن كوزل جامه كوزل جبه
دلنشين كوشك دلنشين كاشانه دلنشين قصر
اعلى قوناق اعلى خانه اعلى منزل

س ـ فارسى وعربى موصوف وصفتلر قاعدهٔ فارسيه اوزره يكديكرلريله تركيب اولنه بيلورلرمى؟ ج ـ اوت موصوفك آخرى مضاف كبى مكسور قيلنه رق صفتك اوزرينه تقديم اولندقده تركيب وصفى اولور.

س — موصوفك اخرنده هاء رسمیه یاخود یاء محدوده الف یاخود واو محدوده بولنور ایسه نه ایده‌رز. ج — اکر موصوفك آخرنده هاء رسمیه یاخود یاء محدوده وار ایسه بر همزه زیاده ایده‌رز اکر الف وواو محدوده وار ایسه بریا زیاده ایده‌رز.

س — بونلرك مثاللرینی بیان ایت. ج — (ره‌راست) (راه مستقیم) (قصر والا) (قصر اعلی) (بندۀ دیرینه) (بندۀ قدیم) (طبقۀ بالا) (طبقۀ علیا) (صراحئ لبریز) (صراحئ مملو) (والئ ستمکار) (والئ عادل) (مینای تهی) (مینای خالی) (بنای استوار) (بنای محکم) (سبوی تهی) (سبوی خالی) (عدوی بدخو) (عدوی مکابر).

﴿ فائده ﴾ ترکیب اضافیده اولدیغی کبی ترکیب وصفیده دخی بنا کبی فی الاصل آخرنده همزه بولنان کلمات عربیه بویله قاعدۀ فارسیه اوزره مضاف اولدقده متروك اولان اولان همزه‌نك اعاده‌سیله مثلا بناء محکم و بناء استوار دینلمك دخی جائز اولور.

س — ترکجه ترکیب وصفیده صفتك موصوفك مطابقتنه اعتبار اولنورمی؟ ج — موصوف کرك مفرد اولسون کرك جمع اولسون صفتی بهمه‌حال مفرد اولمقلق ایجاب ایدر (کوزل

قوشلر) (كوزل مرغان) (كوزل طيور) كبى.

س ــ فارسيده دخى شو قاعده‌يى اجرا ايتمك جائز ميدر يوقسه مطابقته رعايت اولنمق ايجاب ايدرمى؟ ج ــ فارسيده دخى شو قاعده تخالف ايتمز مثلا (ياران يكدل) و(بندكان مخلص) دينلور.

س ــ موصوف كبى صفتك دخى جمعلنمسى جائز اولمزمى؟ ج ــ اوت بعضاً موصوف كبى قاعدهٔ فارسيه اوزره صفتك دخى جمعلنمسى اوله‌بيلور (مردان دلاوران) و (بنده‌كان مرحمت جويان) (عالمان عاملان) (حاكمات عادلان) كبى. س ــ الفاظ تركيه قاعدهٔ فارسيه اوزره صفت وموصوف اوله‌مازلر مى؟ ج ــ اوله‌مازلر زيرا مديرلك مذكور دنيله‌مز انجق مذكور مديرلك ديمك ايجاب ايدر (دونماى همايون) شاذ اوله‌رق واقع اولمشدر.

س ــ صفت قاچ قسمدر؟ ج ــ ايكى قسمدر. س ــ ندر تعداد وبيان ايت. ج ــ قسم اول وصف ذاتيدركه موصوفك بالذات كندو صفتيدركه بالاده مثاللرى كراراً سبقت ايتمشدر. س ــ ايكنجى قسمى نصل صفتدر؟ ج ــ وصف سببيدركه موصوفك مضافى كندو صفتيله تركب ايدوب ايكيسى بر كلمه اوله‌رق موصوفه صفت قلنمشدر.

س ــ بوكا مثال كتور. ج ــ (بلى اينجه آدم) كبى اينجه‌لك حقيقتده بلك صفتى ايسه‌ده انك سببيله صاحبى توصيف اولنيور.

س ــ عربيده شو معنايى افاده ايچون نصل تركيب ايراد ايدرلر؟ ج ــ صفتى موصوفنه مضاف قيلارلر واكا اضافت لفظيه تسميه ايدرلر. س ــ مثال كتور. ج ــ (حسن الوجه) (كريم الشيم) (مستجاب الدعوه) كبى‌كه يوزى كوزل خويلرى كوزل دعاسى مستجاب معنالرينه دركه هپ بونلر وصف سببى قبيلندن اولورلر.

س ــ فارسيده بو مقامده نه استعمال اولنور؟ ج ــ ينه وصف تركيبى قوللانيلور. س ــ بونك قاچ صورتى واردر؟ ج ــ بو مقامده استعمال اولان وصف تركيبى اوچ وجهله ياپيلور. س ــ ندر تعداد ايت. ج ــ برنجى صورت قاعدهٔ فارسيه اوزره اضافت بيانيه قبيلندن اوله‌رق مشبه مضاف اولان مشبه بهك كسره‌سى حذف اولندقده مضاف ايله مضاف اليهك مجموعى وصف تركيبى اولور مثلا اى كبى يوز معناسنه اولان ماه رو تركيبنده ها ساكن قيلندقده مهرو بر كلمه حكمنده قالور صكره اوزرينه براسم

کتوریلور زن ماهرو کبی شوح کارو وسائرلرنده بوکا قیاس ایده‌رز.

س ــ ایکنجی صورتی نصل یاپیلور. ج ــ قاعدهٔ فارسیه اوزره اضافت لامیه صورتنده مضاف الیهك آخری ساکن اولدیغی حالده مضاف اوزرینه تقدیم اولنور ایکیسنك مجموعی وصف ترکیبی اولور مثلا پرتو ماه آیك ضیاسی دیمك اولدیغی حالده ماه پرتو آی ضیاسی دیمك اولور وبراسمه صفت اوله‌رق (روی ماه پرتو) دنیلور.

س ــ اوچنجی صورتی نصل یاپیلور؟ ج ــ فارسی ترکیب وصفی قلب اولنور یعنی صفتك آخری مکسور اولدیغی حالده موصوفك یرینه و موصوف آنك یرینه وضع اولندقده ایکیسی بر صفت اولور مثلا چشم سیاه ترکیبی قلب ایله سیاه چشم دنیلدکده بر اسمه صفت اولور (طفل سیاه چشم) کبی.

شو تعداد و بیان اولنان اوچدن ماعدا فارسیده ترکیب وصفی بولنه‌مازمی؟ ج ــ ایکی درلو دها واردر.

س ــ ندر بیان ایت. ج ــ قسم اولی صفت تقدیم اولنمقسزین موصوفك کسره‌سنی حذف ایله وصف ترکیبی اولور مثلا دل شاد کسر لام ایله شاد اولان کوکل دیمکدر

ولامك سكونيله دلشاد كوكلى شاد معناسنه وصف تركيبى در. دلبسته دلشكسته دخى بو قبيلدندر.

س ـ ايكنجى قسمى ندر بيان ايت ج ـ شورايه قدر بيان ايلديكمز وصف تركيبلر وصف سببيدر انجق بوقسم وصف ذاتيدر شويله‌كه امر حاضرك مفعولنى اوست طرفنه كچوررسك ايكيسى بر صفت اولور مثلا نما امر حاضردر وكوستر معناسنه‌در اكا مفعول اوله‌جق بر اسمى انك اوست طرفنه كچوردكده وصف تركيبى اولور (رونما) (صداقت نما) (حيرت نما) كبى‌كه (يوز كوسترن) (صداقت كوسترن) (حيرت كوستريجى) ديمك اولور.

س ـ تركيب اضافى و تركيب وصفى تركيب تاميدر يوقسه ناقصميدر؟ ج ـ بونلر تركيب ناقصلردر زيرا كرك تركيب اضافيلر كرك تركيب وصفيلرله سوز تمام اوله‌ماز چونكه تمام سوزده اسناد بولنمق لازمدر. س ـ بونلردن هيچ بريسى جهت آخرله كلام تام اوله‌مازمى. ج ـ اوت اكر موصوفى مبتدا وصفتى خبر قيلوب ادات ربطه ايله يكديكره ربط ايدر ايسك تركيب اسنادى اوله‌رق سوز تمام اولور وبوكاده جملهٔ اسميه دينلور.

س ـ ادات ربط ندر؟ ج ـ ادات ربط (در) و (درلر)

لفظلريدر. س – تركيب اسنادى نيه ديرلر؟ ج – تركيب اسناديده برى مسند ديكرى مسند اليه اولەرق ايكى دانه اسم اقتضـا ايدر وادات ربط ايله بريسى ديكرينـه ربط ايدوسك تركيب اسنادى اولور.

س – مثال كوستر نه كيدر؟ ج – مثلا سرت هوا ديديكمز وقت سرت هوانك صفتى اولور لكن بر كلام اولمز اما هوا سرت در ديديكمزده هوا مبـتدا و سرت خبردر رابطه اولەرق بونلرك جملەسى بركلام اولور. س – كندولرنده اسناد بولنان تركيب اسناديلر قاچ قسمدر؟ ج – ايكى قسمدر. س – ندر بيان ايت. ج – بريسى جملهٔ اسميـەدر ديكرى جملهٔ فعليەدر. س – جملهٔ اسميـه نيه ديرلر؟ ج – مبتدا ايله خبردن تركب ايدن جملەلره جملهٔ اسميه تسميه اولنور. س – جملهٔ فعليه نيه ديرلر؟ ج – فعل ايله فاعلدن تركب ايدن جملەيه جملهٔ فعليه تسميه ايدرلر

س – ايكيسنەده برر مثال كتور. ج – (هوا سرت در) (انلر عاقللردر) (احمد افنـدى كلدى) كبى. س – بونلر جملهٔ اسميه وجملهٔ فعليەنك مثبتلرىدر منفيلرى نصل اولور؟ ج – جملهٔ اسميەلرده يالكز بر دكل علاوەسـيله جملهٔ اسميهٔ منفيه اولورلر (هوا سرت دكلدر) انلر عاقل

دكللردر كبی. س ـ جملهٔ فعلیه‌لرده نصل منفی ایدیلور؟ ج ـ بالكز جمله‌ده وقوع بولان فعل مثبتی فعل منفی‌یه تبدیل ایده‌رز مثلا (احمد افندی كلمدی) كبی.

س ـ ادات ربط بشقه اولمازمی؟ ج ـ بعض دفعه ادات ربط واردر یوقدر لفظلری اولور مثلا (اكا امنیتم واردر) (بوكا امنیتم یوقدر) كبی. س ـ ادات ربط بشقه شیلره هیچ داخل اوله‌مازمی؟ ج ـ بعض دفعه ظرفلره داخل اولور مثلا (حسن افندی مكتبده‌در) (احمدافندی مكتبده دكلدر) كبی‌كه (كائن) و(موجود) دیمكدر.

س ـ تركیبده واقع اولان اسملر قاچ حال اوزره بولنیورلر؟ ج ـ درت حال اوزره اولورلر. س ـ ندر تعداد ایت. ج ـ اولكیسی مجرد یعنی فاعل مبتدا وخبر اولوب حالی اوزره قالورلر یعنی آخرلری متحرك ایسه متحرك ساكن ایسه ساكن اوله‌رق ابقا اولنورلر لكن مضاف اولدقلری حالده بالاده ذكر اولندیغی اوزره آخرلری ساكن ایسه حركه‌لنور متحرك ایسه بر سین زیاده قیلنور بوندن ماعداسی حالی اوزره باقی قالور.

س ـ تركیبده واقع اولان ایكنجی قسمی نصل اولور. ج ـ مضاف الیه اولورسه ینه بالاده كراراً ذكر اولندیغی

اوزره آخرلرینه ادات اضافت لاحق اولور وساكن ایسه حركه‌لنور متحرك ایسه نون زیاده قیلنور لكن ادات اضافت محذوف اولدیغی صورتده و اضافت بیانیه‌ده مضاف الیهك مجرد صورتنده ایراد اولنورلر.

س ـ تراكیبده واقع اولان اسملرك اوچنجی قسمنك حالی ندر؟ ج ـ بر فعـلك مفعول بهی اولوب اخری ساكن ایســه مكسور قیلنور وكسره‌یه علامت اوله‌رق یا یازیلور ومتحرك ایسه یاء مكسوره زیاده قیلنور مثلا (بهاری سورم) (باغچه‌یی صولارم) (شتایی كوردم) (صوبایی یاقدم) (دستی‌یی طولدردم) (قپویی قپادم) جمله‌لرنده اولدیغی كبی. س ـ دردنجی قسمك حالی نصلدر؟ ج ـ برفعلك مفعول الیهی اولوب آخری ساكن ایسه مفتوح قیلور و فتحـه‌یه علامت اوله‌رق هاء رسمیه یازیلور ومتحرك ایسه یاء مفتوحه زیاده قیلنور مثـلا (واپوره بندم) (قاره‌یه كیردم) (هوایه آلداندم) (قپی‌یه یناشدم) (قپویه واردم) مثاللرنده واپوره قاره‌یه هوایه قپی‌یه قـپویه لفظلری كبی. س ـ مبهماتده نصل یاپیلور؟ ج ـ مبهماتده دخی قاعـده بو وجهله‌در لكن یالكز كندی لفظنك مفعوللرنده یا یرینه نون كلور وكندینی وكندینه دینلور. س ـ اسم اشارتلرك مفعول

بهلری ومفعول الیهلری نصل کلور ؟ ج ـ مفعول بهلری دخی بویله نون ایله یاپیلور بونی شونی کبی مفعول الیهلری صاغر کاف ایله اولور بوکا شوکا کبی.

قد تم المقصود بعون المعبود

افادهٔ مخصوصه لمرتبه

واجب الانقیاد بیلدیکم استاد اکرمم راسخ افندینك امر عالیلرینه امتثالاً حفظ ایتمك آرزوسیله ترتیب ایلدیکم اوراق پراکندهٔ ناچیزانه‌می علی قدر الامکان جمع ایدوب عالم مطبوعاته تقدیمه اجتسار ایلدم. معترف عجز وقصور اولانلر اصحاب فضل و دانش نزدنده قصور وخطا ایله معاتب اولمیه‌جقلری قضایای مسلمه‌دن بولنمش اولدیغنه مبنی واقع اولان خطالرمدن اغماض عین ایدوبده دامن عفو ایله ستر ایدنلر بنده‌لرینی شهراه معارفه تشویق ایتمش اولورلر .

ملکیهٔ اعدادینك برنجی سنه شاکردانندن

کمال

مکتب ملکیه شاهانه

برنجی سنه‌سی شعبه

طلبه‌سندن

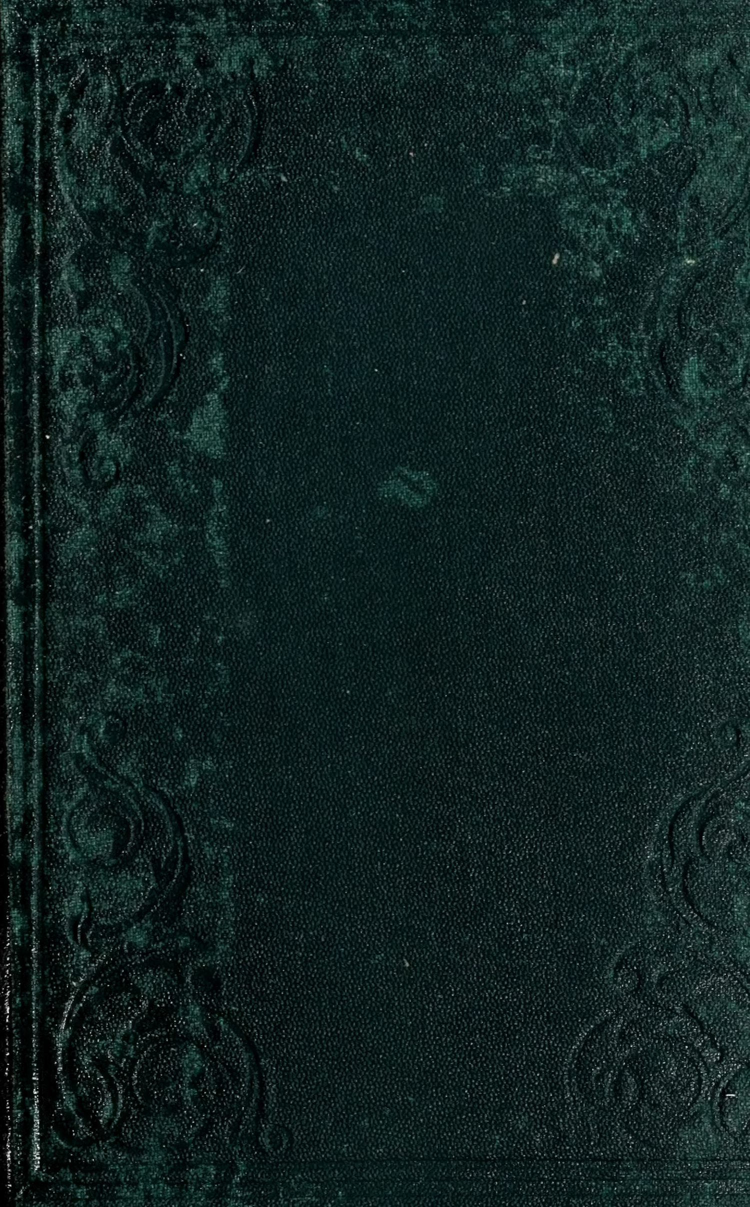[illegible]